

Doktori (PhD) értekezés

dr. Csehes András

2026. március 05.

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

dr. Csehes András

Élet és jog – az abortusz múltja, jelene és jövője

Doktori (PhD) értekezés

Témavezetők:

Dr. Deli Gergely

.....

Dr. Orbán Endre

.....

Budapest, 2026.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	1
1.1. Problémafelvetés	2
1.2. A kutatás elméleti háttere	6
1.3. Az értekezés kutatási céljai, kutatási kérdései és hipotézisei	11
1.4. Az értekezésben felhasznált kutatási módszerek	15
1.5. Az értekezés szerkezeti felépítése	18
2. FOGALMI KERETEK ÉS TERMINOLÓGIAI ALAPVETÉSEK	21
2.1. Az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések	22
2.1.1. A vallási-etikai fogalomrendszer	23
2.1.2. Az orvosi fogalomrendszer.....	25
2.1.3. A jogi fogalomrendszer	27
2.1.4. A különböző fogalomrendszerek ütköztetése	30
2.2. A terhességmegszakítás-abortusz-magzatelhajtás kifejezések kapcsán felmerülő terminológiai kérdések	32
2.2.1. Abortusz végzésére irányuló kifejezések a terhesség abszolút mértékű védelmének korában	33
2.2.2. Az abortusz legális formájának megjelenésével összefüggő terminológiai változások a magyar jogban	35
2.2.3. A modern magyar jog logikája a terhességmegszakítás-abortusz-magzatelhajtás kifejezések, illetve azok egymáshoz való viszonya kapcsán	37
2.2.4. A fogalmi zavarok feloldása és a terminológia egységesítése.....	38
2.3. Részkövetkeztetések	40
3. AZ ÁLLAMI BEAVATKOZÁS LEGITIMÁCIÓJA: ÁLLAMELMÉLETI ALAPOK ÉS ALKOTMÁNYJOGI KERETEK	44
3.1. Az állam és a népesség viszonyrendszerének klasszikus alapjai	44

3.1.1. A jellineki triász és a népesség mint államalkotó tényező	45
3.1.2. Az állami önfenntartás parancsa és a demográfiai versenyképesség	47
3.2. A „biopolitika” kritikai felülvizsgálata jogtörténeti perspektívából	49
3.2.1. A foucault-i modernitás-tézis.....	50
3.2.2. A történelmi cáfolat: biopolitika ante litteram.....	52
3.3. Az abortuszsabályozás alkotmányjogi konfliktusrendszere: jogi háromszög.....	55
3.3.1. A klasszikus alapjogi kollízió: anyai önrendelkezési jog és magzati életvédelem.	55
3.3.2. Az állam mint „harmadik fél” belépése.....	58
3.4. Részkövetkeztetések	61
4. AZ ABORTUSZ MAGYARORSZÁGI SZABÁLYOZÁSÁNAK TÖRTÉNELMI VÁZLATA.....	64
4.1. A keresztény gondolatrendszer primátusának kora.....	65
4.1.1. Az abortusz szabályozása a középkori Magyarországon	65
4.1.2. A Tripartitum magzatokra vonatkozatható rendelkezései	67
4.1.3. Az abortusz szabályozása a kora-újkorban.....	69
4.2. Az abortusz abszolút tilalmának áttörése	71
4.2.1. A büntetőjogi kodifikációkísérletek kora – javaslatok és abortusz tárgyában hozott rendelkezéseik	71
4.2.2. A Csemegi-kódex és a jogtudomány álláspontja.....	73
4.2.3. A jogszabályi ellentmondások és a kialakult gyakorlat 1945-ig	75
4.3. Az abortusz történetének szocialista kora.....	77
4.3.1. A Rákosi-korszak jogalkotása	78
4.3.2. A Kádár-korszak jogalkotása.....	80
4.3.3. A Grósz-szakasz jogalkotása	81
4.4. A jelenkori magyar szabályozás kialakulásának folyamata	83
4.4.1. A rendszerváltozás korának abortuszvitái	84
4.4.2. A magzati élet védelméről szóló törvény és annak módosítása.....	85
4.4.3. A magyar abortuszsabályozás legújabb fejleményei 2010 után	87

4.5. Részkövetkeztetések	89
5. NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁSI MODELLEK – AZ EURÓPAI JOGFEJLŐDÉS KÉT SZÉLSŐ ÉRTÉKE AZ ABORTUSZ VONATKOZÁSÁBAN	93
5.1. Esettanulmány a francia jogkiterjesztő modelltől	95
5.1.1. A francia abortuszsabályozás kialakulása	95
5.1.2. Az alkotmányban való rögzítés szükségességének indokolása	98
5.1.2.1. Fokozódó külföldi nyomásgyakorlás az abortuszhoz való hozzáférés ellen? ..	99
5.1.2.2. Az abortusz szabadságának védelme Franciaországban	102
5.1.3. Világelső vagy a liberális világ úttörője?	104
5.1.3.1. Jugoszlávia – a sokat emlegetett előkép	105
5.1.3.2. A francia elsőség mítoszának további árnyalása: abortusz egyéb országok alkotmányaiban	107
5.1.4. A francia esettanulmány összefoglalása	108
5.2. Esettanulmány a lengyel jogkorlátozó modelltől	110
5.2.1. A lengyel „abortusz-kompromisszum” kialakulásához vezető út	111
5.2.2. Az „abortusz-kompromisszum” tartalma és a megváltoztatására irányuló első kísérletek	114
5.2.3. Az alkotmánybíróság fokozódó aktivitása	116
5.2.3.1. A liberalizáció blokkolása – az alkotmánybíróság 1997-es K 26/96 számú határozata	118
5.2.3.2. Az orvosok lelkiismereti szabadsága – az alkotmánybíróság 2015-ös K 12/14 számú határozata	120
5.2.3.3. A magzati rendellenesség jogcímének megszüntetése – az alkotmánybíróság 2020-as K 1/20 számú határozata	122
5.2.4. A lengyel abortuszsabályozás legújabb fejleményei – jogalkotási patthelyzet és jogalkalmazói kiskapuk	124
5.2.5. A lengyel esettanulmány összefoglalása	126
5.3 Részkövetkeztetések	128

6. AZ ABORTUSZ SZABÁLYOZÁSÁNAK NEMZETKÖZI MINTÁI – A VILÁG ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGAINAK LEGFRISSEBB ABORTUSZHATÁROZATAI	131
6.1. Kelet- és Délkelet-Ázsia.....	132
6.1.1. Koreai Köztársaság	133
6.1.2. Thaiföldi Királyság.....	136
6.2. Latin-Amerika és A Karib-tengeri térség.....	139
6.2.1. Mexikói Egyesült Államok	139
6.2.2. Kolumbiai Köztársaság	142
6.3. Az euroatlanti térség	144
6.3.1. Horvát Köztársaság	145
6.3.2. Amerikai Egyesült Államok.....	147
6.4. Afrika.....	149
6.4.1. Ugandai Köztársaság.....	151
6.4.2. Kenyai Köztársaság.....	153
6.5. Részkövetkeztetések	156
7. GLOBÁLIS TRENDEK ÉS JÖVŐKÉPEK: A MAGYAR ABORTUSZSZABÁLYOZÁS RENDSZERÉNEK TOVÁBBFEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI.....	159
7.1. Magyarország helye a nemzetközi térben	161
7.1.1. Magyarország a globális abortusztérképen – a normatív környezet	162
7.1.2. A nemzetközi polarizációra adott válaszok – a szabályozás dinamikája.....	164
7.2. A jelenkori magyar szabályozás kritikái	167
7.3. Szabályozási alternatívák	171
7.3.1. A korábbi abortusz-kompromisszum visszaállítása.....	172
7.3.2. A status quo fenntartása.....	173
7.3.3. Az adminisztratív szigorítás útja	174
7.3.4. Törvényi szintű szigorítás	175
7.4. Részkövetkeztetések	177

8. ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK.....	180
8.1. A hipotézisek értékelése	181
8.1.1. Az első számú hipotézis értékelése	183
8.1.2. A második számú hipotézis értékelése	186
8.1.3. A harmadik számú hipotézis értékelése.....	188
8.1.4. A negyedik számú hipotézis értékelése	190
8.1.5. Az ötödik számú hipotézis értékelése.....	193
8.1.6. A hatodik számú hipotézis értékelése	195
8.2. Új tudományos eredmények.....	198
8.3. Az értekezés hasznosíthatósága.....	199
8.4. Záró gondolatok	200
9. ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE	202
10. FELHASZNÁLT IRODALOM.....	203
10.1. Könyvek, szócikkek, tanulmányok	203
10.2. Jogszabályok és bírósági döntések.....	214
11. SZERZŐI BIBLIOGRÁFIA ÉS KONFERENCIA-ELŐADÁSOK.....	220
11.1. Bibliográfia.....	220
11.2. Konferenciaelőadások	220

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt években tapasztalható globális jogfejlődés rámutatott arra, hogy az abortuszszabályozás területén lezárult a viszonylagos nyugalom korszaka.¹ Amíg korábban az egész világon az abortuszhoz való hozzáférés lassú kiterjesztése és a szabályozás liberalizációja tűnt uralkodó irányzatnak, addig napjainkban ezzel a folyamattal radikálisan ellentétes tendenciák feszülnek egymásnak. Párhuzamos módon és rendkívül rövid idő alatt jelennek meg az alkotmányos tilalmak és a beavatkozást biztosító garanciák a világ legkülönbözőbb pontjain, ami nemzetközi szintű kiszámíthatatlanságot okoz és ezáltal tovább gerjeszti a feszültséget, hiszen számos államban újra előkerül a kérdéskör újratárgyalásának igénye.²

Ennek kapcsán indokolt lehet egyfajta válságról is beszélni a téma vonatkozásában, amit csak tovább fokoz, hogy a klasszikus abortuszvita keretei tovább bővültek a technikai fejlődés, a fokozódó globális bizonytalanságok és a nyugati orientációjú világrend megkérdőjelezése által. A XX. század második felében kialakult alkotmányos kompromisszumok, amelyek az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem egyensúlyán alapultak mostanra a világ számos országában megkérdőjeleződtek, aminek következtében egyre gyakoribbak a vonatkozó jogszabályok módosításai. Ez a gyakran morális, valamint ideológiai szempontból értelmezhető aktivitás természetesen magával hozta a jogszabályok ellenőrzésére rendelt szervek fokozódó tevékenységét is.³ A jogalkotói konszenzuseresés kudarca miatt ugyanis számos országban látható, hogy a szabályozás súlypontja az alkotmánybíróságokra helyeződik át, így azok szerepe az abortuszvita területén is felértékelődik.

Az abortuszszabályozás világszinten tapasztalható polarizációja végső soron arra is rávilágít, hogy a kérdéskör kilépett a bioetika köréből és szabályozása a nemzeti identitásképzés részévé válik. Minden ország uralkodó ideológiájától függően is igyekszik a kérdés újradefiniálására, ami magától értetődő módon más eredménnyel jár egy alapvetően liberális, az állampolgárok egyéni szabadságát hirdető, és egy mélyen vallásos, családi közösségekre alapozó államban.

---

¹ A szakirodalom szerint ennek határát legélesebben az USA Legfelsőbb Bíróságának 2022-es döntése jelzi. Lásd.: COHEN, I. Glenn – MURRAY, Melissa – GOSTIN, Lawrence O. (2022): The End of Roe v Wade and New Legal Frontiers on the Constitutional Right to Abortion. *JAMA*, 328. évf. 4. sz. 325–326.

² GUILLAUME, Agnès – ROSSIER, Clémentine (2018): Abortion Around the World. An Overview of Legislation, Measures, Trends, and Consequences. *Population*, 72. évf. 2. sz. 217–306., 217.

³ HIRSCHL, Ran (2008): The Judicialization of Mega-Politics and the Rise of Political Courts. *Annual Review of Political Science*, 11. évf. 93–118., 94.

Az abortuszsabályozás motivációinak a gyakorlati oldala is kezd kibontakozni. Ennek keretében rögzítenünk kell, hogy az újra blokkosodás jeleit mutató világban felértékelődően van az erős államok szerepe, amelyek nem csak megvédeni képesek magukat, de lehetőségük van érdekeik érvényesítésére is.⁴ Ennek során egyre több ország fedezi fel magának a népesség számának befolyásolására irányuló olyan technikákat, amiket ugyan a múltban nagyszámban alkalmaztak, ám azok nehezen egyeztetők össze a liberális jogállamról kialakított eszményi képpel. Végso soron az abortusz jogi konfliktusrendszerében is láthatóvá válik az állami érdekérvényesítés, ami arra a történelemben gyökerező gondolatra vezethető vissza, hogy az államok erejének természetes forrása azok népessége.⁵

Ezek a folyamatok teszik elengedhetelenné, hogy a magyar szabályozást is új szempontok szerint, a nemzetközi kontextusba ágyazva vizsgáljam meg. A kutatás nemzetközi vonalának hangsúlyozása nem csak azért fontos, mert más országokkal is összehasonlíthatóvá teszi a hazai szabályozást, hanem azért is, mert minden ország ugyanazokkal a problémákkal szembesül az abortusz jogi szabályozásának vonatkozásában, így a különböző minták ismerete minden esetben hasznos tudást jelent, illetve segíti hazánk nemzetközi térben való elhelyezését is.

Az abortusz kérdésének vizsgálata mára rendkívül aktuális kutatási témává vált, amelynek jelentősége véleményem szerint tovább fog növekedni az idő előrehaladtával. Az államok fokozódó igénye a népességük létszámának menedzselésére ugyanis mindenhol megjelenik, de ennek irányai akár eltérőek is lehetnek, hiszen a globális demográfiai trendek átrendeződése eltérő népesdéspolitikai prioritásokat szül, amelyek hatással lehetnek az egyes államok abortuszsabályozására.

1.1. PROBLÉMAFELVETÉS

Az abortusz kérdésköre a magyar jogtudomány jól feldolgozott, gazdag szakirodalommal bíró területének tekinthető. A témát számos kiemelkedő munka dolgozta már fel a legkülönbözőbb nézőpontokból. Ennek megfelelően nem csak az olyan klasszikus jogágak szempontjából dolgozták fel, mint az alkotmányjog,⁶ büntetőjog⁷ vagy polgári jog,⁸ de az olyan meglehetősen

---

⁴ MEARSHEIMER, John J. (2019): Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order. *International Security*, 43. évf. 4. sz. 7–50., 9.

⁵ RATZEL Frigyes (1887): *A föld és az ember*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 211-212.

⁶ HALMAI Gábor – TÓTH Gábor Attila (2008): *Emberi jogok*. Budapest, Osiris Kiadó.

⁷ BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál (2016): *Büntetőjog II. - Különös rész*. Budapest, HVG-ORAC.

⁸ JOBBÁGYI Gábor (1997): *A méhmagzat életjoga*. Budapest, Szent István Társulat.

fiatal jogterületek érdeklődésére is számot tart, mint az orvosi jog és a hozzá kapcsolódó bioetika.⁹

Az abortusz valójában azon kevés intézmények egyike, amelyek az egész jogrendszerben megjelennek, így szinte mindegyik jogág releváns lehet a vizsgálata során:

- Az alkotmányjog az állam szerepvállalása és az alapjogok szempontjából rendezzi a kérdést.
- A közigazgatási jog és egészségügyi jog rendezzi az engedélyezési eljárást és a beavatkozás megvalósulásának kereteit.
- A büntetőjog rendelkezik az abortusz illegális módjairól.
- A polgári jog foglalkozik a jogalanyiség és a státusz kérdéseivel.
- A munkajog az egészségügyi személyzet jogai és kötelezettségei kapcsán merül fel.
- A nemzetközi és európai jog pedig iránymutatásokat és alapjogi kontrollmechanizmust jelent a nemzeti szabályozások számára.

Mindezen túlmenően nem csak a jogi szakirodalom foglalkozik behatóan a kérdéssel, hanem olyan területek is feldolgozták már, mint a bioetika,¹⁰ a filozófia¹¹ vagy a szociológia,¹² hogy csak a számomra relevanciával bíró diszciplínákat említsem.

A fent leírtak következtében az abortusz kérdéskörét a tudományos világban olyan témaként tartják számon, amely már alaposan fel van dolgozva, így vizsgálatába sem érdemes belemenni az ismétlések gyanúja nélkül. Ebből kifolyólag kutatásaim során igyekeztem a kérdéskör olyan aspektusát beazonosítani és megvizsgálni, ami kevésbé feltárt, ezáltal új szemszögből világítja meg a témát. Ehhez segítségemre volt, hogy egy közigazgatás-tudományi doktori iskolában folytathattam vizsgálódásomat, ami a szűken vett jogász perspektívához képest többféle értelmezési kereteket kínált.

Többek között ilyen jelenség a különböző kérdések multi-, valamint interdiszciplináris szemüvegen keresztül történő vizsgálata. Ennek segítségével válik ugyanis azonosíthatóvá, hogy ugyan a magyar jog gondosan kimunkált fogalomrendszerrel rendelkezik az abortusz

---

⁹ A témában lásd.: JOBBÁGYI Gábor (2007): *Orvosi jog – Hippokratésztől a klónozásig*. Budapest, Szent István Társulat.

¹⁰ KOVÁCS József (2025): *A modern orvosi etika alapjai*. Budapest, Medicina.

¹¹ KIS János (2003): *Vannak-e emberi jogaink?* Budapest, Stencil Kulturális Alapítvány.

¹² PONGRÁCZ Tiborné – S. MOLNÁR Edít (1992): Terhességmegszakítások a statisztikai adatok és a közvélemény tükrében. In ANDORKA Rudolf – KOLOSI Tamás – VUKOVICH György szerk.: *Társadalmi riport 1992*. Budapest, TÁRKI. 289–317.

szabályozása szempontjából, azonban az orvosi és jogi fogalomhasználat már ütközik.¹³ Ennek az ütközésnek a következményeként fogalmi zavar alakul ki, ami nem csak az orvosok és jogalkotó közötti kommunikációt gátolja, de az értelmezési nehézségek végső soron veszélyt jelentenek a jogbiztonságra is.

További észrevételem, hogy ugyan a témával foglalkozó szakirodalom kimerítően elemezte az állam objektív életvédelmi kötelezettségének jelentését és tartalmát, ezekben az elemzésekben az állam mindenkorai motivációi azonban gyakran rejtve maradtak, hiszen azok valójában nem csak az egyszeri és megismételhetetlen értéknek tekintett emberi élet intézményi védelmére irányulnak.¹⁴

Végül pedig meg kell említenem, hogy az abortusz kérdésköréhez kapcsolódó munkák viszonylag keveset foglalkoztak a nemzetközi szabályozási trendekkel, amik azonban nemcsak jelentős hatást gyakorolnak a magyar szabályozásra, de annak fejlődését is nagymértékben befolyásolják, illetve új szempontokat is szolgáltathatnak a kutatáshoz.

Ahogy a bevezetésben említettem az elmúlt időszakban az egész világon reneszánszát éli az abortuszvita, illetve az erről rendelkező jogszabályok is soha nem látott gyorsasággal változnak. Ez egy merőben új jelenség, ami az abortuszszabályozás viszonylag nyugalmas és egyirányú tendenciát érvényesítő korszakát törte meg, így a tudományos diskurzusnak sem volt még alkalma mélységeiben foglalkoznia vele. Jelentősége azonban kimagasló, hiszen tisztán látható, hogy megjelent az abortusz szabályozásának világszintű polarizációja, aminek korlátozó oldalán olyan nyugati demokráciák találhatók, mint az Amerikai Egyesült Államok vagy Lengyelország.

A Center for Reproductive Rights adatai alapján az elmúlt 30 évben a világ országainak közel harmada változtatott az abortuszszabályozásán, aminek keretében több, mint 60 ország tett liberalizáló lépéseket, 4 ország pedig szigorított a meglévő szabályozásán oly módon, hogy eltávolította törvényeiből a legális abortusz egyik indokát.¹⁵ Ez a statisztika azonban meglehetősen egyoldalú, hiszen csak a jelentős szigorításokat veti össze a bármilyen kismértékű liberalizációval, ráadásul számos tanulmány rámutat, hogy a szigorítások ritkán

---

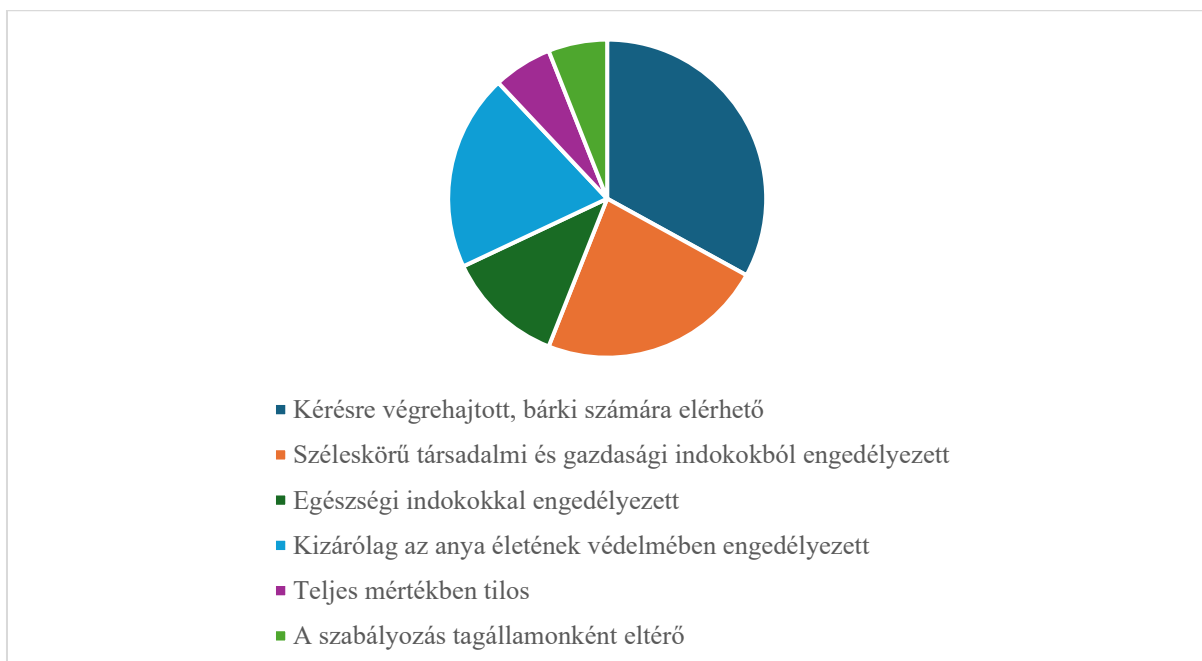
¹³ Az orvosi fogalomhasználat témájának tekintetében lásd.: PAPP Zoltán – TÓTH Zoltán (2009): Fogamzás és élettani terhesség. In Papp Zoltán szerk.: *A szülészet-nőgyógyászat tankönyve*. Budapest, Szent István Kiadó. 127-170.

¹⁴ KOVÁCS 2025, 448.

¹⁵ *The World's Abortion Laws* (2026). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/maps/worlds-abortion-laws/> (2026. 02. 08.).

látványosak, inkább adminisztratív előírásokon keresztül realizálódnak.¹⁶ Sokkal beszédesebb, hogy Európát nézve ezen intézmény adatai szerint az elmúlt évtizedben 20 ország progresszív lépéseket tett az abortuszhoz való hozzáférés bővítése érdekében, míg 7 ország vezetett be regresszív intézkedéseket. A szervezet egyébként Magyarországot is a korlátozó országok között említi, aminek elsődleges oka a belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról. (a továbbiakban: szívhangrendelet) amit egyértelműen adminisztratív korlátozásként azonosít.¹⁷

Tovább árnyalja a képet, hogy jelenleg a világ reprodukzív korú nőinek 60%-a él olyan országokban, ahol az abortusz széles körben legális, míg 40% korlátozó törvények alatt él – ebből 404 millió, azaz 20% olyan országban, ahol csak a terhes nő életének megmentése érdekében lehetséges az abortusz és 118 millió, azaz 6% olyan országban, ahol az abortusz teljesen tilos.¹⁸ Ezeket a következő diagram szemlélteti, amin jól látható, hogy a világ országai a legkülönbözőbb módokon szabályozzák az abortusz kérdéskörét, ami a teljes tiltástól egészen a bárki számára elérhető beavatkozások engedélyezéséig terjed.

1. ábra: Az abortuszhoz való globális jogi hozzáférés a világ reprodukzív korú női számára¹⁹

¹⁶ MERCIER, Rebecca J. – BUCHBINDER, Mara – BRYANT, Amy (2016): TRAP laws and the invisible labor of US abortion providers. *Critical Public Health*, 26. évf. 1. sz. 77–87.

¹⁷ *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges* (2025). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/europe-abortion-laws-2025/> (2026. 02. 09.).

¹⁸ *The World's Abortion Laws 2026*.

¹⁹ *The World's Abortion Laws 2026*. A forrás alapján a szerző saját szerkesztése.

Az elmúlt évek dinamikus változásai rávilágítanak egy további problémára, amely a jogalkotás benuhátságaként írható le. A nemzeti parlamentek ugyanis sokszor képtelenek lekövetni a változó társadalmi igényeket, aminek oka, hogy a társadalmak is annyira megosztottak, hogy egyszerűen lehetetlen a politikai konszenzus kialakítása a kérdés vonatkozásában. Ennek következményeként az elmúlt években számos esetben látható a helyzet olyan megoldása, amelynek keretében a parlamentek helyett az alkotmánybíróságok döntenek el jelentős, az abortusz szabályozását érintő kérdéseket, mint Dél-Koreában vagy Kolumbiában. A társadalmak megosztottsága azonban nem csak ilyen módon hozhatja helyzetbe az alkotmánybíróságokat. Az elmúlt években arra is egyre több példát láthatunk, hogy az alkotmánybíróságok – élve negatív jogalkotói szerepükkel – megsemmisítik a parlamentek legújabb abortusz kérdéskörével kapcsolatos törvényeit. Erre láthatunk példákat Lengyelországban, sőt egy szinttel lejjebb tekintve az USA számos tagállamában is.

Ezen túlmenően pedig meg kell említenem a téma átpolitizálódásának jelenségét is, amely abban ragadható meg, hogy az abortusz kilépett a bioetika köréből és nem pusztán egészségügyi vagy etikai kérdésként tekintenek rá, hanem néhány esetben konkrétan már identitáspolitikai színezetet nyer a kérdés kezelése. Ennek megfelelően már nem csak arról van szó, hogy egy állam mit gondol az anya önrendelkezési jogáról vagy a magzat élethez való jogáról, hanem arról is, hogy az állami identitás részévé kívánják tenni az abortuszhoz való hozzáállást. Ennek jegyében láttatja Emmanuel Macron az emberi jogok globális élharcosaként Franciaországot.²⁰

Az abortusz kérdéskörének vonatkozásában tehát a téma igényes és terjedelmes tudományos feldolgozása ellenére is számos problémát azonosíthatunk, amelyek gyakran a modern világ dinamikus változásának következtében jelentek meg. Természetesen ez nem mond ellent annak az általános elvárásnak, hogy egy téma vizsgálatakor először a témában már megjelent tudományos publikációkat szükséges megismerni, ami megalapozza a kutatás elméleti háttérét.

1.2. A KUTATÁS ELMÉLETI HÁTTERE

Az abortusz kutatásának folyamata nem kezdhető meg a témával foglalkozó legalapvetőbb tudományos művek ismerete nélkül. Ezek nem kizárólag alapot nyújtanak a munka megkezdéséhez, hanem ráirányítják a figyelmet a téma ellentmondásaira és leglényegesebb sarokpontjaira is. Kutatásom kezdetekor éppen ezért az abortusz kérdéskörének klasszikus alapműveihez nyúltam, hogy mélységeiben is megismerhessem a kutatás tárgyát és a téma

---

²⁰ MACRON, Emmanuel (2024): *Across the world, we are witnessing...* Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1766177544791794026> (2024. 04. 04.).

széles spektrumából legyen képes a saját kutatásom lehatárolására. Ebből kifolyólag a kutatás elméleti háttérének bemutatása során a témát érintő általánosabb művektől jutok el kutatásom központi forrásainak bemutatásáig. Ezzel együtt a jelenlegi fejezetben nem törekszem a témát feldolgozó összes forrás bemutatására, inkább a legfontosabb példákon keresztül igyekszem rendszerbe foglalni a legfontosabb műveket.

Az abortusz kérdéskörének tudományos vizsgálata hagyományosan a morális státusz problémája és az egyéni jogok ütköztetése körül forog. A morális státusz vonatkozásában merülnek fel azok a kérdések, hogy embernek tekinthető-e a magzat, illetve mikortól kezdődik az emberi élet, amelynek fényében az egyéni jogok ütközése az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem kollíziójára fókuszál. Ezekbe a kategóriákba tartoznak az abortusz kérdéskörének nagy klasszikusai, vagyis azok a művek, amelyek napjainkban is alapvető hatással vannak az abortusszal kapcsolatos vitákra és így a világ minden részén ismerik, illetve oktatják őket.

Az abortusz morális státuszáról szóló tudományos diskurzus gyakorlatilag egyidős az emberiséggel. Ennek keretében Arisztotelész filozófiája még napjainkban is érezteti hatásait. Ő alapozta meg ugyanis azt az évszázadokig uralkodó gondolatot, amely lehetőséget ad a biológiai állapot és a jogi, illetve erkölcsi státusz szétválasztására. Véleménye alapján az emberi lélek különböző részei ugyanis más-más időpontokban költöznek a testbe, így különbséget kell tenni a különböző fázisban lévő magzatok elpusztításának minősítése között.²¹ A filozófus gondolatai azért is voltak rendkívül értékesek számomra, mert azok a téma állami aspektusaira is kiterjednek. Véleménye szerint az ideális államnak élnie kell az abortuszt is magába foglaló népességszabályozás eszközeivel, hogy ezáltal menedzselni tudja népességének létszámát.²² Arisztotelész gondolatait vette át a középkor meghatározó gondolkodója Aquinói Szent Tamás is, aki ezen tanítások és a korábbi egyházatyák véleménye alapján szintén különbséget tesz a terhesség különböző fázisaiban végrehajtott abortuszok megítélése között.²³ Ez rávilágít arra, hogy a keresztény tradíció sem volt mindig egységes a kérdéskör vonatkozásában, habár az elmúlt évszázadokban következetesen kiállt az élet fogantatástól kezdődő, egységes védelme mellett.

---

²¹ ARISZTOTELÉSZ (1984) [i. e. 350 körül]: *Politika*. Budapest, Gondolat. Forrás: <https://mek.oszk.hu/04900/04966/04966.htm> (2026. 02. 10.). VII. könyv, 16. fejezet.

²² ARISZTOTELÉSZ 1984 [i. e. 350 körül], VII. 16.

²³ AQUINÓI Szent Tamás (1856) [1252–1256]: *Scriptum super Sententiis*. Parma, Fiacadori. Forrás: <https://www.corpusthomisticum.org/snp4027.html#19750> (2026. 02. 10.). Liber IV, Distinctio 31, Quaestio 2, Expositio textus.

Az ókorból eredő, folyamatos fejlődésre építő szemlélet a modern embriológia megszületésével és az orvostudomány folyamatos fejlődésével háttérbe szorult, így a XX. századtól kezdődően már teljesen más az abortuszról szóló viták kontextusa, így az egyéni jogok ütközése került előtérbe. Innentől kezdve beszélhetünk a klasszikus értelemben vett szakirodalomról, amelyek több csoportra bontva tekintek át.

A bioetikai és a morálfilozófiai megközelítések alkotják a szakirodalom első nagy csoportját, hiszen ezek azok a művek, amelyekből megismerhetők az abortuszhoz való hozzáállás modern logikájának alapjai. Az anya önrendelkezési jogát előtérbe állító *pro-choice* érvrendszer klasszikusai közül kiemelkedik Judit Jarvis Thomson „A Defence of Abortion” című műve, amelynek híres hegedűművész hasonlatával²⁴ nem a magzat emberi státuszát tagadja, hanem hogy annak van-e joga az anya testének használatára annak engedélye nélkül.²⁵ Az ezzel szemben álló, magzati életvédelmet előtérbe helyező *pro-life* érvrendszert gyakran képviseli az egyház, hiszen annak tanításai az élet szentségére, illetve a teremtett élet tiszteletére és szeretetére alapulnak, amely ellentétes az abortusz gyakorlatával. Ennek a gondolatnak alampéldája II. János Pál pápa „Evangelium Vitae” kezdetű enciklikája, ami a teológiai érveken kívül a modern demokratikus jogállamot is kritizálja a téma vonatkozásában.²⁶ A *pro-life* érvelésnek azonban megvannak a szekuláris hívei is, akik közül Don Marquis „Why Abortion is Immoral” című műve emelhető ki. A korábban említett hegedűművész hasonlattal szemben ez a mű arra az évrre építkezik, amely szerint az abortusz megfosztja a magzatot a jövőjétől, így az egyházi állásfoglalástól függetlenül is helytelen.²⁷

A szakirodalom következő nagy kategóriájába a jogfilozófiai és alkotmányelméleti művek tartoznak. Ennek egyik alapköve a jog és morál közötti híd szerepét betöltő Ronald Dworkin, aki „Life’s Dominion” című művében amellet érvel, hogy az abortuszvita az élet szentségének értelmezéséről szól.²⁸ Ennek a gondolatnak mintegy ellenpólusát jelöli Mary Ann Glendon, „Abortion and Divorce in Western Law” című könyve, aki szerint alapvető hiba abszolút jogokról beszélni, hiszen az elkerülhetetlenül polarizációhoz vezet.²⁹

---

²⁴ Ennek lényege, hogy egy halálosan beteg hegedűművész csak akkor maradhat életben, ha 9 hónapig egy másik emberhez kötik vesedonorként. Thomson hasonlata szerint a magzat is ilyen helyzetben van, hiszen hiába számít embernek, attól még felmerülhet, hogy van-e joga az anya testének használatára annak engedélye nélkül, hiszen a hegedűművész donorjától sem elvárható el egy ilyen áldozat.

²⁵ THOMSON, Judith Jarvis (1971): A Defense of Abortion. *Philosophy and Public Affairs*, 1. évf. 1. sz. 47–66.

²⁶ II. JÁNOS PÁL PÁPA (1995): *Evangelium Vitae kezdetű enciklika az emberi élet sérthetlenségéről*. Budapest, Szent István Társulat.

²⁷ MARQUIS, Don (1989): Why Abortion is Immoral. *The Journal of Philosophy*, 86. évf. 4. sz. 183–202.

²⁸ DWORKIN, Ronald (1993): *Life’s Dominion: An Argument About Abortion, Euthanasia, and Individual Freedom*. New York, Alfred A. Knopf.

²⁹ GLENDON, Mary Ann (1987): *Abortion and Divorce in Western Law*. Cambridge, Harvard University Press.

Az államelméleti és biopolitikai keretek között kiemelkedik Michel Foucault munkássága, aki „A szexualitás története” című művében bevezeti a biopolitika fogalmát, így értelmezhetővé válik az állam hatalmának biológiai folyamatokra való kiterjesztése.³⁰ Reva Siegel alkotmányjogi szempontból közelíti meg a kérdést „Reasoning from the Body: A Historical Perspective on Abortion Regulation and Questions of Equal Protection” című cikkében. Véleménye szerint az abortusz korlátozásával az állam a társadalmi céljai érdekében használja ki a nők testét.³¹ Kutatásai hasznos alapként szolgálnak az állam szabályozási igényének megértéséhez.

Bár az előzetesen megemlített nemzetközi elméletek adják a globális viták alapjának legfőbb tételeit, jelen értekezés fókuszában a magyar jogrendszer vizsgálata áll. Ebből kifolyólag kiemelt figyelmet fordítottam a magyar szakirodalom meghatározó jelentőségű műveinek megismerésére.

Az abortusszal kapcsolatos magyar szakirodalom megkerülhetetlen műve Kovács József „A modern orvosi etika alapjai” című könyve, amely rendkívül részletesen tárgyalja az abortusz kapcsán felmerülő etikai kérdéseket, miközben éles logikával elemzi az egymással szembehelyezkedő álláspontok érveit.³² Ez a mű közel viszi az olvasót az orvosi szempontokhoz is, amelyek megértése szintén előfeltétele az abortuszvitában való elmélyülésnek. Ezek az orvosi szempontok világítottak rá arra, hogy a probléma gyökereinek átlátásához ismeretekkel kell rendelkezni az emberi egyedfejlődés biológiájáról is, amelynek tanulmányozása során hasznos segítségemre volt Papp Zoltán munkássága.³³

A rendszerváltozás korának abortuszsabályozással kapcsolatos vitáinak idején számos színvonalas munka született, amelyek az abortusz liberális és konzervatív megközelítései mellett is meggyőzően érvelnek. A liberális jogfilozófiai iskola alapműve Kis János „Az abortuszról” című munkája, amely szerint a magzat biológiailag ember, de nem morális személy.³⁴ Vele közös világnézeti alapról indult Sándor Judit, aki „Abortusz és...” című könyvével egy interdiszciplináris gyűjteményt hozott létre, így több aspektusból is láthatóvá vált az abortusz kérésköre.³⁵ Érvelésükkel szemben állt a konzervatív oldalhoz tartozó, így az

---

³⁰ FOUCAULT, Michel (2020): *A szexualitás története I. - A tudás akarása*. Budapest, Atlantisz.

³¹ SIEGEL, Reva (1992): Reasoning from the Body: A Historical Perspective on Abortion Regulation and Questions of Equal Protection. *Stanford Law Review*, 44. évf. 2. sz. 261–381.

³² KOVÁCS 2025.

³³ PAPP – TÓTH 2009.

³⁴ KIS János (1992): *Az abortuszról – Érvek és ellenérvek*. Budapest, Cserépfalvi Kiadó.

³⁵ SÁNDOR Judit szerk. (1992): *Abortusz és...* Jog, bioetika, történelem, szociológia, pszichológia, vallás. Budapest, Cserépfalvi Kiadó.

élethez való jog védelmét hirdető Jobbágyi Gábor, aki „Az élet joga” című könyvében foglalta össze az álláspontját, amely szerint az emberi élet a fogantatással kezdődik, ezért a magzatot megilleti az abszolút életvédelem.³⁶ A kilencvenes évek elején tehát Magyarországon is rögzült az a nemzetközi szinten is ismert dichotómia, amely alapján az anya önrendelkezési jogának védelme áll szemben a magzati életvédelemmel.

A magyar jogtudomány az elmúlt években is behatóan foglalkozott a kérdéskörrel, ami új kontextust kapott, hiszen a hangsúly átkerült a tételes jogalkotói akarat értelmezésére. Ennek keretében ki kell emelnünk, hogy az Alaptörvény II. cikkének megfogalmazása, amely szerint „a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg” a tudományos életben is számos elemzés tárgyává vált.³⁷ Az államközpontú nézőpont képviselőjének Zakariás Kinga tekinthető, aki kifinomult alkotmányjogi érveléssel közelíti meg az emberi méltósághoz való alapjog különböző aspektusait, így foglalkozik a magzat emberi méltóságának kérdésével, tagadja az abortuszhoz való jog létezését és olyan konfliktusnak tekinti a terhességmegszakítás kérdéskörét, amelyben az államnak védelmi kötelezettsége van a meg nem született élet felé.³⁸ Ezen túlmenően számos cikk születik a legaktuálisabb fejleményekről is, például Sándor Judit már arról is írt részletes elemzéseket, hogy a 2022-es szívhangrendelet milyen módon nehezíti az abortuszhoz való hozzáférést.³⁹

Végezetül pedig megemlíteném, hogy a magyar jogtudomány a nemzetközi térben zajló változások elemzésére is nyitott maradt, amit a Jogtudományi Közlöny hasábjain 2022-ben indított abortusszal kapcsolatos cikksorozat is szemléltet. Ezt az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization* ügyben hozott döntése inspirálta. A cikkeket többek között Udvary Sándor⁴⁰, Hámori Antal⁴¹ továbbá Somody Bernadette és Vissy Beatrix⁴² jegyezték, illetve ebben a diskurzusban már jómagam is részt vehettem.⁴³

---

³⁶ JOBBÁGYI Gábor (2004): *Az élet joga*. Budapest, Szent István Társulat.

³⁷ JAKAB András (2011): *Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei*. Budapest, HVG-ORAC Kiadó.

³⁸ ZAKARIÁS Kinga (2019): *Az emberi méltósághoz való alapjog. Összehasonlító elemzés a német és magyar alkotmánybírói gyakorlat tükrében*. Budapest, Pázmány Press.

³⁹ SÁNDOR Judit (2023): „Your body is a battleground” – Az abortuszhoz való jog a strasbourgi és az amerikai bíróságok előtt, és a magyar „szívhangrendelet”. *Fundamentum*, 27. évf. 4. sz. 5–14.

⁴⁰ UDVARY Sándor (2022): Hübrisz helyett hatalommegosztás. *Jogtudományi Közlöny*, 77. évf. 7–8. sz. 277–285.

⁴¹ HÁMORI Antal (2023): Szempontok a még meg nem született emberi lény életének jogi védelméhez. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 5. sz. 235–240.

⁴² SOMODY Bernadette – VISSY Beatrix (2023): Alapjogi szempontok az abortuszszabályozás változásához – A „szívhangrendelet” dogmatikai értelmezési keretei. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 9. sz. 377–386.,

⁴³ CSEHES András (2023): Állam, jog, abortusz – adalékok az abortuszvitához. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 12. sz. 561–568.

A magyar szakirodalom rövid áttekintése alapján megállapítható, hogy amíg a rendszerváltozást követően a klasszikus liberális-konzervatív vita dominálta a magyar szakmai diskurzust, addig a legújabb kutatások már inkább a jogdogmatikára, illetve a különböző újdonságokra reagálnak. Ugyanakkor jól látható egy hiátus is, hiszen a szakirodalom többnyire tételes jogi elemzéseket nyújt vagy elméleti és etikai vonalon közelíti meg a kérdést és csak az életvédelmi kötelezettség kapcsán tárgyalja az állam szerepét, pedig annak is fűződnek érdekei a kérdés rendezéséhez. Kutatásommal az itt megjelenő hiátus egy részének kitöltésére vállalkozom.

1.3. AZ ÉRTEKEZÉS KUTATÁSI CÉLJAI, KUTATÁSI KÉRDÉSEI ÉS HIPOTÉZISEI

A kutatás elméleti hátterének ismertetését követően, a korábban felvázolt tudományos problémák mentén igyekszem megfogalmazni kutatásom céljait, illetve annak kérdéseit és a hipotéziseket. Ahogy már korábban is említettem az abortusz témakörének jól feldolgozott, gazdag szakirodalommal rendelkező rendszeréből olyan kérdésekre fókuszálok, amelyek kevésbé feltártak és ezáltal új aspektusból világítják meg vizsgálódásaim tárgyát.

Ennek megfelelően kutatási célom, hogy szintetizáljam a nemzetközi szabályozási trendeket a hazai gyakorlattal, amelynek keretében vizsgálhatóvá válik a világpolitikai változások magyar joggyakorlatban történő lecsapódása. Magyarország ugyanis nem egy elszigetelt térben létező entitás, hanem a nemzetközi közösség része, az Európai Unió és számos nemzetközi szervezet tagja, így nyilvánvalóan hathatnak rá azok a nemzetközi trendek, amelyek az abortusz szabályozásának kérdéskörét is érintik. Ennek kapcsán a már említett nemzetközi polarizáció is kimutatható, hiszen például a 2022-es szívhangrendeletben is felfedezni vélték az USA egyes tagállamainak mintáit.⁴⁴

A szintetizálással szorosan összekapcsolódik a magyar szabályozás globális térképen való elhelyezése és dinamikájának, időbeli dimenzióinak feltárása. Ezeknek célja, hogy a magyar szabályozást ne izoláltan, hanem kontextusba ágyazva elemezhessem, illetve bemutassam annak mozgatórugóit is. Végeredményben így valósul meg a címben is említett múlt-jelen-jövő struktúra, hiszen a magyar szabályozás történetén keresztül megismerhetem a jelenlegi szabályozás kialakulásának okait, majd a jelenlegi rendszert a nemzetközi folyamatok kontextusába helyezve a jövőt illetően is számos következtetést vonhatok le.

---

⁴⁴ SOMODY – VISSY 2023, 379.

Értekezésem további célja azon rejtett mechanizmusok elemzése, amelyeket a magyar szakirodalom többsége figyelmen kívül hagyott. Ennek keretében dekonstruálom a jelenlegi fogalmi kereteket, illetve modellezem az abortusz kérdéskörének valós érdekeltségi rendszerét.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy nem célom az abortusz morális megítélése, tehát nem fogok ítéletet mondani a pro-life és pro-choice érvelések vitájában, továbbá az olyan alapvető kérdéseket sem elemzem, mint az anya önrendelkezési jogának a magzat élethez való jogával, illetve az állam objektív életvédelemi kötelezettségével való kollíziójának mély jogi dogmatikája. Kutatásomat határozottan leválasztom a klasszikus bioetikai és morálfilozófiai vitákról. Ennek következménye a vizsgálat objektivizálása, tehát az, hogy nem az abortusz helyességét vagy helytelenségét vizsgálom, hanem a szabályozás dinamikáját, koherenciáját, illetve annak államstratégiai funkcióját.

Mindezek alapján kutatásom végső kimenete a szabályozás kialakulásának vizsgálata, majd a lehetséges jövőbeli fejlődési irányok felvázolása a jelenlegi hazai és nemzetközi tendenciák alapján. Ezen célok elérése érdekében összesen 6 hipotézist fogalmaztam meg, amelyeket 3 csoportba soroltam.

Az első csoportba tartoznak az elméleti és fogalmi keretek, így a kutatás első fázisa a terminológiai és modellezési hiányokra fókuszál. Ahogyan már problémaként azonosítottam, az orvosi és jogi fogalomhasználat ütközése gátolja az orvosok és a jogalkotó kommunikációját, ami értelmezési nehézségeket okoz. Ennek középpontjában a magzat fogalma áll, ami az orvostudományban egy biológiai fejlődési stádiumot jelöl a sok közül, míg a jogtudományban ez az általános kifejezés az ember születését megelőző állapotára. A jogalkotó tehát orvosi kifejezést használ, de más értelemben. Ennek kapcsán az a kutatási kérdés merülhet fel, hogy okozhat-e problémákat a jogalkalmazás során, ha a szabályozás tárgyát alapvetően eltérő keretek között értelmezi a törvényhozó és a törvényeket végrehajtó orvos? A kérdésre válaszolva, első hipotézisem szerint:

1. A jogi és orvosi fogalomhasználat közötti szemantikai interferencia gátolja a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti koherens kommunikációt. A fogalmi zavar feloldásához indokolt új, orvosi szemantikától független, semleges jogi gyűjtőfogalmak bevezetése.

Ez a hipotézis arra világít rá, hogy a jelenlegi szabályozás során az orvosi és jogi fogalomhasználat eltérései eltérő értelmezésekhez és jogbizonytalansághoz vezethetnek, amelyeknek elkerülése érdekében ajánlott lehet a szabályozás koherenssége tétele.

A fogalmi keretek mentén problémaként azonosítottam, az állami motivációk rejtve maradását az objektív életvédelem vonatkozásában. Ezt kiegészíti az abortusz jogi konfliktusrendszerének kétdimenziós leírása, ami az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem konfliktusára szűkíti a kérdés tárgyalását. Ennek vonatkozásában kutatási kérdésként merül fel, hogy milyen szerepe és motivációja van az államnak az abortusz klasszikus alkotmányjogi konfliktusrendszerében, illetve, hogy néz ki valójában ez a rendszer? A kérdésre válaszolva, második hipotézisem szerint:

2. Az abortusz alkotmányjogi konfliktusrendszere nem redukálható az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem bináris oppozíciójára. A viszonyrendszer valójában hárompólusú, amelyben a harmadik, autonóm érdeklélő szereplő az állam, amelynek demográfiai öfenntartási igénye a szabályozás alakulását döntő mértékben befolyásoló tényező.

Ez a hipotézis arra világít rá, hogy az állam egy saját érdekekkel rendelkező szereplő az abortusz kérdéskörében, amelynek mindenkor érdekei döntő mértékben befolyásolják a szabályozást, és amik felülírják a bináris vitát.

Hipotéziseim második csoportjába a szabályozás dinamikájának elemzése került. A korábbiakban megállapítottam, hogy Magyarország abortuszszabályozását nemzetközi keretek között a korlátozók csoportjába sorolják, mégpedig arra való tekintettel, hogy a törvény szövegének változtatása nélkül is nehezedik az abortuszhoz való gyakorlati hozzáférés. Kutatási kérdésem tehát arra irányul, hogy milyen tendenciákat mutat a történelmi magyar abortuszszabályozás és hogyan érvényesíthetők az állami érdekek a törvények megváltoztatása nélkül. A kérdésre válaszolva, harmadik hipotézisem szerint:

3. A magyar szabályozás az elmúlt évtizedekben folyamatos szigorodási tendenciát mutat, amely napjainkban – a törvényi keretek érintetlenül hagyása mellett – az adminisztratív eszközökkel megvalósuló „lopakodó szigorításban” realizálódik.

Ez a hipotézis arra világít rá, hogy hazánk szabályozása már évtizedes viszonylatban az abortuszhoz való hozzáférést korlátozni kívánó tendenciák felé mutat, azonban a jogalkotó ezt a nyílt társadalmi vitát megkerülve kívánja megvalósítani.

Az állam azért is teszi ezt, mert – ahogy korábban azonosítottam – az abortusz kilépett a bioetika köréből és már nem pusztán egészségügyi vagy etikai kérdésként tekintenek rá. Az abortuszszabályozás átpolitizálódott és stratégiai eszközzé vált, ugyanis a szabályozás iránya nem pusztán jogi döntés, hanem egyes esetekben az állami önmeghatározás deklarációja is lehet.

Kutatási kérdésem arra irányul, hogy hogyan vált ez az alapvetően bioetikai és szabályozási kérdés a nemzeti identitásképzés eszközévé. A kérdésre válaszolva, negyedik hipotézisem szerint:

4. Az abortusz szabályozása a 21. századra túllépett a bioetika körén, és nemzeti identitásképzés részévé vált, ahol a szabályozás már nem pusztán morális mérlegelés, hanem az állami önmeghatározás stratégiai eszköze.

Ez a hipotézis arra világít rá, hogy a nemzetek identitásának részévé válik az abortuszhoz való viszonyuk, hiszen amíg Franciaország az egyéni szabadság védelmezőjeként tünteti fel magát és ezt valósítja meg az abortuszszabályozásában is, addig például Magyarország és Lengyelország vallásos konzervatív eszménye a jogi szigorítás irányába hatott.

Hipotéziseim harmadik csoportjába végül a nemzetközi kontextus és az ebből leszűrhető jövőképek kerültek. Ahogy a korábbiakban megállapítottam az abortuszszabályozás területén lezárult a viszonylagos nyugalom korszaka, aminek uralkodó jogfilozófiai és emberi jogi narratívája a lineáris jogkiterjesztés elméletét hirdette. Ebből logikusan következik a kutatási kérdés, hogy merre tart a globális szabályozás. A kérdésre válaszolva ötödik hipotézisem szerint:

5. A globális szabályozási trend nem a lineáris jogkiterjesztés, hanem a polarizáció irányába mutat.

Ez a hipotézis arra világít rá, hogy a korábbi, globális szinten túlnyomórészt egyirányú fejlődési ív megtört, így a korábbi évtizedek konszenzusa is felbomlik. A korábban kialakított kompromisszumok újratárgyalása során pedig az államok vagy identitásképző korlátozásba vagy identitásképző szabadságharcba kezdenek, ami az abortuszszabályozások polarizálódásához vezet.

Végül azonban azt is ki kell emelnünk, hogy nem csak a világ államaiban elfogadott szabályozások polarizálódnak, hanem a társadalmak is, ami az országokon belüli politikai konszenzus lehetetlenségét idézheti elő és jogalkotás bénultságát hozhatja magával. A probléma tehát a törvényhozói konszenzuseresés csődjével írható le, amelynek vonatkozásában felmerülő kutatási kérdésem, hogy ki dönthet az abortusz kapcsán felmerülő kérdésekről, ha a politika képtelen rá. A kérdésre válaszolva, hatodik hipotézisem szerint:

6. A nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a jogalkotói konszenzuseresés kudarcra miatt a szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra és

alkotmánybírósági funkciót is ellátó legfelső bíróságokra helyeződik át, azok szerepe felértékelődik.

Ez a hipotézis arra világít rá, hogy az elmúlt években egyes alkotmánybíróságok rendre átvették a parlamentek szerepét az abortusz kapcsán hozott döntések tekintetében, és ennek megfelelően az elmúlt években számos jelentős bírósági döntés született a világ minden táján.

A fenti hipotézisek vizsgálata komplex vizsgálati kereteket igényel, amelyeket a következő fejezetben mutatok be.

1.4. AZ ÉRTEKEZÉSBEN FELHASZNÁLT KUTATÁSI MÓDSZEREK

A kutatási célok elérése és a hipotézisek vizsgálata érdekében a dolgozat a klasszikus jogdogmatikai elemzést ötvözi a modern társadalomtudományi megközelítésekkel.

Mivel a *status quaestionis* ismerete minden tudományos munka megírásához nélkülözhetetlen, kollektív tudományos ismereteink eredményes gyarapításához először kiterjedt szakirodalmi kutatásokat kellett végezniem.⁴⁵ Erre utal Concha Győző is amikor úgy fogalmaz, hogy „*magyar tudományosságunk megizmosodását csak akkor várhatjuk, ha saját szellemi globusunk minden pontját gondosan nyilvántartjuk, az elődöknek, egymásnak munkáját továbbhaladásunkban fölhasználjuk vagy ha tévedések forrása lenne, illő kritikával eltávolítjuk.*”⁴⁶

A modern szakirodalom megismerése és feldolgozása kapcsán mind a magyar, mind a nemzetközi szakirodalom megismerése fontos volt számomra. Ez a kutatás természetesen nem irányulhat a témában megjelent összes tanulmányra, hiszen arra senkinek nem lehetnek kapacitásai. Ennek illusztrálására hozhatóak példaként a Scopus adatbázisnak a témát érintően fellelhető cikkei. Az „abortion” kifejezésre való keresés például 156.135 találatot ad, ami annak ellenére is hatalmas szám, hogy legjelentősebb része az orvostudomány területéhez köthető. A kifejezések kontextusba helyezését követően az tapasztalható, hogy az adatbázis keresője 9221 találattal rendelkezik az „abortion” és „law” szavak együttesére, míg 2597 találattal a „right to life” kifejezésre és 1276 találattal az egyik amerikai abortuszdöntésre vonatkozó „Roe v. Wade” szókapcsolatra vonatkozóan.

---

⁴⁵ JAKAB András – MENYHÁRD Attila (2014): A magyar jogtudomány helyzete és kilátásai. In JAKAB András – MENYHÁRD Attila szerk.: *A jog tudománya – Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal.* Budapest, HVG-ORAC. 5-25. Elérhető: https://real.mtak.hu/32954/7/JAKAB_Andras_A_jog_tudomanya_.pdf (2025. 11. 20.), 18.

⁴⁶ CONCHA Győző (1918): *Szabó Béla, elfeledett közjogásunk.* Budapest, Franklin. 70.

A kutatás legfontosabb aspektusát a jogtudomány adja, azonban újra ki kell emelnem, hogy a téma komplexitása miatt a kutatási célok elérése multidiszciplináris keretrendszerben közelíthető meg igazán. Ennek következtében nem kizárólag a klasszikus jogdogmatikai elemzés keretei között dolgozom, hanem azt számos olyan társadalomtudományok területén használt módszerrel egészítem ki, amelyek a Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola megközelítéséhez híven elsősorban a téma különböző állami kapcsolódásait, illetve az események ezen oldalát jelenítik meg, hiszen az abortuszszabályozást nem csak jogi és erkölcsi megfontolások alakítják, hanem az állam mindenkori érdekei is.

Mindezek ellenére elsősorban a jogtudomány felől közelítem a téma tárgyalását, így ezen tudományterület módszertana a legrelevánsabb a kutatásaim során is. Ahogy Jakab András és Menyhárd Attila fogalmaznak: „*Bár hagyományosan a jogtudományi munka szíve a hatályos jogra vonatkozó fogalmi tisztázó (jogdogmatikai) elemzés, a jogtudomány nem csupán jogdogmatikai kutatásokat végez. Konvencionálisan és intézményesen jogtudományként fogadjuk el a jogtörténeti és a római jogi, valamint a jogbölcseleti kutatásokat (önálló egyetemi tantárgyként is), illetve a de lege ferenda az empirikus és a jogra vonatkozó politikai filozófiai kérdésfeltevéseket is.*”⁴⁷ Megjegyzik továbbá, hogy a nem-dogmatikai szemlélet, tehát történeti, szociológiai és összehasonlító szempontok szerinti látásmód nem mellőzhető a jogdogmatikai kutatások alkalmával sem, sőt bizonyos esetekben feltétlen elvárásként tekinthetünk ezen szempontok felvetésére. Ennek oka, hogy az igazán alapos és megfelelő mélységű megértéshez elengedhetetlen annak ismerete, hogy az azonos szerkezeti megoldások hogyan érvényesülnek társadalmilag vagy akár történetileg is eltérő környezetben. Véleményük szerint a történeti, szociológiai és összehasonlító szemlélet alkalmazásával teljesíthető annak elérésére, hogy képesek legyünk kimutatni a szöveg és a jogértelmezés viszonyát, illetve a bírói gyakorlat jogot formáló szerepét, továbbá segítséget nyújthat a jog társadalmi összefüggéseinek feltárásában és megadhatja a jelen kialakulásának magyarázatát, amely kutatásaink legszükségesebb kérdéseit is érinti.⁴⁸

A disszertáció módszertanának fontos része a különböző jogértelmezési módszerek ismerete. Ez nem csak azért szükségszerű, mert egy, a jogtudomány diszciplínájának keretein belül meghatározható kutatás nem mellőzheti a jog értelmezésének alapvető módszereit, hanem azért is, mert az abortusz kapcsán számos olyan tudományos vita tárgyává váló jelenséggel találkozhatunk, amelyek első ránézésre egyszerűnek tűnő értelmezési kérdésekből indulnak ki.

---

⁴⁷ JAKAB – MENYHÁRD 2014, 5–6.

⁴⁸ JAKAB – MENYHÁRD 2014, 19–20.

Ennek alátámasztására számos példa említhető, azonban a jelenlegi terjedelmi korlátokra való tekintettel csak két fontosabbat szeretnék kiemelni.

Az első példa a „mindenki” szó meghatározásának problémájával foglalkozik. Kiindulópontom, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) a 2. cikkében garantálja az élethez való jogot. A 2. cikk (1) bekezdés első mondata a következő: *„A törvény védi mindenkinek az élethez való jogát. Senkit sem lehet életétől szándékosan megfosztani.”*⁴⁹ Sándor Judit kiemeli, hogy ezen cikkely értelmezése azért problémás, mert nem ad felvilágosítást az élethez való jog esetleges időbeli korlátairól és azt sem határozza meg, hogy az említett „mindenki” (toute personne) fogalom alatt pontosan kiket kell értenünk, akiknek „életét” védi az egyezmény.⁵⁰ Ez a felvetés különös hangsúlyt kapott az EJEB által elbírált Vo- esetben, amely során éppen az volt a legfontosabb kérdés, hogy a kérdéses rendelkezés kiterjeszhető-e a méhmagzatra is. A bírák azt keresték, hogy létezik-e európai konszenzus a magzat jogi státuszát illetően, tehát komparatív módszertant alkalmaztak⁵¹

Második példám az Amerikai Egyesült Államok alkotmányának értelmezését állítja előtérbe. Az egész világot megdöbbenetette, amikor az Egyesült Államok Szövetségi Legfelsőbb Bírósága felülvizsgálta a Roe⁵² és Casey⁵³ ügyeket, így megszüntetve az abortusz szövetségi szintű védelmét a Dobbs v. Jackson Women's Health Organization ügyben hozott döntésével.⁵⁴ Ki kell emelnem, hogy itt is értelmezési kérdéstről volt szó, hiszen az USA alkotmánya 1973 óta egyáltalán nem változott a kérdés vonatkozásában. Egyszerűen arról volt szó, hogy a Legfelsőbb Bíróság tagjainak körében többségbe kerültek az Antonin Gergory Scalia főbíró nevéhez köthető originalista alkotmányértelmezési hagyomány követői, akik szerint bírói hatalommal való visszaélésnek tekinthető a szövegbe olvasva új alapjogként megteremteni olyan dolgokat, amelyeket az alkotmányozó nem nevesített.⁵⁵ Ezen értelmezési kérdés következménye lett egy hozzávetőlegesen 50 éves precedens megdöntése és a gyakorlat egész világot megdöbbenítő változása, amely lehetővé tette számos állam számára az abortusz betiltását.

---

⁴⁹ 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.

⁵⁰ SÁNDOR Judit (2021): Az élethez való jog. In JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYOK Gábor szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Forrás: <https://ijoten.hu/szocikk/az-elethez-valo-jog> (2025. 11. 20.).

⁵¹ Vo v. France (Application no. 53924/00) ECHR 8 July 2004.

⁵² Roe et al. v. Wade, District Attorney of Dallas County No. 70-18. Argued December 13, 1971 - Reargued October 11, 1972 - Decided January 22, 1973 (a továbbiakban Roe v. Wade).

⁵³ Planned Parenthood v. Casey.

⁵⁴ Dobbs v. Jackson.

⁵⁵ UDVARY 2022, 277–278.

Ahogy már említettem a jogtudományi kutatás módszerein túlmenően más társadalomtudományok területén használt módszereket is felhasználok a kutatás során. Ezek közül fontos kiemelni az esettanulmányt, amely rendkívül elterjedté vált az elmúlt évek tudományos diskurzusában. Ennek oka, hogy úgy teszi lehetővé a már megtörtént események vizsgálatát, hogy flexibilis módon engedélyezi az objektív, de mélységekbe menő történetmesélést, így a kutató kezét nem kötik meg a merev protokollok. Számomra ez a módszer teszi lehetővé az európai jogfejlődés két szélsőértékét adó francia és lengyel abortuszszabályozás mélységeibe menő vizsgálatát, amelyek során nem csak a jogtörténeti folyamatokat kívánom bemutatni, hanem a szabályozás változása mögött álló motivációkat és az azokat kísérő vitákat is. Ennek keretében képet kaphatok arról, hogy az események miért és hogyan történtek, illetve milyen tanulságokat vonhatunk le belőlük a saját helyzetünkre nézve.

Az esettanulmányok elsősorban leíró természetűek, így nem csak az európai pólusok, hanem a globális minták elemzését is lehetővé teszik. Az esettanulmányt az összehasonlító módszerrel kombinálva lehetővé válik a hipotézisekhez kapcsolódva röviden összefoglalni a világ alkotmánybíróságainak legfrissebb határozatait az abortusz tárgyában, hogy aztán ezek révén egy trendelemzésben ölthessenek testet. Ennek részeként elhelyezem Magyarországot a globálisan változó abortuszszabályozások koordinátarendszerében, majd a fejlődési pályákat és lehetőségeket figyelembevéve felvázolom a magyar abortuszszabályozás lehetséges jövőbeli fejlődési irányait.

A fent leírtakat összegezve kijelenthető, hogy a kutatási téma komplexitása indokolta a fejezetben bemutatott többoldalú módszertani megközelítést. A különböző módszertanok alkalmazásának egymást kiegészítő jellege tetette lehetővé, hogy az abortusz szabályozását ne egy izolált jogi szöveggént, hanem állami kontextusba ágyazott dinamikus rendszerként vizsgáljam. Az alkalmazott módszertan tisztázását követően röviden ismertetem az értekezésem szerkezetének felépítését és az egyes fejezetek logikai ívét.

1.5. AZ ÉRTEKEZÉS SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE

Értekezésem nyolc fejezet mentén valósítja meg a kutatás céljait és igyekszik választ adni a felmerült tudományos kérdésekre, amelyek alapján végül megcáfolom vagy megerősítem az előzetesen megfogalmazott hipotéziseimet. A szöveg a bevezető és összegző gondolatokon túlmenően hat fejezetre osztható, amelyek mindegyike a korábbiakban megfogalmazott kutatási kérdések és hipotézisek valamelyikének kibontására szolgál. Ennek megfelelően a disszertáció fejezetei körüljárják a téma kapcsán releváns terminológiai kérdéseket, az állam

beavatkozásának elméleti alapjait, a magyarországi szabályozás történelmi vázlatát, az európai abortuszszabályozás két szélső értékének bemutatását, a világ alkotmánybíróságainak témát érintő legfrissebb határozatait, illetve a magyar abortuszszabályozás rendszerének jövőképeit.

A fejezetek logikája alapvetően deduktív módszert követ, aminek keretében az általánosabb kérdésektől haladok a konkrétumok felé, illetve a történelmi dimenzió miatt természetesen a kronológiai sorrend szabályaira is tekintettel kellett lennem.

Az értekezés második fejezete foglalkozik a fogalmi keretek meghatározásával, amelynek keretében a kutatás eszköztárát is meghatározom. A fogalmi keretek és terminológiai alapvetések kapcsán a két legfontosabb kifejezés-csoport terminológiai tisztázására teszek kísérletet. Ennek keretében megvizsgálom az ember és magzat kifejezések, illetve szinonimáik használata kapcsán felmerülő kérdéseket a különböző vallási-etikai, orvosi és jogi fogalomrendszerek elemzése és ütköztetése révén. Ezt követően a történelmi fejlődés kontextusában elemzem a terhességmegszakítás-abortusz-magzatelhajtás szavak jelentéstartományát és javaslatot teszek a fogalmi zavarok feloldására is.

A fogalmi alapok tisztázása után a harmadik fejezet teremti meg a kutatás elméleti keretét és vezeti be a dolgozat egyik fontos újítását. Az állami beavatkozás legitimitációjának államelméleti alapjait vizsgáló fejezetben az állam és népesség viszonyrendszerének klasszikus alapjaiból kiindulva, Foucault biopolitikáján keresztül jutok el az abortuszszabályozás alkotmányjogi konfliktusrendszerének felülvizsgálatához, amelynek kapcsán a korábbiaktól eltérően egy új modell használatára teszek javaslatot, ami véleményem szerint életszerűbben írja le a konfliktusok rendszerének valós természetét.

Ezeket az elméleti kereteket alkalmazva a negyedik fejezet történelmi áttekintése bemutatja, hogy az állami szabályozás milyen utat járt be Magyarország történetében. Az abortusz magyar szabályozásának történetét vizsgáló fejezet célja, hogy a kezdetektől a jelenkorig haladva bemutassa a magyar szabályozás kialakulását, illetve fejlődésének tényezőit, amelyek nem pusztán a jelenlegi keretek megértését segítik, de a jövőbeli tendenciák vizsgálatához is segítséget nyújtanak. Ennek keretében válik láthatóvá, hogy a történelmileg egyébként meglehetősen progresszív magyar abortuszszabályozás milyen események következtében válik egy manapság inkább a hozzáférés korlátozását előtérbe helyező modellé.

Mivel a magyar szabályozás nem a világtól elszigetelten létezik, hanem a globális közösség tagjaként nyilvánvalóan hatnak rá a nemzetközi trendek, ezért az ötödik fejezet nemzetközi szintre emeli a kutatást. A nemzetközi szabályozási modelleket bemutató fejezet az európai

jogfejlődés két pólusát jelentő Franciaország és Lengyelország jogfejlődésének bemutatására vállalkozik esettanulmányok formájában. Ennek megfelelően először a francia szabályozás kerül a vizsgálat középpontjába, ami az európai jogfejlődés liberális oldalát képviseli az abortuszhoz való hozzáférés vonatkozásában. Ezzel szemben áll a másodikként elemzett Lengyelország, ahol ezzel ellentétes folyamatok játszódtak le, így az európai jogfejlődés konzervatív és szigorító, az abortuszhoz való hozzáférést szűkítő oldalát képviseli az abortusz szabályozásának vonatkozásában.

Ezt a képet tágítja tovább a hatodik fejezet, ami már kifejezetten az alkotmánybíróságok tevékenységére, abortusz érintően elfogadott friss döntéseire koncentrál. A világ alkotmánybíróságainak legfrissebb abortuszhatározataival foglalkozó fejezet célja, hogy röviden bemutassa azon országokat, amelyek szabályozását a helyi alkotmánybíróság az elmúlt években megváltoztatta, majd ezáltal láthatóvá tegye az ezen testületek által diktált trendeket, illetve az általuk használt érveket és hivatkozási pontokat.

Végezetül a hetedik fejezet célja, hogy a nemzetközi tapasztalatokat szintetizálva, azokat magyar kontextusban tegye hasznosíthatóvá. A magyar abortuszszabályozás rendszerének továbbfejlesztési lehetőségeivel foglalkozó fejezet igyekszik megvizsgálni a jelenkori magyar abortuszszabályozással szemben felmerülő legfontosabb kritikákat, majd elhelyezni hazánkat a korábbiakban felvázolt nemzetközi térben, hogy végül ezen keretrendszer felhasználásával felrajzolja a szabályozás fejlődésének alternatíváit.

2. FOGALMI KERETEK ÉS TERMINOLÓGIAI ALAPVETÉSEK

A tudományos művek nagy része szükségszerűen terminológiai tisztázással, a legfontosabb fogalmak magyarázatával és ezáltal egy közös nevező kialakításával indul. A fogalmak használata ugyanis soha nem lehet teljesen stabil, hiszen egyáltalán nem biztos, hogy két ember pontosan ugyanazt a tapasztalati halmazt, ugyanazt a jelenséget érti egy megadott kifejezés alatt.⁵⁶

Amikor az abortusról beszélünk, ez a probléma fokozott figyelmet igényel. Hajlamosak vagyunk ugyanis könnyen bánni az alapfogalmakkal és adottnak venni azok jelentését, ami azonban különösen nagy hibának tűnik egy ilyen szélsőségekkel terhelt jelenség kapcsán. Ezáltal fordulhat elő, hogy mind a közbeszédben, mind pedig a tudományos világban hajlamosak vagyunk bizonyos kifejezések szinonimaként való alkalmazására, amelyek ezáltal gyakran összekeverednek. Ezen túlmenően a tudomány művelői is számos nézőpontból közelíthetik meg ugyanazon fogalmat, ami által elbeszélnek egymás mellett, hiszen mást értenek egy-egy szó jelentéstartalma mögött. Sajnos sokszor ezen a hanyagságon csúszik el az abortusról való párbeszéd lehetősége is, hiszen egységes fogalomkészlet nélkül aligha lendülhetünk túl a meglévő problémákon. Disszertációm során éppen ezért tartom elengedhetetlennek a legfontosabb fogalmak tisztázását, illetve elhatárolását és egységes fogalomkészlet kialakítását, hiszen ezáltal a szakirodalomban felmerülő egyes ellentmondások is feloldhatóak lesznek.

Kutatásaim során az abortusszal kapcsolatos kifejezések összekeveredésének több színterét is beazonosítottam:

- Az első színtér a közbeszéd és a tudományos szóhasználat kifejezései között figyelhető meg. Ez teljesen magától értetődő, ha belegondolunk, hogy a közbeszédben vagy akár a sajtóban milyen gyakran keverednek össze akár a legalapvetőbb jogi fogalmak is. A közbeszédben például az abortusz akár a koraszüléssel is szinonim fogalom lehet.⁵⁷
- A második színtér a különböző tudományágak képviselőinek szóhasználata között felmerülő eltéréseket foglalja magába, amikor a különböző tudományágak képviselői

---

⁵⁶ A fogalmak jelentőségéről lásd: TÓTH J. Zoltán (2019): *Állam- és jogelmélet*. Budapest, Patrocinium Kiadó.

⁵⁷ BÁRCZI Géza – ORSZÁGH László szerk. (1959): *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 11.

beszélnek el egymás mellett. Ez a kategória már sokkal fajsúlyosabb gyakorlati problémákat vet fel, hiszen, témánk vonatkozásában az is megeshet, hogy egy orvos és egy jogász lesz képtelen a gyakorlati párbeszédre, hiszen például mást értenek a magzat kifejezés alatt.⁵⁸

- A harmadik szintér az egy adott tudományágon belül felmerülő kifejezések eltérését tartalmazza – esetünkben ez a jogtudomány. Ez nem csak minimális jogértelmezési kérdés lehet, hanem térben és időben nagyon is konkrét különbözőségeket figyelhetünk meg, amelyek ismerete elengedhetetlen a tisztánlátáshoz. Gondoljunk csak arra, hogy míg a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság (és számos szocialista állam) joga⁵⁹ a családtervezés eszközeként tekintett a terhességmegszakítás lehetőségére, tehát esetünkben a családtervezés kifejezés gyűjtőfogalma alatt a terhességmegszakítás is érthető, addig a hatályos magyar jogban ez fel sem merül, sőt a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény deklarálja, hogy „*a terhességmegszakítás nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze.*”⁶⁰

A következőkben elsősorban a két utóbbi szintérral foglalkozom, tehát egyrészt a különböző tudományágak között felmerülő eltérésekkel, illetve a jogtudományon belüli anomáliákkal. Ezt a vizsgálatot a két leggyakrabban felmerülő fogalmi csoport vonatkozásában végzem el, ahol a problémák túlnyomó többsége felmerül, vagyis egyrészt az ember és a magzat szavak használata körül felmerülő terminológiai kérdéseket tekintem át, majd az abortusz, a magzatelhajtás és a terhességmegszakítás fogalmak közötti viszonyt. Ennek során tisztázom a saját fogalmi rendszerem a téma vonatkozásában, aminek keretein belül a későbbiek során vizsgálandó fogok.

2.1. AZ EMBER ÉS A MAGZAT SZAVAK, VALAMINT SZINONIMÁIK HASZNÁLATA KÖRÜL FELMERÜLŐ TERMINOLÓGIAI KÉRDÉSEK

A különböző tudományágak művelőinek fogalomkészletei legnagyobb mértékben az emberi lény születés előtti megnevezése kapcsán térnek el, illetve abban, hogy mikor kezdődik az emberi élet, valamint, hogy ki tekinthető embernek. Ezek a kérdések számos témánkat érintő

---

⁵⁸ PAPP – TÓTH 2009, 140.

⁵⁹ IGNJATOVIC, Tanja (2024): *Yugoslavia Pioneered Abortion Rights in Constitution Long Before France*. Forrás: <https://balkaninsight.com/2024/03/08/yugoslavia-pioneered-abortion-rights-in-constitution-long-before-france/> (2024. 03. 19.).

⁶⁰ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

vizsgálódás alappontját jelentik, hiszen, ha még nem kezdődött el az emberi élet, akkor ennek védelméről sem beszélhetünk.

Az emberi élet kezdetének megjelölése az abortusz vonatkozásában rendkívül bonyolult kérdés, amiről több ezer éve tartó, máig sem csillapodó vita van a tudomány művelői között. Ennek a vitának a mélyére ásva önkéntelenül is a Szókratésznek tulajdonított idézet juthat eszünkbe: „*Csak azt tudom, hogy semmit sem tudok.*”⁶¹ Az élet kezdetének meghatározása és az abortusz megengedhetősége kapcsán ugyanis szükségszerűen többé-kevésbé önkényes határvonalakkal találkozhatunk. Ilyen lehet a fogantatás, az első mozdulat, az életképesse válás vagy akár az élve születés, sőt szélsőséges esetben az öntudat megléte is.

A különböző tudományágak más megközelítések alapján határozzák meg saját definícióikat a téma vonatkozásában, ebből is következnek a korábban említett eltérések, amiket érdemes lenne egységesíteni. A következő fejezetekben erre teszünk kísérletet, amikor közelebbről megvizsgálom a fogalmak vallási-etikai, orvosi-biológiai és jogi megközelítéseit.

2.1.1. A VALLÁSI-ETIKAI FOGALOMRENDSZER

A vallási-etikai fogalomrendszer kapcsán a római-katolikus egyház álláspontja a legerőteljesebb, hiszen több ezer éves történelem áll mögötte és valójában magába olvasztotta a korábbi filozófiai áramlatok gondolatvilágát is, hiszen például Aquinói Szent Tamás átvette Arisztotelész tanításait az élet keletkezéséről.⁶²

A kereszténység emberfogalma viszonylag egyszerűen megközelíthető. Mivel az embert az különbözteti meg Isten minden más teremtményétől, hogy halhatatlan lélekkel van megáldva, így megállapítható, hogy emberi létünk kezdete arra az időpontra tehető, amikor a lélek a testbe költözik. Ennek meghatározása azonban már nagyon komoly vitákat eredményezett az elmúlt évszázadok során.

A kereszténység emberképe három pilléren áll, amelyek szerint minden ember Isten teremtménye, minden ember egyenlő Isten előtt, és általános parancsként fogalmazódott meg az ölés tilalma. Ez a gondolatiság, ami magában foglalta a teljes jogegyenlőséget és az emberek közötti megkülönböztetés elutasítását természetesen a magzatot is Isten teremtményének és embernek tekintette.⁶³ A római-katolikus egyház álláspontja a kérdésben Jobbágyi Gábor

---

⁶¹ ADAMIK Tamás – ADAMIKNÉ JÁSZÓ Anna (2010): *Retorikai lexikon*. Pozsony, Kalligram. 1147.

⁶² AQUINAS, St. Thomas (2006) [1265–1274]: *The Summa Theologica*. Forrás: [https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_\[1\],_EN.pdf](https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_[1],_EN.pdf) (2025. 11. 20.) Question 118., Article 2.

⁶³ JOBBÁGYI 2004, 34.

szerint úgy foglalható össze, hogy az mindvégig elkötelezetten védte a magzati életet és ugyan évszázados elvi viták folytak az emberi élet kezdetéről, de az élet abszolút védelme alól ez nem jelentett kivételt. Ugyanakkor az említett vitának nagyon fontos relevanciája van, hiszen ugyan az egyház valóban egész történelme során helytelenítette az abortusz minden formáját, ugyanakkor az élet kezdete kapcsán felmerül egy nagy múltú alternatív vélemény, amit nem csak tekintélyes egyházatyák képviseltek, hanem a jelenben is megvannak a támogatói.

Az Arisztotelésztől kiinduló, majd többek között Galénosz, Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás által is átvett szukcesszív animáció tana szerint a teljes lélek csak a fogantatást követően költözik a magzatba, amit annak első mozdulatai jeleznek a külvilág felé, tehát csak inntől kezdődik az emberi élet.⁶⁴

Arisztotelész három emberi lélekrészt különített el, úgymint tenyésző, érző és gondolkodó lelket. Ezek közül az embrió kezdetben csak a tenyésző lélekkel rendelkezik, majd érző és végül gondolkodó lélekkel is. Ebből következett, hogy különbséget kell tenni a különböző fázisban lévő magzatok elpusztításának minősítése között. A gondolkodó vagy racionális lélek magzatba költözésének jele a magzat megmozdulása volt, amit a filozófus férfiak esetén a negyvenedik napra, míg nők esetén a kilencvenedik napra tett.⁶⁵ Ebből a tanításból fakadt Szent Ágoston álláspontja is, aki szerint csak az átlelkesült magzat megölése tekinthető gyilkosságnak, míg az át nem lelkesült magzat elpusztítása csak kisebb jelentőségű bűn. Ezt erősítette meg Aquinói Szent Tamás és ez volt a katolikus egyház hivatalos álláspontja, míg 1869-ben el nem távolították a kánonjogból az átlelkesült és át nem lelkesült magzatok közötti különbségtételt.⁶⁶

A jelenlegi álláspont kialakulásának kapcsán először az ember hylomorfista koncepcióját kell ismertetnünk, amelynek lényege, hogy emberi lélek nem élhet egy még nem emberi testben, tehát csak akkor történhet meg az átlelkesülés, ha az embrió már elérte az emberi formáját. Amikor az első primitív mikroszkópokkal a spermiumot megvizsgálták, úgy gondolták, hogy abban már miniatűr emberi lények találhatóak, amiből az következett, hogy a lélek már a megtermékenyüléskor beköltözhet az emberbe, így megváltoztatták az abortusz megítélését is. Azonban ma is vannak olyan teológusok, akik felismerve, hogy a megtermékenyített petesejt még nem ember formájú, vissza szeretnék térni Aquinói Szent Tamás állásfoglalásához. Ezen az állásponton van Donceel is, aki azt is kiemeli a közvetlen átlelkesülés ellenében, hogy a

---

⁶⁴ KEOWN, John (2002): *Abortion, Doctors and the Law: Some Aspects of the Legal Regulation of Abortion in England from 1803 to 1982*. Washington DC, Georgetown University. 3-4.

⁶⁵ ARISTOTLE (1883) [i. e. 350 körül]: *History of Animals*. London, George Bell & Sons. 183. Book VII. Chapter 3.

⁶⁶ KOVÁCS 2025, 447.

zigóta több részre osztódhat a fejlődésének első két hetében, ami egypetűjű ikrek fejlődését idézi elő. Csakhogy azonnali átélkesülés esetén ilyen helyzetekben a léleknek is ketté kellene osztódnia, amit metafizikai képtelenségnek tart.⁶⁷

A vallási-etikai fogalomrendszer tehát önmagában sem tekinthető teljesen egységesnek az emberi élet kezdetének meghatározása céljából, habár az egyház összeköti azt a lélek testbe költözésével, de látható, hogy ennek időpontjáról is merülnek fel viták. Az viszont kijelenthető, hogy az egyház nem tesz különbséget a méhmagzat és az ember státusza között, hiszen a lélek testbe költözésének pillanatától – legyen ez akármelyik időpontban – egyértelműen emberről beszélnek, aminek élete tiszteletet és védelmet érdemel.

2.1.2. AZ ORVOSI FOGALOMRENDSZER

Az emberi élet és egyedfejlődés orvosi terminológiája kétségkívül szaktudományi előkérdésnek tekinthető egy alapvetően jogi témájú doktori disszertáció keretei között. Azt azonban talán mégis vitán felül álló érvnek gondolom, hogy a téma tanulmányozásához elengedhetetlenek az embrionális fejlődés biológiájáról szóló olyan ismeretek, amelyek lehetővé teszik a fogamzás és az egyedfejlődés biológiai megértését, ami által a jogi státusz tisztázásához is közelebb kerülhetünk.

Az embrionális fejlődés rövid ismertetése előtt azonban érdemes két biológiai tényről rögzíteni, hiszen egyrészt az ember elnevezés a fajunkat is jelöli, másrészt elkülöníthető az emberek biológiai és személyes élete. Rendszertani szempontból az összes ma élő ember a *Homo sapiens* faj, ezen belül pedig a *Homo sapiens sapiens* alfaj tagja. Életciklusát tekintve belső megtermékenyüléssel fogan, és a terhesség átlagosan 38 hetét követően születik meg, tehát ilyen értelemben természetesen a születést megelőző állapotában is embernek tekintendő.

Az emberi élet kezdetéről szóló viták jelentős része figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy annak két szintje van: a sejti szintű, vagyis a biológiai élet, és a szervezeti szintű, vagyis a személyes élet.⁶⁸ Sejti szintű élete már a spermiumnak és a petesejtnek is van, sőt az utolsó élő emberi sejtek rövid ideig még az agyhalál után is működhetnek. Az ember biológiai élete tehát hosszabb a személyes életénél, azonban a jog természetesen ez utóbbit védi, hiszen például vérvétel alkalmával emberi sejtek milliói pusztulnak el, mégsem ítéljük el ezt a cselekedetet.⁶⁹

---

⁶⁷ DONCEEL, Joseph F. (1984): A Liberal Catholic's View of Abortion. In FEINBERG, Joel ed.: *The Problem of Abortion*. Belmont, California, Wadsworth Publishing Company. 15-20.

⁶⁸ KOVÁCS 2025, 452.

⁶⁹ KOVÁCS 2025, 452.

Az emberi egyedfejlődés 4 szakaszra bontható. Ezek egymást követően a következők: megtermékenyülés, praeembryonalis szak, embryonalis szak és fetalis szak.⁷⁰ Ezek mindegyikében máshogy nevezzük a létrejövő új életet, ráadásul az időszámítás kapcsán is eltérések mutatkoznak. Elkülönítjük ugyanis az utolsó menstruációtól számított terhességi vagy gestatiós és a fogamzástól számított ébrényi vagy embryonalis kort, amelyek között két hét eltérés van a terhességi javára.⁷¹ Ezen túlmenően pedig azt is ki kell emelnünk, hogy az egyedfejlődés folyamata minden egyes esetben csak egyénileg vizsgálható pontosan, hiszen annak sebességét egyéni biológiai sajátosságok is befolyásolják, így a fejlődési időpontok csak megközelítőek.

Az embrionális fejlődés a két ivarsejt egyesülésével, vagyis a megtermékenyüléssel indul, amely folyamatot fogamzásnak nevezzük. A megtermékenyülés közel 24 órán át tartó folyamat is lehet, de 1-2 órára minimum szükség van a végbemeneteléshez. A két ivarsejt egyesülésével új sejt jön létre, aminek zygota a neve.⁷² A folyamat végbemenetelét követően a nő terhes lesz, amely állapot a magzat megszületéséig tart.

A praeembryonális szak során az előző folyamatot követően egy 5-7 napos zygotavándorlási folyamat indul meg, amely időszak alatt kialakul a morula, majd a blastocysta. A folyamat a 4-5 napig tartó beágyazódással zárul és összesen 2 hetet ölel fel.⁷³

Az embryonalis szak a beágyazódást követően kezdődik és körülbelül 8 héten át tart. Ez a több stádiumra bontható időszak már a szervek és szervrendszerek megjelenéséről szól, aminek során már embryoról beszélhetünk.⁷⁴ Az abortusz szempontjából fontosnak tartom megemlíteni, hogy a terhesség ebben a stádiumban mutatható ki legkorábban. Illetve azt is ki kell emelnem, hogy a szervfejlődési szakasz orvosi értelmezésétől függően ez az időszak rövidebb is lehet.

A 10. embryonalis (vagy az ezzel egyenlő 12. gestatiós) héttől kezdődő fetalis vagy magzati szak a fejlődés leghosszabb része, amely a fetus vagy magzat megszületéséig tart. Az orvosi szakirodalom alapján azonban csak a köldökzsinór átvágásától beszélhetünk újszülöttről.⁷⁵ Újra ki kell tehát emelnünk, hogy az orvosi szakirodalom kizárólag ebben a szakban beszél magzatról, az egyedfejlődés többi állomására más és más elnevezések vonatkoznak.

---

⁷⁰ PAPP – TÓTH 2009, 133.

⁷¹ PAPP – TÓTH 2009, 133.

⁷² PAPP – TÓTH 2009, 127-131.

⁷³ PAPP – TÓTH 2009, 132-133.

⁷⁴ PAPP – TÓTH 2009, 133-140.

⁷⁵ PAPP – TÓTH 2009, 140-141.

A férfi és női ivarsejtek egyesülésének következményeként tehát új élet jön létre, ami az egyedfejlődés folyamata során formálódik és számos elnevezést visel, faji értelemben azonban mindig a modern ember, azaz a *Homo sapiens sapiens* alfajába tartozik, így ebből a szempontból inkább úgy tehető fel a kérdés, hogy mikortól tekinthető önálló egyednek vagy mikor kezdődik a személyes élete. Az ebből kiinduló gondolkodók azonban még mindig képviselhetnek eltérő véleményt a kezdetek meghatározásának vonatkozásában, hiszen az agyműködés kezdete a 8-10. hétre tehető, a fájdalomérzet pedig csak a 14. hétre, míg corticalis működés csak a 22-24. hétre alakul ki.⁷⁶

2.1.3. A JOGI FOGALOMRENDSZER

Az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések jogi vonatkozásait tekintve megállapítható, hogy a magyar jog ismeri az ember, a magzat és az embrió szavakat is, habár jelentéstartalmuk eltérő a korábbiakban kifejtettekhez képest.

A nemzetközi egyezmények sorában számos fontos dokumentumot találhatunk, amelyek az emberi jogok legfontosabbjaként említik az ember élethez való jogát. Ezek természetesen különböző szövegezéssel is készültek, például az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata szerint *„Minden személynek joga van az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.”*⁷⁷ vagy Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján *„A törvény védi mindenkinek az élethez való jogát.”*⁷⁸ Ezek a szövegek azonban nem visznek minket közelebb a terminológiai tisztázásához, ugyanis ebben az esetben is rendszeresen felmerül, hogy kit értünk „minden személy”, illetve „mindenki” alatt.⁷⁹

A magyar jog elemzése során evidens módon az Alaptörvény szövegének elemzéséből indulhatunk ki, amely kimondja, hogy *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”*⁸⁰ Ez a rendelkezés széles körben váltott ki aggodalmakat a megjelenésekor, ugyanis egy mondatban említi az ember élethez való jogát a magzat életének védelmével. Sándor Judit szerint például *„Jogértelmezésben jártas jogászok számára nyilvánvaló, hogy az alkotmányban*

---

⁷⁶ KOVÁCS 2025, 481-484.

⁷⁷ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 3. cikk.

⁷⁸ Emberi Jogok Európai Egyezménye 2. cikk 1.

⁷⁹ SÁNDOR 2021.

⁸⁰ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) (a továbbiakban: Alaptörvény), II. cikk.

*szereplő megfogalmazás megváltoztatásának nagy a jelentősége, mert az a bírói értelmezésben a terhességmegszakítás tiltásának komoly alapjává válhat.*⁸¹

Véleményem szerint azonban mind az Alaptörvény szövege, mind a magyar jogrendszer egésze élesen elkülöníti az ember és a magzat fogalmakat, hovatovább nem is tekinti embernek a magzatot. Először is ki kell emelnünk, hogy a jogalkotó egyértelműen különböző jogokat rendel a különböző fogalmakhoz, másfelől a jogszabályi környezet is ezt az értelmezést támasztja alá. Az Alaptörvény kimondja ugyanis, hogy: „*Minden ember jogképes.*”⁸² A Polgári Törvénykönyv pedig, hogy „*A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától illeti meg.*”⁸³ Ennek elemzése kapcsán Feith Helga Judit és Marácz Ferenc arra az álláspontra jutnak, hogy a magzat a magyar jog szerint valójában nem jogalany, a jogképesség az olyan jogok viszonylatában is csak kizárólag az élve született embert illetik meg, amelyek még a születése előtt keletkeztek.⁸⁴

Ezt az értelmezést erősíti meg a 64/1991. (XII. 17.) AB határozat is, amely szerint a természettudományok fejlődése következtében az ember biológiai fogalma elvált annak jogi fogalmától.⁸⁵ Ebből következik, hogy a jogi fogalomrendszert használó Alaptörvény elválaszthatja az élethez való jog birtokában lévő jogi embert az állam objektív életvédelmi kötelezettsége által védett biológiai embertől.

További érvként megállapítható, hogy az Alaptörvény szerint „*Az ember férfi vagy nő.*”⁸⁶ Ez a megfogalmazás véleményem szerint már önmagában kizárja a szöveg szerint fogantatással kezdődő magzati életet az emberek jogi kategóriájából. Ez azért van így, mert – ahogy fentebb látható volt – a fogamzás következményeként létrejövő zygota még sem nem férfi, sem pedig nő, sőt az egyedfejlődés során a külső nemi szervek megjelenési formája mindkét nemben azonos a kilencedik terhességi hétig.⁸⁷ Ennek nem mond ellent, hogy a gyermekek neme a megtermékenyítés pillanatában azonnal eldől, mert ha elfogadjuk férfinek vagy nőnek a biológiai nemi jellegekkel egyébként abszolút nem rendelkező zygótát, akkor embernek is el kell fogadnunk, márpedig ebben az esetben megilletné az Alaptörvény II. cikkében foglalt

---

⁸¹ SÁNDOR Judit (2011): *Bioetika az alaptörvényben*. Forrás: <https://szuveren.hu/vendeglap/sandor-judit/bioetika-az-alaptorvenyben> (2025. 11. 20.).

⁸² Alaptörvény, XV. cikk.

⁸³ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:2. § (1) bekezdés.

⁸⁴ FEITH Helga Judit – MARÁCZI Ferenc (2020): Természetes személyek az egészségügyben. In DOBOS Attila – FEITH Helga Judit – NÉMETHNÉ GRADVOHL Edina – MARÁCZI Ferenc – SZTRILICH András szerk.: *Társadalmi normák az egészségügyben 1.* Budapest, Akadémiai Kiadó. Elérhető: https://mersz.hu/dokumentum/m644tnae1__87/ (2025. 11. 20.).

⁸⁵ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat D) 2.

⁸⁶ Alaptörvény, L) cikk.

⁸⁷ PAPP – TÓTH 2009, 140.

élethez való jog, aminek eredményeképpen az abortusz kizárólag akkor lenne alkotmányosan indokolható, amennyiben az anya élethez való joga áll szemben a magzat életével.⁸⁸

Az Alaptörvényben nem található meg az embrió szó, a szöveg mindössze az ember és a magzat szavakat használja, a Ptk. és a Btk. azonban már ismeri a kifejezést, igaz inkább az ivarsejttel említik együtt (általában reprodukciós eljárás és erre irányuló kutatások vonatkozásában), és nem a fejlődő emberi élet vagy a magzat szinonimájaként.⁸⁹ A kifejezést egyébként a magyar jog egyáltalán nem használja az abortusz bármely formájának szabályozása szempontjából, így nem jelenik meg sem a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvényben, sem pedig az alkotmánybíróság két híres abortuszhatározatában.⁹⁰

A terminológiai tisztázás során meg kell említenünk, hogy az Alkotmánybíróság abortuszhatározataiban következetesen visszautasította az arról való döntés meghozását, hogy embernek tekinthető-e a méhmagzat, holott egyébként észlelték a jogi és biológiai emberfogalom eltérésének kérdéseit. A 64/1991. (XII. 17.) AB határozat szerint „*A magzat jogalanyiságáról való döntés az ember jogi státuszának újbóli meghatározása.*”⁹¹ Ennek eldöntésére nem érezte magát feljogosítva a testület, így az arról való állásfoglalást a jogalkotó hatáskörébe utalta. Megállapította azonban, hogy az állam objektív életvédelmi kötelezettsége a keletkezőben lévő emberi életre is kiterjed ezért egyensúlyt kell találni a magzat védelme és az anya önrendelkezési joga között. Ugyan az életvédők rendre kritikával fordulnak a jogalkotó felé, mert az Alkotmánybíróság döntését követően nem nyilatkoztak egyértelműen az ember jogi státuszának újbóli meghatározásáról, véleményem szerint ez azért történhetett, mert konzekvensen az említett jogi és biológiai emberfogalom különválasztása felől közelítik meg a kérdéskört.

Az Alaptörvény szövege véleményem szerint összhangban áll az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatával, hiszen az alkotmányozó gyakorlatilag az Alkotmánybíróság korábbi állásfoglalását emelte az Alaptörvény szintjére. Az emberek (szűkebb) jogi kategóriáját megilleti az élethez való jog, míg az előzőből kiszorult magzatot is magába foglaló biológiai emberfogalom tágabb kategóriája számára biztosított az állam objektív életvédelmi kötelezettsége, így a magyar jog ilyen szempontból konzekvensen kezeli a fogalmakat.

---

⁸⁸ Az érvelés háttérben a potenciális argumentum kritikája, tehát a jelenlegi állapot jövőbeli állapottól való elválasztásának szükségessége húzódik. A témában lásd.: KOVÁCS 2025, 453-456.

⁸⁹ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 4:103. § (5) bekezdés vagy 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 172. § (1) bekezdés.

⁹⁰ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat és 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.

⁹¹ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.

2.1.4. A KÜLÖNBÖZŐ FOGALOMRENDSZEREK ÜTKÖZTETÉSE

Amikor felmerül a kérdés, hogy embernek számít-e a magzat, akkor véleményem szerint azonnal hibába esünk, hiszen nem az a jó kérdés, hogy ember-e, hanem hogy milyen szempontból vizsgálva tekinthető annak. A jog szempontjából például teljesen mindegy, hogy a 8 hónapos méhmagzat biológiailag az emberi fajba tartozik, életképes az anya testén kívül és az egyház szerint már lelke van, ha a hatályos jogszabályok nem kezelik embernek. Ennek ellenére egyértelműen problémákat teremthet, ha a különböző tudományterületeken, illetve a közbeszédben mást értünk ugyanazon fogalmak alatt.

Az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések vonatkozásában megállapítható, hogy rendkívüli ellentétek figyelhetők meg a különböző tudományterületek szóhasználata között, ami egyáltalán nem segíti ezen területek párbeszédének kialakulását, márpedig a technológiai fejlődés, ami például a biotechnológia területén megmutatkozik indokolttá tenné a jogi és orvosi fogalmak egységesítését.

Az egyházi álláspontok viszonylag könnyen megérthetőek. Mivel a lélek testbe költözésének pillanatától emberről beszélnek, ami -bár viták merülhetnek fel a konkrét időpontot illetően- minden esetben a születés előtt történik, így éles szembenállás figyelhető meg a modern jog állásfoglalásával.

Ennél azonban talán sokkal gyakorlatiasabb lehet az orvostudomány és a jogtudomány fogalomkészletének különbözősége a téma vonatkozásában. A jogtudomány a magzat szó használata alatt ugyanis a fogantatástól a születésig terjedő módon érti a kialakulóban lévő emberi életet, amit számos jogszabály megerősít, így az Alaptörvény is: „*a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*”⁹² Ugyanez a szóhasználat figyelhető meg a magzati élet védelméről szóló törvény szövegében, ami a következőképpen szól: „*a fogantatással induló magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel*”⁹³ továbbá „*A női és férfi ivarsejt egyesüléséből létrejött, az anyaméhben kifejlődő magzatot és a gyermeket váró nőt támogatás és védelem illeti meg.*”⁹⁴

Ezzel szemben jól láthattuk, hogy az orvosi szaknyelv számos elnevezést használ a fogantatást követően létrejövő lényre vonatkozóan, amelyek közül csak az egyik a magzat.⁹⁵ Az orvosok ugyanis a két ivarsejt egyesülését követően – a fejlődés állapotára való tekintettel –

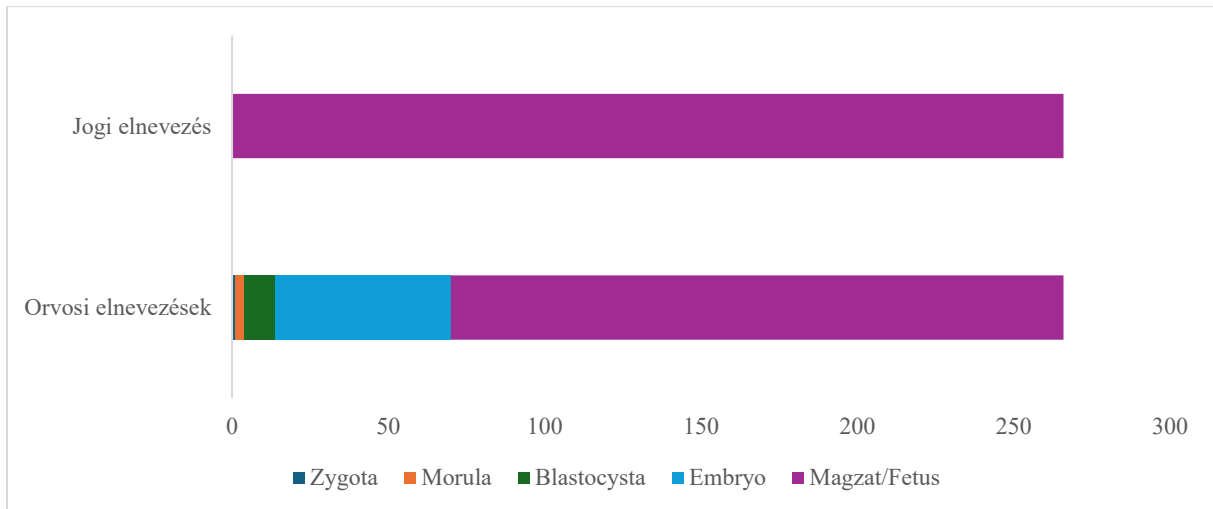
⁹² Alaptörvény, II. cikk.

⁹³ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

⁹⁴ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről 1. §.

⁹⁵ KERESZTES Csaba (2024): When does (foetal) protection start from conception. *The Lawyer Quarterly*, 14. évf. 3. sz. 343-353., 348-349.

beszélhetnek például zygotáról, moruláról, blasztocysztáról, embryóról és fetusról, amelyek közül kizárólag a legutóbbi, tehát a fetus megfelelője és általánosan használt megnevezése a magzat.⁹⁶ Orvosok tehát csak a terhesség 12. hetétől beszélnek magzatról, így számukra valósággal értelmetlen, hogy magzat életét fogantatástól kezdve védelem illeti meg, hiszen az a fogantatáskor még létre sem jött.⁹⁷

2. ábra: Az anyaméhben fejlődő emberi élet stádiumainak orvosi és jog terminológiája a fogantatástól kezdődően, naponkénti bontásban⁹⁸

A fejlődő emberi élet stádiumainak orvosi és jog terminológiáját szemléltető ábrán jól látható az orvosi és jogi magzatfogalom eltéréseinek lényege. (Ld. 2. ábra) Ez az eltérés azért fontos az abortusz szempontjából, mert az orvosi fogalomrendszer szerint csak a fogantatástól kezdődő 10. hét kezdetétől beszél magzatról, ami a 12. terhességi hétnek felel meg. Ez tehát valójában azt jelenti, hogy a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény által meghatározott (alapvetően a terhesség 12. hetéig tartó) magzatelhajtásra rendelkezésre álló időkeret nagy részében az orvosok olyan, a jog által magzatnak nevezett emberi lényeken végeznek beavatkozást, akiket az orvostudomány nem is így, hanem embryónak nevez. Ebből kifolyólag orvosi-biológiai szempontból komoly kritikák érhetik a jogot, ráadásul ahogy a korábbiakban megállapítást nyert: az ivarsejtek egyesüléséből nem magzat, hanem zygota jön létre, a magzati élet pedig az egyedfejlődés során alakul ki és nem a fogantatás közvetlen eredményeként. Ennek fényében a jog és orvosi terminológia egységesítésére vonatkozóan azt javaslom, hogy

⁹⁶ PAPP – TÓTH 2009, 127-141.

⁹⁷ A terhesség kapcsán egyébként kétféle korszámítás létezik úgymint gestatiós és embryonalis, amelyek között 2 hét eltérés van. A témában lásd még: PAPP – TÓTH 2009, 127-141.

⁹⁸ Papp – Tóth 2009, 127-141. A forrás alapján a szerző saját szerkesztése.

a jogalkotás kerülje az orvosi kifejezésekkel azonos kifejezések más értelemben való használatát.

Természetesen a probléma megoldására számos lehetőség rendelkezésre áll a jogalkotó számára, így például hivatalosan is rögzíthető a magzat fogalom kettős jellege, így egyértelmű lehetne, hogy a jogszabályok szövegében szereplő magzat szó nem a biológiai értelemben vett fejlődési szakaszra vonatkozik. Ettől azonban csak a fogalmak jogi szempontú ütközése oldódna meg, az orvosok számára. Ebből kifolyólag azt javaslom, hogy a jog vezessen be egy teljesen egyedi fogalmat az anyaméhben fejlődő emberi lény leírására, amelyet az orvostudomány nem használ, így tisztán elválaszthatóvá válik a „magzat” jogi és biológiai fogalma. Ezen új fogalom bevezetése kapcsán a „prenatusz” szó használatát javaslom, ami a latinból származtatható (prae-natus, tehát szülés előtt). Előnye, hogy nem keverhető össze a magzat biológiai fogalmával, hiszen egy orvosi gyakorlatban nem fellelhető, új fogalomról van szó, amely latin hangzásával a jogi szövegekbe is egyszerűen beilleszthető.

2.2. A TERHESSÉGMEGSZAKÍTÁS-ABORTUSZ-MAGZATELHAJTÁS KIFEJEZÉSEK KAPCSÁN FELMERÜLŐ TERMINOLÓGIAI KÉRDÉSEK

Disszertációm terminológiai tisztázást szolgáló fejezetének kezdetén a kutatással kapcsolatos kifejezések összekeveredésének három színterét neveztem meg. E három színtér kapcsán az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések vonatkozásában a különböző tudományágak képviselőinek szóhasználata között felmerülő eltérések voltak a legrelevánsabbak, különösen a magzat szó használata során. Ennek megfelelően a különböző tudományágak szerint történt a téma tárgyalása. A terhességmegszakítás-abortusz-magzatelhajtás kifejezések kapcsán felmerülő terminológiai kérdések vonatkozásában azonban eltérő helyzetben vagyunk, hiszen ennyire tisztán nem állíthatók szembe egymással ezek a kategóriák, sokkal inkább az időbeli dimenzió releváns, tehát az egy adott tudományágon belül felmerülő kifejezések eltérése.

Az is kiemelendő, hogy a fejlődő emberi lény elpusztítására és ezáltal az anya terhességének lezárására utaló kifejezések köre sokkal szélesebb a három jelenleg tárgyalt kifejezésnél. A köznyelv ide sorolja többek között az angyalcsinálás, elcsináltatás, elhajtás, sőt akár a művi vetelés kifejezéseket is. Disszertációm keretei között azon okból foglalkozom a megnevezett három fogalommal, mert a magyar jogszabályok, illetve a jogtudomány is ezeket használja, illetőleg ezek a legelterjedtebbek is. Ezeket a kifejezéseket a közbeszéd egyértelműen

szinonimaként használja, sőt a tudományos művek többsége is. Az abortusz jelenségével kapcsolatos számos mű kapcsán olvashatóak a következőhöz hasonló mondatok: „*A kiadványban a terhességmegszakítás, a művi vetélés, a magzatelhajtás, illetve a művi abortusz kifejezéseket szinonimaként használjuk.*”⁹⁹ Ennek megfelelően disszertációm fontos célja, hogy megvizsgálja ezen szavak jelentéstartamát, valamint használatának módját és rendet tegyen a témakör kapcsán kialakult terminológiai káoszban.

Ebből kiindulva a következőkben nem a különböző tudományágak aspektusából veszem górcső alá az egyes kifejezések jelentéstartamát, hanem az időbeli síkon. Ez azt jelenti, hogy vizsgálódásaimat három elkülöníthető korszakra tagolva viszem végig, amelynek keretei között párhuzamosan végzem el a különböző kifejezések jelentéstartamának vizsgálatát, hiszen ez a párhuzamos megközelítés teszi lehetővé például annak érzékeltetését, hogy a különböző korokban milyen jelentésárnyalatok merülhettek fel a különböző kifejezések vonatkozásában.¹⁰⁰

2.2.1. ABORTUSZ VÉGZÉSÉRE IRÁNYULÓ KIFEJEZÉSEK A TERHESSÉG ABSZOLÚT MÉRTÉKŰ VÉDELMEINEK KORÁBAN

A magyar jog a kereszténység tanításainak talaján állva évszázadokig embernek tekintette az anyaméhben fejlődő emberi lényt, aminek következtében tiltotta az abortuszok minden formájának gyakorlatát is, emberölésnek minősítve az ilyen cselekményeket. Ezzel a jelenséggel foglalkozó jogi szövegek tehát elsősorban büntetőjogi jellegűek, hiszen a XX. század beköszöntéig egészen egyszerűen nem volt legális módja Magyarországon a terhességek megszakításának. Ez jól látható az olyan történelmi forrásokból, mint Könyves Kálmán törvényei vagy Werbőczy István Tripartituma. Ennek megfelelően az abortusz leírására vonatkozó kifejezések is szinkronban vannak ezzel az állásponttal.

Kálmán király törvénye ugyan „magzatjokat vesztő” asszonyokról beszél,¹⁰¹ de törvényeinek rendszeréből jól látható, hogy ezt a cselekményt azonos szinten kezeli az emberölésekkel.¹⁰² Werbőczy István azonban már semmi kétséget nem hagy bennünk ugyanis egyértelműen a „magzatait gonoszul megöli vagy megöleti” terminust használja.¹⁰³ Mivel ezt követően a

---

⁹⁹ *Terhességmegszakítások* (2017). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/terhessegmegszl6.pdf>.

¹⁰⁰ Disszertációm terminológia fejezetében csak a kifejezések történelmi jelentéstartamának vizsgálatára kerül sor, a magyar abortusztörténet bemutatása és jellemzők szerinti korszakolása a későbbiekben lesz kifejtve.

¹⁰¹ Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 58. Fejezet a magzatjokat vesztő asszonyokról.

¹⁰² Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 50. Fejezet azoknak büntetésökről, kik a gyilkost magoknál tartják, továbbá az apagyilkosokról és más ilyenekről.

¹⁰³ Tripartitum, második rész 43. czim: A főbenjáró ítélet miben különbözik a fejeváltás ítéletétől?

Tripartitum évszázadokra Magyarország meghatározó jogi dokumentuma lett, így számos szövegben találkozunk a gyermekgyilkosság kifejezéssel, amibe az abortusz végrehajtását is beleértették.¹⁰⁴

A terminológia szempontjából egyértelműen mérőföldkőnek tekinthetőek az 1792-es és az 1843-as büntető törvényjavaslatok. A többnyire elfeledett 1792-es büntető törvényjavaslat az a dokumentum, amelynek még latin nyelvű szövegében először jelenik meg az abortusz kifejezés, sőt külön cikkben foglalkozik a témával „Az abortusz végrehajtásáról” cím alatt.¹⁰⁵ A törvényjavaslat egyébként a nők fogantatási képességét célzó meddség előidézését is az abortusz kategóriájába sorolta, így nem különítette el azt a folyamatban lévő terhesség megszakításának előidézésétől. A következő említhető lépcsőfok a Deák Ferenc nevével fémjelzett 1843-as büntető törvényjavaslat, ami az „idétlen szülés” kifejezés alatt tárgyalja a terhesség megszakításának alakzatát, elkülönítve azt a gyermekölés tényállásától.¹⁰⁶ Ugyanakkor Deák is embernek tulajdonítja az anyaméhben fejlődő életet, hiszen javaslatának egy másik fejezetében -ahol egyébként az ölés és testi sértés cselekményeinek büntetése kapcsán megjelenő mentességekről beszél- úgy fogalmaz, hogy a gyermeket megölik az anyja méhében.¹⁰⁷

A Csemegi-kódex a magyar jogi terminológia mai napig meghatározó jelentőségű műve a témánkban. Csemegi Károly vezette be ugyanis a jogba a magzatelhajtás fogalmát, ami azóta is folyamatosan meghatározó a büntetőjogban. Noha még ő is a „méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli”¹⁰⁸ fordulatot használja és a magyar jog továbbra sem ismerte el az abortusz végrehajtásának legális módját, már nagyon komoly társadalmi viták alakultak ki például arról a helyzetről, amikor a magzat és az anya élete konkurál egymással.¹⁰⁹ Ezt azért rendkívül fontos megemlítenünk a terminológia tisztázásának folyamata során, mert a magyar jog eddig a pontig csakis egyetlenegy módját ismerte az abortusz végrehajtásának, mégpedig az illegális utat, amit először kifejezetten emberölésnek, majd később a nem teljes értékű, hanem kialakulóban lévő emberi élet védelmének érdekében következetesen tiltott.

---

¹⁰⁴ MAGYARY-KOSSA Gyula (1931): *Magyar orvosi emlékek. Értekezések a magyar orvostörténelem köréből* 3. Budapest, Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat. 215.

¹⁰⁵ 1792. évi büntető törvényjavaslat II. rész. XXII. cikk.

¹⁰⁶ 1843. évi büntető törvényjavaslat X. fejezet.

¹⁰⁷ 1843. évi büntető törvényjavaslat 138. §.

¹⁰⁸ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntető törvénykönyv a büntettekéről és vétségekről 285. és 286. §.

¹⁰⁹ PETŐ Andrea – SVÉGEL Fanni (2021): A háborús nemi erőszak és a nőgyógyász lobbihatása a magyarországi születésszabályozási rendszerre. *Per Aspera ad Astra*, 8. évf. 1. sz. 50–70. 50.

Ezt követően jutunk el a két világháború korszakába, amikor a társadalmi majd politikai változások következtében megjelennek az egyre szélesedő kivételek a büntetőjogi alakzat alól, majd végül a mai értelemben vett legális terhességmegszakítás lehetősége. Ugyan 1945-ig szinte teljesen változatlan jogszabályi keretek között csak a büntetőjogi kivételek rögzítésére került sor, a második világháborút követően témánk szempontjából is teljesen új korszak kezdődött a magyar jog történetében, amikor az anya már egyszerűen dönthetett úgy is, hogy meg akarja szüntetni a nem kívánt terhességét.

2.2.2. AZ ABORTUSZ LEGÁLIS FORMÁJÁNAK MEGJELENÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ TERMINOLÓGIAI VÁLTOZÁSOK A MAGYAR JOGBAN

A XX. század közepére az abortusz kifejezés rengeteg szinonimáját ismerte a népnyelv és a tudomány is. Ahogy már említettem ide tartozott többek között az angyalcsinálás, elcsináltatás, elhajtás, sőt akár a művi vetelés is. Ezek a kifejezések azonban jogilag -ahogy a korábbi fejezetben láthattuk- minden esetben ugyanazon jelenség leírására szolgáltak, hiszen az abortusz végrehajtását alapvetően akkor is büntetni rendelte a magyar jog, amikor már ismert kivételeket ezen előírások alól. A két világháború közötti korszak meghatározó jelensége a nőgyógyász lobbitevékenysége és annak hatása a születésszabályozási rendszerre. Ennek oka, hogy a korban is merültek fel problémák az orvosi és jogi terminológia eltéréseivel kapcsolatosan. Az orvosok ugyanis a közegészségügy rendezéséről szóló törvény 47. szakasza, Csemegei-kódex 80. szakasza, majd később a Kúria 118/1933. számú döntvénye alapján végezhettek abortuszt, de csak abban az esetben, ha a magzat és az anya élete konkurált egymással, tehát az anyát csakis a magzat élete árán lehetett megmenteni. Ez tehát mindössze egy kivétel volt a büntetőjogi tárgyú törvény alól, mégis rendkívül nagyhatású terminológiai fejlődést indított el, hiszen a két különböző jelenség elválasztásának igénye magával vonta a különböző fogalmak elválasztását is. A jogértelmezésről és a törvényi kivételről való társadalmi diskurzus során vált láthatóvá az orvosok által végrehajtott művi abortusz és a magzatelhajtás közötti különbség, ami a korabeli orvosi lobbiszámára ugyanazon jelenség két oldalaként volt értelmezhető. A magzatelhajtás alatt ugyanis azokat az egészségügyi intézményen kívüli beavatkozásokat értették, amelyekre vonatkozik a büntető törvénykönyv szankciója és amit élesen el akartak különíteni a hivatásos orvosok által, intézményen belül elvégzett, jogszerű beavatkozásoktól, amely az anya életének megmentésére irányult és ami része volt az egyetemi orvosképzésnek is.¹¹⁰ Innentől tapasztalható tehát az abortusz jogi megítélésével kapcsolatos

---

¹¹⁰ PETŐ – SVÉGEL 2021, 50.

fogalmak terminológiai elválasztására való törekvés, ami a szocializmusban fog megjelenni a jogi fogalomrendszerben.

A második világháborút követően Magyarország szovjetizálása a jog fejlődésében is jelentős változásokat hozott, ami alól az abortusz megítélése sem jelentett kivételt. Az eddigiek során jól látható volt, hogy a korábbi magyar jogszabályok még nem ismerték a „terhességmegszakítás” fogalmat, az csak 1952-ben jelent meg Ratkó Anna 81/34/1952 Eü utasításában, ami a törvények tiltó főszabálya alól határozott meg kivételeket.¹¹¹ Ezt viszonylag gyorsan követte a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata, ami a magzatelhajtás ellen való küzdelem jegyében született, és többek között a magzatelhajtásban segédkező orvosokra, szülésznőkre és kuruzslókra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések szigorítását is kívánatosnak tartja.¹¹²

A szocialista kor terminológiája kapcsán azonban talán a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1.047/1956. (VI. 3.) számú határozata a legbeszédesebb, ami a terhesség megszakításával kapcsolatos kérdések szabályozásáról és a magzatelhajtás büntetéséről szól. A határozat már címében elválasztja a büntetőjogi kategóriába tartozó magzatelhajtás fogalmat a terhességmegszakítástól. A határozat szövegét elolvasva azonban az a meglepő élmény érhet minket, hogy a címen kívül egyszer sem jelenik meg a magzatelhajtás szó. Fontosnak tartom viszont annak leszögezését, hogy a szöveg a következőképpen fogalmaz: „*A terhesség megszakítását a továbbiakban is engedélyhez kell kötni és azt csak gyógyintézetben szabad végrehajtani.*”¹¹³ Ezt azért tartom lényegesnek, mert véleményem szerint visszaül az általam már megfogalmazott második világháború előtti orvosi fogalomhasználatra. Ennek alapján elválaszthatóak a várandósság megszüntetéséhez kapcsolódó jogi fogalmak. Megjelenik a legális abortusz lehetősége, amit terhességmegszakítás néven vezetnek be a magyar jogba, és ami szembeállítható az illegális, büntetőjogi tárgyú magzatelhajtással. Ez a szóhasználat a továbbiakban már nem változott a szocializmus évei alatt, alapvetően a témába vágó további jogszabályok is ezen logika mentén kerültek megfogalmazásra a szóhasználat aspektusából.

Érdekes azonban a szabályozás logikájának abszolút átalakítása, hiszen a magyar jog korábban csak a büntetőjogi, illegális fogalmat ismerte a téma vonatkozásában, az új fogalom jogba való bevezetésével azonban létrejött a legális abortusz is, ami a jogi logika teljes megváltozásával

---

¹¹¹ Az egészségügyi miniszter 81/34/1952. Eü. M. számú utasítása a terhesség megszakításának szabályozása tárgyában.

¹¹² A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata.

¹¹³ A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata a terhesség megszakításával kapcsolatos kérdések szabályozásáról és a magzatelhajtás büntetéséről.

járt, még akkor is, ha alapvetően csak a tiltó jellegű főszabályok alóli kivételek formájában létezett.

2.2.3. A MODERN MAGYAR JOG LOGIKÁJA A TERHESSÉGMEGSZAKÍTÁS- ABORTUSZ-MAGZATELHAJTÁS KIFEJEZÉSEK, ILLETVE AZOK EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYA KAPCSÁN

A rendszerváltozást követően kialakuló demokrácia szellemi pezsgésében rengeteg mélyenszántó társadalmi vita lefolytatására adódott lehetőség. Ezek közé tartozott az „abortuszvita” is, amely a 64/1991. (XII. 17.) AB határozatban csúcsosodott ki. Az Alkotmánybíróság első ún. abortuszhatározata ugyan nem jogszabály, korszakos jelentősége és a magyar jog fejlődésére gyakorolt hatása azonban mégis elvitathatatlan. Ebből kifolyólag érdemes lehet megemlíteni a terminológiai tisztázás során is, hiszen a testület többek között érzékelt az ember biológiai és jogi fogalmának feszültségét is, ugyanakkor a terhességmegszakítás-abortusz-magzatelhajtás kifejezések mélységeibe és azok egymáshoz való viszonyába nem ment bele részleteiben. Az indokolás első mondata máris világossá teszi előttünk, hogy a terhességmegszakítás és abortusz szavakat szinonimaként kezelték az alkotmánybírák,¹¹⁴ holott az abortusz alapvetően orvosi fogalom is, ami jelzőjétől függően jelenthet művi terhességmegszakítást, de spontán vetélést is. Ebből a szempontból sokkal szerencsésebbnek tartom a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény fogalomhasználatát, amely kizárólag a terhességmegszakítás kifejezést használja.¹¹⁵

A rendszerváltozástól napjainkig terjedő korszak nem a terminológia radikális megváltozásáról szólt, ugyanakkor a jogi környezet, illetve a társadalmi-politikai kontextus is gyökeresen változásokon ment keresztül, amit többek között az Európai Unió által meghatározott jogi keretek, a nemzetközi szerződések hangsúlyosabbá válása és például a civil jogvédők megjelenése is fémjeleznék. Ennek következtében tört előre a köznyelvben az abortusz szó a jogban használt terhességmegszakításhoz képest, de az említett változások természetesen hatással vannak a mindenkori jogszabályok értelmezésére is.

További érdekes adalék lehet a magyar jog által el nem ismert, ugyanakkor nemzetközi kontextusban egyre hangsúlyosabban megjelenő jogi konstrukció, az emberi jogok negyedik generációjához tartozó reprodukciós jogok megjelenése.¹¹⁶ Az Európai Parlament 2021. június 24-i (2022/C 81/04) állásfoglalása a szexuális és reprodukciós egészség és jogok helyzetéről az

---

¹¹⁴ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.

¹¹⁵ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

¹¹⁶ PETŐ – SVÉGEL 2021, 50.

EU-ban a nők egészségével összefüggésben például a következőképpen fogalmaz: „*a szexuális és reprodukciós egészség és jogok emberi jogok, és ezeket az Unió tagállamoknak érvényesíteniük kell, a nemzetközi emberi jogi normáknak megfelelően;*”¹¹⁷

A jövőben rengeteg új fejlemény várható, hiszen a technológiai fejlődés következtében számos életről alkotott alapvetésünk megdőlhethet, ami szintén új terminusok létrehozását, a meglévők eltérő jelentésárnyalatokkal való használatát teheti indokolttá. Ezekből a fejleményekből is jól látható, hogy a következő évtizedek új kihívásai, többek között a technológiai fejlődés, a társadalmi viták új hullámai vagy az európai jogi környezet változásai mind hozzájárulhatnak a magyar jog fogalmi kereteinek alakításához.

2.2.4. A FOGALMI ZAVAROK FELOLDÁSA ÉS A TERMINOLÓGIA EGYSÉGESÍTÉSE

A magyar nyelvnek a várandósság megszakítására utaló számos kifejezése közül a három legerjedtebb fogalom jogi terminológiában való fejlődése többszáz éves folyamatot ölel fel, amely során az orvosi nézőpont is meghatározónak bizonyult. A hosszú fejlődési folyamat ellenére azonban manapság is gyakran keveredik össze a különböző kifejezések használata, ezért disszertációm elején kiemelt fontosságúnak tartom ezek rögzítését és egymáshoz való viszonyának meghatározását.

A magyar jog évszázadokon keresztül tiltotta az abortusz végzésének minden formáját és emberölésnek minősített minden erre irányuló cselekményt, így ebben az időintervallumban kizárólag büntetőjogi tárgyú kontextusban találkozhatunk a különböző kifejezésekkel. Ezen fejlődési úton alakult ki a magzatelhajtás fogalma, ami a Csemegi-kódex óta minden magyar büntető törvénykönyvben szerepel.

Az orvosi lobbis a két világháború közötti korszakban már aktívan dolgozott azon, hogy a jog ismerje el az abortuszok legális voltát, abban a helyzetben amikor az anya életét csak olyan beavatkozással lehet megmenteni, aminek kapcsán elpusztul annak magzata. Erre azért volt szükség, mert elégedetlenek voltak az akkor hatályos büntető törvénykönyv rendelkezéseivel, így ezekben a szélsőséges helyzetekben nem látták kellően biztosítottnak a saját helyzetüket, így tartottak az esetleges számonkéréstől. Törekvésük végül a második világháborút követően ért végleg célra, amikor 1952-ben az egészségügyi miniszter utasításában, majd 1956-ban a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának határozatában is megjelent a terhességmegszakítás fogalma, ami az abortuszok jogilag rendezett, legális folyamatát jelölte.

---

¹¹⁷ Az Európai Parlament 2021. június 24-i (2022/C 81/04) állásfoglalása a szexuális és reprodukciós egészség és jogok helyzetéről az EU-ban a nők egészségével összefüggésben.

Véleményem szerint a magyar jogban hatalmas logikai változás következett be a terhességmegszakítás fogalmának bevezetésével, hiszen az korábban abszolút negatívan tekintett az abortusz végrehajtására, arra csakis negatív fogalma volt, még akkor is, ha már léteztek mentesítő körülmények a büntetőjogi felelősségre vonás alól.

Szintén a szocializmushoz köthető a magyar jog fogalmi rendszerének kikristályosodása a témát illetően. Nemcsak a legális és illegális abortuszokra vonatkozó fogalompár rögzült ekkor, hanem az abortusz szó is ekkor jelent meg utoljára jogszabályban, így a fogalom manapság sokkal inkább a közbeszédben és az orvosi terminológiában használatos. Az elmúlt évtizedeket inkább a jogi környezet, illetve a társadalmi-politikai kontextus változása jellemezte, hiszen például az Európai Unióba való belépéssel számos témát érintő fejlemény történik, így például a reprodukciós jogok fogalmának megjelenése.

3. ábra: A magzatelhajtás-terhességmegszakítás-abortusz kifejezések viszonyrendszere¹¹⁸

Disszertációm keretei között mindhárom felmerülő fogalmat használni fogom, de természetesen -a korábban leírtakhoz híven- eltérő értelemben. Az abortusz fogalma alapvetően nem jogi kifejezés, ráadásul az orvosi szaknyelvben akár a spontán vetélésekre is használható. Ebből kifolyólag e sorok írója üdvözli azt a jelenséget, amely szerint a jog kerüli az abortusz kifejezés használatát, hiszen korábban is amellet érveltem, hogy a jognak kerülnie kell az orvosi kifejezésekkel azonos fogalmak más értelemben való használatát. Ugyanakkor véleményem szerint ez nem jelenti azt, hogy az abortusz szót teljesen száműznünk kellene a jogtudomány által használt fogalmak köréből. Disszertációm során az abortusz szót gyűjtőfogalomként használom, ami magában foglal minden olyan legális és nem legális

¹¹⁸ A szerző saját szerkesztése.

tevékenységet, aminek eredménye a terhesség folyamatának lezárása az anyaméhben fejlődő emberi lény elpusztítása által.

A magzatelhajtás fogalmával jóval egyszerűbb helyzetben vagyunk hiszen ezt kizárólag büntetőjogi értelemben használjuk és az abortuszok végrehajtásának illegális oldalát értjük alatta. Ezzel szemben áll a terhességmegszakítások kategóriája, ami az abortuszok jog által engedélyezett, legális formáját jelöli. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy mindennapi értelemben a terhességmegszakítás egy meglehetősen semleges kifejezésnek érződik, ami az abortuszok bármely formáját jelölheti. Ezt azért kell kiemelnem, mert disszertációm keretei között elsősorban az abortuszok alkotmányjogi megítélésével és azok törvény által engedélyezett, legális oldalával foglalkozom, így rendszeresen fogom használni a fogalmat, de nem köznap értelemben, hanem kifejezetten akkor, amikor az abortusz végrehajtásának jog által legálisnak tekintett folyamatáról beszélek. Ilyen értelemben tehát minden terhességmegszakítás abortusz, de nem minden abortusz terhességmegszakítás.

2.3. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem jelen fejezetében a kutatás terminológiai tisztázását, tehát a témát érintő legfontosabb fogalmak vizsgálatát végeztem el. Ennek keretében először az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések tisztázására, majd ezt követően a terhességmegszakítás, abortusz és magzatelhajtás kifejezések használatának elhatárolására került sor.

Erre azért volt szükség még az értekezés kezdetén, mert az abortuszhoz hasonló kérdések objektív és tudományos vizsgálatának alapvető feltétele a megfelelő fogalmi keretek kialakítása. Ha ez nem történik meg az a tudományos kritériumrendszer egyik alapkövetelményének, vagyis az objektivitásnak a sérelmét jelenti, hiszen azonnal más világításba helyezhetjük a gondolatmenetünket, ha például következetesen emberölésnek tituláljuk az abortuszt vagy az anya testén élősködő parazitának tekintjük a magzatot.¹¹⁹ Ezen túlmenően az egységes fogalmi keretek hiánya érdemben korlátozza a tudományos párbeszéd kialakulásának lehetőségét is, ami mind egy tudományos közösségen belül, mind a tudományágak közötti együttműködés jegyében végzett multi-, inter-, és transzdiszciplináris szinten megvalósulhat. Ez utóbbi kapcsán azonosítottam értekezésem problémafelvetése során, hogy az orvosi és jogi fogalomhasználat vonatkozásában interferencia fedezhető fel, amely

---

¹¹⁹ A példák természetesen szélsőségesek, de ezzel együtt is valós állásfoglalásokat testesítenek meg, amelyeket gyakran képviselnek a téma különböző nemzetközi szaktekintélyei.

rendkívül kellemetlen lehet egy olyan témakörben, ahol a jog éppenséggel az orvostudomány mindennapos rutinjának szabályozását kívánja elvégezni.

Ennek következtében már a kutatás kezdetén is joggal feltételezhető volt, hogy a két tudományág fogalomhasználatának ütközése akadályozhatja az orvosok és a jogalkotó kommunikációját, ami értelmezési nehézségekhez és mindennapi gyakorlat bizonytalansághoz vezet. Ennek kapcsán arra is gondolhatunk, hogy például a Lengyelországban tapasztalható jogi bizonytalanság már emberéleteket is követelt, mert az orvosok egyértelmű rendelkezések hiányában féltek időben végrehajtani az anya életének megmentéséhez szükséges beavatkozásokat.¹²⁰

A problémafelvetéshez kapcsolódóan azt a hipotézist fogalmaztam meg, hogy a jogi és orvosi fogalomhasználat közötti szemantikai interferencia gátolja a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti koherens kommunikációt. A fogalmi zavar feloldásához indokolt új, orvosi szemantikától független, semleges jogi gyűjtőfogalmak bevezetése. Munkám jelenlegi fejezetében elsősorban ezen hipotézis legfontosabb tételeivel foglalkoztam, hogy az értekezés végén tudományos igényességgel értékelhessem azt a teljes kutatás kontextusában.

Az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések alfejezetében a különböző tudományágak fogalomrendszerét tekintetem át az élet kezdetének meghatározása és az anyaméhben fejlődő emberi lény elnevezése kapcsán. Ennek meghatározása azért kritikus, mert az emberi élet kezdetét jelentő határvonalak folyamatosan változnak, így azok nem csak a különböző tudományágak közötti kommunikáció keretében értelmezhetőek másként, mint például orvos és jogász, vagy jogász és filozófus között, de akár ezen tudományágakon belül is éles vitákat okoznak.

A vallási-etikai fogalomrendszer, amelynek kapcsán a témában legerőteljesebben érvényesülő római-katolikus egyház állásfoglalását mutattam be hivatalosan egységes keretek között kezeli az emberi élet kezdetének meghatározását, amit a lélek testbe való beköltözéséhez kötnek. Ezt az eseményt nagyjából 150 éve a fogantatáshoz kapcsolják, mégis létezik egy többezer éves alternatív vélemény, amely csak az anyaméhben való megmozduláshoz köti a lélek testbe való költözését, aminek közvetlen következménye, hogy ezen folyamat bekövetkezése előtt nem nevezhetjük embernek a magzatot.

---

¹²⁰ DYER, Owen (2021): Demonstrations erupt in Poland after new abortion law is blamed in woman's death. *British Medical Journal*, 375. évf. 8315. sz. n2698.

Az orvosi fogalomrendszer a biológia talaján áll, ami az embert egy fajnak tekinti, amely természetesen az anyaméhben való fejlődése során is az adott fajhoz tartozik. Itt emelhető ki hipotézisem fő mondanivalója, amely az orvosi és jogi fogalomhasználat közötti szemantikai interferenciára világít rá. Le kell szögezmem, hogy ez nem csak a jogi és biológiai emberfogalom elválásában realizálódik, hanem a magzat szó más tartalommal megtöltött használatában is. Az orvosi magzatfogalom ugyanis az emberi egyedfejlődés folyamatában értelmezhető, míg a jogi magzatfogalom a születés előtti állapot egészének meghatározására szolgál a fogantatástól kezdődően. Ennek következménye, hogy az elsősorban orvosok számára irányt mutató, cselekedeteik legalitását biztosító jogszabályok teljesen más dolog jelölésére használnak egy az orvosok által is széles körben alkalmazott fogalmat. Értekezésemben ennek a jogbiztonságot is fenyegető állapotnak a megszüntetésére teszek javaslatot.

A jogi fogalomrendszer elsősorban az Alaptörvény II. cikkének elemzésén keresztül került bemutatásra. Jól látható ugyanis, hogy az abortusz vonatkozásában az alkotmányozó továbbra is a 64/1991. (XII. 17.) AB határozat talaján áll annak tekintetében, hogy elválasztja az ember jogi és biológiai fogalmát. Ebből következik az abortusz alkotmányos megalapozottsága is, hiszen ugyan a biológiai embert is megilleti az állam objektív életvédelmi kötelezettsége, de az élethez való alapjog a jogi ember sajátja.

A terhességmegszakítás, abortusz és magzatelhajtás kifejezések kapcsán felmerülő terminológiai kérdések alfejezetében a magyar jog fogalmi rendszerének történelmi fejlődését tekintettem át a kérdéskör vonatkozásában, hogy tisztázzam a fogalmak egymáshoz való viszonyának rendszerét.

Megállapítható, hogy a magyar jogi terminológiában használatos három legelterjedtebb fogalom többszáz éves fejlődés következtében alakult ki. Ez a fejlődés a jelenség következetes tiltásával indult, amit nyilvánvalóan a büntetőjog szabályozott. Az ennek kapcsán kialakult magzatelhajtás kategória éppen ezért a mai fogalmi rendszerben is a büntetőjog sajátja.

Az 1950-es évekre azonban a magyar jogban is megjelent annak a lehetősége, hogy a nők legális módon vethessenek véget a terhességüknek. Ebből kifolyólag ezt a kategóriát elnevezésében is elválasztva a büntetőjogtól már magzatelhajtásnak nevezhetjük, amely felosztás 1956-tól jelent meg rendeleti szinten, a törvények szövegében pedig a rendszerváltozás korára kristályosodott ki, hiszen a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény következetesen terhességmegszakításról beszél, míg a büntető törvénykönyv továbbra is magzatelhajtásról.

Szintén a szocializmus korszakában következett be az abortusz szó kiszorulása a jogi szövegekből, amit azonban a jogtudomány azóta is következetesen használ gyűjtőfogalomként, így értekezésem során én is ezt a kifejezést használom elsősorban, ahogy a két nagy abortuszhatározat, vagyis a 64/1991. (XII. 17.) AB határozat és a 48/1998. (XI. 23.) AB határozat is tette.

3. AZ ÁLLAMI BEAVATKOZÁS LEGITIMÁCIÓJA: ÁLLAMELMÉLETI ALAPOK ÉS ALKOTMÁNYJOGI KERETEK

Az értekezés terminológiai kereteinek tisztázását követően a legfontosabb kérdés, hogy az állam milyen jogcímen léphet fel szabályozóként az abortusz kérdésében, amit első pillantásra az emberek legszigorúbban vett magánszférájához sorolnánk. Röviden azt a kérdést fogalmazhatjuk meg ebben a kontextusban, hogy mi köze van az államnak a nők méhéhez és egyáltalán milyen alapon szól bele a demográfiai folyamatokba.

A fejezet azt az álláspontot igyekszik a lehető legrészletesebben körüljárni, amely szerint az abortusz nem pusztán orvosi vagy egyéni jogi kérdés, hanem államelméleti is, hiszen a népesség újratermelése az állam létének alapfeltétele, így annak konkrét érdeke fűződik a népesség mint államalkotó tényező menedzseléséhez.

Ennek megfelelően először a klasszikusok felől vizsgálom az állam és népesség viszonyrendszerének alapjait, ami az államelméletnek és a geopolitikanak a téma szempontjából releváns kérdéseit is magába foglalja. Ezt követően kritikai elemzés alá veszem Foucault modern bioetikai megközelítését, ami a bioetikát a modernitáshoz köti és a modern demográfiai kormányzás eszköztáráként látatja. Végül pedig bemutatom az abortusz kapcsán felmerülő klasszikus alapjogi ütközést, amit kiegészítve felvázolom azt a jogi háromszöget, amelyben véleményem szerint az abortuszszabályozás valójában mozog.

3.1. AZ ÁLLAM ÉS A NÉPESSÉG VISZONYRENDSZERÉNEK KLASSZIKUS ALAPJAI

Az abortusz szabályozásának vizsgálata során elengedhetetlen, hogy kilépjünk az egyéni alapjogok köréből és az állam létének, illetve fennmaradásának aspektusából is megvizsgáljuk a kérdést. Az állam és népesség viszonya ugyanis szorosan összekapcsolódik, hiszen egyetlen állam sem létezhet népesség nélkül. Ebből kifolyólag jól látható, hogy a szülés, illetve az abortusz sem tekinthető teljesen magánügynek, hiszen az államnak már csak pusztán fennmaradása szempontjából is lényeges a saját népességének menedzselése. Ennek levezetéséhez Georg Jellinek három elemű államkoncepciójából indulhatunk ki, majd megvizsgáljuk az államok demográfiai versenyképességre való törekvését, illetve a geopolitika vonatkozó tételeit, amik már évszázadok óta egyenlőségjelet tesznek az államok ereje és

népességének mérete között, ami történelmileg oly sokszor volt az állami népesdéspolitikák vezérlőelve.

3.1.1. A JELLINEKI TRIÁSZ ÉS A NÉPESSÉG MINT ÁLLAMALKOTÓ TÉNYEZŐ

Habár az állam fogalmát és történeti dimenzióit tekintve több elméleti megközelítés is létezik, az állam modern fogalmának megközelítésekor a tudomány Georg Jellinek német-osztrák jogtudós meghatározását tekinti kiindulópontnak. Jellinek „Allgemeine Staatslehre”, vagyis Általános államtan című művében fogalmazta meg azt a klasszikussá vált három elemű definíciót, ami azóta is az állam meghatározásának alapjául szolgál.¹²¹ Ennek alapján az állam három fogalmi eleme a meghatározott terület (Staatsgebiet), az adott területen élő lakosság (Staatsvolk), illetve a terület és lakosság felett érvényesülő – minden más hatalmat kizáró – főhatalom, szuverenitás (Staatsgewalt).¹²² Ez az elmélet annyira meghatározó, hogy nem csak a tudományos közeg vette át, hanem meglehetősen konkrét intézményi formában a nemzetközi jog gyakorlata is, így például – a más államokkal való kapcsolatfelvétel kritériumával kiegészítve – a Montevideói Egyezmény is ezen meghatározással indul.¹²³ Jól látható tehát, hogy a klasszikus jellineki államfogalom meghatározó eleme a lakosság, amely komponens elemzése kulcsfontosságú az állam és népesség mindenkori viszonyrendszerének megértéséhez.

A földfelszín elhatárolt területén letelepedett népesség tehát feltétele annak, hogy egy intézményt államnak tekintsünk. Ez a népesség nem teljesen homogén, mivel az állam területén tartózkodók közül egyeseket különleges kapcsolat fűz az adott államhoz, így ők nem csak az államhatalom lehetséges tárgyai, hanem annak alanyai is, így az állam alkotói, akiket az állam polgárainak nevezünk.¹²⁴ Ilyen értelemben a hontalanok és más államok polgárai ugyan élhetnek egy adott állam területén, de pusztán ettől még nem lesznek az állam alkotórészei. Az állam polgárai az államhatalom lehetséges tárgyaiként kötelezettségekkel terheltek, annak alanyaiként pedig számos joggal rendelkeznek. Ez igaz az államra is, aminek számos feladata van, amit polgárai érdekében gyakorol, ugyanakkor ezen feladatok végrehajtásához számos jogosultsággal is rendelkezik, amelyekből kiindulva számos elvárást támaszthat állampolgárai felé. Ezt azért kell kiemelni az értekezésem szempontjából, mert a népesség és az állam

---

¹²¹ A teljesség érdekében meg kell jegyeznünk, hogy nem Jellinek volt az első, aki hasonló tartalmú definícióval állt elő (Christian Thomasius például majdnem két évszázaddal megelőzte) mégis az ő meghatározása vált a legismertebbé és legmeghatározóbbá.

¹²² JELLINEK, Georg (1914): *Allgemeine Staatslehre*. Berlin, Verlag von O. Häring. 180-181.

¹²³ Egyezmény az államok jogairól és kötelezettségeiről (Montevideo, 1933. december 26.).

¹²⁴ TAKÁCS Péter (2010): *Államtan. Fejezetek az állam általános elmélete köréből*. Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar. 97.

között létrejövő viszonyrendszer az abortusz kérdését is meghatározza. Ebben a viszonyrendszerben tehát egyrészt a népességnek mint a társadalom tagjainak elvárásai lehetnek az állam felé, így például joga van meghatározni, hogy milyen jogi környezetben szeretne élni, ezáltal hatása van a mindenkori abortuszzabályozás alakulására. Ugyanakkor az állam is számos elvárással rendelkezik, hiszen saját létének biztosítása érdekében folyamatosan szüksége van a népességre, így annak utánpótlását is biztosítani kell, ami szintén meghatározó motivációja az állami abortuszzabályozásnak.

Az abortuszzabályozás természetesen nem magában értelmezhető, hanem az állami társadalompolitika rendszerén keresztül, ami a népesség egyes jellemzőivel kapcsolatos kérdéseket igyekszik befolyásolni és aminek része a népesedéspolitika is, amely a demográfiai folyamatoknak, így a népesség számának befolyásolására irányul.¹²⁵ Ahogy említettem az államnak saját fenntartásához szüksége van a népességre, amely a létezésének alapja, ezért természetesen hat, hogy számos, a népesség egyes jellemzőivel kapcsolatos kérdést igyekszik befolyásolni. Legfontosabb célja a társadalmi termékenység befolyásolása, amit különböző közvetlen (tiltó jogszabályok, pénzügyi ösztönző intézkedések) és közvetett (adózás, oktatáspolitikai) eszközökkel igyekszik megvalósítani.¹²⁶

A népesedéspolitika az adott állam helyzetétől függően teljesen eltérően is alakulhat, alapvetően két fő fajtája különíthető el: lehet restriktív és expanzív, aminek háttérében az áll, hogy amíg egy alulnépesedett társadalom értéknek látja a magzatot, addig a túlnépesedett társadalmak fenyegetést láthatnak a magzatokban.¹²⁷ Ebből következik, hogy a népesedéspolitika és benne az abortuszzabályozás a gyorsan növekvő népességű államokban a születések korlátozására, (például a Kínai Népköztársaság 1980-as években megkezdett egykepolitikája¹²⁸) míg csökkenő népességű államokban a születések ösztönzésére (például Magyarország rendszerváltozást követő családpolitikája) irányul. Történelmileg az expanzív népesedéspolitikákra találunk több példát, hiszen a XX. század közepéig az alulnépesedést látták fő veszélynek, ezért tiltották az abortusz és a fogamzásgátlást.¹²⁹

---

¹²⁵ TAKÁCS 2010, 119-120.

¹²⁶ TAKÁCS 2010, 120-121.

¹²⁷ KOVÁCS 2025, 439-440.

¹²⁸ MEI, Li – JIANG, Quanbao (2025): Sex-selective abortions over the past four decades in China. *Population Health Metrics*, 23. évf. 6. sz. 1–16.

¹²⁹ REED, James (1987): History of Contraceptive Practices. In SPICKER, Stuart F. – BONDESON, William B. – ENGELHARDT, H. Tristram Jr. eds.: *The Contraceptive Ethos. Reproductive Rights and Responsibilities*. Dordrecht – Boston – Lancaster – Tokyo, D. Reidel Publishing Company. 15-38., 17.

Az államnak tehát fogalmi eleme, alkotó tényezője a népesség, amelynek jellemzőit nem csak lehetősége vagy joga, hanem egyenesen érdeke befolyásolni. Ebből következik, hogy az állam saját fenntartásának érdekében még az olyan belsőviszonyokba is beavatkozhat, mint az abortusz kérdésköre, hiszen szempontjából a népesedéspolitika és benne az abortuszzabályozás voltaképpen az egyik alkotórészének biztosítását jelenti, ami végeredményben az állam fennmaradásának biztosítékául szolgál.

3.1.2. AZ ÁLLAMI ÖNFENNTARTÁS PARANCSA ÉS A DEMOGRÁFIAI VERSENYKÉPESSÉG

Az államnak kiemelt célja saját maga fenntartása, amit alkotó tényezőinek védelmén keresztül érhet el. A világ azonban dinamikusan változik és történelmi perspektívában jól látható, hogy az állam egyik komponense sem tekinthető állandónak, ezért azok menedzselése kritikus fontosságú. Az államoknak éppen ezért meg kell őrizniük demográfiai versenyképességüket, mert a születésszámok csökkenésével az állam veszélyben érezheti saját fenntarthatóságát. Ez jól látható Európa országaiban, ahol a csökkenő demográfiai trendek fényében folyamatosan felmerülnek a munkaerő pótlását, illetve a nyugdíjrendszer, és egyáltalán a gazdaság fenntarthatóságát érintő viták.¹³⁰

Nem csak a népesség tekinthető azonban változékonynak. Az államok területe számos okból kifolyólag növekedhet vagy csökkenhet, gondoljunk csak a történelem háborúira, különböző államalakulatok megjelenésére, eltűnésére vagy éppen több részre szakadására. Ugyanez igaz a főhatalom erősödésének, illetve gyengülésének viszonylatában is.

A geopolitika már régóta tisztában van ezekkel az állításokkal, hiszen a föld a maga körülbelül 510 millió négyzetkilométerével is véges terület, ami az államok méretének és céljainak is korlátja, hiszen csak kevés világpolitikai szereplő tud ugyanabban az időben nagy területeket elfoglalni. Azért fontos a kérdés geopolitikai megközelítése, mert ebben a keretrendszerben fogalmazódott meg, hogy két állam harcában az a fél van előnyben, amelyik erősebb a másiknál, ami sok dologban megnyilvánulhat, például a gazdasági fejlettségben, a politikai befolyásban vagy a katonai potenciálban. Ezek közül a katonai potenciál a legrégebbi és legmeghatározóbb a történelem során, amely azonban egyértelműen szoros kapcsolatban állt a népességgel, hiszen ahogy Ratzel fogalmaz korának hatalmairól:

---

¹³⁰ CHO, Dooyeon – LEE, Kyung-woo (2022): Population Aging and Fiscal Sustainability: Nonlinear Evidence from Europe. *Journal of International Money and Finance*, 126. évf. 102665.

„Azonban e hat hatalom egyensúlya tényleg főképen népességük nagyságán alapszik; még pedig a műveltség jelenkori állapotánál fogva nem az a fontos, hogy békében, hanem az, hogy háborúban hogy lehet hasznát venni a népességnek, azaz, hogy mennyi lehet belőle a katona.”¹³¹

Az államok katonai ereje tehát a történelem során egyenesen arányos volt azok népességével, hiszen a több ember logikus módon több adófizetőt, és ami fontosabb, több katonát jelentett. Ebből kifolyólag az államok saját népességük növekedését előtérbe helyező törekvései már évezredek óta megfigyelhetők. Ez azért lényeges, mert az abortusz tiltásának okai között Kovács József kiemelten foglalkozik a demográfiai okokból történő tiltással, amelynek két kategóriáját különbözteti meg: a tiltást a társadalmak közötti szaporodási verseny megnyerése céljából, illetve a tiltást a társadalmon belüli, kívánatos rétegek növelése érdekében.¹³²

Az abortusz társadalmak közötti szaporodási verseny megnyerése céljából történő tiltása vagy korlátozása tisztán leképezi a népesség mint államalkotó tényező fontosságának geopolitikai aspektusát. Ebben az esetben ugyanis arról van szó, hogy egy adott társadalom azért ítéli el az abortusz gyakorlatát, mert kapcsolatot lát a közösség katonai potenciálja és a népesség létszáma között. Ebben az esetben létezik egy másik közösség, amelynek reprodukciós rátája magasabb, így a helyzet azzal fenyeget, hogy számbeli fölényre tehetnek szert, amire válaszul logikus lépésnek tűnhet az abortusz és a fogamzásgátlás korlátozása a szaporodási verseny megnyerésének céljával.¹³³ Jó példa erre Franciaország és Németország történelmi versengése. Franciaország 1870-es poroszoktól elszenvedett vereségét már rendkívül sokan összekapcsolták a demográfiai trendekkel. A termékenység állapotával kapcsolatban számos tudományos nézet született és ezek olyannyira teret nyertek a közbeszédben, hogy a mai napig meghatározzák Franciaország családpolitikáját, ami manapság is a bőkezű pénzügyi ösztönzők és az intézményi háttér szervezettségéről ismert.¹³⁴ Németországban pedig az első világháborút követő revanspolitika jegyében adták ki a jelszót a német népesség létszámának drasztikus megemelésére, amit politikai és jogi intézkedések egész sorával igyekeztek elérni.¹³⁵

Az abortusz társadalmon belüli kívánatos rétegek arányának növelése érdekében történő tiltása szintén a népesedési versenyre vezethető vissza. Ebben az esetben arról van szó, hogy egy

---

¹³¹ RATZEL Frigyes (1887): *A föld és az ember*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia. 211-212.

¹³² KOVÁCS 2025, 440-441.

¹³³ KOVÁCS 2025, 440-441.

¹³⁴ ŐRI Péter (2002): A történelmi demográfia Franciaországban. In FARAGÓ Tamás – ŐRI Péter szerk.: *Történelmi Demográfiai Évkönyv 2002*. Budapest, KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. 299-318., 302.

¹³⁵ ÖHQUIST, Johannes: (1940): *A Führer birodalma*. Budapest, Stádium. Elérhető: https://archive.org/details/ohqu_20200514/mode/1up (2026. 01. 30.).

államon belül érzi magát fenyegetve a domináns kultúra, aminek oka a hátrányosabb helyzetű csoportok magasabb termékenysége. Erre általában két megoldás merülhet fel: a kívánatos csoport termékenységének növelése propagandával és kedvezményekkel vagy a nem-kívánatos réteget termékenységének csökkentése diszkriminatív népesedéspolitikával, kényszersterilizációval.¹³⁶ Ilyen helyzet állt elő például az Amerikai Egyesült Államokban, ahol a fehér, angolszász, protestáns amerikaiak termékenysége folyamatosan csökkent, míg a bevándorlóké növekedett. Ugyanakkor az is elképzelhető, hogy a domináns kultúra egyszerűen csak a kisebbségek feletti kontroll megőrzése és azok könnyebb kezelése érdekében igyekszik csökkenteni bizonyos csoportok népességét, mint ahogy Dánia tette ezt a Grönlandon őshonos inuitokkal a XX. század második felében, ami lányok ezreinek sterilizálásával és gyermekek szüleiktől való elszakításával járt.¹³⁷

Ezekben a helyzetekben egyértelműen közös, hogy az abortusz tiltásának indoka nem a magzati élet védelmét hirdető etikai megfontolásokon vagy jogi érveléseken alapul, hanem az állam fenntarthatóságán, illetve gazdasági, politikai és katonai erejének növelésén. Ebből a szempontból az anyák méhe valójában egy fegyvergyáráként is elképzelhető, amit II. Louis de Bourbon vagyis a Nagy Condé híres megjegyzése is alátámaszt, amit állítólag az 1674-es seneffe-i csatát követő veszteségek kapcsán mondott: *"Egy párizsi éjszaka majd kipótolja ezt."*¹³⁸

3.2. A „BIOPOLITIKA” KRITIKAI FELÜLVIZSGÁLATA JOGTÖRTÉNETI PERSPEKTÍVÁBÓL

Ha elfogadjuk Jellinek államfogalmát és vele együtt, hogy a népesség voltaképpen egy államalkotó tényező, akkor azt is el kell fogadnunk, hogy az államnak nem csak joga, de egyenesen kötelessége, hogy a demográfiai folyamatokkal foglalkozzon, tehát az állam szuverenitása és önfenntartása elválaszthatatlan a népesség biológiai reprodukciójának biztosításától. Ha a népesség száma és demográfiai összetétele hatással van az állam túlélési esélyeire, így annak beavatkozása voltaképpen szükségszerűségként jelenik meg, akkor azt a kérdést is fel kell tennünk, hogy milyen fogalmi keretek között értelmezhető azon hatalomgyakorlás, amely az élet biológiai folyamatait vonja az állam igazgatásának körébe.

---

¹³⁶ KOVÁCS 2025, 441.

¹³⁷ Ebba Lekvall 1966-tól egészen 1991-ig vizsgálta Dánia ezen gyakorlatát, ami véleménye szerint kimeríti a népirtás fogalmát. A témában lásd: LEKVALL, Ebba (2025): The Danish 'Coil Campaign' in Greenland: Indigenous Genocide Through Forced Birth Control? *Nordic Journal of International Law*, 94. évf. 3. sz. 270–312.

¹³⁸ MIRABEAU, Victor Riqueti de (1756): *L'Ami des hommes, ou Traité de la population*. Avignon. 16.

Erre a felvetésre Michel Foucault biopolitikája kínálja a legátfogóbb válaszkísérletet, azonban ennek is megvannak a korlátai, így például az általa tárgyalt jelenség időbeli dimenzióját illetően. Ebből kifolyólag a következőkben Foucault elméletét ismertetem, majd téziseit történelmi perspektívából, elsősorban a római jog és történelem segítségével vetem kritika alá, hiszen véleményem szerint az államok törekvése népességük szabályozására nem egy modern fejlemény, hanem már az ókorban is megfigyelhető tudatosan gyakorolt tevékenység.

3.2.1. A FOUCAULT-I MODERNITÁS-TÉZIS

Foucault az állami hatalomról alkotott képét az emberélet kioltásának joga és az élet feletti hatalom vonatkozásában fejtette ki. Véleménye szerint hosszú ideig az élet és halál feletti jog volt az uralkodói hatalom legfontosabb kiváltsága, amit egészen a római jogi hagyományokra vezetett vissza.¹³⁹ Ennek a jognak a fejlődése vonatkozásában egy lineáris tendenciát vázolt fel. Véleménye szerint ugyanis az ókori *pater familias* mindenféle megkötés nélkül, szabadon rendelkezhetett gyermekei és rabszolgái életével, míg a klasszikus jogelmélet uralkodójának hatalma már nem korlátlan, hanem kizárólag akkor gyakorolhatja, amikor tulajdon életéről, az állam védelméről van szó. Az uralkodó élet és halál feletti joga nem volt más, mint az ölés kiváltsága, amit csak úgy mutathatott meg, hogy „*bárkit halálba küldhet és bárkit életben hagyhat.*”¹⁴⁰ Ehhez képest következett be a XVII-XVIII. század nagy fordulata, amikor kifejlődött az élet feletti hatalom.¹⁴¹ Ez a fordulat alapvető elmozdulást hozott ugyanis a korábban leírtakkal ellentétben a hatalom nem az ölés kiváltságára épült, hanem éppen ellenkezőleg ösztönöznie, felügyelnie és megszerveznie kellett az alávetett erőket, tehát a halálba küldeni és életben hagyni jogát felváltotta az „*élni segíteni és halni hagyni joga.*”¹⁴²

A hatalom tehát fokozatosan birtokba vette az életet, elsődleges funkciójává pedig az életről való gondoskodás lépett elő, amelynek célja az élet produktív menedzselése. Ez egyben azt is jelentette, hogy a népesség az állam számára erőforrássá, illetve olyan gazdasági és politikai változóvá vált, amit szabályozni kell.

Foucault szerint az élet feletti hatalom kifejlődésének két pólusa különíthető el:

- az emberi test anatómia-politikája, ami az emberi test fegyelmezésére és erőinek kiaknázására összpontosít, illetve

---

¹³⁹ FOUCAULT 2020, 137.

¹⁴⁰ FOUCAULT 2020, 138.

¹⁴¹ FOUCAULT 2020, 141.

¹⁴² FOUCAULT 2020, 140.

- a népesség biopolitikája, ami a testre, mint eleven anyagra összpontosít, tehát népszaporulatra, születési és halálozási arányra, illetve élettartamra.¹⁴³

Ez a két kategória elméletileg élesen elkülönül egymástól azonban van közös metszetük, ahol a két pólus összekapcsolódik, még hozzá a szexualitás és a reprodukció, aminek része az abortuszsabályozás is, hiszen az egyszerre fegyelmezi a női testet és szabályozza a népességállományt.

Az emberi test anatómia-politikájának oldaláról ugyanis a hatalom célpontja a női test, amelyre úgy tekint, mint amit a helyesnek vélt magatartás (így például az anyaság) propagálásával vagy a magzatelhajtás büntetőjogi szankcionálása révén fegyelmezhet, és a népesség reprodukcióját biztosító képességeinek kiaknázásával pedig saját hasznára fordíthat.

A népesség biopolitikájának oldaláról nézve pedig a hatalom célja már nem az egyén, hanem inkább a közösség, amelynek nézőpontjából a reprodukció kérdései nem tekinthetők magánügynek, sokkal inkább a népesség fenntartásának és erőforrás menedzselésének közügyei hiszen, ahogy már utaltam rá, az államnak és természetesen a közösségnek is fenn kell tartania saját népességét, ezáltal pedig önmagát. Ebből a szempontból az abortuszsabályozás nem más, mint a demográfiai folyamatokba való beavatkozás egyik eszköze, amelynek célja a népesség állományának államérdekek mentén történő menedzselése.

Jól látható, hogy Foucault nézetei számos ponton kapcsolódnak az államelmélet és a geopolitika korábbiakban kifejtett tételeihez. Az állam, aminek alkotórésze a népesség minden esetben meghatározó erőforrást lát ezen komponensében, aminek menedzselését saját fenntartása érdekében vonja ellenőrzése alá, amely így nem csak egy lehetőség számára, hanem működésének alapvető szükségszerűsége, ha úgy tetszik létének elementáris feltétele.

Foucault szerint ez az első alkalom a történelemben, hogy az ember biológiai meghatározottságai a politikában is visszatükröződnek és az élet bekerül a hatalom hatókörébe.¹⁴⁴ Elmélete tehát azt sugallja, hogy a demográfiai célú állami beavatkozás modern fejlemény. A következő fejezetben arra teszek kísérletet, hogy bizonyítsam, hogy ez a biopolitikai logika már az ókorban is jelen volt, cáfolva ezzel a jelenség modern kizárólagosságát.

---

¹⁴³ FOUCAULT 2020, 141.

¹⁴⁴ FOUCAULT 2020, 145.

3.2.2. A TÖRTÉNELMI CÁFOLAT: BIOPOLITIKA ANTE LITTERAM

Foucault tételének kritikája a szerző azon megállapításából indul ki, amely szerint az élet hatalom általi birtokba vétele és ebből következően a népesség állami erőforrássá válásának folyamata a XVII-XVIII. században jelent meg. Véleménye szerint tehát az állami hatalomnak az emberi test fegyelmezésére és a népszaporulatra, tehát a népesség menedzselésére vonatkozó törekvései is ekkortól kezdve érthetőek tetten az emberiség történetében.

Véleményem szerint azonban az állam már létrejöttétől kezdődően kapcsolatot látott népességének létszáma és saját (elsősorban katonai) ereje között. Már a Biblia is arról tudósít, hogy Dávid király serege fővezérének adja ki a népszámlálás levezénylését:

„Monda azért Dávid Joábnak, az ő serege fővezérének: Menj el, járd be Izráelnek minden nemzetségeit, Dántól fogva Beersebáig, és számláljátok meg a népet, hogy tudjam a népnek számát.”¹⁴⁵

Ez azért különösen fontos, mert a szöveg további részében azt olvashatjuk, hogy a fővezér pontosan felmérte a hadsereg esetleges kapacitásait:

„És beadá Joáb a megszámlált népnek számát a királynak; és Izráelben nyolczszázezer erős fegyverfogható férfi, és Júda nemzetségében ötszázezer férfiu vala.”¹⁴⁶

Az állam azonban nem csak kapcsolatot látott népességének létszáma és saját ereje között, hanem ennek nyomán számos alkalommal kimutathatóan is beleavatkozott a népesedési folyamatokba. Ennek kiváló példáját láthatjuk az ókori Spártában, ahol Plutarkhosz szerint *„a házaselet lükurgoszi szabályai [...] az állam érdekein alapultak.”¹⁴⁷*

Spártában jól látható Foucault által leírt élet feletti hatalom mindkét pólusának alkalmazása. Az emberi test fegyelmezésére fókuszáló anatómia-politika alapján Lükurgosz a *„leányok testét versenyfutással, birkózással, diszkosz- és dárdavetéssel edzette, hogy a jövőendő magzat erős, edzett és egészséges szervezetben foganjon és növekedjen.”¹⁴⁸* Ezzel együttesen a népesség biopolitikája kapcsán *„gondosan figyelemre méltatta a házasság és a gyermeknemzés ügyét.”¹⁴⁹*

---

¹⁴⁵ Biblia (1991). Budapest, Magyar Biblia Tanács. 347., 2. Sámuel 24. 2.

¹⁴⁶ Biblia (1991), 348., 2. Sámuel 24. 9.

¹⁴⁷ PLUTARKHOSZ (1978) [100 körül]: *Párhuzamos életrajzok. I. kötet.* Budapest, Magyar Helikon. 106. Lükurgosz 15.

¹⁴⁸ PLUTARKHOSZ (1978) [100 körül], 103. Lükurgosz 14.

¹⁴⁹ PLUTARKHOSZ (1978) [100 körül], 103. Lükurgosz 14.

Lükurgosz Spártában bevezetett rendelkezései kapcsán azonban nem csak Foucault juthat eszünkbe, hanem Kovács korábbiakban már ismertetett gondolatai a társadalmon belüli kívánatos rétegek arányának növeléséről. Spártában ugyanis nagyfokú létszámbeli aránytalanságok álltak fenn, aminek eredményeképpen a teljes jogú spártai polgárok aggasztó létszámbeli kisebbséget alkottak a társadalom egészéhez képest. Ennek megfelelően a szabályozás célja ezen réteg számarányának növelése is lehetett.

Részletesebben azonban a római történelmet és jogot szeretném elemezni a téma szempontjából, amely több forrásból és ezáltal sokkal részletesebben is megmutatja számunkra Foucault tézisének történelmi kiterjeszhetőségét. Róma több forrás tanulsága szerint is pontosan látta, hogy népességének száma és hadseregének ereje korrelál egymással. A gyermekvállalás az ókor több társadalmához hasonlóan Rómában is közügynek minősíthető jelenség volt. A források alapján az ideális római házasság tartós, gyermekekben gazdag kapcsolat, amellyel a római polgár a természet parancsának és az állam iránti kötelezettségeinek is eleget tesz.¹⁵⁰ Ezt egészítette ki az a szemlélet, hogy a római férfiak erejüket megjelenítő virtus kifejezés, amely minden pozitív tulajdonság gyűjtőneve a férfiúi nemzőképességet is magába foglalta.¹⁵¹ Ennek megfelelően a rómaiak szemében egyértelműen rendkívül pozitív tulajdonságnak számított csakúgy, mint ha a házasságban több gyermeket vállaltak a felek.¹⁵²

Plutarkhosz már a királyság második uralkodójának, Numa Pompiliusnak életrajzában is megjegyzi, hogy a szabinok csatlakozása révén „*Róma lakosainak száma megnövekedett, s ezáltal nagyobb lett az állam ereje és tekintélye is.*”¹⁵³ Appianos pedig a köztársaság válságának leírásánál emeli ki, hogy a vidéki népesség szegénysége számos probléma okozója volt, amelyek közül a hadsereg ellátását is veszélyeztető népszaporulat csökkenését említi az első helyen.¹⁵⁴ Ebből is érzékelhető, hogy a rómaiak gondolkodásában a népességcsökkenés a hadsereg létszámának és így az állam erejének csökkenésével volt egyenértékű, amely így nem csak a hódítások dinamikájának fenntartását és a Római hegemonia kiterjesztésének lehetőségét veszélyeztette, hanem a római res publica fennmaradását is.

A Római Birodalom több, mint ezeréves történetében többszörösen feltűnő jelenség a népességcsökkenés problémája és ezzel összefüggésben azon állami beavatkozások rendszere,

---

¹⁵⁰ PÉTER Orsolya Márta (2005): „Alimenta” A családpolitika és a gyermekes családoknak nyújtott állami támogatás előképei a klasszikus Rómában. *Sectio Juridica et Politica*, 23. évf. 1. sz. 91-110., 91.

¹⁵¹ HOFFMANN Zsuzsanna (2015): Augustus családjogi törvényei. In SZÉKELY Melinda – ILLÉS Imre Áron szerk.: *Tanulmányok a 70 éves Wojtilla Gyula tiszteletére*. Szeged, Hungaria. 23-30., 23.

¹⁵² MARÓTI Egon (1991): A harmadik gyermek az ókori Rómában. *História*, 13. évf. 5-6. sz. 52-53., 52.

¹⁵³ Plutarkhosz (1978) [100 körül], 130. Numa 2.

¹⁵⁴ APPIANOS (2008) [150 körül]: *Róma története*. Budapest, Osiris. 444. Rhómaika XIII. 9. 35–36.

amelyekkel ezt a jelenséget kezelni igyekeztek. Az említett Appianos például erre a kérdésre vezeti vissza Tiberius Gracchus agrárreformjait is, azonban talán Augustus családjogi törvényeit tekinthetjük a téma legismertebb és leginkább feltárt fejezetének.

Augustus korában Róma változások sorát élte meg, ami során nem csak a politikai keretek változtak, hanem az emberek életről alkotott képe is. Ekkor terjedt el a fényűzés és a luxus, illetve a társadalom egyre szélesebb rétegei kezdtek terhesnek minősíteni a hagyományos családi életet és a házasságot, ezáltal elutasították a gyerekvállalást is.¹⁵⁵ Ezek a trendek kiegészülve a polgárháborúk sorozatának emberveszteségeivel a népesség létszámának feltűnő csökkenését eredményezték. Augustus ezekre a problémákra kívánt választ adni a családjogi törvényeivel, amelyeknek célja a régi jó erkölcsök helyreállítása, népességszökkenés megállítása és ezzel összefüggésben a hadsereg rekrutációs bázisának biztosítása volt.

Róma esetében is érvényesnek tartom Kovács megállapításait a társadalmon belüli kívánatos rétegek arányának növeléséről, hiszen Augustus törvényeinek politikai célja elsősorban a szenátori és lovagi rend, tehát a római elit gyerekvállalásra való ösztönzése és ezáltal a létszámának növelése volt.¹⁵⁶ Ennél is fontosabb azonban, hogy törvényei a Foucault által leírt élet feletti hatalom mindkét pólusát megjelenítik. Az emberi test anatómia-politikájának vonatkozásában megemlíthetjük a szenátorok és családtagjaik magánéletének ellenőrzését a Lex Iulia de maritandis ordinibus alapján vagy a házasságtörés közbüntetté nyilvánítását, amit a Lex Iulia de adulteriis valósított meg.¹⁵⁷ A népesség biopolitikájának vonatkozásában pedig megemlíthető az életkorhoz kötött kötelező házasság előírása, valamint a Lex Poppaea-Sabina meglehetősen modern eleme a háromgyermekesek jogáról, ami gyakorlatilag összeköti a politikai karriert a szaporodással.¹⁵⁸

Véleményem szerint a fentebb felsorolt példák megfelelő módon rávilágítanak Foucault időbeli lehatárolásának elégtelenségére. Az állam, illetve a hatalom érdeklődése az emberi élet, illetve annak produktív menedzselése felé közel sem újkeletű jelenség, ahogyan az emberi élet állami erőforrásként való felhasználása sem az. Az államok már az ókorban is ismerték és nagyon tudatosan ki is aknázták ezeket a tényezőket, hogy sikeresek legyen és hosszú távon fennmaradassanak, amit Róma birodalomává válása és több, mint ezeréves története is bizonyít.

---

¹⁵⁵ HOFFMANN 2015, 23-24.

¹⁵⁶ FIELD, James A. Jr. (1945): The Purpose of the Lex Iulia et Papia Poppaea. *The Classical Journal*, 40. évf. 7. sz. 398–416., 399.

¹⁵⁷ HOFFMANN 2015, 26-27.

¹⁵⁸ HOFFMANN 2015, 26-28.

3.3. AZ ABORTUSZSZABÁLYOZÁS ALKOTMÁNYJOGI KONFLIKTUSRENDSZERE: JOGI HÁROMSZÖG

Az előző fejezetekben ismertetett államelméleti és jogtörténeti összefüggések rámutattak arra, hogy az emberi reprodukció szabályozása soha nem légtüres térben zajlott, hiszen az állam a demográfiai önfenntartás és a biopolitikai megfontolások következtében mindig érdekelt félként van jelen a folyamatokban. Ezt a felismerést átültetve a modern alkotmányjogi dogmatikába szükségszerűvé válik a hagyományos konfliktusmodell felülvizsgálata.

Mind a nemzetközi és hazai szakirodalom, mind az alkotmánybíróságok a világ számos országában vizsgálható gyakorlata jellemzően bináris opozícióként, klasszikus alapjogi ütközésként írja le az abortusz kérdéskörét. Ebben a modellben az anya teste feletti rendelkezéshez való joga áll szemben a méhében fejlődő élet védelmének kötelezettségével, sokak által leegyszerűsítve a magzat élethez való jogával. A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatban a magyar Alkotmánybíróság – a magzat jogalanyiságáról nem döntve – az állam magzati élet védelmére irányuló kötelezettségének és az anya egészséghez vagy önrendelkezéshez való jogának kollízióját látta, de alapvetően ez a modell is kétszereplős maradt, amiben az állam érdekei nem jelennek meg.

Disszertációm egyik hipotézise, hogy az abortusz kérdéskörének ez a kétdimenziós megközelítése elfedi, de legalábbis nem írja le megfelelően a konfliktus valós szerkezetét. Az előzetesen kifejtettek alapján tehát indokoltnak tartom ezt a viszonyrendszert egy jogi háromszöggé definiálni, amelyben a magánszféra két szereplője, vagyis az anya és a születendő gyermek mellett harmadik pólusként jelenik meg a közérdeket megtestesítő és saját érdekeit képviselő állam.

3.3.1. A KLASSZIKUS ALAPJOGI KOLLÍZIÓ: ANYAI ÖNRENDELKEZÉSI JOG ÉS MAGZATI ÉLETVÉDELEM

Az abortusz jogi szabályozása minden államban egy feloldhatatlannak tűnő alapjogi konfliktus kezelését jelenti. A mindenkori jogalkotónak ugyanis olyan egymással ellentétes alkotmányos értékek között kellene egyensúlyt teremtenie, amelyek természete kizárja a mindkét fél számára megfelelő megoldást. Ebben a vitában alapvetően két pólus feszül egymásnak. A várandós nő önrendelkezési és magánszférához való joga áll szemben a testében fejlődő emberi lényvel, egy potenciális étellel.

A világ számos jogrendszerében azonban úgy érzik, hogy mivel az anyaméhben fejlődő magzat élete potenciális élet, hiszen annak fenntartása az anya testétől függ, ezért a jogviszonyban az

állam is megjelenik, amelynek alkotmányos kötelezettsége az alapjogok garantálása és ezáltal az élet védelme. Ennek kapcsán azonban ki kell emelnünk, hogy – ugyan az állam belépésével három szereplőről beszélhetünk – a modell alapvetően mégis kétpólusú marad, hiszen ezek szerint az állam gyakorlatilag minden esetben a magzatot képviseli, így valójában az anya önrendelkezési joga áll szemben az állam életvédelmi kötelezettségével. Röviden összefoglalva alapjogi szempontból arra kell választ adni, hogy ezek a jogok milyen szabadságot biztosítanak a terhes nőnek, amit az államnak minden körülmények között tiszteletben kell tartania, és milyen védelmet garantálnak a magzatnak, amit az állam minden körülmények között köteles biztosítani.¹⁵⁹

A nemzetközi jogösszehasonlítás alapján több modell is kialakult az ismertett konfliktus feloldására. Az Amerikai Egyesült Államokban például az abortusz lehetősége elsősorban azon múlik, hogy a bíróság elismeri-e az ezt biztosító alkotmányos jogot, tehát felmerült az abortuszhoz való jog kategóriája.¹⁶⁰ Az amerikai Legfelsőbb Bíróság legújabb döntése is ezzel foglalkozik, majd jut arra a következtetésre, hogy az alkotmány nem tartalmazza az abortuszhoz való jogot, tehát az abortusz lehetősége újra az egyes tagállamok népképviselői szerveinek döntésére van bízva.¹⁶¹ Ezzel szemben az európai joggyakorlat, amibe Magyarország is beletartozik, teljesen más pontból indul ki, hiszen a legújabb francia fejleményeket leszámítva nem ismeri és soha nem is ismerte az abortuszhoz való alapvető jogot, azonban ismeri és elismeri a nők magánélethez való jogát és önrendelkezési szabadságát, valamint azt a tényt, hogy az abortusz szabályozása elkerülhetetlenül beavatkozást jelent ezen jogokba. Ebből következik, hogy az abortusz lehetősége azon múlik, hogy a magzatra való tekintettel milyen mértékben igazolható a magánélet és az önrendelkezés szabadságának korlátozása.¹⁶²

Ezeknek a modelleknek és egyáltalán az abortuszzabályozásnak is sarokpontja, hogy nem tekintik teljes értékű embernek a magzatot. Ha ugyanis annak tekintenék, akkor őt is megilletné az emberi élethez és méltósághoz való jog, ami drasztikusan korlátozná az abortusz gyakorlatának igazolhatóságát, mint arra a magyar Alkotmánybíróság is utalt: *„Ha a törvényhozó úgy határoz, hogy a magzat jogilag ember, tehát olyan jogalany, akit megillet az élethez és méltósághoz való alanyi jog, akkor terhességmegszakítás is kizárólag azokban az esetekben végezhető, amelyekre nézve a jog eltűri az emberi életek közötti választást, és ennek*

---

¹⁵⁹ SOMODY – VISSY 2023, 380.

¹⁶⁰ Roe v. Wade.

¹⁶¹ A döntés teljes elemzéséhez lásd: UDVARY 2022.

¹⁶² SOMODY – VISSY 2023, 381-382.

*megfelelően nem is bünteti az emberi élet kioltását. Ilyen eset például az, ha az anya életének megmentése érdekében válik szükségessé az abortusz.*¹⁶³

Az objektív életvédelmi modellek kulcsa tehát egy sajátos fikció, hiszen a magyar alkotmánybíróság is az emberi élet fogantatástól halálig tartó biológiai életének fogalmából indult ki, ugyanakkor az abortusz szabályozásának vonatkozásában az alkotmányosság érdemi feltételeit attól tette függővé, hogy a magzat jogilag ember-e.¹⁶⁴ Ez a pragmatikus törés tehát elválasztja az ember fogantatástól kezdődő biológiai életét és a születéssel kezdődő jogalanyiságát.¹⁶⁵ A fogantatástól születésig tartó időszakban a magzat státusza bizonytalan. Ezen helyzet miatt áll elő az állami beavatkozás lehetősége, aminek az állam objektív életvédelmi kötelezettsége ágyaz meg. Azonban – szintén az Alkotmánybíróság szerint – *„az államnak általában, személytelenül, statisztikai sokaságként „mindenki” számára kell az élet védelméről intézményesen gondoskodnia.*¹⁶⁶ A statisztikai sokaság fogalma alatt az Alkotmánybíróság természetesen arra gondolt, hogy az államnak nem minden egyes magzatot kell egyénileg megmentenie, hanem rendszereket kell fenntartania az élet védelmére. Ugyanakkor, ha a magzat nem személy, hanem a statisztikai sokaság része, akkor egyszerűen úgy tekinthetünk rá, mint menedzselendő állományra. Foucault szerint pontosan ezen alapszik a biopolitika, hiszen a hatalom gyakorlása a testek felett nem egyénenként történik, hanem a népszaporulat, születési és halálozási arány és egyéb statisztikák által leírt populációként.

Mindezekből jól látható, hogy az abortuszszabályozás dogmatikájával foglalkozó jogtudományi fősodor alapvetően kétdimenziós térben képzelel el a konfliktust, mégpedig az egyéni szabadságjogok és az állam erkölcsi és jogi életvédelmi kötelezettsége között, ami azonban nem az egyént, hanem a statisztikai sokaságot védi. Ez a kétdimenziós megközelítés azonban, bár jogilag koherens választ ad az állam beavatkozásának jogcímére, nem ad magyarázatot annak motivációira, így azt feltételezi, hogy az pusztán az értékvédelem. A magzat azonban – ahogy korábban láthattuk – nem pusztán védendő érték az állam számára, hanem erőforrás is, ami a jövő munkaerejét, adófizetőit, hadseregét, tehát az állam fennmaradását biztosítja. Véleményem szerint tehát a szabályozás valós dinamikájának megértéséhez ki kell lépnünk a kétdimenziós térből és be kell vezetnünk egy új modellt, amiben

---

¹⁶³ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, F. 1.

¹⁶⁴ ZAKARIÁS 2019, 109-110.

¹⁶⁵ Zakariás Kinga rámutat, hogy ez az egyébként vitatható megoldás nem terjeszti ki az élethez és méltósághoz való alanyi jogot a magzatra, hiszen az csupán korlátozott védelemben részesül az élethez való jog tárgyi oldalából fakadóan. Lásd.: ZAKARIÁS 2019, 338.

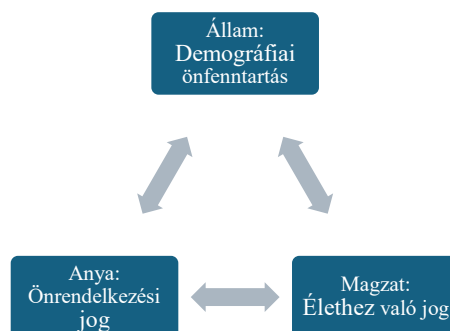
¹⁶⁶ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, C. 3.

az állam saját demográfiai érdekeit érvényesítő harmadik szereplőként lép be az anya és a magzat viszonyrendszerébe.

3.3.2. AZ ÁLLAM MINT „HARMADIK FÉL” BELÉPÉSE

Az előző fejezetben bemutatott klasszikus jogi dogmatika semleges szereplőként ábrázolja az államot. Funkciója gyakorlatilag az, hogy a mérleg nyelveként egyensúlyozzon az anya magánélethez való joga és önrendelkezési szabadsága, valamint a magzat életének védelme között. Ahogy azonban korábbi vizsgálódásaink rámutattak ez a kétdimenziós megközelítés elfedi a szabályozás valódi dinamikáját, hiszen nem magyarázza meg az állam motivációit. Ezek a motivációk azonban – ahogy azt a korábbiakban kimutattam – az állam létének fenntartására irányulnak, így nem tanácsos őket figyelmen kívül hagyni. A jogi érvelés mögött ugyanis meghúzódik egy új dimenzió, vagyis a demográfia, ami által az állam is érdekekkel rendelkező szereplőként jelenik meg az abortusz vonatkozásában.

Az emberek legbelső intim szférájába való állami belépés lehetősége államonként eltérő hivatkozási pontokon keresztül történhet. Az amerikai Legfelsőbb Bíróság például a legitim állami érdek (state interest in potential life) doktrínáját használja, de a világ országaiban ettől eltérő megoldások is születtek, például a közegészségügyre, a családvédelemre vagy éppen az objektív életvédelemi kötelezettségre való hivatkozás. A jogi terminológia tehát változatos, a funkció azonban azonos marad. Minden esetben arról van szó, hogy az állam valamilyen jogcímen igényt formál magának arra, hogy a magánszféra falait áttörve ellenőrzést gyakorolhasson népességének biológiai reprodukciója felett. Jogi háromszögünk csúcsán tehát megjelenik az állam mindenkori demográfiai érdeke, amely teljesen független attól, hogy adott földrajzi, társadalmi és kulturális keretek között éppen milyen alkotmányjogi dogmatikai ruhába öltöztetik.

4. ábra: Az abortusz jogi háromszögének viszonyrendszere¹⁶⁷

¹⁶⁷ A szerző saját szerkesztése.

Ebből a perspektívából szemlélve az abortusz szabályozását illetően radikálisan átértékelődik az állam szerepe, amely érdekelt félként jelenik meg, mint aki közvetlenül is érintett az abortusz kimenetelében. Ahogy már utaltam rá, az állam számára a népesség jelenti az egyik alkotó tényezőt, ezért az nem csak általában védendő érték, hanem működésének alapfeltétele is, így minden egyes abortusz kapcsán nem csak egy potenciális élet elvesztéséből adódó erkölcsi kárt realizál, hanem demográfiai gazdasági kárt is, hiszen kevesebb jövőbeli adófizetője, munkavállalója, katonája marad.

A harmadik fél belépésének következtében a magzat státusza is megváltozik. Nem csak potenciális életként és védendő értéként jelenik meg, hanem egyfajta erőforrássá is válik, aminek újratermelődése kiemelt fontosságú az állam fennmaradása szempontjából.

Nem csak a magzat státusza változik meg azonban, hanem a konfliktus szerkezete is, hiszen az anya így nem a magzattal vagy egy absztraktnak mondható törvénnyel áll szemben, hanem az állam önfenntartásra vonatkozó érdekével. Gyakorlatilag úgy is elképzelhetjük ezt a szembenállást, hogy a magzat feletti rendelkezés okán zajlik a konfliktus, hiszen egy tervezett abortusz esetén az anya azt tartja érdekének, hogy ne születhessen meg a magzata, addig az állam pontosan azért száll síkra, hogy az megtörténhessen, de azért teszi ezt, mert ez az érdeke.

Ez a jogi háromszög a gyakorta mérleg két serpenyőjeként megjelenített lineáris modellel szemben egy zárt rendszert hoz létre. Ennek egyik csúcsát alkotja az állam, mint akinek saját fenntartása érdekében szüksége van népességének utánpótlására, így nem pusztán erkölcsi őr, hanem a humán tőke végső felhasználója is. A háromszög második csúcsát alkotja a magzat, mint a konfliktus tárgya, hiszen az állam számára biológiai erőforrást jelent. A harmadik csúcson pedig természetesen az anyát találjuk, aki biológiai monopóliummal rendelkezik az államiság szempontjából releváns tényező felett.

Az állam alapvető problémája tehát a hozzáférés hiánya, amivel biológiailag ki van szolgáltatva az anyának. Jogállami keretek között azonban nem kényszerítheti szülésre a nőt, ezért igyekszik kerülőutakat választani, hogy pszichológiai, jogi és adminisztratív nyomást gyakoroljon az anyára. Az állami ráhatás eszközei, mint a várakozási idők, a kötelező tanácsadás vagy a Magyarországon nagy port kavart szívhangrendelet ebben a modellben nyerik el valódi, funkcionális értéküket, hiszen az állam ezekkel igyekszik arról meggyőzni az anyát, hogy ne semmisítse meg az erőforrást, vagyis a gyermeket, hanem tartsa meg, hiszen ez az állam érdeke.

Az eddigiekben abból az aspektusból szemléltük a helyzetet, amikor az államnak szüksége van a magzatra. Ennek okai, hogy egyrészt az általános kétdimenziós jogi modell abból indul ki,

hogy az állam életvédelmi kötelezettségénél fogva védi a magzatot, másrészt történelmi mértékben is az tekinthető általánosnak. A jogi háromszög modelljének érvényességét azonban azok a történelmi helyzetek igazolják legtisztábban, ahol megfordult az állam érdeke. A klasszikus dogmatika ugyanis képtelen megmagyarázni azon helyzeteket, amikor az állam célja nem az abortuszok korlátozása, hanem azok számának növelése. Ha az állam kizárólagos célja csak az élet védelmének objektív kötelezettsége lenne, akkor ez egy teljesen statikus és univerzális célt jelent. Ezzel szemben az államok biopolitikája, amely erőforrásként tekint a magzatra, a magas számukra nem csak kívánatos célként tekinthet, hanem előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor épp ezzel ellentétes érdekei lehetnek.

Kovács József abortusszal kapcsolatos megállapításaiból pontosan tudjuk, hogy egy túlnépesedett társadalom veszélyt lát a magzatban, és ilyen helyzet állt elő például az 1980-as években megjelenő kínai egykepolitika idején. De akár az is előfordulhat, hogy az állam a társadalom egy meghatározott rétegének reprodukciós rátáját és matematikai arányait igyekszik növelni, ami akár a többiek rovására is végbemehet – mint a nemzetiszocialista Németországban, ahol a fajilag nemkívánatos személyek abortusza nemcsak engedélyezett, sőt támogatott volt, hanem gyakran kikényszerített is. Hasonló helyzet látható a Dániához tartozó Grönlandon is, ahol a domináns kultúra a kisebbségek feletti kontroll megőrzése és azok könnyebb kezelése érdekében igyekszik csökkenteni az őshonos inuitok népességét, ami az előző példákhoz mérten szofisztikáltabb módon, ugyanakkor hasonló logika mentén megy végbe többek között a fiatal lányok sterilizálásával és gyermekek szüleiktől való elszakításával.¹⁶⁸

Ezekben a helyzetekben a háromszög dinamikája is átrendeződik, hiszen az állam ilyenkor a magzat ellen fordul. Ezt azért kell kiemelnünk, mert ha az állam képes arra, hogy érdekei mentén az élet védelmezőjének és az élet elpusztítójának szerepében is fellépjen, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy a szabályozás mozgatórugója nem a moralításra vezethető vissza, hanem a hideg, utilitarista népességmenedzsment kívánalmaira.

A jogi háromszög tehát nem statikus szerkezet, hiszen az állam aszerint változtathatja meg a másik két tényezővel kapcsolatos viszonyait, hogy azok hasznot jelentenek-e számára saját komponensének, a népességnek hosszútávú fenntarthatósága szempontjából.

---

¹⁶⁸ LEKVALL 2025.

3.4. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem ezen fejezetében az abortusz jelenségébe való állami beavatkozás kérdéskörét vizsgáltam meg. A fejezet célja azon kutatási probléma vizsgálata, amely szerint az állam mindenkori motivációi gyakran rejtve maradnak az abortusz témáját feldolgozó szakirodalom számára, illetve azok csak az állam objektív életvédelmi kötelezettségének körében tárgyalják a kérdést. Ez a megközelítés azonban véleményem szerint nem világít rá megfelelően az állami cselekvések logikájára és a jelenség alkotmányjogi konfliktusrendszerének valós természetére sem. Ennek megfelelően a fejezet azon hipotézisemhez kapcsolódik, amely szerint az abortusz alkotmányjogi konfliktusrendszere nem redukálható az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem bináris oppozíciójára. A viszonyrendszer valójában hárompólusú, amelyben a harmadik, autonóm érdekekkel rendelkező szereplő az állam, amelynek demográfiai önfenntartási igénye a szabályozás alakulását döntő mértékben befolyásoló tényező.

Vizsgálódásaimat az állam és a népesség viszonyrendszerének klasszikus alapjaitól kezdtem, így kiindulópontom Georg Jellinek híres háromkomponensű állammeghatározása volt, amely terület, népesség és ezek fölött diszponáló főhatalom egységeként látja az államot. Már ebből is látható, hogy milyen kiemelt a népesség szerepe, amely az állam egyik fogalmi elemeként nem csak egy közösséget jelent, hanem egyfajta erőforrásként is értelmezhető, amelyet az állam a népesedéspolitikán keresztül menedzsel, annak megfelelően, hogy az éppen aktuális érdekei mentén értéknek vagy fenyegetésnek látja a magzatot. Természetesen azonban gyakoribb, hogy értéknek tekint rá.

Mivel az állam legfontosabb célja saját maga fenntartása, ezért természetesen, hogy biztosítani igyekszik az alkotó tényezőit. Ennek megfelelően a népesség biztosítása is kulcsfontosságúvá válik, ezért már évszázadok óta megfigyelhetőek az állam általi népességmenedzsment különböző módozatai, amibe az abortusz tiltása is beletartozott. A tiltás két okból kifolyólag mehetett végbe. Egyrészt, hogy az adott társadalom nyerje meg a szaporodási versenyt, így más közösségek fölé tudjon kerülni, másrészt pedig, hogy a társadalmon belüli elit megőrizhesse vezető pozícióját. Ezekben a helyzetekben válik igazán egyértelművé, hogy az abortusz tiltásának oka nem az élet feltétlen tiszteletén és védelmén alapul, hanem az állam fenntarthatóságán és erejének növelésén.

Mivel a korábbiakból kiindulva az állam igazgatásának körébe vonja az élet biológiai folyamatait, ezért Foucault biopolitikáján keresztül igyekeztem megvizsgálni ennek kereteit is. A francia filozófus szerint kezdetben az élet és halál feletti jog volt az uralkodói hatalom

legfontosabb kiváltsága, de ezt a XVII-XVIII. században felváltotta az élet feletti hatalom, amely ösztönzi, felügyeli és szervezi a népeiséget. Ennek a hatalomnak két pólusa van: az emberi test anatómia-politikája, ami a test kiaknázására összpontosít és a népesség biopolitikája, ami népszaporulattal, illetve születési és halálozási arányszámokkal foglalkozik. Ez a két hatalom a szexualitás és a reprodukció kapcsán kerül közös metszetbe, aminek része az abortuszszabályozás is. Egyrészt ugyanis a magzatelhajtás szankcionálása révén kihasználható a női test reprodukcióra való képessége, másrészt pedig megjelenik a demográfiai folyamatokba való beavatkozás eszköze, mint mindenkit érintő közügy.

Foucault nézetei szerint azonban a demográfiai célzatú állami beavatkozás jelensége modern fejlemény, ezért történelmi szempontból cáfoltam ezen állítását. Ennek oka, hogy már az ókori államok is kapcsolatot láttak saját katonai erejük és népességük száma között, ezért azt évezredekkel korábban is igyekeztek pontosan felmérni, ahogy erről már a Biblia is tudósít minket Dávid király népszámlálása kapcsán. Az ókori államok azonban nem csak felmérték népességük számát, hanem annak tevőleges alakítói is voltak, hiszen számos esetben beavatkoztak a demográfiai folyamatokba is. Ennek tipikus példája Spárta, ahol Lükurgosz törvényei alapján már Foucault rendszerének mindkét oldala megjelenik. Ugyanez igaz a Római Birodalomra is, ahol több példát is találhatunk a népesség tudatos menedzselésére, azonban Augustus családjogi törvényeit emelhetjük ki leginkább, amelyekben már olyan ösztönzők is szerepelnek, ami a modern államok számára is példaértékű. Ezekből következően megállapítható, hogy a népességszabályozás nem újkori találmány, hanem az államok alapvető jellemzője, amely fenntartásának szükségszerűségéből fakad.

Mivel az előző gondolatok rávilágítottak arra, hogy az állam a demográfiai önfenntartás és a biopolitkai megfontolások következtében mindig is érdekeltként volt jelen az abortusz konfliktusrendszerében, így szükségesnek éreztem a hagyományos konfliktusmodell felülvizsgálatát a téma vonatkozásában. A világ jogrendszerei ugyanis általában kétpólusú jogviszonyt látnak az abortusz kapcsán, amelynek mérlege két fel jogai között egyensúlyoz. A mérleg egyik serpenyőjében az anya önrendelkezési joga található, míg a másik oldalon a magzat élethez való joga áll, ami helyett gyakran az állam objektív életvédelmi kötelezettségét emelik ki, mivel a magzatot valójában nem tekintik teljes értékű életnek, illetve feltételezik, hogy az állam mindig az ő pártján áll.

Vizsgálódásaim során azonban megállapítottam, hogy ez nem minden esetben van így, hiszen az állam túlnépesedés vagy a társadalmon belüli csoportok arányának megváltozása esetén fenyegetést is láthat a magzatban. Ezt az olyan példák igazolják, mint a kínai egykepolitika

vagy Dánia népesedéspolitikája a Grönland területén őshonos inuitokkal szemben. Ebből következik, hogy az állam semmiképpen nem semleges értékőrként jelenik meg a jogviszonyban, hanem egy harmadik félként. Ez a jogi háromszög zárt rendszert alkot, amelynek csúcsein az állam, anya és magzat áll. Fő jellemzője a klasszikus modellel szemben pedig, hogy nem statikus szerkezet, hiszen valójában az állam is aszerint változtatja meg a másik két tényezővel kapcsolatos viszonyait, ahogy azok hasznát jelentenek számára saját alkotó tényezőjének, vagyis a népességnek a fenntarthatósága szempontjából.

A magzat tehát nem csak potenciális életként és védendő értéként jelenhet meg az állam számára, hanem egyfajta nemzeti erőforrásként is, aminek a megfelelő menedzselés melletti újratermelődése kulcsfontosságú az állam megmaradása céljából. Ezzel párhuzamosan pedig az anya helyzete is megváltozik, ugyanis adott esetben nem csak egy elvont törvénnyel áll szemben, hanem az állam önfenntartásra vonatkozó érdekével, de akár az is elképzelhető, hogy pontosan az állam lesz az, ami támogatja abban, hogy szabadon hajtsa végre az abortusz beavatkozását.

4. AZ ABORTUSZ MAGYARORSZÁGI SZABÁLYOZÁSÁNAK TÖRTÉNELMI VÁZLATA

Az abortusz jelenségébe való állami beavatkozás legitimációjának és mozgatórugóinak megismerését követően térek rá a magyar szabályozás történelmi folyamatának bemutatására, ami által a korábbi fejezetekben bemutatott elméleti keretek gyakorlati megvalósulása is vizsgálódásaim fókuszába kerül. Értekezésem ezen fejezetében elsősorban jogtörténeti aspektusból közelítem meg a magyar abortuszszabályozás alakulását, ami felvázolja a fejlődés évszázados trendvonalát és előkészíti a jelenkori jogszabályok vizsgálatát is.

Az abortusz magyarországi története jelenlegi forrásaink szerint csaknem egyidős a magyar államisággal – a XI-XII. század fordulójától kezdődően már vannak forrásaink, amelyek a jelenség jogszabályok szintjén való előfordulására utalnak és innentől kezdve végigkísérik hazánk történetét.

Ez a közel ezer esztendő számos különböző korszakra bontható a változó jogi szabályozás szempontjából, emellett el kell mondanunk, hogy a magyar történelem számos sorsfordítója okán a jog fejlődésének íve sem mondható egységesnek. Ebből következően az abortuszok szabályozásának korszakai viszonylag jól elkülöníthető egységekre oszthatóak. Ezen felosztás kapcsán ma is irányadónak tekinthetjük Jobbágyi Gábor gondolatait¹⁶⁹ – jelen sorok írója is az általa leírtak alapján alakította ki saját korszakolását.

Kutatásaim során Magyarország abortusszal kapcsolatos szabályozásának történetét négy nagy korra osztottam, amik három-három korszakra bonthatóak. Ezek a korok – kronológiai sorrendben haladva – a keresztény gondolatrendszer primátusának kora, az abortusz abszolút tilalmának áttörése a magyar jog szerves fejlődése által, az abortusz történetének szocialista kora és a jelenkori magyar szabályozás kialakulásának folyamata.

A jelenlegi fejezetben az abortuszszabályozás történelmi vázlatának elkészítésére törekszem, ugyanis meggyőződésem, hogy egy-egy adott kérdés megértéséhez és mélységeinek vizsgálatához annak történeti dinamikáját is fel kell fednünk, hogy ezen keresztül folyamatukban is láthassuk a fejlődés tendenciáit és a rendszerben rejlő hiányosságok kialakulásának okait.

---

¹⁶⁹ JOBBÁGYI 2004.

4.1. A KERESZTÉNY GONDOLATRENDSZER PRIMÁTUSÁNAK KORA

Az abortusz magyarországi történetének első nagy korszakát a kereszténység gondolatrendszerének primátusával jellemezhetjük. Ez a korszak a kereszténység tanításai és a kánonjog útmutatásai mentén alakította ki az abortusz jelenségével kapcsolatos hozzáállását, amely a magzat elpusztítását egyértelműen bűncselekményként kezelte, így nem beszélhetünk az abortuszok legális formájáról.

Ki kell emelnünk, hogy a magyar szabályozás nem csak az egyházi elgondolások végrehajtásával foglalkozott, hanem egészen konkrét jogszabályok is születtek az abortusz szabályozásának tárgyában. Ezen jogszabályok már viszonylag korán felbukkannak a történelemben és szellemiségüket tekintve évszázadokig ugyanazon értékeket vallották a kérdés vonatkozásában, így fel sem merült, hogy egy magzat életét legális keretek között el lehet venni.

Ennek a kornak a vonatkozásában először az Árpád-házi királyok korát tekintjük át, majd ismertetjük a Tripartitum vonatkozó rendelkezéseit, hogy aztán a különböző regionális jogszabályok mentén egészen a XVIII. századig kövessük a magyar jog abortusz jelenségét teljes mértékben elutasító korát.

4.1.1. AZ ABORTUSZ SZABÁLYOZÁSA A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON

Európa történetében már az ókortól kezdve a legjelentősebb gondolkodók és filozófusok foglalkoztak az abortusz és a fogamzásgátlás kérdéskörével, azonban az abortusz tilalmának kifejezetten a magzat életének érdekében való alkalmazása csak a kereszténységgel együtt vált elterjedté.¹⁷⁰ Feltehetőleg ebbe a sorba tartozik Magyarország is, ahol az első ismert témával kapcsolatos jogszabályunknak egy Könyves Kálmán országlásának idejéből (1095-1116) származó szöveget tekint a szakirodalom.¹⁷¹ Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve a következő rendelkezést hozza a magzatokat vesztő asszonyokról:

„A magzatjokat vesztő asszonyok a főesperes előtt vezekeljenek.”¹⁷²

Ugyan ezen rendelkezés általánosságban beszél a magzatvesztésről és a szövegen túlmenően semmiféle további forrás nem áll rendelkezésünkre ebből a korszakból, Jobbágyi Gábor szerint egyértelműen vonatkoztatható az abortuszra is, amelynek kapcsán már a pusztasabályozás létéből adódóan is két rendkívül fontos dologra hívja fel a figyelmet. Egyrészt ugyanis

---

¹⁷⁰ KOVÁCS 2025, 445.

¹⁷¹ ANGYAL Pál (1928): *Az ember élete elleni bűncselekmények és a párviadal*. Budapest, Athenaeum. 70.

¹⁷² Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 58. Fejezet a magzatjokat vesztő asszonyokról.

kijelenthető, hogy erről a beavatkozásról már ekkor is egy állami norma fogalmazza meg, hogy egy elítélendő, nem kívánatos cselekmény. Másrészt azonban ki kell emelnünk, hogy a szankcionálás nem az állam büntetőjogi eszköztára segítségével ment végbe, hanem egyházi jogszolgáltatás segítségével.¹⁷³

Ugyan a szakirodalom vonatkozásában sem Angyal, sem pedig Jobbágyi nem indokolja meg, hogy miért gondolják Kálmán király törvényét az első abortusszal kapcsolatba hozható magyar jogszabálynak, az uralkodó törvényeit behatóbban vizsgálva, jómagam is erre az álláspontra jutottam. Ennek oka, hogy – a korábban egyébként egyházi személyként tevékenykedő – magyar uralkodó rendelkezései között a következő szakaszok is feltűnnek:

„1. § Végeztük, hogy apagyilkolásokat és egyéb gyilkosságokat, mint említők, ítéljenek meg a püspökök, a kik a bűn és bűnös mivoltához képest, az ő tetszése és a kánonok rendelése szerint lássák meg az ilyen gonosz cselekedetet.

2. § Kissebb emberöléseket pedig a főesperesnek és a világi birónak kell megjelenteni, és a birságból járó tized és kilenczed közöttök oszoljon.”¹⁷⁴

A Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyvében található 50. és 58. fejezet összevetéséből tehát egyértelmű, hogy a magzat elvesztésének tényállását azonos módon kezelik a kisebb emberölésekkel, ami egyébként a kánonjog korabeli álláspontjával és a katolikus egyház Arisztotelésztől, illetve Szent Ágostontól kiinduló és később Aquinói Szent Tamás által megerősített véleményével is szinkronban van.¹⁷⁵

Véleményem szerint amennyiben elfogadjuk, hogy a szöveg valóban az abortusról is nyilatkozik egy harmadik szempontot is figyelembe kell vennünk Könyves Kálmán törvénye kapcsán, ugyanis a jogfejlődés ezen korai szakaszában az állam törvényei minden esetben olyan meglévő jelenségekre irányultak, amelyek társadalmi súlyából következően szükségesnek mutatkozott azok állam általi szabályozása is. Éppen ezért ki kell emelnünk, hogy a korszak tiltó rendelkezésének meglétéből arra is következtethetünk, hogy az egy olyan elterjedt vagy legalábbis hangsúlyosnak tűnő társadalmi problémára reflektál, amelynek orvoslását, vagy legalábbis az erről szóló nyilatkozást elengedhetetlennek tartotta a magyar uralkodó.

A következő abortusszal kapcsolatos forrásunk, mintegy másfél évszázaddal későbből, 1279-ből származik, IV. (Kun) László király (uralkodott: 1272-1290) idejéből, amely Kálmán

---

¹⁷³ JOBBÁGYI 1997, 116–117.

¹⁷⁴ Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 50. Fejezet azoknak büntetésökről, kik a gyilkost magoknál tartják, továbbá az apagyilkosokról és más ilyenekről.

¹⁷⁵ KEOWN 2002, 3-4.

törvényének időtállóságára hívja fel a figyelmet. A szankciók azonban meglehetősen szigorodást mutatnak, ugyanis amíg Kálmán csak egységesen a főesperes előtti vezeklést írt elő, addig a Fülöp pápai nuncius vezetésével lezajlott budai zsinat már kiátkozta azon nőket, akik magzatukat mesterséges abortusz segítségével hajtották el.¹⁷⁶

Megjegyzendő azonban, hogy amíg Kálmán törvénye egységesen minden magzatát vesztő asszonyról rendelkezik, addig a budai zsinat előírása kifejezetten a mesterséges abortuszt végrehajtó nőket szankcionálja. Jobbágyi Gábor ennek kapcsán jegyzi meg, hogy a zsinat rendelkezésére valószínűleg a kálmáni törvény végrehajtásaként tekinthetünk, amelyről el kell mondanunk, hogy a legsúlyosabb egyházi büntetést helyezte kilátásba, ami az említett asszonyok teljes emberi-társadalmi keretek közötti kirekesztésével volt egyenlő.¹⁷⁷ Ugyanakkor az is látható, hogy e két fent említett rendelkezés súlya közé még a korszak viszonyai között sem tehetünk egyenlőségjelet, hiszen míg az első Kálmán dekrétomainak része, addig a másik kifejezetten egy egyházi zsinat döntése, amely esemény kapcsán megjegyzendő, hogy annak összehívása és számos rendelkezése is kifejezetten ellentétes volt IV. László akaratával.¹⁷⁸

Az ezt követő évszázadokból ugyan nem állnak rendelkezésünkre további források, azonban joggal feltételezhetjük, hogy az abortusz megítélése az előbb említett rendelkezések és a kánonjog útmutatása alapján alakult. Ahogy már említettem a kereszténység gondolatrendszere benne a kánonjoggal kifejezetten a magzat életének védelme érdekében tilalmazza az abortuszt, a méhmagzatot ugyanis önálló jogtárgynak, az átlelkesült magzat¹⁷⁹ elhajtását pedig emberölésnek nyilvánítja.¹⁸⁰

4.1.2. A TRIPARTITUM MAGZATOKRA VONATKOZTATHATÓ RENDELKEZÉSEI

Nemes Magyarország Szokásjogának Hármaskönyve, ismertebb nevén a Tripartitum, amely a teljes középkori magyar jog összefoglalásának igényével íródott és évszázadokig meghatározta hazánk életét és jogát szintén a méhmagzat teljes jogalanyisága mellett foglalt állást, amelynek kapcsán a következő megállapítások olvashatóak a szövegben:

„Mindazáltal tudnunk kell, hogy az asszonyok és nők ellen is abban az esetben, ha közülök valamelyik a férjét vagy szülőjét avagy saját magzatait gonoszul megöli vagy megöleti

---

¹⁷⁶ MAGYARY-KOSSA 1931, 42.

¹⁷⁷ JOBBÁGYI 1997, 117.

¹⁷⁸ DÜMMERTH Dezső (1987): *Az Árpádok nyomában*. Budapest, Panoráma. 509.

¹⁷⁹ Az átlelkesülés tanának fogalmáról és változásairól lásd: KOVÁCS 2025, 446-448.

¹⁸⁰ FINKEY Ferenc (1914): *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata. 594.

*(mivelhogy ez hűtlenség vétkének számába esik) épen mint a férfiak ellen, főbenjáró ítéletet kell hozni és kimondani.*¹⁸¹

Werbőczy István munkája tehát rendkívül érzékeny a családon belül történt gyilkosságok kérdéséről, hiszen kimondja, hogy ezen esetekben a férfiakhoz hasonlóan a nők is a hűtlenséget követnek el, amely rendkívül súlyos következményekkel járt. Ahogy a Hármaskönyv fogalmaz:

*„hűtlenség vétke által a hűtlen ember mind fejét, mind örökségét: azaz minden fekvő jószágát és birtokjogait örökre elveszti és [...] fiaira vagy nemzetségi atyafiaira soha többé vissza nem tér.*¹⁸²

Természetesen az előzőekben idézett magzat szó Werbőczy szóhasználata szerint nem csak kifejezetten a méhmagzatokra vonatkozatható, azonban látnunk kell, hogy a Tripartitum rendelkezése egyértelműen ezekre is kiterjed, amit a következő szövegrészlet erősít meg:

*„Itt tudnunk kell, hogy a fiak közül némelyeket fogamzottaknak, másokat megszületteknek, másokat meg utószülötteknek nevezünk. Fogamzottaknak hívjuk a férj és feleség törvényes elhálásából az anya méhében nemzeteket, a kik azonban még meg nem születtek. Ezeknek természetük mivoltához képest a fogamzás idejétől, - a mit a szülés mutat ki - a megszületett és élő fiakkal egyenlő joguk van. [...] És ezek valamennyien úgy a fogamzottak, mint a megszülettek és utószülöttek, de csakis (a mint mondám) a törvényesen származottak, az apai jogokban mindenkor egyaránt örökölnék.*¹⁸³

Véleményem szerint tehát ezen szövegrészletek alapján egyértelműen megállapítható, hogy a Tripartitum, amely nem csak saját korának, hanem a magyar jogfejlődés több évszázadának is meghatározó, korszakokon átívelő műve magától értetődőnek veszi, hogy fogantatásától kezdve a méhmagzat is élő ember, akinek elpusztítása ugyanolyan bűn, mint a már megszületett gyermekeké. Ennek megfelelően azon rendelkezésébe, amely rendkívül szigorúan rendeli büntetni a magzatok megölését, minden bizonnyal az abortusz cselekménye is beletartozott, lévén a szöveg határozottnak kimondja, hogy a meg nem születettek jogait tekintve teljesen egyenlők a már megszületett és élő társaikkal.

---

¹⁸¹ Tripartitum, második rész 43. cím: A főbenjáró ítélet miben különbözik a fejelettség ítéletétől?

¹⁸² Tripartitum, első rész 16. cím: Hogy a hűtlenség vétke és a főbenjáró ítélet kétféleképpen különbözik egymástól.

¹⁸³ Tripartitum, második rész 62. cím: Miképpen örökölnék az apának elítélése előtt és után született fiai az apai fekvő jószágokban?

Jobbágyi Gábor szintén vizsgálta a Hármaskönyv ezen legutóbbi rendelkezését és négy nagyon fontos megállapítást tesz a magyar jog álláspontját leghívebben tükröző dokumentum rendelkezéseiből:

1. A Tripartitum kimondja, hogy a méhmagzat egy létező személy, amelynek jogai vannak.
2. Bár Werbőczy három kategóriát különböztet meg a „fiak” megnevezése kapcsán, de ez jogi szempontból semmiféle gyakorlati hátrányt nem von maga után, a méhmagzat öröklési joga egyenlő a megszületettekével.
3. Ugyan a Tripartitum fiakról és törvényesen származottakról beszél, rendelkezéseiből mégsem olvasható ki, hogy bármikor lehetőség lenne a méhmagzat elpusztítására.
4. A Tripartitum nem csak ezen részletekben, hanem teljes szövegében sem beszél a terhesség bármiféle megszakításának lehetőségéről, amelynek alapján levonható az a következtetés, hogy a magyar jog szerint soha nem volt lehetőség legális módon a magzatok elhajtására.¹⁸⁴

4.1.3. AZ ABORTUSZ SZABÁLYOZÁSA A KORA-ÚJKORBAN

Ahogy már említettük, a Hármaskönyv nem tesz különbséget a már megszületett gyermekek és a méhmagzatok jogai között, így ez utóbbiak elpusztítása is rendkívül súlyos bűncselekménynek számított, amit források egész sorával támaszthatunk alá. A szepesi városok gyakorlatáról például számos adattal rendelkezünk a XVI. századból, amely alapján kijelenthetjük, hogy mind a magzatelhajtást, mind a gyermekgyilkosságot rendkívül kegyetlen módon büntették, igaz különbséget tettek e két kategória között. Megjegyzendő azonban, hogy a fogantatást követő 40 nappal a magzatot már életrevalónak tekintették, akinek elhajtása már a gyermekgyilkosság kategóriájához tartozott.¹⁸⁵

A magzatelhajtás tényállása tehát a magzat fogantatástól számított 40 napos koráig volt megállapítható. Büntetése a város területéről való örökletes száműzés és a nő nyilvános megvesszőzése volt. Forrásaink tanúsága szerint a magzatelhajtásnál segédkező büntetése megegyezik a magzatát elhajtó nőével, azonban, ha az esemény következtében az anya is elhalálozott, akkor csak a halálbüntetés jöhetett számításba.¹⁸⁶

---

¹⁸⁴ JOBBÁGYI 2004, 120.

¹⁸⁵ MAGYARY-KOSSA 1931, 210.

¹⁸⁶ MAGYARY-KOSSA 1931, 215.

A gyermekgyilkosság tényállása a magzat fogantatásától számított 40 napos korától volt megállapítható, innen tartották ugyanis életrevalónak. Meg kell említenünk azonban, hogy gyermekgyilkosnak minősítették azon személyeket is, akik különböző praktikák segítségével meddővé, vagyis életrevaló gyermek szülésére alkalmatlanná tették a nőket. Ennek büntetése már jóval szigorúbb volt, mint a magzatelhajtásé, ugyanis a gyermekgyilkosságra a legkülönbözőbb kínos halálnemeket írták elő például elevenen eltemetés, tűzhalál vagy vízbefojtás.¹⁸⁷ A legelterjedtebb büntetés azonban még ezeknél is sokkal kegyetlenebb volt, amelyről Magyary-Kossa Gyula a következő leírást adja:

„A szepesi városokban a legelterjedtebb büntetés az volt, hogy a tettetést élve félig beásták és azután szívet nyárssal átszúrták. Szepesváralján 1581-ben egy Krisztina nevű asszony egy parasztasszonynál törvénytelen gyermeket szült s szégyenében élve eltemette. A vallatásnál beismeri, hogy ez már a második gyermekgyilkossága volt. A grófi szék Poprádon elevenen beásatta és nyárssal keresztül szúratta.”¹⁸⁸

A XVI. századi forrásokban vizsgálva a méhmagzat életjogát különösen érdekes lehet számunkra Borsod megye ítélszékének ítélete, amely 1592-ben halálos büntetést halasztatott el terhesség miatt:

„hogj az mely ember mas hazas ember agjaban fekenyk, megh ferteztetj az az ü Jambor Vranak Agjat, mely dologertt megh kellien halnj. Azert ezys ez Azzonj alatt mast az w Agjaban, hazas ember lewen, bochjattwan megh erdemly az halaltt. [...] Miert hogj penigh az Azzonj allat hasas, megh kel warni, hogj az Gjermeket el hozza...”¹⁸⁹

Az eset körülményeiről annyit kell elmondanunk, hogy egy házasságtörő asszony ügyéről van szó, aki mivel cselekedetével megfertőzte a férje ágyát, a kor törvényeinek megfelelően halállal lenne büntetendő. Azonban mivel a nő terhes volt, – hozzá kell tennünk, hogy az iratokból nem derül ki az apa személye – így az ítélszék kimondta, hogy terhessége alatt nem lehet kivégeztetni, amelynek oka nyilvánvaló módon a magzat életének védelme lehetett.

1711-ben Ung vármegye statútuma komoly rendelkezéseket hoz a mesterséges abortuszok visszaszorítása érdekében. Kimondja ugyanis, hogy a terhességet és a szülést tilos eltitkolni és amikor a szülés folyamata elindul egy hozzáértő asszonyt vagy bábát kell hívni a nőhöz, aminek elmaradása esetén a statútum fejvesztés kiszabását rendeli alkalmazni.¹⁹⁰

---

¹⁸⁷ MAGYARY-KOSSA 1931, 215.

¹⁸⁸ MAGYARY-KOSSA 1931, 210.

¹⁸⁹ MAGYARY-KOSSA 1931, 259.

¹⁹⁰ MAGYARY-KOSSA 1931, 283.

4.2. AZ ABORTUSZ ABSZOLÚT TILALMÁNAK ÁTTÖRÉSE

A magyarországi abortuszok történetének második nagy korát az abszolút tilalom áttörésével jellemezhetjük, amely a magyar jog szerves fejlődésének útján ment végbe. Ebben a korban szűnt meg a kérdéskör teljes valójában büntetőjogi problémának lenni, hiszen az abszolút tilalom áttörése egyben olyan helyzeteket is jelentett, amelyek során a kérdést más keretek – így például egészségügyi kérdések – szempontjából is értékelni lehetett.

A kor legnagyobb problémája azon jelenség eldöntése volt, hogy az orvosok milyen törvényes jogosultságokkal rendelkezhetnek azon helyzetekben, amikor az anya élete csak terhességének megszakítása árán menthető meg. Ez a rendkívül nehéz kérdés szolgált az egész folyamat alapjául, amelynek következtében megszűnt az abortusz abszolút tilalmának kora, így innentől elválasztva beszélhetünk a legális keretek között végrehajtott művi abortuszokról (ahogy ekkoriban nevezték) és az illegális keretek között végrehajtott magzatelhajtásokról.

Az első korszak, amivel foglalkoznunk kell a büntetőtörvény-javaslatok kora, amelyek során már érződik az abortusz jelenségének enyhébb megítélésére vonatkozó igény. Ezt követi a Csemegi-kódex korszaka, amelynek vonatkozásában számos jogtudományi és orvostudományi vita indult el, hogy aztán a harmadik korszakban a Kúria kimondja az orvosok által végrehajtott művi abortusz dekriminalizálását az anya életének közvetlen veszélyeztetettsége esetén.

4.2.1. A BÜNTETŐJOGI KODIFIKÁCIÓKÍSÉRLETEK KORA – JAVASLATOK ÉS ABORTUSZ TÁRGYÁBAN HOZOTT RENDELKEZÉSEIK

Az 1792. évi büntetőtörvény-javaslat, amely Finkey Ferenc szerint törvénnyé válása esetén az 1791-ben elfogadott francia büntető törvénykönyvnek a Code Pénalnak is méltó kortársa lett volna számos ponton, így témánkban is a magyar jog évszázados hagyományaira építkezett.¹⁹¹ Készítői Szentiványi Ferenc, Szirmay Antal és Reviczky József ugyanis deklaráltan a régi magyar törvényekre és szokásokra alapoztak törvényjavaslatuk elkészítése során. Ennek megfelelően a polgárok élete és teste elleni bűncselekmények (*Delicta Vitae Civium, Corporisque incolumitati noxia*) sorában helyezik el az abortusz tényállását,¹⁹² amelyet elkülönítenek a csecsemőgyilkosság kategóriájától, hiszen olvasatukban ez utóbbi a már megszületett gyermekek megölésére vonatkozik.¹⁹³ Megjegyzendő, hogy nők fogantatási képességének csökkenését okozó meddőség előidézését viszont az abortusz tényállásához

---

¹⁹¹ FINKEY Ferenc (1942): *Az 1792. évi büntetőtörvényjavaslat 150. évfordulója*. Debrecen, Stúdium. 24.

¹⁹² Az eredetileg latin nyelvű szöveg az abortusz szót használja: „De Abortus procuratione.”

¹⁹³ 1792. évi büntetőtörvény-javaslat XXI. és XXII. cikk.

sorolták, mintegy logikai folytatásaként a magyar joggyakorlat évszázados hagyományainak.¹⁹⁴ Az abortuszok kapcsán kiszabható büntetések rendszere azonban már teljesen megváltozott és viszonylag széles skálán egy naptól három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a törvénytervezet alapján, ami a gondatlanság és szándékosság három-három tervezet által ismert fokába való besorolás függvényében alakult.¹⁹⁵ Ennek megfelelően a gondatlanság első kategóriájának büntetése 1 naptól 3 hónapig, a második kategória 1 hónaptól 3 hónapig, a harmadik kategória 3 hónaptól 6 hónapig, míg a szándékosság első kategóriája 6 hónaptól 1 évig, második kategóriája 1 évtől 2 évig, míg harmadik kategóriája 2 évtől 3 évig terjedhet.¹⁹⁶ Az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat külön fejezetben foglalkozik a magzatelhajtás -saját szóhasználatában idétlen szülés- eszközléséről, amelynek kapcsán a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„A melly terhes személy tudva és rossz célzattal, olly szereket használt, melyek időelőtti szülést okoznak, vagy az időelőtti szülést más külső módokkal eszközlötte, ha csakugyan idétlen s életre nem való vagy épen holt gyermeket szült, büntettetni fog, s büntetése három évi rabságig. Ha pedig a fentebbi büntettet házasságban teherbe ejtett asszony követi el, büntetése négy évi rabságig terjedhet.”¹⁹⁷

Az 1792. évi büntetőtörvény-javaslatához mérten tehát az 1843. évi tervezet szigorúbb szankciókat tartalmaz, ráadásul érdekes módon különbséget tesz a házasságon kívül és a házasságban elkövetett magzatelhajtások között, ez utóbbiakat ugyanis még szigorúbban rendeli büntetni. További rendelkezéseit vizsgálva megállapítható, hogy a magzatelhajtásnál segédkezők vagy arra felbujtók szintén az előbb említett büntetésre számíthatnak. Az ezt követő szakaszok tartalmazzák az anya beleegyezése nélkül történt magzatelhajtásról szóló rendelkezéseket, amelyek büntetése minden esetben több évre kiterjedő rabság lehet. Ezek értelmében a magzatelhajtás kísérlete is büntetendő, amely esetben a tervezet legfeljebb 2 évet ír elő, ha azonban a magzatelhajtás sikeresen végbemegy, büntetése akár 5 évig is terjedhet, ha pedig ennek következtében az anya is elhalálozik, a tettes a szándékos emberölés kategóriájába sorolandó, amelynek büntetése legfeljebb 12 évi rabság.¹⁹⁸

---

¹⁹⁴ 1792. évi büntetőtörvény-javaslat XXII. cikk.

¹⁹⁵ A gondatlanság és a szándékosság tervezet által ismert fokozatai kapcsán lásd: 1792. évi büntetőtörvény-javaslat Principia.

¹⁹⁶ 1792. évi büntetőtörvény-javaslat XXII. cikk.

¹⁹⁷ 1843. évi büntetőtörvény-javaslat 139. §.

¹⁹⁸ 1843. évi büntetőtörvény-javaslat IX. és X. fejezet.

Ugyan látható, hogy a magyar jog több évszázados magzatelhajtással kapcsolatos hagyományai tovább éltek az 1843. évi büntetőtörvény-javasaltban is, mégis ez az első olyan dokumentum, amely áttöri az abortusz abszolút tilalmát. A gyilkosságról, a szándékos emberölésről, a vétkes vigyázatlanságból elkövetett emberölésről, és a gyermekölésről szóló IX. fejezetének utolsó szakasza ugyanis kivételt biztosít az általános tilalom alól, a következő esetre:

„Midőn valaki mint orvos, sebész vagy szülész, az orvosi szabályok által meghatározott körülmények között valamely gyermeket azért, hogy az anyának veszélyben forgó életét megmenthesse, az anya méhében megöl.”¹⁹⁹

4.2.2. A CSEMEGI-KÓDEX ÉS A JOGTUDOMÁNY ÁLLÁSPONTJA

Magyarország első büntető törvénykönyve a Csemegi-kódex, vagyis az 1878. évi V. törvénycikk XVIII. fejezetében az ember élete elleni bűntettek és vétségek között tárgyalja a magzatelhajtás kérdéskörét.

„285. § A teherben levő nő, a ki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli, vagy azt más által eszközölteti, ha házasságon kívül esett teherbe: két évig terjedhető börtönnel, ellenkező esetben pedig három évig terjedhető börtönnel büntetendő.

Ugyanazon büntetés éri azt, a ki a bűntettet, a teherben lévő nő beleegyezésével követi el, ha pedig azt nyereményvágyból tette: öt évig terjedhető börtönnel büntetendő.

286. § A ki a teherben levő nő méhmagzatát annak beleegyezése nélkül szándékosan elhajtja, vagy megöli: öt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Ha pedig ez által a teherben levő nő halálát okozta: tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő.”²⁰⁰

E rendelkezések vonatkozásában megjegyzendőnek tartom, hogy azok szinte teljesen megegyeznek az 1843. évi büntetőtörvény-javasaltban megfogalmazottakkal. Ugyanakkor azt is ki kell emelnünk, hogy a Csemegi-kódex nem tartalmaz olyan kitéletet, mint az 1843. évi javaslat már említett IX. fejezete, amely helyzet rendezése mind a jogtudomány, mind pedig az orvostársadalom egyre sürgetőbb nyilatkozatai ellenére is csak évtizedekkel később valósult meg. Jóllehet Angyal Pál a büntető törvénykönyvek végszükségi szakaszai -így a magyar Btk. 80. szakasza - kapcsán kijelenti, hogy többé-kevésbe biztosíthatják az orvosok mentességét arra az esetre, mikor az anyák életére nézve veszélyt jelentene magzatuk kihordása, de ő is

---

¹⁹⁹ 1843. évi büntetőtörvény-javaslat 138. §.

²⁰⁰ 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a bűntettekről és vétségekről 285. és 286. §.

megjegyz, hogy a végszükség értelmezésének nehézségei miatt számos törvényhozási munkálat külön szakaszban foglalkozik ezzel a kérdéssel.²⁰¹

Mivel a magyar jogszabályok mögött a korszakban már rendkívül komoly tudományos háttér állt, így fontosnak tartom a magzatelhajtás megítélése szempontjából azon vélemények némelyikének ismertetését, amelyeket a hazai jogtudomány prominens képviselői fogalmaztak meg a Csemegi-kódex rendelkezései kapcsán. Finkey Ferenc a következő megállapításokat teszi:

*„A cselekmény jogi tárgya a méhmagzatnak az élethez való joga, elkövetési tárgya az élő méhmagzat.”*²⁰²

Jóllehet ezen idézet alapján egyértelműen kirajzolódik a szerző gondolatmenete, miszerint a magzatot fogantatásától kezdve élőnek tartja, ugyanakkor az emberölési cselekmények kapcsán a következő megállapításokat teszi:

*„Minden emberölési cselekmény csak élő ember ellen követhető el. Az emberölés jogi tárgya tehát mindig az élethez való jog, elkövetési tárgya pedig élő emberi lény. Hullán, méhmagzaton, halvaszületett gyermekeken sem emberölés, sem annak kísérlete el nem követhető.”*²⁰³

Ezen idézet alapján azonban már elbizonytalanodhatunk, hiszen, ha minden emberölési cselekmény csak élő ember ellen követhető el, ugyanakkor például hullán és méhmagzaton nem, az magával vonja azon megállapítást is, miszerint a méhmagzat mégsem élő ember. A kérdés tisztázásához szükséges választ azonban rendelkezésünkre bocsátja az író, könyvében ugyanis két részre bontva tárgyalja az ember élete elleni bűntetteket s vétségeket. Ennek megfelelően sajátképpen ölési tényálladékokról és nem sajátképpen ölési tényálladékokról beszél. Ez utóbbiak sorába tartozik a magzatelhajtás is, amelynek kapcsán a vádlott *„egy még meg nem született lény életét támadja meg.”*²⁰⁴ Ebből is érzékelhető, hogy az évszázados jogfejlődés következtében egyre inkább a születés időpontja vált hangsúlyossá, amit azon kijelentéssel is alátámaszthatunk, hogy a méhmagzat életképessége mindig bizonytalan, ami a feltételes jogképesség melletti állásfoglalásként érzékelhető, tudniillik, hogy a jogképesség az embert fogantatásának időpontjától illeti meg, de csak azon kitételrel, hogy élve születik.²⁰⁵

---

²⁰¹ ANGYAL 1928, 72.

²⁰² FINKEY 1914, 594.

²⁰³ FINKEY 1914, 577.

²⁰⁴ FINKEY 1914, 576.

²⁰⁵ FINKEY 1914, 594.

Angyal Pál, aki szintén behatóan foglalkozott a magzatelhajtás kérdéskörével a következő megállapításokat teszi:

„A büntetőjog védi nemcsak a létező, hanem leendő életet is s ennek következtében bünteti a magzatelhajtást, mely alatt általában a magzatnak megölése értendő és pedig vagy úgy, hogy az az anyaméhben elpusztítatik, vagy úgy, hogy annak idő előtti kiválását s ezáltal elhalását idézi elő a tettes.”²⁰⁶

Angyal tehát két kategóriáról beszél, ugyanis megkülönbözteti egymástól az elhajtást és a megölést. Elhajtásnak azt tekinti mikor a magzatot anyaméhből való idő előtti eltávolításával semmisítik meg, míg ölésről akkor beszél, amikor az anyaméhen belül pusztítják el a magzatot.²⁰⁷

Érzékelhető tehát, hogy Finkey és Angyal is komoly szerepet tulajdonítanak az élve születés kérdésének, jóllehet határozottan kiállnak a magzat életjoga mellett is. Angyal például markánsan reagál azon korabeli kritikákra is, amelyek különböző indikációk alapján lehetővé tennék a legális abortuszt, ugyanis véleményük szerint bizonyos esetekben a magzatelhajtás büntetése kártékony és a gyakorlatban csak kuruzslók kezére juttatja a nőt, mivel az ebben az esetben nem férhet hozzá a megfelelő és biztonságos orvosi ellátáshoz. Véleménye szerint a magzatelhajtás semmiképp nem szabad törölni a bűncselekmények sorából, ugyanakkor az orvosilag indikált esetekben megengedhetőnek tartja a végszükségi szakasz tágítását.²⁰⁸

4.2.3. A JOGSZABÁLYI ELLENTMONDÁSOK ÉS A KIALAKULT GYAKORLAT 1945-IG

Ahogy az előzőek során már kirajzolódhatott előttünk a magyar jog, így a Csemegi-kódex is a abortusz abszolút tilalmának elvét vallja, a gyakorlatban azonban időnként szükségszerűen felvetődtek esetek, amelyek során az anya élete csak méhmagzatának elvesztése árán volt megmenthető. Erre utal az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat már említett kitétele, de ennek mentén tartja egyedül elfogadhatónak az abortuszt Angyal Pál is, aki szerint a Csemegi-kódex végszükségi szakaszának kitégítése és az orvosilag indikált esetek ez alá rendelése jelentheti a probléma megoldását.²⁰⁹

---

²⁰⁶ ANGYAL 1928, 69.

²⁰⁷ ANGYAL 1928, 77.

²⁰⁸ ANGYAL 1928, 74.

²⁰⁹ ANGYAL 1928, 74.

Ki kell azonban emelnünk egy másik szempontot is, ami rendkívüli módon meghatározta a korszak gyakorlatát ebben a kérdéskörben. A közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. törvénycikk 47. szakasza ugyanis a következőket tartalmazza:

„A gyakorlatra jogosított orvos a gyógymód alkalmazásában nem korlátozható, működésére nézve azonban az állam ellenőrködése alatt áll, és az általa elkövetett műhibákért felelős.”²¹⁰

A közegészségügyi törvény szövege tehát alátámasztani látszik az Angyal Pál által is elfogadhatónak tarott orvosi indikációt, ugyanis semmiféle módon nem korlátozza az orvosokat munkájuk ellátásában, sőt teljes szabadságot ad a kezükbe. Ez a helyzet azonban komoly vitákat generált az orvostársadalmon belül, ugyanis jogi szempontból áthidalhatatlannak tűnt a Btk. rendelkezése, amely minden magzatelhajtást bűncselekménynek minősített és a közegészségügyi törvény által biztosított szabadság, amely azonban fenntartotta az állami ellenőrzést és az orvos felelősségét.

Ugyan az esetek kezelésére természetes módon kialakult egy gyakorlat, az orvostársadalom mégis komolyan foglalkozott a kérdéssel, aminek keretében számos előadás és kongresszus került megrendezésre, amelyek célja a téma megvitatása volt. Ezek közül is kiemelkedik a Magyar Országos Orvosszövetség 1928. szeptember 8-ai kongresszusa, ahol mind a legális orvosi abortusz elvei, mind az ennek kapcsán kötelező orvosi gyakorlat tisztázásra került.²¹¹ Ennek alapján kizárólag az anya életét veszélyeztető indokból végezhető el a beavatkozás, amelyet azonban egy háromfős orvosi tanácsnak is egybehangzó módon támogatnia kell.²¹²

1932-ben került sor az Orvosegyesület Gynaekologiai Szakosztályának több ülésére is, amelyek szintén ezen témakört tárgyalták. Schulz Ágost előadásában a Btk. és a közegészségügyi törvény közötti áthidalhatatlannak vélt ellentét megfogalmazásán túl arra hívta fel a figyelmet, hogy a hatályos szabályozás nem biztosította az orvosok számára a jobbiztonság érzését, valamint hibaként róttá fel, hogy nem különböztetett meg jogos és jogtalan beavatkozásokat. Véleménye szerint a probléma orvoslása csak hiányos jogrendszerünk kiegészítésével lenne elérhető, ugyanis szükséges lenne annak kijelentése, hogy az orvos nem büntethető amennyiben a terhes nő életét fenyegető és másként el nem hárítható veszedelem elhárítása miatt szakítja meg a terhességet.²¹³

---

²¹⁰ 1876. évi XIV. törvénycikk a közegészségügy rendezéséről 47. §.

²¹¹ PETŐ – SVÉGEL 2021, 53.

²¹² Az Orvosszövetség azt kívánja, hogy a terhesség csak három orvos indítványára legyen megszakítható. *Pesti Napló*, 1928. szeptember 11. 6.

²¹³ SCHULCZ Ágost (1932): Az orvos és az igazságszolgáltatás szerepe a jogtalan vetélések leküzdésében. *Budapesti Orvosi Újság*, 1932. július 21. 710–714.

Természetesen azonban ezen nézetnek is voltak kritikusai. Kenyeres Balázs hozzászólásában például kifejtette, hogy a bírói gyakorlat a végszükség gondolatával egységben már kialakította a megfelelő gyakorlatot, amely megfelelően működik, így nem szükséges a kérdés megoldása érdekében a törvények kiegészítése.²¹⁴

A helyzetet végül a Kúria 118/1933. számú döntvénye rendezte, amely kimondta:

„Nincs kriminalitás abban, ha az orvos saját lelkiismerete szerint s a fél beleegyezése mellett végrehajt egy műtetet, melyet — legyen az bár a terhesség megszakítására irányuló is — a beteg illetőleg a terhes nő életének vagy egészségének veszélye okából komolyan, vagyis tudományos meggyőződése szerint szükségesnek tart. A hivatásnak szabályszerű gyakorlása közben nagyobb veszély vagy jogsérelem elhárítása céljából elkövetett ily cselekmény miatt a bűnösség megállapítása az általános jogérzetbe ütköznék.”²¹⁵

4.3. AZ ABORTUSZ TÖRTÉNETÉNEK SZOCIALISTA KORA

A magyarországi abortusztörténet harmadik nagy korát a szerves magyar jogfejlődés megszakadásaként értékelhetjük. Hazánk második világháborút követő szovjet megszállása és annak szovjetizálása, ugyanis jogrendszerünket is gyökeresen átalakította, amely már sokkal inkább a külső mintákat igyekezett példaként követni az élet számos különböző kérdésében, így az abortuszok megítélésének aspektusában is.

A szocialista jog teljesen más módon közelítette meg a kérdéskört, így – ugyan kezdetben erélyesen felléptek az illegális abortőrökkel szemben – hosszabb távon mégis a jelenség megítélésének legliberálisabb korszaka köszöntött be Magyarországon életében, amelynek eredményeként soha nem látott mértékben hajtották végre az abortuszokat a kórházak falai között. Ezt a helyzetet persze a későbbiekben igyekezett rendezni az állami vezetés, de igazából már soha nem voltak képesek meghaladni az ötvenes évek szabályozásának problémáit.

Az első korszak, amivel foglalkoznunk kell a második világháború lezárásának és a Rákosi diktatúra működésének idejére, amit a Kádár-korszak jogalkotása, illetve a Grósz-szakasz fejleményei követnek. Ezen időszak azért is rendkívül fontos számunkra, hiszen közvetlen előzménye a jelenkori magyar történelem történéseinek, így tehát közvetlen tanulságként szolgálhat akár a jelenkori döntéshozók számára is.

---

²¹⁴ SCHULCZ 1932, 715.

²¹⁵ A Kúria 1933. március 1. B. I. 118/1933. számú döntvénye.

4.3.1. A RÁKOSI-KORSZAK JOGALKOTÁSA

Az abortusz szabályozása kapcsán tapasztalható szinte teljes magyar jogtörténetet végigkísérő fejlődési ív végül 1945 után tört meg. Ennek kapcsán természetesen ki kell emelnünk, hogy a Csemegi-kódex szabályai változatlanok maradtak, ennek értelmében a magzatelhajtás teljes tilalma volt érvényben. Ugyanakkor a II. világháborút követő események, így különösen a Magyarország területén átvonuló vörös hadsereg nyomában járó tömeges nemierőszak hullám hatására indokolttá vált az abortuszok tilalmának átmeneti felfüggesztése. A Budapesti Nemzeti Bizottság ekkor tisztiorvosi engedélyhez kötve ingyenesen elvégezhetővé tette az egészségügyi intézményekben végrehajtott abortuszt.²¹⁶ Itt meg kell jegyeznünk, hogy az ennek kapcsán való gondolkodás már az első világháborúban megindult a kozák betörések és ennek nyomán kialakuló erőszakoskodás következtében,²¹⁷ ugyanakkor az egész országra kiterjedő jelenségűvé egyértelműen a II. világháború következményei tették.

Az abortusz kapcsán kialakult szövevényes helyzet rendezését végül csak az 1950-es évek elején kísérelte meg a hatalom. Ratkó Anna ekkor bocsátott ki ugyanis 81/34/1952 Eü utasítását, amelyben a miniszter már kivételeket állapított meg a törvény általános tilalmának szabályai alól. Az utasítás ezen túlmenően egyébként szigorúan szabályozta az orvosok és bábák bejelentési kötelezettségét, illetve a rendvédelmi szerveket is bevonta az illegális abortőrök elleni küzdelembe. Ezen kívül ez az utasítás állapította meg először 28 hétben a beavatkozás lehetőségének határidejét, valamint állította fel az abortuszbizottságokat, amelyek előzményei egyébként a két világháború közötti orvosi párbeszédben kerültek kidolgozásra.²¹⁸ Gyakorlatilag ezzel a lépéssel vette kezdetét azon gyakorlat, amely a törvény főszabálya alól alacsonyabb szintű jogszabályok segítségével határozott meg kivételeket.²¹⁹

A korszak egyik legtöbbet hivatkozott jogszabálya azonban a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata, amely egyébként már Rákosi Mátyás hatására készült. A dokumentum összesen hat részből áll úgymint: A teherben lévő nők és anyák védelmének fokozása, Családi pótlék, Az anyák és a gyermekek egészségügyi ellátásának

---

²¹⁶ GÁSPÁR Ferenc – HALASI László szerk. (1975): *A Budapesti Nemzeti Bizottság jegyzőkönyvei 1945–1946. Budapest, Budapest Főváros Levéltára.* 33.

²¹⁷ Szabad-e megölni az ellenség gyermekét? *Szeged és vidéke*, 1915. január 26. 6.; Végezhet-e az orvos művi vetélést erőszakos közönsélsből eredő (kozákok által okozott) terhességnél? *Ügyvédek Lapja*, 1915. január 16. 2–3.

²¹⁸ Az egészségügyi miniszter 81/34/1952. Eü.M. számú utasítása a terhesség megszakításának szabályozása tárgyában.

²¹⁹ JOBBÁGYI 2004, 149.

fokozása, Az egyedülálló anyák fokozottabb védelme, A gyermektelenek adója, illetve a Küzdelem a magzatelhajtás ellen.²²⁰ Ez utolsó hatodik rész kijelenti, hogy:

„...az állami és társadalmi élet minden területén fokozni kell a küzdelmet a magzatelhajtás ellen, amely súlyosan veszélyezteti az anyák és az egész nép egészségét, rombolóan hat az erkölcsre és a családi életre.

Az igazságügyminiszter terjesszen elő javaslatot a magzatelhajtásban résztvevő orvosokat, szülésznőket és kuruzslókat sújtó büntető rendelkezések megszigorítására.”²²¹

Ezen határozat tehát még egyértelműen a magzatelhajtások visszaszorítása érdekében fogant és rendkívül fontos kérdésként tekint azok büntetésének szigorítására, így hozzájárulva az ötvenes évekről alkotott kép kialakulásához, amikor is a közvélekedés szerint betiltották az abortuszt. Természetesen a jogszabályokból láthatjuk, hogy ez soha nem történt meg, sőt a korszak legvégén egy ezzel a tendenciával gyökeresen ellentétes jogszabály született, ami hosszú évtizedekre meghatározta Magyarország hozzáállását az abortusz kérdésköréhez.

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata a terhesség megszakításával kapcsolatos kérdések szabályozásáról és magzatelhajtás büntetéséről a következőket rendeli:

„A terhesség megszakítását a továbbiakban is engedélyhez kell kötni és azt csak gyógyintézetben szabad végrehajtani. Az engedélyt a területileg kijelölt járási, városi (kerületi) kórház (klinika) mellett működő hetenként összeülő bizottság adja meg a nála előterjesztett kérésre. [...] A bizottság engedélyezi a terhesség megszakítását betegség, valamint méltánylást érdemlő személyi és családi körülmények esetén. A bizottság feladata az engedélyezés mellett a felvilágosítás a megszakítás káros egészségi kihatásairól, továbbá a kérelmező meggyőzése olyan esetben, amikor a kérelem indokolatlannak látszik. Amennyiben ennek ellenére a kérelmező a terhesség megszakításához ragaszkodik, a bizottság az engedélyt ahhoz megadja. Betegségi indokok esetén a kórház szakvéleménye alapján dönt a bizottság.”²²²

Ezzel a határozattal gyakorlatilag bevezették a teljes mértékű abortuszliberalizálást. Természetesen továbbra is engedélyhez kötötték a terhességek megszakítását, de jól látható, hogy ha a kérelmező ragaszkodott az abortuszhoz a bizottság egyszerűen megadta számára az engedélyt, így valójában semmiféle igazi kontroll nem működött az eljárás kapcsán.

---

²²⁰ A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata.

²²¹ A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata.

²²² A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata.

4.3.2. A KÁDÁR-KORSZAK JOGALKOTÁSA

A Kádár-kor első fele a Rákosi korszak örökségét vitte tovább az abortusz kérdéskörét illetően. A jogszabályi környezet azonban hosszú idő után megváltozott, hiszen megjelent az 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető törvénykönyvéről, amelynek az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények között elhelyezett 256. szakasza rendelkezett a magzatelhajtás kérdésköréről. Az öt bekezdésből álló rész azonban számos ponton szakít a korábbi büntetőtörvény rendelkezéseivel.

- „(1) *Aki más magzatát elhajtja, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
- (2) *A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha*
- a) *az elkövető visszaeső;*
  - b) *a bűncselekményt üzletszerűen vagy*
  - c) *a nő beleegyezése nélkül követték el;*
  - d) *a bűncselekmény súlyos testi sértést okozott.*
- (3) *A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekmény halált okozott.*
- (4) *Az a nő, aki magzatát elhajtja, vagy elhajatja, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*
- (5) *Nem büntethető magzatelhajtás miatt, aki a terhesség megszakítását az arra hivatott szerv által jogszabály alapján kiadott engedélynek megfelelően hajtja, illetve hajatja végre.”²²³*

Azon túlmenően, hogy a magzatát elhajtó nő büntetése meglehetősen enyhülést mutatott és megszűnt a nő családi állapot alapján való megkülönböztetés, az 5. bekezdést kell kiemelnünk. Ez a rendelkezés ugyanis az 1843. évi büntetőtörvény-javaslatlalt ellentétben egy teljesen általános kitételt határoz meg a Btk. tiltó rendelkezései alól, amellyel kapcsolatban megállapítható, hogy az gyakorlatilag legalizálta a Minisztertanács 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata alapján kialakult gyakorlatot, hiszen megszűnt az az ellentmondás, miszerint a törvény főszabálya alól alacsonyabb szintű jogszabályok segítségével határoznak meg kivételeket.

---

²²³ 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről.

A Kádári vezetés végül 1973-ban vizsgálta felül az abortuszkérdést, amelynek kapcsán megszületett a Minisztertanács 1040/1973. (X. 18.) számú határozata a népesedéspolitikai feladatokról.

„A művi terhességmegszakítás jelenlegi rendszerét felül kell vizsgálni, hogy annak az anya és az utódok egészségét károsan befolyásoló hatásai jelentősen csökkenjenek. El kell érni, hogy a nem kívánt terhességet megelőzzék, ne pedig megszakítsák.”²²⁴

A határozat összesen tíz esetben teszi lehetővé a terhesség művi megszakítását, azonban ezeket két kategóriára osztja. Az első csoportban azon terhességmegszakítási okok kerültek meghatározásra, amelyek kapcsán a bizottság az elé kerülő esetekben engedélyezi az abortuszt. Ezen hat esetkörben találhatjuk meg például az orvosi indokokat, de ide sorolták például azon esetet is, ha a terhesség bűncselekmény következménye vagy a terhes nő nem él házasságban. A második csoportban pedig azon további négy esetet találhatjuk meg, amelyek kapcsán a bizottság egyéni mérlegelés alapján megadhatja az engedélyt a terhesség megszakítására, ilyen például a szociális indokokra való hivatkozás.²²⁵

A Kádár-korszak utolsó abortusszal kapcsolatba hozható jogszabálya a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény volt, amely szintén az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények között szabályozza a magzatelhajtás tényállását.²²⁶ A törvény szövege szinte teljesen megegyezik az 1961. évi V. törvényben foglaltakkal, azonban két nagyon fontos változás mégis bekövetkezett. Egyrészt a negyedik bekezdés ugyan egy évre emeli a magzatát elhajtó nő maximális büntetési tételét, ugyanakkor viszont a szabadságvesztés büntetése helyett lehetőséget ad javító-nevelő munkára vagy pénzbüntetés kiszabására is. A második változás talán azonban még ennél is fontosabb, ugyanis az új Btk. nem vette át az 1961. évi V. törvényben még szereplő ötödik bekezdést, amivel gyakorlatilag visszaállt azon korábbi -később alkotmányellenesnek minősített- állapot, mi szerint a törvény főszabálya alól alacsonyabb szintű jogszabályok segítségével határoznak meg kivételeket, ugyanis az erre utaló felhatalmazás eltűnt a törvény szövegéből.

4.3.3. A GRÓSZ-SZAKASZ JOGALKOTÁSA

Az 1980-as évek romló gazdasági helyzetének következtében jelentősen megnehezedtek a gyermeknevelés feltételei, illetve a szociális támogatások mértéke is csökkent. Ebből kifolyólag

---

²²⁴ A Minisztertanács 1040/1973. (X. 18.) számú határozata a népesedéspolitikai feladatokról.

²²⁵ A Minisztertanács 1040/1973. (X. 18.) számú határozata a népesedéspolitikai feladatokról.

²²⁶ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.

a pártvezetés már 1981-ben hatályon kívül helyezte az 1973-as jogszabályokat előidéző határozatát, amelynek következtében Magyarország gyakorlatilag népesedéspolitika nélkül maradt.²²⁷

Természetesen ez nem járt azonnal a jogi szabályozás átalakításával, ugyanis arra csak 1988-ban került sor, amikor is megjelent a Minisztertanács 76/1988. (XI. 3.) MT rendelete a terhességmegszakításról, amely hatályon kívül helyezte a korábbi 1040/1973. (X. 18.) MT határozatot.

A Minisztertanács 76/1988. (XI. 3.) MT rendeletének második szakasza adja meg a terhesség megszakításának lehetséges indokait. Ennek értelmében a 1040/1973. (X. 18.) MT határozat által felállított két kategóriát összevonták, így a terhesség 10 okból volt megszakítható. Ezen okokat a rendelet 2. szakasza tartalmazza, amely kimondja:

„A terhesség akkor szakítható meg, ha

a) a terhes nőnél fennálló egészségi ok azt indokolja,

b) a magzat orvosilag valószínűsíthető súlyos fogyatékoságban szenved, illetőleg a születés utáni életre képtelen,

c) a terhes nő nem él házasságban vagy legalább hat hónapja folyamatosan külön él,

d) a terhesség bűncselekmény következménye,

e) a terhes nőnek, illetőleg házastársának nincs saját tulajdonú beköltözhető lakása vagy önálló bérlakása,

f) a terhes nő a 35. életévét betöltötte,

g) a terhes nőnek két élő gyermeke van,

h) a terhes nő vagy házastársa szabadságvesztés büntetését tölti,

i) a terhes nő házastársa sorkatonai szolgálatot teljesít és annak tartamából a kérelem előterjesztésekor legalább hat hónap még hátra van,

j) egyéb szociális ok azt nyomatékosan alátámasztja.”²²⁸

Ezen felsorolás kapcsán kell felhívni a rendelet még egy meglehetősen érdekes jelenségére, ugyanis az utolsóként felsorolt szociális okok kivételével minden más esetben a szakorvos

---

²²⁷ JOBBÁGYI 2004, 151-152.

²²⁸ A Minisztertanács 76/1988. (XI. 3.) MT rendelete a terhességmegszakításról.

hatáskörébe tartozott a feltételek megállapítása.²²⁹ Ez a helyzet már csak azért is volt rendkívül szokatlan, mert gyakorlatilag hatósági jogkörrel ruházta fel az orvosokat, amelynek keretében például végső soron a szakorvos volt kénytelen eldönteni, hogy a bűncselekménykövetkeztében kialakult terhesség megszakítható-e.²³⁰

A Minisztertanács 76/1988. (XI. 3.) MT rendelete már a rendszerváltozás előtt is élénk vitákat generált, amelyek a későbbiekben egyre inkább felerősödtek, hogy aztán egy teljesen más helyzetben bontakozhassanak ki igazán. Az 1989-es rendszerváltozás és az ennek nyomában járó hatalmas változások természetesen az abortusz kérdéskörét illetően is éreztették hatásaikat.

4.4. A JELENKORI MAGYAR SZABÁLYOZÁS KIALAKULÁSÁNAK FOLYAMATA

A magyarországi abortuszszabályozás történetének negyedik nagy korát a jelenkori magyar szabályozás kialakulásának folyamataként értékelhetjük, amely a rendszerváltozással kezdődött. Ekkor került sor arra a korábban talán soha nem látott társadalmi párbeszédre, amely a végletekig menően kielemezte az abortusz kérdéskörét. A rendkívül megosztó helyzetben végül a frissen felállított alkotmánybíróság döntései képviseltek igazodási pontot a jogalkotó felé ebben a rendkívül összetett kérdésben.

A kor legnagyobb – mai napig ható – problémája kétségkívül továbbra is az abortusz megítélésének dilemmái körül forog. A jelenség ugyanis annyira szélsőséges helyzeteket generál és annyira eltérő világnézetek mentén értelmezhető, hogy a jog generális szabályozása egyszerűen soha nem lesz képes mindenki számára megfelelni, hiszen az a jogalkotótól is elvárja a határozott értékválasztást a kérdést illetően.

A jelenkori magyar szabályozás kialakulásának folyamatát három korszakra osztottam, amik a rendszerváltozás óta eltelt évtizedek legfontosabb mérföldkövei kapcsán alakulnak. Az első korszak a rendszerváltozás idejének abortuszvitáit eleveníti fel, amely az Alkotmánybíróság első abortuszhatározatával zárult. Ezt követi az 1992-ben elfogadott magzatvédelmi törvény elfogadásának, valamint az annak kapcsán felmerülő viták korszaka, amely annak 2000-ben bekövetkezett módosításáig tart, ami hozzávetőlegesen tíz éves kompromisszumot hozott a kérdést illetően. A kor tárgyalását végül a 2010-et követő közjogi változások témánkba vágó változtatásainak bemutatásával zárom, amely egyszersmind lehetőséget teremt arra, hogy a

---

²²⁹ A Minisztertanács 76/1988. (XI. 3.) MT rendelete a terhességmegszakításról.

²³⁰ JOBBÁGYI 2004, 152.

magyar abortuszzabályozás múltját és jelenét megismerve a későbbiekben az esetleges jövőbe mutató tendenciákkal és fejlődési lehetőségekkel is foglalkozhassunk.

4.4.1. A RENDSZERVÁLTOZÁS KORÁNAK ABORTUSZVITÁI

Az 1989-es rendszerváltozás jogilag meglehetősen nehéz helyzetben találta a magyar népesedéspolitikát és ezen belül az abortusz szabályozását. A feléledő élénk sajtóviták tüzeiben azonban rendkívül gyorsan megérkezett az első abortusz témakörével kapcsolatos beadvány a frissen felállított alkotmánybíróság elé. Ez az indítvány a hatályos abortuszrendeletek alkotmányellenességének megállapításának okán fordult a testülethez, kérve azok megsemmisítését. Ez az indítvány elfogadhatatlannak minősítette az abortuszt és a magzat jogi értelemben való elismerése volt a célja. A helyzetet azonban tovább bonyolította – és egyben megmutatta a magyar társadalom megosztottságát – hogy a későbbiekben egy másik indítvány is megérkezett a bíróságra. Ez az indítvány a kérdés másik oldaláról közelített és azért találta alkotmányellenesnek a meglévő gyakorlatot, mert véleményük szerint túlságosan korlátozza a terhes nő önrendelkezési jogát.

A fiatal magyar alkotmánybíróság tehát szinte rögtön az egyik legnehezebb kérdéssel találta magát szemben. Nem csak a hatályos abortuszzabályozásról kellett döntenie, hanem három további rendkívül fontos kapcsolódó kérdésre is választ kellett adnia. Ezek a következők voltak: egyrészt mi a jogrendszer emberképe, másrészt mi az egyéni szabadság funkciója és hol vannak ennek a határai, harmadrészt pedig mik az alapjogok értelemezési dimenziói.²³¹ A bírák dolgát tovább nehezítette, hogy a társadalom fokozott figyelme mellett kellett döntést hozniuk, valamint – habár mindenki tőlük várta a döntés megoldását – figyelniük kellett arra, hogy elvi állásfoglalásuk ne irányuljon a törvényalkotó kioktatására és ne vegye át annak hatáskörét sem.²³² A számos nehézség számára az alkotmánybíróság alapvetően sikeresen oldotta meg a kérdést, hiszen olyan határozat született, ami megfelelő kiindulópontként funkcionálhatott a törvényhozás számára és a jogirodalom számára is bőséges hivatkozási alapot teremtett, így hatása mind a mai napig meghatározza Magyarország abortuszzabályozását.²³³

A 64/1991. (XII. 17.) AB határozat mélyreható elemzésére nem vállalkozhatok a történelmi áttekintés keretei között. Ebből kifolyólag csak a határozat legfontosabb rendelkezéseit szeretném kiemelni, amelyek hatása a mai napig is érzékelhető. Először is ki kell emelnünk,

---

²³¹ DETRE László (2021): Rögtön az egyik legnehezebb – az első abortuszhatározat margójára. In GYÖRFI Tamás – KAZAI Viktor Zoltán – ORBÁN Endre szerk.: *Kontextus által világosan: a Sólyom-bíróság antiformalista elemzése*. Budapest, L'Harmattan. 163–202., 163–164.

²³² DETRE 2021, 184.

²³³ JOBBÁGYI 2004, 154.

hogy az alkotmánybíróság kimondta, hogy „*terhesség megszakítására vonatkozó szabályok rendeletben való meghatározása alkotmányellenes.*”²³⁴ A legfontosabb előkérdésről, vagyis a magzat jogalanyiségéről azonban nem foglalt állást a testület. Álláspontja szerint ugyanis „*a magzat jogalanyiségéről való döntés az ember jogi státuszának újbóli meghatározása.*”²³⁵ Ennek megfelelően a kérdést visszautalták az Országgyűlésnek, hiszen a bírák véleménye szerint az alkotmány rendelkezéseiből egyébként sem vezethető le a kérdés megoldása, így célszerűbb lenne azt magában az alkotmányban szabályozni. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a testület nem menekült el a döntésben való közreműködés elől, hiszen számos fontos megállapítást tett. Ilyen volt például a magzatok közötti különbségtétel elvetése és a kérdés lehetséges megoldásainak felvázolása. Itt kiemelendőnek tartom azt a gondolatot, hogy a magzatot emberi mivoltára tekintettel minden esetben megilleti az állami védelem, tehát végeredményben sem a teljes abortuszliberalizáció, sem a teljes tilalom nem lehet alkotmányos. Ezekon túlmenően az Alkotmánybíróság a már felvázolt kérdések tekintetében is fontos dolgokat mondott ki. Kimondta, hogy az Alkotmánybíróság emberképe monista, ezen túlmenően pedig az egyéni szabadság értelmezése és az alapjogok funkciójának vonatkozásában is „*új kirakóst helyezett Magyarország alkotmányos kultúráját meghatározó képébe.*”²³⁶

4.4.2. A MAGZATI ÉLET VÉDELMÉRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNY ÉS ANNAK MÓDOSÍTÁSA

A 64/1991. (XII. 17.) AB határozat ugyan kiemelt fontosságú a magyar modern magyar abortuszszabályozás szempontjából, ugyanakkor nem ez volt a jogfejlődés utolsó állomása. A határozatot egy törvény követte, amely immár alkotmányos keretek között igyekezett rendezni a nyitva álló kérdéseket. Az 1992. évi LXXIX. törvény – többek között – kimondja, hogy „*a fogantatással induló magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel.*”²³⁷

„(1) *A terhesség csak veszélyeztetettség, illetőleg az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén, az e törvényben meghatározott feltételekkel szakítható meg.*

(2) *Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.*

6. § (1) *A terhesség a 12. hetéig szakítható meg, ha*

---

²³⁴ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.

²³⁵ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, D. 1.

²³⁶ DETRE 2021, 202.

²³⁷ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

- a) azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja;
- b) a magzat orvosilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékoságban vagy egyéb károsodásban szenved;
- c) a terhesség bűncselekmény következménye, valamint
- d) az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén.”²³⁸

A törvény egyébként - az idézetből is jól láthatóan - indikációs szabályozást valósított meg, amelynek keretében négy indok alapulvételével szakítható meg a terhesség. Ezek közé tartozik az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok felfedezése, a magzat orvos által valószínűsíthető súlyos fogyatékoságának megállapítása, ha a terhesség bűncselekmény következménye, valamint az állapotos nő súlyos válsághelyzete, ami úgy értelmezhető, hogy „*testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.*”²³⁹ Ez utóbbi mondatot azért kell kiemelnünk, mert Jobbágyi Gábor szerint a törvényhozó szeme előtt az Alkotmánybíróság korábbi határozata alapján indikációs modell lebegett, azonban az anya súlyos válsághelyzetének szerepeltetésével gyakorlatilag egy határidőmodellt vezetett be, aminek keretein belül szabad abortusz érvényesül.²⁴⁰

A fentebb írtakból jól látható a törvény kettőssége. Amellett, hogy számos előremutató elemmel rendelkezett, felmerültek vele szemben komoly kritikák is, így a kérdés néhány év elteltével újra az Alkotmánybíróság elé került. A 48/1998. (XI. 23.) AB határozat alapvető kérdése a nő személyes válsághelyzete körül forgott, így a legfontosabb kérdéskör az volt, hogy a terhes nő méltósága és az állam életvédelmi kötelezettsége között milyen alkotmányos szempontok mérlegelendők.²⁴¹ A határozat tehát nem szüntette meg az úgynevezett válságindikációt, de szintén nagyon alapos és fontos munkát végzett az alkotmányos keretek lefektetése és értelmezése vonatkozásában.²⁴² Az ezt követően elfogadott 2000. évi LXXXVII. törvény, amely az előző módosítása volt, sok problémát kijavított, és évtizedekig működő kompromisszumot fektetett le a kérdésben.²⁴³

---

²³⁸ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

²³⁹ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

²⁴⁰ JOBBÁGYI 2004, 174-175.

²⁴¹ DETRE 2021, 202.

²⁴² 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.

²⁴³ 2000. évi LXXXVII. törvény a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény módosításáról.

4.4.3. A MAGYAR ABORTUSZSZABÁLYOZÁS LEGÚJABB FEJLEMÉNYEI 2010 UTÁN

A magyar abortuszszabályozás jelenlegi korszakának kezdete a 2010-et követő országgyűlési választásokhoz köthető. Ennek következtében valósulhatott meg ugyanis, hogy a kormánypártok a parlamenti kétharmad birtokában önállóan is módosíthassák az alkotmányt és elkezdhesék Magyarország jogrendszerének átfogó reformját. Ezen reformok jelképes állomása volt, hogy az 1989. évi XXXI. törvénnyel gyökeres módosításon áteső,²⁴⁴ ugyanakkor számozását tekintve a kommunista időkből megmaradt Alkotmány helyére Magyarország Alaptörvénye lépett. A 2012 január 1-jén hatályba lépett szöveg megfogalmazása számos kérdést vetett fel a magzat jogalanyiségének és az abortusz jelenségének kérdéskörét illetően, így a témakör újra a közbeszéd és a tudományos diskurzus tárgyává vált.

Ezen diskurzusok kiindulópontja az Alaptörvény II. cikke, amely szerint „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*”²⁴⁵

Ezen deklaráció ugyan összhangban van a 64/1991. (XII. 17.) AB határozatban foglaltakkal, ugyanakkor mégis sokan látták meg benne egy esetleges szigorítás lehetőségét, ami mind belföldön, mind külföldön számos kritikát generált a vonatkozó szövegrész vonatkozásában.

A belföldi kritikák középpontjában azon elgondolás állt, hogy a kormány folyamatosan szűkítve, lépésről lépésre kívánja betiltani az abortusz lehetőségét. Ennek alátámasztására hozták fel többet között különböző vezető kormánypárti politikusok nyilatkozatait, akik hitet tettek amellett, hogy meggyőződésükből fakadóan nem tudják támogatni az abortuszt, illetőleg azt is, hogy - bár a jelenség nem került betiltásra - 2012-re már egyetlen egészségügyi szolgáltató sem nyújtott gyógyszeres abortuszt, így annak elérhetősége gyakorlatilag megszűnt Magyarországon.²⁴⁶

Az említetteken túlmenően a nyelvtani értelmezés szempontjából is erőteljes kritikák érték a szöveget, amelyek elsősorban annak értékítéletével és a magzat fogantatástól kezdődő védelmének fordulatával foglalkoztak. Egyes vélemények egészen annak megállapításáig terjednek, hogy a magzat védelme gyakorlatilag azt jelenti, hogy egy pontnyi

---

²⁴⁴ 1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról.

²⁴⁵ Alaptörvény, II. cikk.

²⁴⁶ RÉDAI Dorottya – SZABÓ Gabriella (2013): *Finom manipuláció, kedves félreinformálás: A kötelező abortusz-tanácsadás gyakorlata Magyarországon*. Budapest, Patent. 2–3.

megtermékenyített petesejt létezése a legszélsőségesebb esetek kivételével elsőbbséget élvez az anya életével szemben.²⁴⁷

Az Alaptörvény II. cikkéről számos külföldi vélemény is megjelent. Ezek közül kiemelendő a Velencei Bizottság véleménye, amely szerint a megfogalmazás nem eredményezi a magzat élethez való abszolút jogának elismerését, hiszen az abszolút abortusztilalmat eredményezne még az anya életének veszélyeztetettsége esetén is. Ugyanakkor azt is megjegyezték, hogy nem látható világosan, hogy a jövőben hogyan fogja alakítani az abortusz szabályozását a magyar jogalkotó, hiszen véleményük szerint felmerülnek olyan aggályok, hogy a rendelkezés használható lesz korlátozó jellegű jogalkotás, illetőleg közigazgatási lépések alátámasztására.²⁴⁸

Jól látható, hogy a külső megfigyelők szeme elsődlegesen a magzat életét fogantatástól védő szövegrészleten akadt meg. Ennek fényében különösen érdekes adalék lehet, hogy az Országgyűlés elé 2010. december 20-án benyújtott, Magyarország alkotmányának szabályozási elvei című dokumentum még sokkal egyértelműbben fogalmazott az abortusz vonatkozásában. Az úgynevezett Alkotmánykoncepció megfogalmazását ugyanis még valóban csakis úgy lehetett értelmezni, mint ami a fogantatástól kezdődően biztosítja az élethez és méltósághoz való jogot.²⁴⁹

Az Alaptörvény elfogadását követő években – az általános, olykor meglehetősen borús várakozásokkal ellentétben – nem szigorodott a biztonságos és legális abortuszhoz való hozzáférés magyarországi elérésének szabályozása. Ennek fényében különösen érzékeny témát érintett a legfrissebb fejlemény, vagyis az úgynevezett szívhangrendelet²⁵⁰, amely szintén számos vitát idézett elő. Egyesek szerint²⁵¹ ez a jogszabály sem jár gyakorlati korlátozásokkal, ugyanakkor ezt a hazai jogirodalom erőteljesen vitatja, hiszen egyrészt az adminisztráció fokozása is a gyakorlati hozzáférés korlátozásával jár, hiszen szűkíti a rendelkezésre álló 12 hetes időablakot, másrészt a szívhang meghallgatása olyan beavatkozásként érzékelhető a

---

²⁴⁷ SEBESTYÉN Andrea (2018): Az abortuszról és a jogi feminizmusról – Az „abortusz-tanácsadás” és az „abortuszturizmus” esete Magyarországon. *Állam- és Jogtudomány*, 59. évf. 1. sz. 93–110. 101–102.

²⁴⁸ Velencei Bizottság 621/2011. sz. vélemény. 15-16.

²⁴⁹ H/2057. számú országgyűlési határozati javaslat Magyarország Alkotmányának szabályozási elveiről.

²⁵⁰ A belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról.

²⁵¹ CSERI Péter (2022): „Jogi szempontból a szívhangrendelet nem számít szigorításnak” (Interjú Balogh Lídiával). Forrás: <https://24.hu/belfold/2022/10/10/jog-abortusz-torveny-szivhangrendelet-jogvedok-szabalyozas-balogh-lidia-interju/> (2026. 02. 17.).

terhes nő emberi méltóságához kapcsolódó alapjogaiba, amely túlmutat a hatályos törvényi szabályozáson.²⁵²

A reprodukív jogok, így többek között az abortusz előmozdításáért küzdő legaktívabb globális jogi érdekképviselői szervezet a Center for Reproductive Rights valós idejű világtérképen igyekszik monitorozhatóvá tenni a világ összes országának abortuszsabályozását. A térkép a jogi szabályozás szigorát mérő öt kategóriát különböztet meg, amelyek az abortusz elérhetőségének indikációit képzik le, úgymint „kérésre”, „széleskörű társadalmi vagy gazdasági indokok”, „az egészség megőrzése”, „egy személy életének megmentése” és „teljesen tilos”. Ennek kapcsán ki kell emelnünk, hogy Magyarország – hasonlóan Európa országainak nagy részéhez – a legliberálisabb kategóriába került.

Azt mindenesetre leszögezhetjük, hogy – ahogyan minden megosztó társadalmi kérdés vonatkozásában – az abortusz szabályozása kapcsán is találkozhatunk mind a szabályozás szigorítása mellett kardoskodó,²⁵³ mind annak enyhítése mellett érvelő hangokkal.²⁵⁴ Mindezek függvényében érdekes a magyar jog témába vágó aktualitásainak követése, amelyek a fejlődés következő tendenciáit is meghatározzák majd.

4.5. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem ezen fejezetében az abortusz magyarországi szabályozásának történetét vázoltam fel a kezdetektől egészen a jelenkorig, így bemutatva azt a fejlődési folyamatot, amely során a hatályos magyar abortuszsabályozás létrejött.

A fejezet elsődleges célja, hogy megágyazzon a jelenkori magyar szabályozás vizsgálatának az előzmények pontos ismerete és a magyar jogfejlődés évszázados trendjeinek leírása által. Ebből következik, hogy elsődlegesen azon hipotézisemhez kapcsolódik, amely a magyar szabályozás elmúlt évtizedekben tapasztalható szigorodási tendenciáira mutat rá. Ugyanakkor ennek vizsgálatához inkább értelmezési keretet nyújt, amit elengedhetetlennek tartok a tudományosan megalapozott elemzések számára. Ennek oka, hogy önmagukban is fontosnak tartom a történelmi előzmények vizsgálatát a jelenkori folyamatok értelmezésének alapfeltételeként,

---

²⁵² SOMODY – VISSY 2023.

²⁵³ HÁMORI Antal (2022): Javaslat a még meg nem született emberi lény fokozottabb védelme érdekében. *Jogelméleti Szemle*, 23. évf. 1. sz. 36–54.

²⁵⁴ DÉS Fanni – LES Krisztina (2024): „*Azt a füzetet nem szabadna mutogatni*” – *Nők élményei Magyarországon az abortuszhoz való hozzáférés gyakorlatáról*. Budapest, Patent.

hiszen kizárólag a fejlődési folyamat ismeretében érthetőek meg a kérdésekre adott válaszok okai és a cselekmények mozgatórugói.

Ennek megfelelően négy fejezetre bontva ismertetem a magyar abortuszzabályozás történetét, amik minden esetben további három alfejezetre bonthatóak. Az így létrejött korszakolás nem csak lefedi a magyar szabályozás teljes történetét a téma vonatkozásában, de véleményem szerint kiemeli annak legjelentősebb fordulópontjait is, így a fejlődési tendenciák is világosan láthatóvá válnak.

Vizsgálódásaim a középkori Magyar Királyság jogszabályainak elemzésével kezdtem, amelyek a keresztény gondolatrendszer talaján álltak. Jelenlegi ismereteink szerint már Kálmán király törvényei között is található az abortusz kérdéskörével foglalkozó rendelkezést, ami egyébként teljesen szinkronban a katolikus egyház korabeli állásfoglalásával. Ez a tendencia folytatódott IV. László alatt és semmi okunk nincs annak kétségbevonására, hogy a középkor során bármikor megváltozott volna a jogszabályi környezet.

Az újkor kezdetén megjelenő Tripartitum, amely évszázadokig meghatározta hazánk jogát nem szól az abortusz lehetőségéről, ugyanakkor számos utalást tesz a méhmagzat született emberekkel való egyenlő megítéléséről, így közvetve megerősíti az abortusz évszázadokig tartó tilalmát és az ezzel járó szigorú büntetéseket, amelyek mértékének csökkentésére csak a XVIII. század végétől látszanak kísérletek.

A magyar abortusztörténet második nagy korszaka éppen az abortusz abszolút tilalmának áttörésével jellemezhető. Ennek első lépése az 1792-es büntetőtörvény-javaslat, ami ugyan az évszázados magyar jogi hagyományokra építkezve a polgárok élete és teste elleni bűncselekmények sorában helyezi el az abortuszt, de már 3 évben határozta volna meg a kiszabható büntetés maximumát, ami világviszonylatban is meglehetősen progresszív próbálkozásként értelmezhető. A következő lépés az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat, ami már megkísérelte az abszolút tilalom áttörését, amikor kimondta, hogy az anya életének megmentése érdekében végzett beavatkozás kivételt jelent az abortusz általános tilalma alól, ez azonban nem épült be az 1878-as Csemegi-kódexbe, jóllehet az is tartalmazott egy általános végszükségi szakaszt, ami akár erre a kérdéskörre vonatkozóan is értelmezhető volt. Ebből következett, hogy egy bizonytalan helyzet állt elő, aminek során az orvosok nem igazán tudták, hogy mely esetek tekinthetőek legálisnak és melyek nem. A bizonytalanságot végül csak 1933-ban oldotta fel a Kúria döntvénye, amely a kialakult orvosi gyakorlatnak megfelelően rendezte a kérdést, kimondva a kriminalitás hiányát a terhes nő életének vagy egészségének megőrzése érdekében végrehajtott abortusz vonatkozásában.

A magyar jog fejlődésének szerves folyamatát a szocializmus korszaka törte meg, amely kezdetben ugyan felvette a küzdelmet az illegális abortőrökkal szemben, de végül 1956-ban szinte teljes mértékben liberalizálta az abortusz lehetőségét. Ezt végül már a Kádár-korszakban is felülvizsgálták, amit végül a Grósz-szakasz során helyeztek hatályon kívül, így gyakorlatilag népesedéspolitika nélkül hagyva a rendszerváltozás előtt lévő országot.

A magyar abortuszsabályozás utolsó nagy korszaka a rendszerváltozással vette kezdetét, aminek következtében többek között az abortusz kérdésköréről is roppant heves társadalmi viták alakultak ki. Ennek következtében csak két alkotmánybírósági határozatot követően született meg az abortuszok legális voltát szabályozó magzatvédelmi törvény végső változata és ezzel együtt a vitákat lezáró kompromisszum, ami azonban sokak szerint megingott az Alaptörvény 2012-es hatálybalépésével, amit a 2022-es szívhangrendelet követett.

A következő ábrán a magyar abortuszsabályozás történetének legfontosabb mérföldkövei láthatóak, amelyeket azonos struktúra keretében dolgoztam ki a következők során bemutatott francia és lengyel szabályozással, így téve egyszerűbbé azok fejlődési folyamatainak átlátását és összehasonlítását:

5. ábra: A magyar abortuszsabályozás mérföldkövei²⁵⁵

Az 5. ábrán is jól látható, hogy Magyarország jogszabályainak változó intenzitású, de folyamatos liberalizálása mellett 1956-ra eljutott a gyakorlati szempontból teljes mértékű abortuszliberalizációig. A tendenciák megfordulása ilyen értelemben 1973-hoz köthető az első korlátozó kísérletek megjelenésével, de törvényi szempontból csak az 1992-es magzatvédelmi

²⁵⁵ A szerző saját szerkesztése.

törvény rendezte a kérdést, amely szintén számos indikációval rendelkezik, de rendszer közel sem annyira korlátlan, mint az a szocializmus korai éveiben elfogadott volt. A jelenlegi helyzetet azonban egyértelműen az Alaptörvény 2012-es hatálybalépéséhez kötik, amelynek keretében sokan már megjelenésekor esetleg később bekövetkező szigorítások megalapozását látták. Ezen hangok szerint ennek a folyamatnak volt betetőzése a 2022-es szívhangrendelet, ami megkezdte az alaptörvényi ideológiák gyakorlatba történő átültetését.

Ezen tendenciák felvázolása után érthető meg igazán, hogy kritikusai miért beszélnek a magyar jog folyamatos szigorodásáról az abortusz vonatkozásában, jóllehet az 1956-os jogszabályi környezethez képest gyakorlatilag minden változás csak szigorításként lenne értékelhető. Ennek ellenére az Alaptörvényben megjelenő közösségi elvek és keresztény gondolatrendszer valóban értékelhető mind az abortusszal kapcsolatos kritikus hangok felerősödése, mind a nemzeti identitásképzés megerősödéseként.

5. NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁSI MODELLEK – AZ EURÓPAI JOGFEJLŐDÉS KÉT SZÉLSŐ ÉRTÉKE AZ ABORTUSZ VONATKOZÁSÁBAN

A magyar abortuszsabályozás történetének bemutatása után a téma nemzetközi vonatkozásaira helyezem a hangsúlyt, hiszen a nemzetközi keretek és fejlődési irányok a magyar jog fejlődésének dinamikáját is jelentősen befolyásolják. Ebből következik, hogy más államok jogának megismerésével nemcsak tükröt tarthatunk a magyar jogszabályok elé, hanem azok potenciális fejlődési irányait is hitelesebben vázolhatjuk fel az esetlegesen követhető minták ismeretében.

Ahogy a hipotéziseim is utalnak rá, a globális trendek az abortuszsabályozás polarizációjának irányába mutatnak. Ezeknek vonatkozásában a Magyarország szempontjából leginkább releváns európai jogfejlődés szélső értékeit mutatom be, vagyis Franciaországot és Lengyelországot. Választásomnak számos oka közül kiemelkedik, hogy mindkét ország világszinten is meglehetősen szélsőséges szabályozással rendelkezik a kérdéskörben, ugyanakkor Magyarországhoz való földrajzi közelségük okán mind kulturálisan, mind politikailag közel állnak hazánkhoz. Mindhárom ország az Európai Unió tagállama, illetve valamennyien a kontinentális jogrendszerbe sorolhatóak, ami méginkább megerősíti a francia és lengyel abortuszsabályozás Magyarország számára fennálló potenciális mintaadó szerepét.

Itt kell megemlítenem, hogy Európa területén számos ország abortuszsabályozása szigorúbb Lengyelországénál, így ebbe a csoportba tartozik Andorra, Málta és a Vatikán is. Azonban ki kell emelnem, hogy ezen államok jogfejlődése nem elemezhető a polarizálódás szempontjából, hiszen hagyományosan szigorú szabályozással rendelkeznek, ott tehát nem a már meglévő abortuszsabályozás korlátozása valósult meg.

Lengyelország manapság már nem csak európai, de világszinten is szigorú abortuszsabályozást alakított ki. 1932-ben még Európa egyik legprogresszívebb szabályozásával rendelkezett, amit a szocializmus éveiben szovjet mintára tovább liberalizáltak, így megvalósítva az abortusz gyakorlati szinten való teljeskörű liberalizációjának Magyarországon is megismert modelljét. A rendszerváltozás korától kezdődően azonban már inkább a szabályozás szigorítására láthatunk példákat, ami 2020-ra az alkotmánybíróság döntésének következtében gyakorlatilag már csak két esetben teszi lehetővé a beavatkozást: az

anya életének megmentése érdekében, és abban az esetben, ha a terhesség bűncselekmény következtében alakult ki.

Ezzel ellentétes utat járt be Franciaország, amely nyolcvan év alatt a világ egyik legszigorúbb abortuszsabályozásának fenntartójából az egyik legliberálisabb állammá vált. 1920-ban az abortusz mellett még a fogamzásgátlás népszerűsítésére is törvényi tilalom volt életben, sőt 1942-ben államellenes bűncselekménnyé nyilvánították az abortuszt. Ez a felfogás azonban 1975-ben megtört az abortusz legalizálásával, majd a jogszabályok folyamatos enyhítését követően 2024-ben már az alkotmány szövegében is rögzítették a terhesség önkéntes megszakításának szabadságát.

Franciaország és Lengyelország jogfejlődése, tehát kiválóan szemlélteti a polarizáció irányába mutató trendeket a világ országainak abortuszsabályozásában. Ezen túlmenően pedig egy másik hipotézisemre utalva arra is kiváló példát szolgáltatnak, hogy a kérdéskör a XXI. századra a nemzeti identitásképzés részévé vált, ahol a szabályozás már nem pusztán morális mérlegelés, hanem az állami önmeghatározás stratégiai eszköze.

Franciaország ugyanis előszeretettel vezeti le tevékenységét az 1789-es forradalom „Szabadság, egyenlőség, testvériség” jelmondatából, amin keresztül évszázados távlatokat felölelően az emberi jogok globális élharcosának képében láttatja magát, aki a legújabb alkotmánymódosítása révén egyetemes üzenetet küldött a világnak.²⁵⁶ Ezzel szemben a mélyen katolikus Lengyelország az élet tiszteletének és egymás szeretetének krisztusi parancsát követve korlátozza következetesen az általa embernek tekintett magzatok elpusztításának lehetőségét. Ez a narratíva is a nemzeti büszkeség és identitás építésére szolgál, hiszen II. János Pál pápa hazájában úgy vélik, hogy ezzel igenis kiállnak az élet szentségének és védelmének bibliai parancsa mellett. Mindkét állam identitáspolitikájának fontos része tehát az abortuszhoz való hozzáállás, ami aktívan megjelenik a téma tárgyalása során.

A fejezet célja tehát a jelenkori francia és a lengyel abortuszsabályozás kialakulásának felvázolása, ami fontos viszonyítási pontokat adhat a magyar jogfejlődés dinamikájának megértéséhez és lehetséges fejlődési irányainak meghatározásához is.

---

²⁵⁶ MACRON, Emmanuel (2024): *Fierté française, message universel*. Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1764710985108009271> (2024. 04. 08.).

5.1. ESETTANULMÁNY A FRANCIA JOGKITERJESZTŐ MODELLRŐL

Franciaország parlamentjének versailles-i kastélyban ülésező kongresszusa 2024. március 4-én az Ötödik Köztársaság alkotmányának módosításáról döntött. Ennek következményeként a nemzetközi nőnapra, vagyis március 8-ra ténylegesen valóra vált Emmanuel Macron egy évvel korábbi ígérete a terhességmegszakításhoz való jog alkotmányba foglalásáról, ami végeredményben a következő mondat 34. cikk szövegébe való beillesztésével ment végbe: *„Törvény határozza meg azokat a feltételeket, amelyek mellett a nő számára garantált a terhesség önkéntes megszakításának szabadsága.”*²⁵⁷

Az abortusz jelenségének 1975-ös dekriminalizálása óta Franciaország folyamatosan szélesítette a terhességmegszakítások lehetőségének jogi határait, amelynek új mérföldköve lett az alkotmányban való rögzítés, ugyanakkor a kezdetektől jól látható, hogy Macron tervei jóval ambiciózusabbak, hiszen azonnal bejelentette, hogy Európában és azon túl is küzdeni fog azért, hogy a világszerte visszaszorulóban lévő abortuszhoz való jog egyetemes és hatékony legyen.²⁵⁸

Vitán felül áll, hogy a franciaországi események az egész világnak üzeni kívánnak és röviddel a bekövetkezésük után is jelentős hatásokat fejtenek ki, hiszen újra felmerült az abortuszhoz való jog Európai Unió Alapjogi Chartájában való rögzítése, ami már többek között Magyarországot is közvetlenül érintené. Ennek következtében a tudományos diskurzusnak is foglalkoznia kell az események mozgatórugóival, az alkotmánymódosítás indokolásával vagy akár azon kijelentéssel is, hogy először történt meg az abortusz jogának alkotmány sáncai közé való beemelése.

5.1.1. A FRANCIA ABORTUSZSZABÁLYOZÁS KIALAKULÁSA

Franciaország történelmi léptékkel mérve meglehetősen hirtelen találta magát abban a szerepkörben, hogy a reprodukív jogok elsősorú oltalmazójaként tüntethesse fel magát a világ előtt. A XX. század első felében ugyanis még éppen a maival ellentétes tendenciák játszódtak le a francia társadalomban és jogban. Ugyan az abortusz jelensége legalább a VIII. század óta bűncselekménynek számított, azt mégis széles körben alkalmazták és a helyzet

---

²⁵⁷ Constitution française du 4 octobre 1958, Article 34.

²⁵⁸ MACRON, Emmanuel (2024): *Across the world, we are witnessing...* Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1766177544791794026> (2024. 04. 04.).

évszázadokon keresztül inkább a szigorú törvények laza betartásával volt jellemezhető.²⁵⁹ A XIX. század második felére uralkodóvá váló általános felfogás szerint minél kevesebb gyermek születése kívánatos a társadalom szempontjából, azonban ez meglehetősen hamar megdőlt a kor hatalmas emberáldozattal járó háborúinak hatására, hiszen sokan összefüggést láttak az 1870-es porosz-francia háborúban elszenvedett vereség és a születések alacsony száma között.²⁶⁰ Ennek nyomán számos tudományos nézet született a termékenység állapotával kapcsolatban, amelyek olyannyira teret nyertek a közbeszédben, hogy a mai napig meghatározzák Franciaország családpolitikáját.²⁶¹

Ez a tendencia különösen az első világháborút követően teljesedett ki. Az 1920-ban és 1923-ban bevezetett új törvények már nem csak az abortusz végrehajtására és végrehajttatására írtak elő pénzbírságot és börtönbüntetést, hanem fogamzásgátló eszközök árusítására és terjesztésére, valamint a terhesség megelőzésére alkalmas eljárásokról és az abortusz kapcsán nyújtott segítségről való tájékoztatásért is.²⁶² A szigorítás felé mutató tendenciák végül a második világháborúban érték el a tetőpontjukat, amikor 1942-ben a Vichy-kormányzat a hazaárulással egyenértékű államellenes bűncselekménnyé nyilvánította az abortuszt, amelynek folyományaként 1943-ban guillotine általi halálra ítélték és kivégeztek egy Marie-Louise Giraud nevű nőt.²⁶³

Ugyan a második világháborút követő években a francia közvélemény egyre liberálisabban vélekedett a fogamzásgátlás jelenségéről, a kérdést csak a fogamzásgátló tabletták megjelenése emelte a nyilvános viták szintjére.²⁶⁴ Ezen viták következtében jöhetett létre 1967-ben a fogamzásgátlást legalizáló, úgynevezett Neuwirth-törvény,²⁶⁵ amelyet meghatározó mérföldkőnek értékelnek az abortusz dekriminalizálása felé vezető úton. Ez utóbbi végül 1975-ben történt meg a Veil-törvény²⁶⁶ elfogadásával, aminek időbeli hatályát kezdetben 5 éves időtartamra állapították meg és csak 1979-ben erősítették meg, immár időbeli keretek nélkül.²⁶⁷

---

²⁵⁹ STETSON, Dorothy (1986): Abortion Law Reform in France. *Journal of Comparative Family Studies*, 17. évf. 3. sz. 277–290. 278.

²⁶⁰ TÁRKÁNYI Ákos (1997): Európai családpolitikák: A francia családpolitika története. *Demográfia*, 40. évf. 1. sz. 35–64. 42–43.

²⁶¹ ŐRI 2002, 302.

²⁶² STETSON 1986, 278.

²⁶³ OLSZYNKO-GRYN, Jesse – RUSTERHOLZ, Caroline (2019): Reproductive Politics in Twentieth-Century France and Britain. *Medical History*, 63. évf. 2. sz. 117–133., 126.

²⁶⁴ DIEHL, Marie (é. n.): *Abortion in France. Mentalities and legality since the 1970s*. Forrás: https://globalhistorydialogues.org/projects/abortion-in-france/#_ftn1 (2024. 04. 04.).

²⁶⁵ Loi n° 67-1176 du 28 décembre 1967 relative à la régulation des naissances et abrogeant les articles L. 648 et L. 649 du code de la santé publique.

²⁶⁶ Loi n° 75-17 du 17 janvier 1975 relative à l'interruption volontaire de la grossesse.

²⁶⁷ Loi n°79-1204 du 31 décembre 1979 relative à l'interruption volontaire de grossesse.

Ahogy minden megosztó társadalmi kérdésben beálló változás esetén megfigyelhető, az abortusszal kapcsolatos jogszabályok átalakulása is széleskörű társadalmi vitákat eredményezett, amelynek kapcsán a változtatások támogatói a jogszabályok további liberalizálást tüzték ki célul, míg ellenzői különböző abortuszellenes csoportokba tömörültek, hogy a jelenség visszaszorítása érdekében harcoljanak.²⁶⁸ Az abortusz liberalizálásának irányába elkötelezett politika ennek a helyzetnek szándékozott véget vetni, amikor 1993-ban megjelent a Neiertz-törvény,²⁶⁹ amelynek célja többek között az abortusz ellen fellépő csoportok visszaszorítása volt.²⁷⁰ Ennek megfelelően a francia jogban megjelent az abortusz akadályozásának szankcionálása, ami a terhességmegszakítás gyakorlatának, valamint az arról szóló információszerzésnek akadályozására vagy annak kísérletére irányul, beleértve ebbe a szándékosan félrevezető állítások terjesztését is.²⁷¹

A francia jog következő nagyobb horderejű változása a terhességmegszakítás szabadságának kiterjesztése vonatkozásában már az új évezredben jelent meg. A terhesség önkéntes megszakításáról és a fogamzásgátlásról szóló 2001. július 4-i 2001-588. törvény egy szélesebb spektrumú intézkedéscsomagként is felfogható, ami számos ponton szélesítette az abortuszhoz való jogot, valamint több részletkérdés tisztázását vállalta magára. Intézkedései közül a legfontosabbak, hogy az abortusz elvégezhetőségének jogszabályi időtartamát 12 hétre növelte, rendelkezett arról, hogy a kiskorú nők szülői beleegyezés nélkül is végeztesse terhességmegszakítást, lehetővé tette az abortuszt támogató hirdetések megjelenését és tisztázta, hogy a nő semmilyen körülmények között nem tekinthető illegális magzatelhajtás bűnrészesének.²⁷²

Az eddig leírtak világosan mutatják, hogy a francia abortuszsabályozás dinamikája a múlt század közepe óta folyamatosan a liberalizáció irányába mutatott. Ez a jelenség azonban felgyorsult a 2010-es években, amikor a 2012-től 2017-ig terjedő időszakban szinte minden évben változtattak a terhességmegszakítással kapcsolatos jogszabályok tartalmán.²⁷³ Ennek kezdeteként 2012-ben a törvényhozás az abortusz díjának 100%-os költségtérítéséről döntött,²⁷⁴ 2014-ben pedig megszüntették az abortusz igénybevételéhez előírt válsághelyzeti

---

²⁶⁸ DIEHL (é. n.).

²⁶⁹ Loi n° 93-121 du 27 janvier 1993 portant diverses mesures d'ordre social.

²⁷⁰ DIEHL (é. n.).

²⁷¹ Loi n° 93-121 du 27 janvier 1993 portant diverses mesures d'ordre social.

²⁷² Loi n° 2001-588 du 4 juillet 2001 relative à l'interruption volontaire de grossesse et à la contraception.

²⁷³ BERER, Marge (2017): Abortion Law and Policy Around the World: In Search of Decriminalization. *Health and Human Rights Journal*, 19. évf. 1. sz. 13–27.

²⁷⁴ Loi n° 2012-1404 du 17 décembre 2012 de financement de la sécurité sociale pour 2013.

követelményt.²⁷⁵ A jelentősebb intézkedések között megemlíthető továbbá, hogy 2016-ban eltörölték az abortusz elvégzését megelőző, kötelezően előírt gondolkodási időt és lehetőséget teremtettek a beavatkozás módszerének szabad megválasztására,²⁷⁶ 2017-ben pedig az interneten végzett tevékenységre is kiterjesztették az abortusz akadályozásának körét.²⁷⁷ Az alkotmánymódosítást megelőző utolsó jelentős változtatás 2022-ben következett be, amikor a terhességmegszakítás beavatkozásának igénybevételére vonatkozó határidőt újra meghosszabbították, ezúttal a 14. hétig kitolva annak lehetőségét.²⁷⁸

5.1.2. AZ ALKOTMÁNYBAN VALÓ RÖGZÍTÉS SZÜKSÉGESSÉGÉNEK INDOKOLÁSA

2022. június 24-én az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának Dobbs v. Jackson ügyben²⁷⁹ hozott döntése megszüntette az abortuszhoz való alkotmányos jog szövetségi szintű védelmét, amit az 1973-as Roe v. Wade ügyben²⁸⁰ állítottak fel, és ezzel teljes egészében a tagállamok szabályozási körébe utalta vissza a kérdéskört, aminek következtében számos állam betiltotta az abortuszt. A döntés és annak következményei megrázták a világot, hiszen sokan attól tartottak, hogy az amerikai példa más országokban is követőkre talál, így többek között az Európai Parlament is elítélte a történeteket és napirendre került annak a lehetősége, hogy az abortuszhoz való jog bekerüljön az Európai Unió Alapjogi Chartájába.²⁸¹

Ezek a fejlemények Franciaországban sem maradtak visszhang nélkül, ahol a Nemzetgyűlés ellenzéki képviselői már 2022-ben kezdeményezték az abortusz alkotmányban való rögzítését, amely folyamatnak végül Macron állt az élére, amikor 2023. március 8-án a nemzetközi nőnap alkalmával ígéretet tett arra, hogy alkotmányba foglalja a terhességmegszakításhoz való jog védelmét.²⁸² Ugyan számos fórumon felmerült, hogy Franciaországban semmi nem fenyegeti a nők reprodukív jogait és a kérdéskör rendezéséhez alkotmánymódosításra sincs szükség, ez a narratíva végül kisebbségben maradt az ellenoldal indokolásával szemben. Ez az indokolás, amely számos érvet felsorakoztatott a terhesség önkéntes megszakításának alkotmányban való

---

²⁷⁵ Loi n° 2014-873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les hommes.

²⁷⁶ Loi n° 2016-41 du 26 janvier 2016 de modernisation de notre système de santé.

²⁷⁷ Loi n° 2017-347 du 20 mars 2017 relative à l'extension du délit d'entrave à l'interruption volontaire de grossesse.

²⁷⁸ Loi n° 2022-295 du 2 mars 2022 visant à renforcer le droit à l'avortement.

²⁷⁹ Dobbs, State Health Officer of the Mississippi Department of Health, et al. v. Jackson Women's Health Organization et al. No. 19-1392. Argued December 1, 2021 - Decided June 24, 2022 (a továbbiakban: Dobbs v. Jackson).

²⁸⁰ Roe v. Wade.

²⁸¹ BENCHARIF, Sarah-Taissir (2024): *MEPs vote for abortion rights to be included in EU Charter of Fundamental Rights*. Forrás: <https://www.politico.eu/article/meps-vote-for-abortion-rights-to-be-in-eu-charter-of-fundamental-rights/> (2024. 04. 05.).

²⁸² BOTTINI, Eleonora – BOUAZIZ, Margaux – HENNETTE-VAUCHEZ, Stéphanie (2024): *Enshrining Abortion Rights in the French Constitution*. Forrás: <https://verfassungsblog.de/enshrining-abortion-rights-in-the-french-constitution/> (2024. 04. 06.).

rögzítése mellett, rendszerbe foglalva megismerhető a Nemzetgyűlés számára bemutatott, Gouffier Valente által jegyzett jelentésből.²⁸³ A következőkben ezen jelentés logikája alapján igyekszem feltárni az alkotmánymódosítás okainak és szükségességének indokolását, amelynek érvrendszere gyakorlatilag két csoportra osztható, úgymint Franciaországon kívüli és azon belüli problémákra, illetve veszélyekre.

5.1.2.1. Fokozódó külföldi nyomásgyakorlás az abortuszhoz való hozzáférés ellen?

A terhesség önkéntes megszakításának szabadságáról szóló jelentés Franciaországon kívüli indokai úgy foglalhatóak össze, hogy a nemzetközi térben jelentős és egyre fokozódó nyomásgyakorlás figyelhető meg, ami a nők biztonságos és legális abortuszhoz való hozzáférése ellen irányul. A szerző három gócpontját különíti el ezeknek a fejleményeknek. Elsőként az Amerikai Egyesült Államokat, ahol hirtelen fordulat következett be az események vonatkozásában, majd Európa országait, amik a regresszió és a törékeny haladás között állnak, végül pedig a világ többi részét, ahol még mindig folyamatban van a küzdelem.²⁸⁴

Ahogy már korábban említettem az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának 2022. június 24-én *Dobbs v. Jackson* ügyben hozott döntése volt a franciaországi események legfontosabb katalizátora, ami egy közel ötven éves epizódját zárta le az amerikai jogtörténetnek. Az 1973-as *Roe v. Wade* ügyben hozott döntés értelmében ugyanis a terhesség első trimeszterében minden tagállamnak feltétel nélkül engedélyeznie kellett az abortuszt, illetőleg a második trimeszterben is csak korlátozott lehetőségek álltak rendelkezésre a jelenség szigorítására vonatkozóan.²⁸⁵ A Legfelsőbb Bíróság ezen döntésével alakította ki a nők terhességmegszakításhoz való jogának alkotmányos, szövetségi szintű védelmét, amit 1992-ben a *Planned Parenthood v. Casey* ügyben meg is erősített, bár megváltoztatta annak kereteit.²⁸⁶ Ezen döntések megalapozottsága azonban számos kritikát vetett fel, ráadásul több konzervatív, abortuszellenes hangulatú tagállamban is folyamatosan tesztelték a precedens határait, így a jelenség újra a Legfelsőbb Bíróság elé került.²⁸⁷ A 2022-es *Dobbs v. Jackson* ügyben végül a bírák többsége arra az álláspontra helyezkedett miszerint: „*Az Alkotmány nem*

---

²⁸³ GOUFFIER VALENTE, Guillaume (2024): *Rapport sur le projet de loi constitutionnelle relatif à la liberté de recourir à l'interruption volontaire de grossesse (n°1983). Assemblée nationale, n° 2070.* Forrás: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/docs/RAPPANR5L16B2070.raw#_Toc256000011 (2024. 04. 06.).

²⁸⁴ GOUFFIER VALENTE 2024.

²⁸⁵ *Roe v. Wade.*

²⁸⁶ *Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania et al. v. Casey, Governor of Pennsylvania, et al., No. 91-744.* Argued April 22, 1992 - Decided June 29, 1992. (a továbbiakban: *Planned Parenthood v. Casey*).

²⁸⁷ ÜDVARY 2022, 278.

tartalmaz jogot az abortuszhoz, a Roe és Casey ügyet felülbírálván, az abortusz szabályozásának hatalma visszakérül az emberekhez és választott képviselőikhez.”²⁸⁸

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága tehát nem tiltotta be, de még csak nem is korlátozta az abortusz különböző lehetőségeihez való hozzáférést, hanem egyszerűen arról határozott, hogy a kérdéskörben újra a tagállamok és azok polgárai rendelkeznek a döntés jogával. Ezt azért szükséges kiemelni, mert a francia érvelés az amerikai joggyakorlat megfordításáról és hirtelen jött fordulatáról beszél.²⁸⁹ Az eseményeket vizsgálva azonban kijelenthető, hogy a döntéshez vezető út ismeretében egyáltalán nem volt meglepő a Legfelsőbb Bíróság állásfoglalása, hiszen a bíróság összetételének²⁹⁰ és szerepfelfogásának változása, valamint az előző ügyek kapcsán megfogalmazható különböző jogtudományi kritikák mind ebbe az irányba mutattak.²⁹¹ A fentiekén túlmenően általában a Legfelsőbb Bíróság döntésének következményeit emelik ki, így például azt, hogy a döntést követő rövid időn belül 13 amerikai állam tiltotta be vagy korlátozta az abortuszhoz való hozzáférést. Ennek kapcsán ki kell emelnünk azon – jelentés által megemlített, de kellően ki nem hangsúlyozott – jelenséget, hogy pontosan ugyanennyi állam döntött az abortuszhoz való hozzáférés megerősítéséről is.²⁹² Ennek következtében úgy gondolom az USA kapcsán torzítás csupán az abortusz korlátozásáról beszélni, hiszen inkább egy államonként eltérő módon szabályozott jelenség szétfejlődésének tendenciáit láthatjuk, amelyek egyre inkább a szélsőségek irányába mutatnak.

A terhesség önkéntes megszakításának szabadságáról szóló jelentés számos államot említ az európai szintéren, ahol álláspontjuk szerint a konzervatív irányzatok megerősödésének következtében folyamatosan hanyatlik az abortuszhoz való jog, de komolyabb kritikát Lengyelország és Magyarország kapott.²⁹³ Lengyelország vonatkozásában az Alkotmánybíróság 2020. október 22-i ítéletét illetik kritikákkal, amelynek következtében nem lehet többé abortuszt végeztetni súlyos magzati rendellenességekre való hivatkozással.²⁹⁴ Habár a döntés valóban komolyan korlátozza az abortuszhoz való legális és biztonságos hozzáférés lehetőségét és számos kritikát is kapott,²⁹⁵ ennek vonatkozásában is meg kell jegyeznünk, hogy

---

²⁸⁸ Dobbs v. Jackson.

²⁸⁹ GOUFFIER VALENTE 2024.

²⁹⁰ RE, Richard M. (2023): Personal Precedent at the Supreme Court. *Harvard Law Review*, 136. évf. 3. sz. 824–873.

²⁹¹ UDVARY 2022, 277–278.

²⁹² GOUFFIER VALENTE 2024.

²⁹³ GOUFFIER VALENTE 2024.

²⁹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r., sygn. K 1/20 (a továbbiakban: K 1/20).

²⁹⁵ BUCHOLC, Marta (2022): Abortion Law and Human Rights in Poland: The Closing of the Jurisprudential Horizon. *Hague Journal on the Rule of Law*, 14. évf. 1. sz. 73–99.

a lengyel alkotmánybíróság döntése nem teljesen előzmények nélküli, ugyanis aktívan hivatkoznak korábbi, 1997-es határozatukra, ami szintén az abortusz jelenségének korlátozásáról híresült el.²⁹⁶

Magyarország vonatkozásában két jelenség kapcsán merült fel kritika. Egyrészt az Alaptörvény rendelkezését tartják problémásnak, amely szerint „*a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*”²⁹⁷ Másrészt az úgynevezett szívhangrendeletet, emelik ki, amelynek értelmében „*bemutatott orvosi lelet rögzíti, hogy az állapotos nő számára az egészségügyi szolgáltató a magzati életfunkciók működésére utaló tényezőt egyértelműen azonosítható módon bemutatta.*”²⁹⁸ A magyar abortuszszabályozás alapjogi szempontjai vonatkozásában színvonalas tanulmányt írt Somody és Vissy,²⁹⁹ így jelen keretek között csak néhány szempontot villantanék fel a magyar jog védelmében. Először is le kell szögeznünk, hogy az Alaptörvény II. cikke, amely a magzat fogantatástól kezdődő védelméről rendelkezik, egyáltalán nem egyenlő az abortusz tilalmával, hiszen hatályos magzatvédelmi törvényünk nem csak ismeri és elismeri a terhességmegszakítások gyakorlatát, hanem a 12. hétig „*az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén*”³⁰⁰ is engedélyezi azt, ami európai összehasonlításban is meglehetősen magas arányú abortuszstatisztikákat tesz lehetővé.³⁰¹ Másrészt meg szeretném említeni, hogy Kelet-Közép-Európa országai más történelmi tapasztalatokkal rendelkeznek az abortusz vonatkozásában, így például Magyarország a szocializmus évei alatt élt már át szinte korlátlan abortuszliberalizációt,³⁰² míg Franciaország soha nem volt hasonló helyzetben.

Említésre méltónak tartom a szöveg Olaszország felé irányuló kritikáját is. Ennek lényege, hogy bár a jogszabályok védik az abortuszt, de sok orvos lelkiismereti okokra hivatkozva nem hajt végre ilyen beavatkozást. Ugyan a kérdés hipotetikusnak tűnhet, de jelen tendenciák fényében mindenképpen érdemes feltenni, hogy mi történik majd abban az esetben, ha a nő alkotmányban rögzített terhességmegszakításhoz való joga azzal a szintén alkotmányos joggal fog ütközni, amely szerint senki nem kényszeríthető arra, hogy meghasonuljon önmagával. A jelek szerint azonban már erre is megszületett válasz Franciaországban, hiszen vannak olyan politikai erők,

---

²⁹⁶ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. K 26/96 (a továbbiakban: K 26/96),

²⁹⁷ Alaptörvény, II. cikk.

²⁹⁸ A belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról.

²⁹⁹ SOMODY – VISSY 2023.

³⁰⁰ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.

³⁰¹ *Number of abortion procedures performed in European countries in 2018.* (2024). Statista. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/866423/abortion-rate-europe/> (2024. 04. 06.).

³⁰² A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata.

akik az abortusz alkotmányba foglalása után most eltörölnék az orvosok számára biztosított lelkiismereti záradékot.³⁰³

Az alkotmánymódosítás Franciaországon kívüli indokainak és szükségességének vizsgálata során jól láthattuk, hogy ez az érvelés azon kijelentésre épül, hogy az abortuszhoz való hozzáférés joga visszaszorulóban van és azt egyre több tényező fenyegeti. Ennek fényében a jelentés nemzetközi példákkal foglalkozó harmadik része gyakorlatilag a világ többi részének katalógusát tartalmazza, ahol szóhasználatuk szerint még mindig folyik a küzdelem az abortusz jogának elismeréséért. Ennek kapcsán felsorolják mindazokat az államokat, ahol az abortusz teljesen tilos, vagy csak az anya életének veszélye esetén alkalmazható.³⁰⁴ A jelentés végül néhány olyan államot is megnevez, ahol a közelmúltban ismerték el az abortuszhoz való jogot.³⁰⁵ Ennek kapcsán ki kell emelnem, hogy a jelentés ilyen módon való összeállítása megtévesztő lehet, hiszen 6 liberalizáló államot emelt ki a korlátozók hosszú sorával szemben, ami így első ránézésre a terhességmegszakításhoz való jog világszintű visszaszorításának narratíváját látszik alátámasztani. A statisztikák azonban egészen mást mutatnak. A Center for Reproductive Rights adatai szerint az elmúlt 30 évben több, mint 60 ország liberalizálta az abortusszal kapcsolatos jogszabályait.³⁰⁶ Ez a szám még akkor is cáfolja a francia narratívát, ha az elmúlt években számos országban vezettek be szigorításokat és világszinten feléledtek az abortuszszabályozás kompromisszumainak újratárgyalását követelő hangok.

5.1.2.2. Az abortusz szabadságának védelme Franciaországban

A francia politika és jogtudomány egybehangzó állításának megfelelően az abortuszhoz való jog alkotmányban való rögzítése elsősorban a világ többi országa felé intézett felszólításként értelmezhető.³⁰⁷ Az európai államok történetében azonban meglehetősen ritka jelenség, hogy kifejezetten egy külföldi bíróság ítéletére hivatkozva hajtsanak végre alkotmánymódosítást.³⁰⁸ Ennek megfelelően a terhesség önkéntes megszakításának szabadságáról szóló jelentés is igyekszik további indokokat kiemelni, amik már inkább az ország belső viszonyainak

---

³⁰³ NELKEN, Sacha (2024): *Après l'entrée de l'IVG dans la Constitution, LFI veut supprimer la double clause de conscience des médecins*. Forrás: https://www.liberation.fr/politique/apres-lentree-de-livg-dans-la-constitution-lfi-veut-supprimer-la-clause-de-conscience-des-medecins-20240305_HBACCT5SQ5HVJAWPQFGAAPCK5I/ (2024. 04. 06.).

³⁰⁴ Kifejezetten érdekesnek tartom, hogy ezen „szégyenfalon” a Vatikánt is kiemelik, hiszen a katolikus vallásnak egyik alapja a teremtett élet tisztelete és szeretete, amely ellentétes az abortusz gyakorlatával.

³⁰⁵ GOUFFIER VALENTE 2024.

³⁰⁶ *The World's Abortion Laws 2026*.

³⁰⁷ Az elnök is „Francia büszkeség, egyetemes üzenet” címszóval értékelte a helyzetet. Lásd: MACRON, Emmanuel (2024): *Fierté française, message universel*. Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1764710985108009271> (2024. 04. 08.).

³⁰⁸ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

vonatkozásában értelmezhetőek. Az okok rendszere összhangban áll a dokumentum által megnevezett célokkal, amelyeket az abortusz alkotmányossá tétele hivatott biztosítani és amelyek a következőképpen foglalhatóak össze:

- fokozottabb jogi védelem biztosítása az európai szinten gyenge abortuszzabadság számára;
- akadály létrehozása az abortuszzabadság esetleges jövőbeli korlátozásának ellenében;
- az Ötödik Köztársaság alkotmányának gazdagítása, ami valójában két alpontra oszlik:
- az alapvető jogok elismerésére való törekvése és
- a nők jogaiért küzdők támogatása szerte a világon.³⁰⁹

A jelentés által megfogalmazott célokat áttekintve jól látható, hogy azok az abortusz jog általi védelmének kiteljesítésére irányulnak, miközben üzenetet kívánnak megfogalmazni a világ számára. Ez a kiterjesztés kezelhető az alkotmánymódosítás belső motivációjaként, amelynek oka az esetleges jövőbeli szigorításoktól való félelem.

Az alkotmánymódosítás támogatói számára meghatározó gondolatként szolgáltak Simone de Beauvoir gondolatai, aki szerint a nők jogai különösen törekenyek és így folyamatosan védelmezni kell őket.³¹⁰ Ennek a védelemnek a sorába illeszthető az abortuszhoz való jog évtizedekre visszanyúló folyamatos szélesítése is, aminek következő lépését sokan az alkotmányban való rögzítésben látták. Ez nem csak azért volt fontos a módosítás támogatói számára, mert az alkotmányt sokkal nehezebb megváltoztatni, hanem az Alkotmánytanács gyakorlata miatt is. Az Alkotmánytanács ugyanis – bár 1975 óta minden alkalommal alkotmánnyal összhangban állónak tartotta az abortusz jogának szélesítésére irányuló jogszabályokat – soha nem ismerte el alkotmányos természetű alapelvként az abortuszhoz való jogot, ami a jelentés készítője szerint továbblépésre ad okot mielőtt még szigorító tendenciák következhetnének be.³¹¹ Ezen gondolat talaján állnak Eleonora Bottini és szerzőtársai is, amikor úgy fogalmazzak, hogy bár az alkotmánymódosítás nem oldja meg a reprodukív jogok minden kihívását Franciaországban, ugyanakkor jelentősen megnehezíti az ezen jogok esetleges korlátozására való törekvéseket, hiszen az Alkotmánytanács számára szilárd hivatkozási pontot nyújt.³¹²

---

³⁰⁹ GOUFFIER VALENTE 2024.

³¹⁰ GOUFFIER VALENTE 2024.

³¹¹ GOUFFIER VALENTE 2024.

³¹² BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

A jövőbeli szigorításoktól való félelem vonatkozásában ugyanakkor meg kell említenünk azt a sokat emlegetett kritikát is, hogy Franciaországban semmi nem veszélyezteti az abortusz szabadságát, így a jövőbeli fenyegetésekre utaló érvelés voltaképpen az ügy belpolitikai indíttatását igyekszik elfedni. Ezt látszik megerősíteni azon széles körben ismert közvéleménykutatás, amely alapján a Macron-párti lista 12 százalékpontos lemaradásban volt a szélsőjobb mögött, és a szocialistákat is csak 7 százalékponttal előzte meg, ami különösen kényelmetlen helyzetet eredményezett a júniusban esedékes európai parlamenti választásokat megelőzően.³¹³ Nem zárható ki, hogy a helyzet kezelésére valójában csak kapóra jött az abortusz jogának és az ezzel kapcsolatos alkotmánymódosításnak a kérdése, ami felfedte a konzervatív és szélsőjobboldali pártok megosztottságát a témát illetően, és arra kényszerítette őket, hogy a nyilvánosság fokozott érdeklődése közepette vitassanak meg egy olyan témát, ami meglehetősen kellemetlen nekik, és amiről így inkább szívesen hallgattak volna. Eközben Macron politikai támogatottságát jelentősen erősíthette az abortusz kérdéskörének felkarolása, ami rendkívül népszerű témának mondható, különösen a francia fiatalság körében, így könnyű és olcsón megszerezhető győzelmet ígért.³¹⁴ Egyrészt, ahogy erről egy februári közvéleménykutatás is beszámolt a franciák 78%-a támogatta az abortuszhoz való jog alkotmányban való rögzítését,³¹⁵ annak jövőre vonatkozó védelme céljából, másrészt mivel a hatályos jogszabályok tartalmilag semmiben nem változtak az alkotmánymódosítás miatt, így a társadalombiztosítást sem terheli többletköltség.³¹⁶

5.1.3. VILÁGELSŐ VAGY A LIBERÁLIS VILÁG ÚTTÖRŐJE?

Amikor felmerült az abortusz jogának alkotmányban való rögzítése, szinte azonnal megjelent annak a kommunikációja, hogy Franciaország lenne az első állam, amely alkotmányában rögzíti ezen jogosultság védelmét. Ez a gyakran nemzeti büszkeségre is reflektáló érvelés már a javaslat felmerülését övező politikai kommunikációban is megjelent, míg végül a módosítás sikerét követően már tényként kezelve terjedt el. A világelsőség gondolatát emelte ki számos törvényhozás számára készült dokumentum,³¹⁷ de ezt hangoztatta a francia szimpatizánsok

---

³¹³ GOURY-LAFFONT, Victor (2024): *France makes abortion a constitutional right amid rollbacks in US and Europe*. Forrás: <https://www.politico.eu/article/france-moves-to-make-abortion-a-constitutional-right-amid-rollbacks-in-us-and-europe/> (2024. 04. 08.).

³¹⁴ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

³¹⁵ ABBOUD, Leila (2024): *France becomes first nation in world to add abortion rights to constitution*. Forrás: <https://www.ft.com/content/753249b7-0d9e-4203-85f5-1b5d3b6c4c31> (2024. 04. 08.).

³¹⁶ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

³¹⁷ GOUFFIER VALENTE 2024.

számos prominens alakja, így például Melanie Vogel,³¹⁸ továbbá ezt vette át a hírközlő médiumok többsége, mint a Le Monde³¹⁹ vagy a Human Rights Watch is.³²⁰ Le kell azonban szögeznünk, hogy ezen rendkívül széles körben elterjedt információval ellentétben már számos kritika fogalmazódott meg mind a politika területéről, mind a tudományos világból, így meg kell vizsgálnunk valóban Franciaország rögzítette-e először alkotmányában a terhességmegszakítás jogának védelmét.

5.1.3.1. Jugoszlávia – a sokat emlegetett előkép

Jugoszlávia volt az egyetlen ország, ami mind a politikai közbeszédben, mind a tudományos diskurzusban megjelent annak ellenpéldájaként, hogy Franciaország lenne a világ első országa, ami alkotmányában rögzítette az abortuszhoz való jogot. A francia politika sajátos jogértelmezésére utal azon érvelés, ami ennek ellenére folyamatosan figyelmen kívül hagyta az erre vonatkozó felszólításokat. A francia nemzetgyűlés republikánus képviselője, Xavier Breton ugyanis többször is felvetette, hogy van már precedens az abortusz védelmének alkotmányban való rögzítésére, amely kapcsán az 1974-es Jugoszláv alkotmányt nevezte meg. Ennek kapcsán elmondta, hogy a módosítás történelmi jelentőségével való érvelés mindenképpen hibásnak tekinthető, ugyanis a közkeletű állítással ellentétben nem Franciaország lenne az első, aki alkotmányba foglalja az abortusz szabadságát. Véleménye szerint ez a szöveg sokat emlegetett történelmi jelentőségét kérdőjelezi meg, amivel olyan büszkén érveltek a javaslat támogatói. Erre válaszul Gouffier Valente úgy reagált, hogy a jugoszláv utódállamok már nem ismerik el az abortusz szabadságát.³²¹ Éric Dupond-Moretti pedig úgy fogalmazott, hogy Jugoszlávia már nem ország és csak Breton úr hivatkozik az alkotmányára.³²²

A francia politika sajátos jogértelmezésének ellenére a tudományos diskurzusban is megjelent a hivatkozás a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság Alkotmányának 191. cikkére, ami

---

³¹⁸ Melanie Vogel bejegyzésének érdekessége, hogy a képen európai elsősről, míg a hozzá kapcsolt szövegben világsősről beszél. Lásd: VOGEL, Melanie (2024): *L'IVG est désormais dans la Constitution*. Forrás: https://twitter.com/Melanie_Vogel_/status/1764715577413710264 (2024. 04. 10.).

³¹⁹ DARAME, Mariama (2024): *France, first to protect abortion in Constitution, sends message to 'women of the world'*. Forrás: https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2024/03/05/france-protecting-abortion-in-its-constitution-sends-message-to-women-of-the-world_6586538_5.html (2024. 04. 10.).

³²⁰ MARGOLIS, Hillary (2024): *France Protects Abortion as a 'Guaranteed Freedom' in Constitution*. Forrás: <https://www.hrw.org/news/2024/03/05/france-protects-abortion-guaranteed-freedom-constitution> (2024. 04. 10.).

³²¹ *Audition De M. Éric Dupond-Moretti, Garde Des Sceaux, Ministre De La Justice, Et Discussion Générale – Mardi 16 Janvier 2024*. In GOUFFIER VALENTE 2024.

³²² *Compte rendu intégral – Séances du mercredi 24 janvier 2024 (2024)*. Assemblée nationale. Forrás: <https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/comptes-rendus/seance/session-ordinaire-de-2023-2024/premiere-seance-du-mercredi-24-janvier-2024.pdf> (2024. 04. 10.).

számos álláspont szerint már 1974-ben tartalmazott utalást az abortuszszabadságra.³²³ Az említett szövegrész a következőképpen fordítható:

„A gyermekvállalásról való szabad döntés emberi jog. Ez a jog csak egészségügyi okokból korlátozható.”³²⁴

A hivatkozott cikk fordításának vonatkozásában jól látható, hogy az 1974-es jugoszláv alkotmány szövegesen nem tartalmazta az abortusz kifejezést, valamint annak szinonimáit, hiszen az eredeti megfogalmazás gyermekvállalásról vagy gyermekek születéséről való szabad döntésnek fordítható. Ezt azonban némileg kontextusba helyezi a második mondat, amely egyetlen korlátként az egészségügyi indokolást tartja elfogadhatónak. Ezen túlmenően meg kell jegyeznünk, hogy Jugoszláviában meglehetősen kiterjedt volt a terhességmegszakítások gyakorisága, ugyanis az abortuszra a családtervezés egyik eszközeként tekintettek.³²⁵ Ennek következtében kijelenthetjük, hogy a korabeli jugoszláv viszonyok vonatkozásában a gyermekvállalásról való szabad döntés deklarációjába teljes mértékben beletartozott az abortusz szabadsága is. Habár Ignjatovics is elismeri, hogy a francia alkotmány rendelkezése pontosabb, hiszen tisztán elismeri a nők abortuszhoz való jogát, Dupond-Moretti megjegyzése kapcsán elmondja, hogy a 2006-os szerb alkotmány is tartalmaz a jugoszláv elődhöz hasonló deklarációt,³²⁶ Rasevic pedig arról beszél, hogy az abortusz jelenségét szabályozó törvények Jugoszlávia egészére kiterjedtek és azok továbbra is érvényesek Szerbiában.³²⁷

További adalék, a jugoszláv alkotmány értelmezéséhez annak eredeti 1974-es hivatalos angol nyelvű fordítása, amely így hangzik:

„It is a human right freely to decide on family planning. This right may only be restricted for reasons of health.”³²⁸

Ezt azért tartom kiemelendőnek, mert a fordítás készítői jugoszláv jogászok voltak, akik úgy döntöttek, hogy a family planning vagyis családtervezés szófordulattal tudják a legmegfelelőbbben visszaadni az alkotmány rendelkezésének tartalmát, ami így véleményük

---

³²³ IGNJATOVICS 2024.

³²⁴ Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije od 21. februara 1974. godine, Član 191.

³²⁵ RASEVIC, Mirjana (2004): The Question of Abortion in Serbia. *Espace, Populations, Sociétés*, 22. évf. 3. sz. 681–693.

³²⁶ IGNJATOVICS 2024.

³²⁷ RASEVIC 2004, 685.

³²⁸ DUROVIC, Dragoljub főszerk. (1974): *The Constitution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia*. Ljubljana, Dopolna Delavska Univerza. 183.

szerint is megerősíti, hogy a gyermekvállalásról való szabad döntés a családtervezéssel egyenértékű, amibe viszont – ahogy már említettem – az abortusz is beletartozott.

Végezetül meg kell említenem, hogy Bottini és szerzőtársai – akik egyébként sehol nem utalnak az 1974-es alkotmány létezésére – kritikaként fogalmazták meg a francia alkotmánymódosítás kapcsán, hogy a végleges szöveg nem lett gendersemleges, hiszen véleményük szerint így gyengébb lett a megfogalmazás, aminek oka a reprodukzív igazságosságtól való félelem volt.³²⁹ Az 1974-es jugoszláv alkotmány azonban gendersemleges módon emberi jogként beszél a kérdésről, így a francia szerzők logikája mentén a jugoszláv megoldás nem csak korábbi, de „fejlettebb” is lehet a téma vonatkozásában.

5.1.3.2. A francia elsőség mítoszának további árnyalása: abortusz egyéb országok alkotmányaiban

Az abortuszhoz való jog alkotmányban való rögzítése szempontjából három afrikai ország, vagyis Eswatini, Szómália és Kenya alkotmányairól is beszélünk kell. Ezek a dokumentumok azért érdemelnek figyelmet, mert már a francia alkotmánymódosítás előtt is tartalmazták az abortusz kifejezést, igaz ahogy azt Bottini és kollégái kiemelik, a hozzáférés védelme helyett a tiltás került kihangsúlyozásra.³³⁰ Minthogy a három szöveg meglehetősen hasonló logika mentén kezeli a kérdéskört, hiszen megállapítják az abortusz tilalmát, majd kivételeket fogalmaznak meg az abszolút tiltás alól, ezért jelen keretek között csak Kenya alkotmányának vonatkozó rendelkezéseit szeretném ismertetni, amik a következőképpen fordíthatóak:

„Az abortusz nem megengedett, kivéve, ha képzett egészségügyi szakember véleménye szerint sürgősségi kezelésre van szükség, vagy az anya élete vagy egészsége veszélyben van, vagy ha bármely más írott törvény megengedi.”³³¹

A fentiekből jól látható, hogy bár Kenya alkotmánya alapvetően tiltja az abortusz jelenségét, de mégis több esetben engedélyezi azt, amelyek közül az utolsó akár a széleskörű liberalizációra is lehetőséget kínálhat, hiszen lehetővé teszi azt, hogy a törvények további kivételeket állapítsanak meg a főszabály alól. Itt szeretném megjegyezni, hogy ugyan a szövegben valóban a jelenség tiltása a hangsúlyos, de a kivételek rögzítése véleményem szerint a jelenség alkotmányos védelmét is megalapozza a megnevezett helyzetek során. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a felsorolt három afrikai ország megelőzte volna Franciaországot az abortusz jogának deklarálásában, hiszen nem általános jelleggel állítják fel az adott szabadságot. Mégis

---

³²⁹ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

³³⁰ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

³³¹ Constitution of Kenya (2010), Article 26 (4).

említésre méltóak a tudományos diskurzusban, ugyanis kevés ország alkotmánya tartalmazza az abortusz kifejezést, de ahogy láthatjuk, manapság sem Franciaország rendelkezik az egyetlen ilyen dokumentummal.

Végezetül meg kell említenünk az Amerikai Egyesült Államok 17. tagállamának számító Ohio alkotmányát is, amiben már 2023-ban rögzítették az abortuszhoz való jog védelmét, jóllehet annak hatásai közel sem olyan elsöprőek, mint Franciaországban.³³²

„Minden egyénnek joga van saját reprodukív döntéseit meghozni és végrehajtani, beleértve, de nem kizárólagosan, a következőkre vonatkozó döntéseket:

- 1. fogamzásgátlás;*
- 2. termékenységi kezelés;*
- 3. a saját terhesség folytatása;*
- 4. vetélésgondozás; és*
- 5. abortusz.”³³³*

A szöveget vizsgálva megállapítható, hogy a francia megfogalmazással ellentétben és a jugoszlávhoz hasonlóan itt is gendersemleges szóhasználattal találkozhatunk, de ezen túlmenően is meglehetősen ambiciózus az alkotmány deklarációja. A példalózó felsorolás ugyanis egyrészt nyitva hagyja további elemek védelem alá helyezését, ráadásul önmagában állva is tartalmaz minden olyan elemet, amit kritikusai hiányoltak az időben is később született francia alkotmánymódosításból.³³⁴

5.1.4. A FRANCIA ESETTANULMÁNY ÖSSZEFOGLALÁSA

Az abortusz franciaországi szabályozásának története hosszú utat járt be az elmúlt fél évszázadban, amelynek során egy jog által üldözött és büntetni rendelt cselekményből a nők számára garantált alkotmányos szabadsággá vált. Ez az út ugyanakkor a jelek szerint közel sem ért véget, hiszen vonatkozásában nem csak egy a világ felé küldött üzenetről beszélhetünk, hanem állandó hivatkozási pontról is a szexuális és reprodukív jogok kiterjesztéséért küzdő csoportok számára.

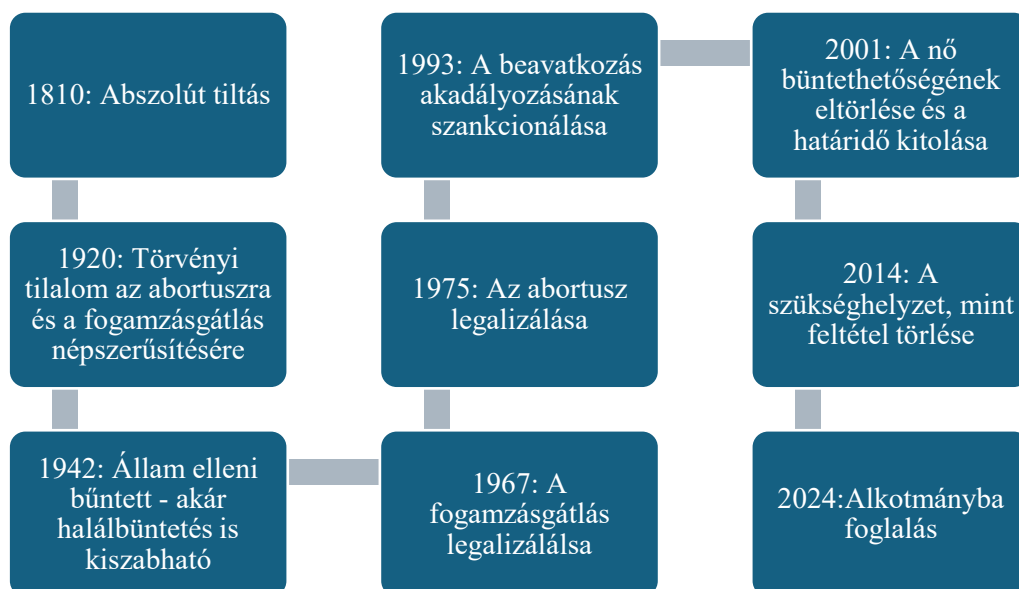
³³² SMITH, Julie Carr (2024): *Ohio voters just passed abortion protections. When and how they take effect is before the courts.* Forrás: <https://apnews.com/article/abortion-ohio-constitutional-amendment-republicans-courts-fb1762537585350caeee589d68fe5a0d> (2024. 04. 12.).

³³³ Constitution of the State of Ohio, Article I, Section 22.

³³⁴ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

A fejezetben ezen jelenség legfontosabb aspektusainak áttekintésére vállalkoztam, amelynek keretében először megvizsgáltam az abortusz franciaországi történetét. Ennek alapján megállapítható, hogy az 1975 óta folyamatosan liberalizálódó szabályozás napjainkra meglehetősen gyorsan jutott el az alkotmányban való rögzítés állapotába. Ennek indokai azonban kifejezetten változatosnak mondhatóak és a hivatalos indokolás szerint túlterjeszkednek az ország határain. Vizsgálatuk azonban arra enged következtetni, hogy a legtöbb indok, így az abortusz jogának világszintű visszaszorulására irányuló tendenciáktól való félelmek sem kellően alátámaszthatóak, ezért az alkotmánymódosítás vonatkozásában felmerül a politikai haszonszerzés motivációja. Az azonban vitathatatlan, hogy a nemzeti büszkeségre is erősen építő érvelés összeeseng azzal, hogy a francia nemzet identitását meghatározza az egyén szabadságának fontossága, amelynek védelme része az állam önmeghatározásának is. Megállapítható, hogy ugyan egyértelműen magának követeli az elsőség dicsőségét, mégsem Franciaország a világ első állama, ami alkotmányában rögzítette az abortusz szabadságát, ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy az esemény utóélete bizonyosan ennek vonatkozásában lesz a legjelentősebb, hiszen mintául szolgálhat más államok számára is.

A következő ábrán a francia abortuszszabályozás történetének legfontosabb mérföldköveti láthatóak, amelyeket a magyar mintával azonos struktúra keretében dolgoztam ki, így lehetővé teszi az összehasonlítást:

6. ábra: A francia abortuszszabályozás mérföldkövei³³⁵

³³⁵ A szerző saját szerkesztése.

A 6. ábrán is jól látható, hogy Franciaország 1967 óta konzekvensen képviseli a szabályozás liberalizálását és ezáltal a beavatkozás mindenki számára elérhetővé tételét. Ez a több, mint fél évszázados egyértelmű tendencia meglehetősen ritka és annak ellenére is jól jelzi a francia politika kérdés kapcsán mutatott konszenzusát, hogy az alkotmányba való belefoglalásnak ellenzői is szép számmal akadtak. Ehhez azonban hozzá kell tennem, hogy Magyarországgal vagy akár Lengyelországgal szemben Franciaország nem élte át az Európa keleti felén történt rendszerváltozások politikai és ideológiai fordulatait, így természetesen a politikai következetesség is könnyebben számonkérhető az 1958 óta létező Ötödik Köztársaságon.

Véleményem szerint egy nagyon fontos történelmi tapasztalattal mégis a francia jog és társadalom van lemaradva a posztoszocialista államokhoz képest. Magyarország és a szovjet blokk többi állama ugyanis élt már át gyakorlatilag teljes abortuszliberalizációt a szocializmus évei alatt, így annak társadalmi és demográfiai hatásaival is tisztában vannak. Franciaország ezzel szemben napjainkra alakította ki történetének legengedékenyebb szabályozását a témában, így nem is látszódnak még a változások hosszútávú hatásai.

5.2. ESETTANULMÁNY A LENGYEL JOGKORLÁTOZÓ MODELLELRŐL

Lengyelország abortuszszabályozása a legszigorúbbak között van Európában, egy dolog azonban élesen megkülönbözteti Európa más, szintén szigorú korlátozásokat alkalmazó államaitól, ez pedig a jogfejlődés iránya. A lengyel rendszernél még szigorúbb korlátozásokat fenntartó Andorra, Málta, Vatikán, Monaco vagy Liechtenstein jogára ugyanis a folyamatosan fenntartott, hagyományörző szigor a jellemző. Ez alatt azt értem, hogy ezekben a miniállamokban, amelyek nagy részében hagyományosan is meghatározó az intézményes katolicizmus nem szigorítás útján jutottak el a jelenlegi állapotba, hanem megmaradtak azon jogszabályaik, amelyek még az egész Európában jelen lévő egyházi alapú tiltás időszakában születtek. Természetesen ezek az államok továbbra is rendkívül szigorú keretek között szabályozzák a kérdéskört, de az elmúlt években itt is figyelhetőek meg kisebb enyhülések, mint például 2023-ban Máltán, ahol engedélyezték az anya érdekében történő életmentő beavatkozást.³³⁶

Lengyelország ezzel szemben szigorítások révén vált az abortuszhoz való hozzáférést erőteljesen korlátozó állammá, ami a szocializmus időszakának gyakorlatilag teljes szintű

---

³³⁶ CILIA Thomas (2023): ACT No. XXII of 2023 – Criminal Code (Amendment) Act. *Law Tracker*, 1. évf. September. 2.

liberalizációja óta kisebb megszakításoktól eltekintve folyamatos módon, korlátozások sokaságával jutott el a jelenleg is hatályban lévő szabályozásig. Ezen eseménysor alakításában a parlament mellett a lengyel alkotmánybíróság is kulcsszerepet játszott, sőt az elmúlt évtizedek legjelentősebb korlátozásai is ezen testület döntéseire köthetőek, ami rávilágít azon hipotézisem érvényességére is, amely szerint a jogalkotói konszenzuskeresés kudarca miatt a szabályozás súlypontja az alkotmánybíróságokra helyeződik át, így azok szerepe felértékelődik.

A jogalkotói konszenzuskeresés hiánya a lengyel társadalomnak a kérdéskört érintő nagyfokú megosztottságával magyarázható. Lengyelországban az emberek túlnyomó többsége ugyanis római katolikus vallású és az egyház hagyományosan rendkívül befolyásos, ami a nemzetközpontú biopolitika, illetve az abortusz jelenségével kapcsolatos aggodalmak megfogalmazása kapcsán erős szövetségest jelent a konzervatív életpárti politikai erőknek.³³⁷ A római katolikus egyház hatása mindig is kiemelkedő volt Lengyelország és a lengyel nép történetében, ami alól az abortusz szabályozása sem függetleníthette magát, márpedig ez a hatás egyértelműen az abortuszok számának visszaszorítása felé terelte a szabályozást. Ez járul hozzá azon általam már említett tétel érvényességéhez is, hogy a nemzeti identitás meghatározó eleme a katolicizmus, ami az ország történelmi felosztottsága idején egyfajta nemzetmagtartó erővé lépett elő, és amelynek tanításai a teremtett élet tiszteletére és védelmére nevelnek, ami élesen szemben áll az abortusz gyakorlatával.

Lengyelország tehát Franciaország ellentétéként az európai polarizáció másik pólusát alkotja, ami már önmagában is indokolná a vizsgálatát. További fontos szempont azonban, hogy a nemzetközi szakirodalom 2015 és 2023 között gyakran von párhuzamot a lengyel és a magyar jogfejlődés közé, így a nemzetközi szócikkek is gyakran közösen tárgyalják őket többek között „illiberális fordulat”³³⁸ és „genderellenes politika” címszavak kíséretében.³³⁹ Ebből kifolyólag a lengyel modell ismerete különösen indokolt a magyar szabályozás nemzetközi keretbe ágyazása érdekében

5.2.1. A LENGYEL „ABORTUSZ-KOMPROMISSZUM” KIALAKULÁSÁHOZ VEZETŐ ÚT

Lengyelország abortusztörténetének – hasonlóan a vele évszázadokig szomszédos Magyarországhoz – első szakaszát a kereszténység gondolatrendszerének primátusával

---

³³⁷ BUCHOLC 2022, 81.

³³⁸ DRINÓCZI Tímea – BIEN-KACAŁA, Agnieszka (2022): *Illiberal Constitutionalism in Poland and Hungary. The Deterioration of Democracy, Misuse of Human Rights and Abuse of the Rule of Law*. London, Routledge.

³³⁹ GRZEBALSKA, Weronika – PETŐ Andrea (2018): The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland. *Women's Studies International Forum*, 68. évf. 164–172.

jellemezhetjük, ami egyértelműen bűncselekményként kezelte a magzat elpusztítását, így nem beszélhetünk az abortuszok legális formájáról. Lengyelország azonban 1772-től (1795-től) 1918-ig tartó felosztása miatt sokáig nem hozott az abortusz szabályozásával kapcsolatos autonóm törvényeket, társadalma és orvosszakmája az öt felosztó birodalmak jogán keresztül került kapcsolatba a kérdéskör szabályozásával, ami a mai napig érzékelhető módon meghatározza például az orvosok abortuszhoz való hozzáállását.³⁴⁰

A független lengyel állam újjáalakulását követően 1932-ben alkotta meg saját büntető törvénykönyvét, ami gyakorlatilag Európa egyik legprogresszívebb abortuszszabályozását valósította meg, hiszen a terhességek megszakítását időbeli korlátozás nélkül tette lehetővé az anya életének vagy egészségének veszélye esetén, illetve abban az esetben, ha a terhesség jogellenes cselekmény eredményeképpen jött létre.³⁴¹ Ez a törvény már azért is érdekes, mert a rajta dolgozó kodifikációs bizottság munkája során a társadalmi-gazdasági okokból végrehajtott abortusz megítélésről is vita zajlott, aminek elfogadásával még a véglegesnél is liberálisabb szabályozás jöhetett volna létre.³⁴²

A szocializmus korában aztán további változások következtek be. Az 1932-ből származó rendszer 1956-ig maradt hatályban, amikor felváltotta a szovjet minták követése. Az ekkor megszületett terhességmegszakítás megengedhetőségének feltételeiről szóló törvény az illegális abortuszok veszélyességére hivatkozva igyekezett azokat a kórházak falai közé terelni, ezért számos társadalmi-gazdasági tényezőt vezetett be a terhesség jogszerű megszakításának alapjaként.³⁴³ Ez a törvény tehát társadalmi okokból dekriminalizálta az abortuszt, de nem ismerte el a nők abortuszhoz való jogát, és aki ilyen beavatkozást akart végeztetni, annak először két orvossal kellett konzultálnia a beavatkozás engedélyezése érdekében. A gyakorlatban csak 1959-ben vezették be a kérelemre történő abortusz lehetőségét, amikor az egészségügyi miniszter rendelete jelentősen egyszerűsítette az eljárást és kimondta, hogy a nehéz életkörülményekre való hivatkozást ellenőrzés nélkül el kell fogani.³⁴⁴

---

³⁴⁰ Érdekes módon éppen az Orosz Birodalomban jelent meg először az a progresszív orvosi diskurzus, ami már az abortusz kérdésének szociális vetületeivel is foglalkozott. A témában lásd: KRAJEWSKA, Atina (2021): Rupture and Continuity: Abortion, the Medical Profession, and the Transitional State—A Polish Case Study. *Feminist Legal Studies*, 29. évf. 3. sz. 323–350.

³⁴¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. - Kodeks karny.

³⁴² NOWICKA, Wanda (2004): The Struggle for Abortion Rights in Poland. In PARKER, Richard – PETCHESKY, Rosalind – SEMBER, Robert eds.: *SexPolitics: Reports from the Front Lines*. Rio de Janeiro, Sexuality Policy Watch. 167–196., 169.

³⁴³ Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

³⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 1959 r. w sprawie przerywania ciąży.

Az 1989-es rendszerváltozások korát tehát Lengyelország is egy, az abortusz kérdéskörét meglehetősen szabadosan kezelő, szovjet mintájú szabályozással kezdte, ami természetesen nagyon korán szemet szűrt a hagyományosan erős, sőt képletesen a szocialista ideológia felett is győzedelmeskedő katolikus egyháznak. Ennek következtében megnövekedett a jogszabályok szigorításának igényével fellépők tábora, és kezdetét vette egy, a teljes társadalmat átható, élénk érdeklődéssel övezett abortuszvita, amit végül csak 1993-ban sikerült lezárni.

Ennek első lépéseket erőteljes egyházi támogatással még 1989-ben benyújtottak egy törvényjavaslatot az abortusz teljes betiltására, ami ekkor még elbukott.³⁴⁵ A társadalmi vita hevességét jó jelzi azonban, hogy 1989 és 1991 között összesen 11 olyan törvénytervezetet terjesztettek a lengyel parlament elé, amelynek célja az abortuszok korlátozása volt.³⁴⁶ Az 1989-es év azért is meghatározó a későbbi fejlemények szempontjából, mert újjáalakult a korábban nagy hagyománnyal bíró orvosi kamara, ami nagymértékű önszabályozási jogokkal rendelkezett, és amelyek vezetősége a társadalom számára jól ismert, korábbi rendszerrel markánsan szembenálló, katolikus orvosok közül került ki.³⁴⁷ Ennek eredményeképpen már az első közgyűlés felszólította a lengyel parlamentet az 1956-os abortusztörvény felülvizsgálatára, majd 1991-ben megszületett az orvosok etikai kódexe, ami az 1932-es alapokra visszatérve kimondta, hogy a magzat életét veszélyeztető orvosi beavatkozások csak az anya életének és egészségének megmentése érdekében, illetve bűncselekmény következményeként megengedettek.³⁴⁸ Ezek a rendelkezések nyíltan szembementek a még mindig hatályban lévő 1956-os törvénnyel, ezért az ombudsman számos alkalommal megtámadta a kódexet, illetve a kamara jogalkotói hatáskörét is, de – ahogyan a korlátozásra irányuló törvényjavaslatok – ezek a beadványok sem érték célt.³⁴⁹

A társadalmat és a politikát is mélyen megosztó kérdés első szakasza végül egy kompromisszumos törvény elfogadásával zárult 1993-ban. Születésének körülményeiről sokat elmond, hogy Hanna Suchocka kormánya is megosztott volt a kérdést illetően, és a Szejm is csak szűk többséggel, vagyis 213 igen szavazattal, 29 tartózkodás mellett, 171 ellenében fogadta el.³⁵⁰ A családtervezésről, az emberi embrió védelméről és az abortusz engedélyezésének feltételeiről szóló 1993. január 7-i törvényt azonban mindezek ellenére is egy

---

³⁴⁵ KRAJEWSKA 2021, 341.

³⁴⁶ NOWICKA 2004, 170.

³⁴⁷ KRAJEWSKA 2021, 341.

³⁴⁸ Uchwała Nadzwyczajnego II Krajowego Zjazdu Lekarzy z dnia 14 grudnia 1991 r. w sprawie Kodeksu Etyki Lekarskiej, Art. 37.

³⁴⁹ KRAJEWSKA 2021, 341.

³⁵⁰ MILLER, Stefania Szlek (1997): Religion and Politics in Poland: The Abortion Issue. *Canadian Slavonic Papers*, 39. évf. 1–2. sz. 63–86., 77.

kompromisszumos megoldásként emlegeti a szakirodalom, amely alapvetően lezárta az abortuszvitát.³⁵¹

5.2.2. AZ „ABORTUSZ-KOMPROMISSZUM” TARTALMA ÉS A MEGVÁLTOZTATÁSÁRA IRÁNYULÓ ELSŐ KÍSÉRLETEK

Az 1993-as lengyel abortusztörvény a társadalom eltérő pólusai közötti kompromisszum eredményeként született, vagyis megalkotói azzal a lehetetlennek látszó dilemmával szembesültek, hogy az új szabályozás a társadalom mélyen vallásos és konzervatív csoportjainak éppen úgy elfogadható legyen, mint a progresszív és liberális rétegeknek. Ezzel együtt járt, hogy a konzervatívok által támogatott 1932-es alapokat kellett valamiképpen összehangolni az abortusz biztonságos és mindenki számára elérhető biztosításával. Habár ezen cél sikere lehetetlennek tűnt és valóban senki nem volt igazán elégedett az új szabályozással, a jogalkotó mégis képes volt olyan jogszabályt alkotni, ami a mai napig a lengyel szabályozás alapjának tekinthető.

A családtervezésről, az emberi embrió védelméről és az abortusz engedélyezésének feltételeiről szóló 1993. január 7-i törvény ugyan kimondta az abortuszok általános tilalmát, de kiterjesztette annak legális indokait és létrehozott egy kiskaput is. Ennek értelmében két évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő, aki a magzat halálát okozza, de azt is kimondták, hogy a terhességét megszakító nő nem büntethető, illetve különösen indokolt esetben a bíróság eltekinthet a büntetés kiszabásától a bűncselekmény elkövetőjével szemben.³⁵² Ezen túlmenően a törvény előírja, hogy a terhességszakítást legálisan csak orvos végezheti el egészségügyi intézményben, ami négy indok következtében történhet meg (jóllehet az első kettőt később összevonták, egységként kezelték):

1. A terhesség veszélyt jelent az anya életére vagy súlyos veszélyt az egészségére, amelyet két – a beavatkozást végző orvostól eltérő – orvos szakvéleménye igazol, kivéve, ha a beavatkozás az anya életét fenyegető közvetlen veszélye elhárítása miatt azonnal indokolttá válik.
2. A gyermek halála az anya életének megmentése vagy az anya egészségének súlyos károsodása elleni fellépés következménye, amelynek veszélyét két másik orvos szakvéleménye megerősítette.

---

³⁵¹ ŁĘTOWSKA, Ewa (2020): A Tragic Constitutional Court Judgment on Abortion. *Verfassungsblog*. Forrás: <https://verfassungsblog.de/a-tragic-constitutional-court-judgment-on-abortion/> (2026. 02. 04.).

³⁵² Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

3. A prenatális vizsgálatok a magzat súlyos és visszafordíthatatlan károsodását jelzik és ezt két, a beavatkozást végző orvostól eltérő orvos szakvéleménye igazolja.
4. Alapos a gyanú, hogy a terhesség bűncselekmény (például nemi erőszak) következménye, amelyet ügyészségi igazolás támaszt alá.³⁵³

A fentiekből is jól látható, hogy az abortusz indokainak gazdasági-társadalmi nehézségekre való kiterjesztését elvetették. Ezen túlmenően egy olyan módosítást is elutasítottak, ami alapján az állam lett volna a felelős a korlátozó abortuszpolitikából eredő következményekért, ami magában foglalta volna a gyermekek és a szülők – különösen az egyedülálló anyák – ellátását.³⁵⁴

Az 1993-as abortusztörvényről, mint minden kompromisszumról elmondható, hogy mindkét félnek túl kevés volt, ezért már rövidebb idővel a megalkotása után is igyekeztek azt megváltoztatni. Kritikusai kiemelték, hogy az új szabályozás nyelvezete szakmai szempontból pontatlan és ideológiailag elfogult, emellett a büntetőjogi szankciók miatti orvosi félelem még a legálisan engedélyezett esetekben is megfosztotta a nőket az egészségügyi ellátástól, a szegényebb rétegeket pedig veszélyes, illegális beavatkozások felé kényszerítette.³⁵⁵ A „kompromisszum” megváltoztatására irányuló első törekvés a kormányra visszatérő baloldal részéről érkezett 1996-ban. Ezt azért kell kiemelnünk, mert a későbbi eseményeket, így például az alkotmánybíróság 2020-as döntését is sokan vádolják az 1993-as kompromisszum felrúgásával.³⁵⁶

Az abortusztörvény 1996-os módosítását a szakirodalom gyakran egy rövid életű liberalizációs kísérletként emlegeti.³⁵⁷ Ennek ellenére elmondható, hogy céljai rendkívül ambiciózusok voltak, ugyanis a teljes abortuszsabályozás logikáját igyekeztek vele megváltoztatni. Ahogy már említettem, az 1993. évi abortusztörvény először kimondta az abortusz általános tilalmát, majd ezen tilalom alól határozott meg kivételeket. Ezek a kivételek ráadásul a büntető törvénykönyvben szerepeltek az általános tiltás rendelkezését követően. 1996-ban viszont kivették ezeket a feltételeket a büntető törvénykönyvből és áttették őket magába a családtervezési törvénybe. Ezzel teljesen megváltoztatták a szabályozás logikáját, hiszen a

---

³⁵³ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.

³⁵⁴ MILLER 1997, 77.

³⁵⁵ NOWICKA, Wanda (1994): Two Steps Back: Poland's New Abortion Law. *Journal of Women's History*, 5. évf. 3. sz. 151–155.

³⁵⁶ Ewa Letowska egyenesen az abortuszvita újraindításáról és az 1993-as abortusz-kompromisszum lezárásáról ír. Lásd: ŁĘTOWSKA 2020.

³⁵⁷ KRAJEWSKA 2021, 342.

büntetőjogi megközelítést, amely szerint az abortusz bűncselekmény, de a megjelölt kivételek esetén nem büntethető, felváltotta az egészségügyi megközelítés, amely szerint egy orvosi eljárásról van szó, ami a megjelölt esetekben végezhető el. Ezen túlmenően a baloldali kormány célja a szociális indikáció visszaállítása volt, amellyel a terhesség 12. hetéig szerették volna elérhetővé tenni az abortuszt, ha az anya anyagi vagy magánéleti válságban van. Ebből kifolyólag a törvény 4a. cikke a következő rendelkezéseket hozta:

„1. A terhességmegszakítást csak orvos végezheti, ha:

- 1) a terhesség veszélyezteti a terhes nő életét vagy egészségét,*
- 2) a prenatális vizsgálatok vagy egyéb orvosi indikációk súlyos és visszafordíthatatlan magzati károsodás vagy az életét fenyegető gyógyíthatatlan betegség nagy valószínűségét jelzik,*
- 3) alapos gyanú áll fenn, hogy a terhesség tiltott cselekmény eredménye,*
- 4) a terhes nő nehéz életkörülmények között van, vagy nehéz személyes helyzetben van.*

2. Az 1. bekezdés 2. pontjában meghatározott esetekben a terhességmegszakítás mindaddig megengedett, amíg a magzat el nem éri a terhes nő testén kívüli önálló életképességet; az 1. bekezdés 3. vagy 4. pontjában meghatározott esetben, ha a terhesség kezdete óta legfeljebb 12 hét telt el.”³⁵⁸

Jól látható, hogy a törvény valóban jelentősen kiterjesztette az abortuszhoz való hozzáférés lehetőségét. Ezt a tényt a baloldali kormány jelentős sikereként könyvelte el, ugyanakkor ezzel a lépésével nem csak felrúgta a korábban kialakított „abortusz-kompromisszumot”, hanem egyszerismind olyan „bumeráng-hatást” indított el, ami valójában évtizedekre a jobboldal kezébe adta az abortuszzsabályozás alakításához szükséges fegyvert. Az 1996-os abortusztörvény sikere csak egy évig tartott, ugyanis az új szabályozás az alkotmánybíróság elé került, aminek tevékenysége folytán 1997-ben újra megszűnt a szociális indikáció.

5.2.3. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG FOKOZÓDÓ AKTIVITÁSA

Az abortusztörvény 1996-os módosítása óta Lengyelország parlamentje nem foglalkozott az abortuszzsabályozás kérdéskörével. Helyét az alkotmánybíróság vette át, ami ugyan már korábban is számos alkalommal találkozott a kérdés különböző vetületeivel, a döntések súlypontja nem ennél a testületnél volt. Ennek a dinamikája változott meg 1997-től kezdődően, amikor híres K 26/96 számú határozatukkal voltaképpen blokkolták a liberalizációt az egy évvel

---

³⁵⁸ Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

korábban bevezetett szociális indikáció eltörlésével. Ezt követően pedig több ízben is olyan meghatározó döntéseket hoztak, amelyekkel a lengyel szabályozás a szigorítás útjára lépett. Ez a szigorítás folyamatosan következett be az első döntést követő mintegy másfél évtized alatt, és gyakorlatilag három határozatból áll.

Ahogy említettem ennek első eleme az 1997-es K 26/96-os számú határozat volt, amely megállapította a szociális indikáció alkotmányellenességét. A második meghatározó döntés, a 2015-ös K 12/14 számú határozat, ugyan nem kifejezetten az abortusz indikációinak kérdéskörével foglalkozott, a gyakorlatban mégis nagyban megnehezítette annak hozzáférhetőségét, hiszen megszüntette azon orvosokra háruló kötelezettséget, hogy amennyiben lelkiismereti okokból megtagadják az abortuszt, a terhes nőt egy másik orvoshoz vagy kórházba irányítsák, ahol már végrehajtják a beavatkozást. A harmadik meghatározó döntés pedig a 2020-as K 1/20 határozat volt, ami megállapította a magzat súlyos és visszafordíthatatlan fogyatékosága vagy gyógyíthatatlan betegsége miatti abortusz alkotmányellenességét, így eltávolítva a törvény indikációinak sorából még egy lehetőséget.

Mindhárom később részletesen is tárgyalt határozat Lengyelország Alkotmányának 38. cikkére hivatkozik, amely kimondja, hogy:

„A Lengyel Köztársaság biztosítja minden emberi lény életének jogi védelmét.”³⁵⁹

Ezen mondat olvasásakor szinte rögtön belefuthatunk abba a felismerésbe, hogy a korábbi fejezetekben említett ellentmondás (vagyis, hogy az ember életének kezdete nem határozható meg egyértelműen, ezért értelmezési kérdéssé válik, hogy az ember életének védelmébe beleértjük-e a magzatot) nem értini az alkotmány szövegét, hiszen nem az ember, hanem az emberi lény életének védelmét deklarálja. Ebből következően az alkotmánybíróság is konzekvensen abból indult ki, hogy az élet védelme a fogantatással kezdődik és az élethez való alapjog felülír minden más jogot, így a nők önrendelkezését, illetve az orvosok kötelezettségeit is.

A következő fejezetekben az említett három döntést vizsgálom meg, hogy ezeken keresztül mutassam be a lengyel abortuszszabályozás 1997 óta tartó szigorodásának folyamatát, amely az európai abortuszszabályozások változásának másik pólusát jelenti az 1975 óta folyamatosan enyhítő Franciaország mellett.

---

³⁵⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Art. 38.

5.2.3.1. A liberalizáció blokkolása – az alkotmánybíróság 1997-es K 26/96 számú határozata

A lengyel alkotmánybíróságot az 1993-as „abortusz-kompromisszum” baloldali kormány általi felrúgása tette az események központi szereplőjévé, hiszen az abortusztörvény 1996-os módosítása kényszerítette ki, hogy a testületnek egyáltalán foglalkoznia kelljen az ügygel. Ez azért különösen tragikus az abortusz szabadságát hirdetőik részéről, mert egy progresszív, liberalizáló cselekmény váltotta ki a testület azon ellenreakcióját, ami aztán a legmeghatározóbb jogi lépéssé vált az abortuszsabályozás későbbi szigorítása felé, aminek következtében később már a korlátozások irányába mozdult el az eredeti 1993-as szabályozás.

Hasonlóan érdekes volt a helyzet az alkotmány körül, amit az alapvetően baloldali többségű parlament fogadott el 1997. április 2-án, hiszen ahogy említettem ennek 38. cikke vált a szigorítások alapjává. Lengyelország új alkotmányának születése kapcsán ugyanis alapvető kérdéssé vált, hogy melyik politikai oldal alkotja azt meg.³⁶⁰ Ennek következtében az alkotmányozás dicsőségét magának akaró baloldal azt a taktikát választotta, hogy minden igényt beleírtak az alkotmánytervezetbe és számos engedményt tettek a katolikus egyház és a jobboldal felé.³⁶¹ Így került a szövegbe az emberi élet védelméről szóló 38. cikk is, de a kompromisszum jegyében elhagyták belőle az egyház által eredetileg javasolt fogantatás szót, így azt gondolták, hogy az nem fogja érinteni az abortusz törvényi szabályozását. Tévedtek.

Az alkotmánybíróság 1997 május 28-án hozta meg a K 26/96 számú határozatát, tehát annak megalkotása során nagyrészt még a régi alkotmány rendelkezései voltak hatályban, azonban már ismerték az új rendelkezéseket is. Ez azért különösen fontos, mert a testület a hatályos alkotmány rendelkezéseire alapozta a határozatát, tehát alapvetően nem az új alkotmány 38. cikkéből vezette le az életvédelmet, hanem a demokratikus jogállam elvéből. Ez a megoldás azért volt meglehetősen ravasz, mert – tökéletes jogi öngazolással – a határozat végén azt is megfogalmazták, hogy mivel az új 1997-es alkotmány 38. cikke kifejezetten megfogalmazza minden emberi lény életének védelmét, ezért az megerősítette és kifejezetten kimondta azon alkotmányos indokokat, amelyek mentén az alkotmánybíróság is meghozta döntését.³⁶²

A testület szerint tehát az emberi élet az alkotmány által védett érték, amely a demokratikus jogállam elvéből vezethető le. Véleménye szerint ugyanis egy ilyen állam által meghatározott jogok és kötelezettségek tényleges hordozóiként csak emberek ismerhetők el, az élet pedig az

---

³⁶⁰ OSIATYŃSKI, Wiktor: (1997): A Brief History of the Constitution. *East European Constitutional Review*. 6. évf. 2-3. sz. 66-76., 68.

³⁶¹ OSIATYŃSKI 1997, 67-68.

³⁶² K 26/96, Uzasadnienie, pkt 4.9.

emberi lény alapvető tulajdonsága, tehát ha az élet elveszik, akkor az emberi lény mint jogok és kötelezettségek jogosultja is megsemmisül.³⁶³ Ebből következik, hogy a jogállamiság elve magában hordozza az emberi élet kezdettől fogva való tiszteletben tartását, tehát annak a fejlődés minden szakaszában védelem alatt kell állnia, hiszen nincsenek pontosan körülhatárolt kritériumok, ami lehetővé tennék a megkülönböztetést az élet fejlődési szakaszai között.³⁶⁴

Ezt követően állították szembe a különböző jogosultságokat, amelyek ütközése kapcsán megállapították a szociális indikáció alkotmányellenességét. A testület véleménye szerint ugyanis az emberi élettel nem konkurálhat a várandós nő azon joga, hogy anyagi helyzete ne romoljon, hiszen az életkörülmények csak másodlagosak lehetnek az élet mellett.³⁶⁵ Ezen túlmenően a testület azt is kiemelte, hogy a törvényben megfogalmazott nehéz személyes helyzet fogalma túl homályos, ami nem teszi lehetővé olyan alkotmányos érték azonosítását, ami versenghetne az élethez való joggal.³⁶⁶

A testület ezt követően a bűnügyi és szociális indikációhoz tartozó 12 hetes időhatárt is bírálta. Véleményük szerint ugyanis a terhesség során fellépő érdekek konfliktusának lényege nem változik meg a 12 hét eltelte után sem, ezért ez az időbeli határ önkényes.³⁶⁷

Az alkotmánybíróság azt is megállapította, hogy a gyermekvállaláshoz való jog a gyermek anyjának és apjának közös joga, illetve ehhez kapcsolódóan éles határt húzott a fogantatás előtti és utáni döntési szabadság közé. Kimondta ugyanis, hogy fogantatás előtt a felek szabadon dönthetnek arról, hogy vállalnak-e gyereket, de ha már megtörtént a fogantatás, tehát kialakult az élet, akkor a gyermekvállaláshoz való jognak már csak a pozitív aspektusa létezik, hiszen az nem értelmezhető úgy, mint ami jogot ad a magzat elpusztítására.³⁶⁸ Ezen tétel megfogalmazására véleményem szerint kizárólag azért volt szükség, hogy a szociális indikáció oldaláról lezárják azon abortusszal kapcsolatos érvet, amely szerint az az anya gyermekvállaláshoz való jogába tartozik, amely megjelent a jugoszláv joggyakorlatban, ahol az abortusz a családtervezés eszközeként volt számontartva. Ezt azért tartom rendkívül fontosnak, mert az alkotmánybíróság határozatában nem vizsgálta a törvény bűnügyi indikációját, amikor a terhesség például nemi erőszak eredménye, hiszen ebben az esetben evidencia, hogy gyermekvállalás nem az anya és az apa közös döntése volt.

---

³⁶³ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 3.

³⁶⁴ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 3.

³⁶⁵ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 4.3.

³⁶⁶ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 4.3.

³⁶⁷ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 4.3.

³⁶⁸ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 4.3.

Az alkotmánybíróság K 26/96 számú határozata ezen túlmenően kimondta, hogy a magzatot mint emberi lényt még polgári jogi jogképességének korlátozása esetén is megilleti az emberi méltóság védelme, illetve pontosította az állam objektív intézményvédelmi kötelezettségének tartalmát is. Meghatározta ugyanis, hogy az államnak konkrét intézkedéseket kell tennie az ilyen értékek védelmének előmozdítására és megfelelő garanciákat kell nyújtania azok érvényesüléséhez, tehát kötelezettsége nem korlátozódik azok megsértésének tiltására.³⁶⁹

A K 26/96 számú határozat összességében nem csak megsemmisítette az 1996-ban abortusztörvénybe illesztett válságindikációt, hanem hosszú távon is lehetőséget teremtett a szabályozás további szigorítására. Az élet minden szakaszának alkotmányos védelmével ugyanis megágyaztak a magzati károsodás következtében végrehajtott abortuszok eltörlésének is. A baloldal tehát liberalizáló céllal rúgta fel az 1993-as status quót, azonban a bíróságon vereséget szenvedett, aminek következtében a jobboldal hosszú évekig lehetőséget kapott saját restriktív politikájának érvényesítésére.

5.2.3.2. Az orvosok lelkiismereti szabadsága – az alkotmánybíróság 2015-ös K 12/14 számú határozata

A fentiekből jól látható, hogy az abortuszzabályozás további szigorításának alapjait már 1997-ben lefektették, ennek ellenére a következő korlátozás a beavatkozás gyakorlati elérésének oldaláról következett be. Ahogyan már korábban említettem a rendszerváltozáskor újjáalakult orvosi kamara vezetői alapvetően vallásos emberek voltak és tevékenységük is az abortusz korlátozásának irányába hatott. Ennek megfelelően az orvostársadalom idegenkedett az orvosi és fogorvosi hivatásról szóló 1996. december 5-i törvény bizonyos előírásaitól, amelyek a következő rendelkezéseket hozták:

„Az orvos köteles orvosi segítséget nyújtani minden olyan esetben, amikor a segítségnyújtás késedelme életveszélyt, súlyos testi sértést vagy súlyos egészségkárosodást okozhat, valamint egyéb halasztást nem tűrő esetekben.”³⁷⁰

„Az orvos tartózkodhat a lelkiismeretével ellentétes egészségügyi szolgáltatások elvégzésétől, a 30. cikk fenntartásával, azzal a feltétellel, hogy köteles megjelölni a szolgáltatás más orvosnál vagy egészségügyi intézményben történő igénybevételének reális lehetőségeit, valamint ezt a tényt megindokolni és a betegdokumentációban rögzíteni. A munkaviszony vagy szolgálati

---

³⁶⁹ K 26/96, Uzasadnienie, pkt 4.5.

³⁷⁰ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 464), Art. 30.

*jogviszony keretében dolgozó orvosnak továbbá kötelessége a felettesét előzetesen írásban értesíteni.*³⁷¹

Fontos kiemelnünk, hogy ugyan hivatalosan nem az abortuszkérdésről szólt az ügy, de valójában mindenki ebben a kontextusban kezelte azt, hiszen igazából ez állt az események háttérében. A törvény 30. cikke ugyanis „egyéb halasztást nem tűrő” esetekben is megállapította az orvos segítségnyújtási kötelezettségét, ami úgy is értelmezhető volt, hogy az orvos akkor is kötelezhető a – lelkiismeretével egyébként ellentétes – beavatkozás végrehajtására, ha az például azért válik sürgőssé, mert letelne az arra biztosított törvényi határidő.

Az alkotmánybíróság határozatában úgy döntött, hogy az egyéb halasztást nem tűrő esetekre vonatkozó részt alkotmányellenesnek nyilvánítja. Ennek indokolásában egyetértve az orvosi kamara álláspontjával kifejtette, hogy a törvény pontatlan megfogalmazást használ, ezáltal túl széles mérlegelési teret hagy, ami elfogadhatatlan beavatkozáshoz vezethet az orvosok lelkiismereti szabadságának vonatkozásában, ugyanis nincs pontosan meghatározva, hogy mi tekinthető halasztást nem tűrő esetnek, továbbá mintalista sem létezik az értelmezés megkönnyítése érdekében.³⁷²

A határozat legfontosabb rendelkezésének azonban az orvosi és fogorvosi hivatásról szóló törvény 39. cikkére vonatkozó rendelkezéseket tartják. Ennek kapcsán ugyanis az orvosi kamara azt nehezményezte, hogy az orvosnak a beteg továbbirányítására vonatkozó tájékoztatási kötelezettsége cinkossá teszi őket olyan beavatkozások elvégzésében, amelyeket ők éppen lelkiismereti okokból kifolyólag nem hajtottak végre. Az alkotmánybíróság erre reagálva szintén az orvosi kamarának adott igazat és alkotmányellenessé nyilvánította a törvényt szöveg más orvos vagy egészségügyi intézmény megjelölésére irányuló előírását. Döntésüket azzal az érveléssel támasztották alá, amely szerint ez a szabályozás nem szükséges ahhoz, hogy garantálja a betegek számára az egyébként is közérdekű információkhoz való hozzáférést, amit egyébként is aránytalan teher az orvosokra hárítani, hiszen a jogalkotó hatékonyabb módszereket is alkalmazhatott volna a betegek tájékoztatására.³⁷³ Ezzel gyakorlatilag kimondták, hogy a betegek tájékoztatása az állam felelőssége, amit aránytalan az orvosokra bízni, hiszen olyan szélsőséges helyzetekben, mint az abortusz, valóban

---

³⁷¹ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 464), Art. 39.

³⁷² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015 r., sygn. K 12/14 (a továbbiakban: K 12/14), Uzasadnienie, pkt 5.2.1–5.2.2.

³⁷³ K 12/14, Uzasadnienie, pkt 6.2.6.

jogkorlátozás következhet be, hiszen ha az orvos lelkiismereti okokból megtagadja a beavatkozást, akkor az sem kötelessége, hogy olyanhoz irányítsa a nőt, aki végrehajtja azt.

Az alkotmánybíróság ezen döntése ugyan nem konkrétan az abortusz indikációit érintette mégis komoly hatással volt annak gyakorlati elérése szempontjából. A vallásos lengyel társadalomban ugyanis számos orvos nem hajt végre abortuszt lelkiismereti okokra hivatkozva, ami felvetheti a beavatkozás gyakorlati elérhetetlenségének kérdését is. Az alkotmánybíróság döntésével tehát megszakította a betegutat és információs vákuumot hozott létre.

5.2.3.3. A magzati rendellenesség jogcímének megszüntetése – az alkotmánybíróság 2020-as K 1/20 számú határozata

A K 26/96 számú határozat nem csak megsemmisítette az 1996-ban abortusztörvénybe illesztett válságindikációt, hanem hosszú távon is lehetőséget teremtett a szabályozás további szigorítására, hiszen érveléséből akár a magzati rendellenesség jogcímén végzett abortuszok alkotmányellenességének levezetése is megállapítható volt. Ez azért tűnt veszélyesnek az abortuszhoz való hozzáférés szempontjából, mert 1997-et követően a terhességmegszakítások döntő többsége a magzat betegségére való hivatkozással történt, amely ellen 2019-ben kezdeményezett alkotmánybírósági eljárást a Szejm képviselőinek egy csoportja. Ugyan a képviselők nem csak a törvény ezen pontját támadták, az alkotmánybíróság végül ennek felülvizsgálatára korlátozta a tevékenységét, mivel véleményük szerint az ügy lényege annak meghatározása, hogy az alkotmány értelmében megszakítható-e a terhesség olyan esetben, ha a születést megelőző vizsgálatok a magzat súlyos és visszafordíthatatlan rendellenességét vagy gyógyíthatatlan betegségét prognosztizálják.³⁷⁴

Az testület végül úgy döntött, hogy a családtervezésről, az emberi embrió védelméről és az abortusz engedélyezésének feltételeiről szóló 1993. január 7-i törvény 4.a. cikk 1(2) bekezdése összeegyeztethetetlen az alkotmány 38. cikkével, ami az élet védelmének deklarációja, illetve ezzel összefüggésben a 30. cikkel, ami az emberi méltóság sérthetlenségét mondja ki és a 31. cikk (3) bekezdéssel is, ami az alapjogok korlátozásának arányossági követelményeivel foglalkozik.

Indokolásában a bíróság fenntartotta a korábbi K 26/96 határozatában foglalt megállapítását, vagyis azt, hogy az emberi élet a fejlődésének minden szakaszában értéket képez és azt a jogalkotónak védenie kell. Ezen túlmenően pedig azt is megállapította, hogy a születendő gyermeket mint embert jogok és kötelezettségek alanyaként kell elismerni, akit megillet az

---

³⁷⁴ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 1.2.

élethez való jog.³⁷⁵ A testület azon véleményét is fenntartotta, amely szerint a terhesség megszakítása a gyermek életének elvételt jelenti, márpedig ezen korlátozás alkotmányos igazolásához olyan joggal kell ütköznie, amely verseng a magzat élethez való jogával.³⁷⁶ Ebből következik, hogy az abortusz alkotmányos indokolásához nem elegendő egy olyan, az emberi élethez képest másodlagos szempont, mint az anya jóléte, amire ráadásul nincsen mérhető kritérium sem, hiszen a törvény a magzat súlyos és visszafordíthatatlan károsodásának valószínűségéből már automatikusan arra következtet, hogy az megsérti a terhes nő jólétét.³⁷⁷

Az érvelés legfontosabb új eleme és egyben legtöbbet vitatott érve az úgynevezett liberális eugenika tétele volt, amely a bíróság szerint olyan genetikai manipuláció lehetőségét jelenti, amelyet nem az állam rendel el, hanem a szülők kérésére végzik a legjobb emberi egyed létrehozásának érdekében.³⁷⁸ A magzati károsodás következtében végrehajtott abortuszok lehetősége az alkotmánybíróság szerint ebbe a kategóriába tartoznak, hiszen az anya dönthet arról, hogy nem kíván olyan gyermeket szülni és felnevelni, aki nem teljesen egészséges. Ez a gyakorlat azonban állásfoglalásuk szerint alkotmányellenes, hiszen az államnak nem csak az egészséges és magasan képzett polgárait kell támogatnia, hanem meg kell hagynia az élet megőrzésének lehetőségét egy olyan ember esetében is, aki nem egészséges vagy gondozásra szorul.³⁷⁹

Emellett azt is kifejtették, hogy a magzat súlyos károsodása, illetve életét veszélyeztető gyógyíthatatlan betegsége valószínűleg az anya életét is veszélyezteti, ilyen esetre azonban nem a szóban forgó rendelkezés alkalmazandó, hanem az azt megelőző bekezdés, ami természetesen ezután is hatályban marad.³⁸⁰ A határozat egyébként a súlyosan és visszafordíthatatlanul sérült vagy gyógyíthatatlanul beteg gyermekek további sorsával is foglalkozik. Megállapítja ugyanis, hogy nevelésük terhe nem hárítható kizárólag az anyára, ugyanis a legnehezebb helyzetben lévők gondozásának kötelezettsége a hatóságokat és a társadalom egészét terheli.³⁸¹

A döntés természetesen mélyen megosztotta a lengyel társadalmat, így a számos üdvözlő hang mellett rendkívül komoly kritikák is megjelentek és országszerte számos tömegtüntetés zajlott. Ewa Letowska az alkotmánybíróság korábbi tagja egyenesen az abortusz-kompromisszum végéről és Pandora szelencéjének kinyitásáról beszélt a döntés kapcsán, amiben leginkább azt

---

³⁷⁵ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 3.4.

³⁷⁶ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 4.2.

³⁷⁷ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 4.2.

³⁷⁸ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 2.3.

³⁷⁹ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 4.2.

³⁸⁰ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 4.2.

³⁸¹ K 1/20, Uzasadnienie, część III, pkt 6.

sérelmezte, hogy véleménye szerint a kérdés túlmutat a bíróság hatáskörén, illetve az alkotmány 38. cikkére való hivatkozás kizárólag az anya életének veszélyeztetése kapcsán felmerülő abortuszt igazolhatja, ami akár további szigorításhoz is vezethet.³⁸²

Kuzelewska, Michalczuk-Wlizlo és Kuzelewski tanulmányukban szintén nagyon kritikusak a döntéssel kapcsolatban. Elemzésük során az IBRIS által végzett közvéleménykutatás statisztikai adatait is felhasználták, amelyek szerint a megkérdezettek mindössze 10%-a értékelte pozitívan az alkotmánybíróság döntését. E mellett számos jogi érvet is felvetettek a K 1/20 döntés ellenében, amelyek között szerepel például, hogy a bíróság nem tartotta tiszteletben a nemzetközi jogi normákat, sérül miatta az állampolgárok jogba vetett bizalma, illetve az alkotmánybíróság alkotmányos státusával is merültek fel problémák.³⁸³

A magzati károsodás következtében végrehajtott abortuszok alkotmányellenességének kimondásával az életvédő csoportok gyakorlatilag elérték az 1989-ben kitűzött céljukat, ami az abortuszszabályozás 1932-ben bevezetett rendszerének visszaállítására irányult. A különbség csak az volt, hogy a két időpont között eltelt évszázad alatt a világ és a lengyel társadalom is megváltozott. Az a szabályozás, ami 1932-ben Európa legprogresszívebbjeként volt számontartva napjainkra már a legszigorúbbak közé tartozik.

5.2.4. A LENGYEL ABORTUSZSZABÁLYOZÁS LEGÚJABB FEJLEMÉNYEI – JOGALKOTÁSI PATTHELYZET ÉS JOGALKALMAZÓI KISKAPUK

Ugyan a K 1/20 számú alkotmánybírósági határozat óta nem történt nagy változtatás a lengyel abortuszszabályozás vonatkozásában, az elmúlt években mégis számos fejlemény következett be, amelyek ugyan hivatalos állami aktusok képében lépnek elénk, azonban az úgynevezett *soft law* körébe tartozó belső utasítások, amelyeknek célja a hatályos szabályozás értelmezésének megváltoztatása és ezáltal a szabályozás írott jogi megváltoztatás nélküli liberalizálása. A fordulat eredője a 2023-as választások végkimenetele, ahol a Donald Tusk vezette koalíció került kormányra, többek között az abortuszszabályozás liberalizálásának ígéretével. Az abortusz magzati károsodás következtében való végrehajtásának alkotmányellenessé válásával a lengyel orvosok egyértelmű szabályozás hiányában egyszerűen még azokban a helyzetekben is féltek végrehajtani a beavatkozásokat, amikor az anya élete veszélyben forgott, mert nem

---

³⁸² ŁĘTOWSKA 2020.

³⁸³ KUZELEWSKA, Elżbieta – MICHALCZUK-WLIZŁO, Marta – KUZELEWSKI, Dariusz (2022): Consequences of the Constitutional Tribunal's ruling of October 22, 2020 on the citizens' bill on safe termination of pregnancy and other reproductive rights. *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, 67. évf. 3. sz. 105–125., 112–114.

mertek mérlegelni, ami számos tragédiához vezetett.³⁸⁴ Ennek megfelelően célul tűzték ki az abortuszban való segédkezés dekriminalizálását a büntető törvénykönyv 152. cikkének megváltoztatásával.

Ennek megértéséhez tudnunk kell, hogy az abortusz kapcsán ugyan 1993 óta nem büntethető a magzatát elvetető anya, de a büntető törvénykönyv 152. cikke szigorúan bünteti az abortuszban való segítségnyújtást.³⁸⁵ A Tusk-kormány törvényjavaslata azonban egy rendkívül szoros szavazást követően 215 igen szavazattal, 218 nem ellenében, 2 tartózkodás mellett elbukott.³⁸⁶

Mivel a kormány parlamenti úton nem tudta keresztülvinni az elképzeléseit, ezért a végrehajtó hatalom eszköztárához nyúlt. Ennek első elemeként jelent meg a Legfőbb Ügyész iránymutatása a terhességmegszakítás megtagadása és az ún. farmakológiai abortusz ügyében folytatott előkészítő eljárások szabályairól, ami a vádhatóságon keresztül próbálta elejét venni a túlkapásoknak. Ennek keretében fókuszváltás következett be és a tragédiák nyomán kiemelték, hogy a legális abortusz megtagadásának is vannak büntetőjogi kockázatai, ha az a nő halálához, súlyos egészségkárosodásához vagy közvetlen életveszélyéhez vezet. Ezen túlmenően pedig hangsúlyozták, hogy a büntetőjog csak *ultima ratio* az abortusz kérdéskörében, azok korlátozására sokkal hatékonyabbak lehetnének a szociálpolitikai és oktatási intézkedések.³⁸⁷

Ezt követte az Egészségügyi Miniszter iránymutatása a terhességmegszakítási eljáráshoz való hozzáférésre vonatkozó hatályos jogszabályokról. A dokumentum célja a jogszabályok egységes értelmezésének biztosítása volt, ami a bizonytalanság megszüntetésére volt hivatott és ezen keresztül a páciensek jogainak szavatolására. Ennek keretében az iránymutatás megfogalmazta, hogy az anya élete és egészsége két különálló, egyenértékű jogi kategória és az egészség az anya mentális egészségére is vonatkozik. Ezen túlmenően a dokumentum számos adminisztratív egyszerűsítést is tartalmaz, illetve a lelkiismereti klauzula korlátait is igyekszik meghúzni, így kimondja, hogy arra csak természetes személy orvos hivatkozhat, a

---

³⁸⁴ A legismertebb a pszczynei kórházban történt tragédia, amely során egy 30 éves nő halt meg az orvosok passzivitásának következtében.

³⁸⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, art. 152.

³⁸⁶ Głosowanie nr 9 na 15. posiedzeniu Sejmu z dnia 12 lipca 2024 r. (2024). Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Forrás: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/Glosowanie.xsp?posiedzenie=15&glosowanie=9> (2026. 02. 05.).

³⁸⁷ Wytoczne Prokuratora Generalnego z dnia 9 sierpnia 2024 r. w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych dotyczących odmowy dokonania przerwania ciąży oraz tzw. aborcji farmakologicznej (sygn. 1001-1.024.75.2024).

kórház egésze nem, sőt minden intézménynek kötelessége biztosítani a beavatkozást, amely szerződésben áll a Nemzeti Egészségbiztosítási Alappal.³⁸⁸

Mindezek következtében Lengyelországban jelenleg egy sajátos kettősség érvényesül, hiszen továbbra is Európa egyik legszigorúbb abortuszsabályozásával rendelkezik, ugyanakkor ezen szabályokat a jelenlegi kormányzat igyekszik a lehető legflexibilisebben értelmezni. Ennek következtében ugyan ismét növekedésnek indult a legális abortuszok száma, de azokat már a nő mentális egészségének veszélyeztetésére hivatkozva végzik el, hiszen úgy értelmezik a jogot, hogy egy beteg magzat kihordása pszichés veszélyként értékelhető az anyára nézve. Ez az értelmezés liberalizálása azonban meglehetősen törekeny, hiszen számos ellenzője van, és fenntarthatósága csak a mindenkori kormány abortusz kérdésében tanúsított hozzáállásán múlik. Fentiek alapján a helyzet továbbra is az, hogy Lengyelország nem csak Európa egyik legszigorúbb abortuszsabályozásának hazája, hanem a témában tapasztalható nemzetközi polarizáció egyik európai pólusa is.

5.2.5. A LENGYEL ESETTANULMÁNY ÖSSZEFOGLALÁSA

Az abortusz lengyelországi szabályozásának története azért rendkívül összetett, mert az elmúlt évszázad során rendkívül hosszú utat bejárva Európa legliberálisabb és legszigorúbb országai között is szerepelt a jelenség megítélése szempontjából.

Ez a folyamat a független lengyel állam újjáalakulását követően kezdődött, amikor 1932-ben létrejött az akkori Európa egyik legprogresszívebb abortuszsabályozása, ami már nem csak az anya életének és egészségének veszélye esetén tette lehetővé a beavatkozás legális elvégzését, hanem abban az esetben is, ha a terhesség bűncselekmény következtében jött létre. A szocializmus korszakában aztán Lengyelországban is megtörtént a gyakorlatilag korlátlan liberalizáció, amely 1959-től a rendszerváltozás koráig maradt meghatározó.

A rendszerváltozás korának rendkívül sok vitával terhelt időszaka után végül 1993-ban jött létre az úgynevezett „abortusz-kompromisszum”, ami egy alapvetően korlátozó hangnemű, ugyanakkor számos indikációt tartalmazó törvény elfogadásával történt meg. Ezt azonban szinte rögtön felrúgta a később kormányra kerülő baloldal, ami 1996-ban egy liberalizáló kísérletet hajtott végre a szabályozás logikájának megváltoztatásával és a szociális indikáció bevezetésével.

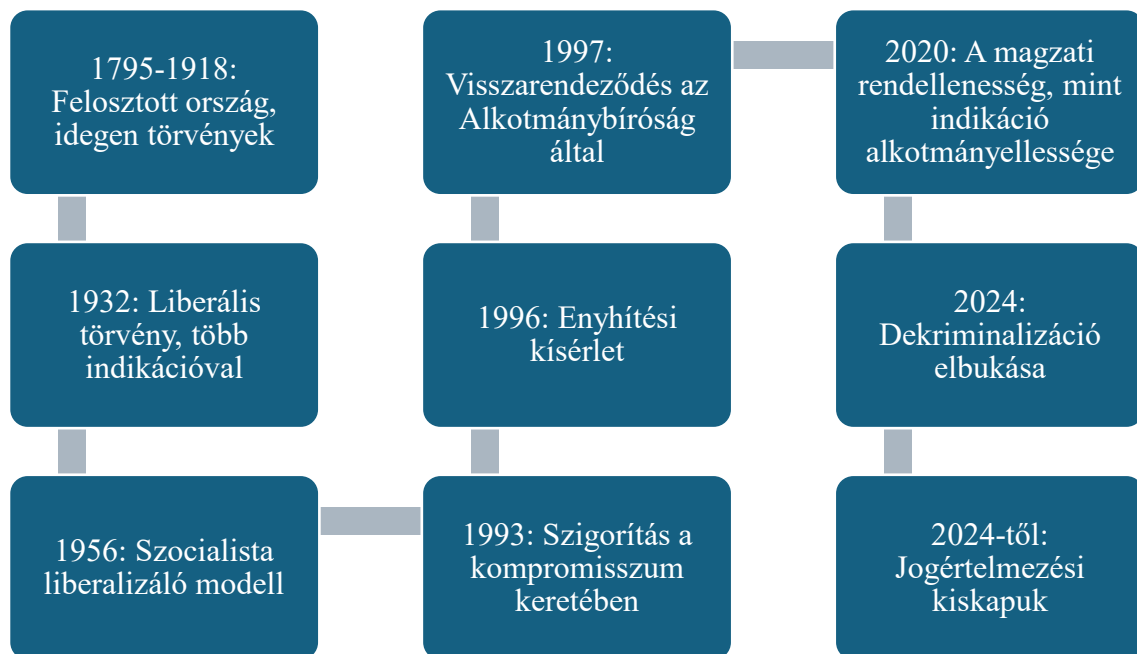
---

³⁸⁸ Wytyczne Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2024 r. w sprawie obowiązujących przepisów prawnych dotyczących dostępu do procedury przerwania ciąży.

Gyakorlatilag erre reagált a lengyel alkotmánybíróság K 26/96-os határozata, amely kimondta a szociális indikáció alkotmányellenességét, aminek következtében olyan mértékben vette át a kezdeményezést, hogy 2020-ig bezárólag minden témát illető jelentős fejlemény ehhez a testülethez köthető az országban. Ennek keretében 2015-ben megerősítették az orvosok lelkiismereti szabadságát, ezzel tovább szűkítve az abortusz gyakorlati elérésének lehetőségét, majd 2020-ban gyakorlatilag az 1932-es szabályozás alapjára állították vissza az abortusz lengyelországi szabályozásának megítélését. Ez utóbbit a híres K 1/20 számú határozat eredményezte, ami a magzati rendellenesség jogcímének megszüntetése révén, már a második indikációt vette ki a törvény szövegéből az 1996-os, négy indokot tartalmazó állapothoz képest.

A lengyel politika 2023-as fordulatát követően ugyan történtek próbálkozások a szabályozás felülvizsgálatára, de ezen értekezés írásának pillanatában ezek mind elbuktak, így a politika a jogszabályok értelmezésének megváltoztatásával próbálja kiterjeszteni az abortuszhoz való legális hozzáférés körét, amit elsősorban az anya mentális egészségére való hivatkozással próbálnak elérni.

A következő ábrán a lengyel abortuszszabályozás történetének legfontosabb mérföldköveti láthatóak, amelyeket a korábban felvázolt magyar és francia mintákkal azonos struktúra keretében kidolgozva igyekeztem egyszerűbbé tenni a három ország összehasonlítását:

7. ábra: A lengyel abortuszszabályozás mérföldkövei³⁸⁹

³⁸⁹ A szerző saját szerkesztése.

A 7. ábrán jól látható, hogy Lengyelország 1993-tól kezdődően kezdte meg abortuszzabályozásának szigorítását egy kompromisszumos törvény keretében, aminek létrehozásában egyébként a katolikus egyháznak is nagy szerepe volt. Ezt ugyan egy liberalizáló próbálkozás követte, de a kompromisszum felrúgása ellentétes hatásokat váltott ki, amelyek következtében az alkotmánybíróság évtizedekre meghatározó erővé vált a kérdés vonatkozásában, amit számos határozata is jelez. Ennek keretében alakulhatott ki az a helyzet, hogy 2026 elején Lengyelország abortuszzabályozása a hatályos törvények szerint gyakorlatilag szinte ugyanott tart, mint 1932-ben.

5.3 RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem ezen fejezetében az európai jogfejlődés két szélső értékének tartott Franciaország és Lengyelország abortuszzabályozásának kialakulását vizsgáltam meg. A fejezet célja, hogy bemutassa a két globális jelentőségű ország jogfejlődését, amelyek a nemzetközi trendek irányait jelölik és ezen keresztül Magyarország számára is hivatkozási pontot jelenthetnek. Ezen túlmenően az olyan tudományos problémák is feltűnnek a két vizsgált állam vonatkozásában, mint a téma identitáspolitikai színezete, amely főleg Franciaországban erős, valamint az alkotmánybíróságok előtérbe kerülése, amelyre Lengyelország szolgált példát.

Franciaország és Lengyelország abortuszzabályozása teljesen ellentétes fejlődési utat járt be. Ugyan történelmileg mindkét ország a kereszténység gondolatrendszerével és a kánonjoggal összhangban szabályozta az abortusz gyakorlatát, a XX. század közepére teljesen eltérő szabályozást valósítottak meg. Ez azért különösen érdekes, mert ekkor még Lengyelország joga volt sokkal progresszívebb a kérdés tekintetében és Franciaország volt a következetes tiltás hazája.

Amikor Lengyelországban már az anya életének és egészségének veszélye, továbbá a terhesség jogellenes cselekmény következtében történő létrejötte esetén is teljes mértékben legális volt az abortusz, és párbeszéd zajlott a társadalmi-gazdasági indikációról, akkor Franciaországban még akár guillotine által végezheték ki az abortőröket, akik a szabályozás szerint hazaárulást követtek el. Ezt követően pedig Lengyelországban már gyakorlatilag korlátlan abortuszliberalizáció volt érvényben, amikor Franciaországban még pénzbírság, sőt akár börtönbüntetés járt az abortusz végrehajtása és végrehajttatása mellett a fogamzásgátló eszközök árusítása és terjesztése, valamint a terhesség megelőzésére alkalmas eljárásokról és az abortusz kapcsán nyújtott segítségről való tájékoztatás cselekményéért is.

Az ismertett előzmények ellenére azonban manapság már gyökeresen átalakult helyzetet láthatunk a két ország összehasonlításakor. Ez az állapot egy több évtizedes folyamat eredménye, amely 1967-ben kezdődött Franciaországban a fogamzásgátlás legalizálásával, amit 1975-ben az abortusz dekriminalizálása követett. Franciaország ekkor lépett arra a következetes liberalizáló útra, amely innentől kezdve töretlenül meghatározza annak jogfejlődését. Ezzel szemben Lengyelország az 1989-es közép- és kelet európai rendszerváltozások időszakától kezdődően a fennálló korlátlan liberalizáció visszafogásában volt érdekelt, aminek mértéke ugyan jelentős társadalmi vitákat okozott, de 1993-ra mégis egy kompromisszummal zárult. Ezen a ponton már a francia szabályozás vált liberálisabbá, hiszen éppen ekkor jelent meg a francia jogban az abortusz akadályozásának szankcionálása, ami a terhességmegszakítás gyakorlatának, valamint az arról szóló információszerzésnek akadályozására vagy annak kísérletére irányul.

Franciaország 1967 óta tartó abortuszliberalizációjának motorja következetesen a törvényhozó hatalom volt, amely beavatkozáshoz való hozzáférés kiterjesztésének összes lépcsőfokát különböző törvények formájában teljesítette. Ezzel szemben Lengyelországban az látható, hogy a parlament által véghez vitt utolsó érdemi jogszabálmódosításra 1996-ban került sor és 1997-től egyértelműen az alkotmánybíróságé a főszerep az abortuszszabályozás terepében. Ennek oka abban a hipotéziseim között is megfogalmazott jelenségben keresendő, amely szerint a lengyel társadalom és politika témában megmutatkozó végletes megosztottsága és ebből következően a jogalkotói konszenzuskeresés kudarcra miatt a szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságra helyeződött át, annak szerepe felértékelődött. Mivel a jogalkotó nem meri eldönteni a társadalmi szempontból leginkább megosztó témákat.

Ez a fokozódó alkotmánybírósági aktivitás volt az, ami 1996-hoz képest 2020-ra gyakorlatilag megfelezte az abortusz törvényi indikációinak számát, amelyekre való hivatkozással a beavatkozások túlnyomó többségét végrehajtották. Tevékenységére azonban semmiképpen nem tekinthetünk úgy, mintha egy néhány fős testületen bukna meg a társadalom túlnyomó többségének akarata. A lengyel társadalom ugyanis végtelenül megosztott a kérdésben, amelynek vonatkozásában az olyan társadalmilag jelentős, nagy múltú szervezetek is rendkívül aktívak, mint a katolikus egyház.

A lengyel társadalom vallásossága és a nemzeti büszkeség, amit II. János Pál pápasága okozott szintén komoly tényezője az abortuszvitának. Az egykori pápa Evangelium Vitae kezdetű enciklikája ugyanis széles rétegek számára erkölcsi iránytűként szolgált hiszen a lengyel társadalom hagyományosan vallásos, katolikus identitását fejezi ki. Az abortusz

szabályozásának nemzeti identitásképzés kapcsán való vizsgálata azonban Franciaországban igazán erőteljes, ahol a szabályozás az állami önmeghatározás eszközévé válása egyértelműen tetten érhető lett. Ez a 2024-es alkotmánymódosítás folyamata során vált meghatározóvá, amikor a francia politika egyetemes üzenetként és francia büszkeségként hivatkozott a terhességmegszakítás alkotmányos védelmére, amelynek biztosításáért kötelességük nemzetközi szinten is harcolni. Ez az elgondolás teljes mértékben a francia nemzet történelmi büszkeségére reflektál, amely a felvilágosodás, illetve a francia forradalom óta az emberi jogok fáklyavivőjeként határozza meg magát.

Franciaország és Lengyelország jogfejlődése tehát számos ponton eltérő. A következő fejezetben ezért további országok vizsgálatára kerül sor, hogy a polarizálódó trendek nagyobb mintán végrehajtott vizsgálatára is lehetőség nyíljon.

6. AZ ABORTUSZ SZABÁLYOZÁSÁNAK NEMZETKÖZI MINTÁI – A VILÁG ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGAINAK LEGFRISSEBB ABORTUSZHATÁROZATAI

A világ országainak abortuszsabályozásával kapcsolatos változtatásai során ugyan elengedhetetlen a nemzeti parlamentek aktív szerepvállalása, az elmúlt évtized fejleményei legalább ennyire fontos az alkotmánybíróságok fokozódó aktivizmusa is, ami a jogalkotás terebélyesítésébe is beszivárogtat. ³⁹⁰ Az abortuszsabályozás vizsgálata során jól láthatóvá válik, hogy az azok megváltoztatására irányuló kísérletek során az alkotmánybíróságok és legfelsőbb bíróságok tevékenysége is rendkívül fontos volt mind a szabályozást liberalizáló, mind a szabályozást szigorító országok tekintetében. ³⁹¹

Ez a tendencia alapvetően arra vezethető vissza, hogy az olyan társadalmilag és politikailag is végtelenségig megosztó kérdésekben, mint az abortusz a törvényhozó hatalom gyakran nem tud vagy nem mer megfelelő konszenzust kialakítani. Természetesen ezt nem feltétlenül negatív felhangú kritikaként kell megemlítenünk, mert a fokozódó polarizáció következtében valóban egyre nehezebbé válik a mindenki számára elfogadható konszenzus kialakítása. Ebben a helyzetben fogalmazódott meg a hipotézisem, amely szerint a nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a jogalkotói konszenzuskeresés kudarca miatt a szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra helyeződik át, így azok szerepe felértékelődik.

Fentiekből kiindulva ebben a fejezetben a világ alkotmánybíróságainak és legfelsőbb bíróságainak legfrissebb abortusszal kapcsolatos döntéseit elemzem, amelyek nagyban meghatározták az adott országok abortusszal kapcsolatos szabályozásának kereteit. Kutatásaim során az elmúlt években számos ilyen döntést azonosítottam. Jelen keretek között négy régió nyolc államának rövid bemutatására törekszem, amelyekben a döntések szinte minden lehetséges forgatókönyve megvalósult.

A Horvát Köztársaság alkotmánybírósága kompromisszumos döntést hozott. A liberalizáció mellett kötelezte el magát a Koreai Köztársaság, a Thaiföldi Királyság és a Kolumbiai Köztársaság alkotmánybírósága, valamint a Mexikói Egyesült Államok legfelsőbb bírósága és

---

³⁹⁰ Ennek legfontosabb példája természetesen az alkotmánybíróságok negatív jogalkotói szerepköre. Lásd.: KELSEN, Hans (1929): Wesen und Entwicklung der Staatsgerichtsbarkeit. In *Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer*. Heft 5. Berlin–Leipzig, Walter de Gruyter & Co. 30–123., 70-72.

³⁹¹ Itt említhető meg a stratégiai pereskedés fogalma, aminek célja nem csak az adott ügy megnyerésére irányul, hanem átfogóbb jogszabályi vagy a joggyakorlatban bekövetkező változás elérésére. A témában lásd.: CEBULAK, Pola – MORVILLO, Marta – SALOMON, Stefan (2024): Introduction to the Special Issue: “Strategic litigation in EU law”. *German Law Journal*, 25. évf. 797–799.

a Kenyai Köztársaság felsőbbbírósága is. Ezzel szemben az Amerikai Egyesült Államok legfelsőbb bíróságának és az Ugandai Köztársaság alkotmánybíróságának döntése következtében szigorítást láthattunk.

Azért ezen országok bemutatását tartom fontosnak, mert az értekezés megírásának idején ezek a legújabb abortusz tematikájú döntések. Ezen túlmenően pedig a világ különböző régióinak bemutatása rávilágít arra is, hogy az alkotmánybíráskodás fokozódó relevanciája nem egy elszigetelt esemény, hanem az egész világot érintő globális jelenség.

6.1. KELET- ÉS DÉLKELET-ÁZSIA

Kelet- és Délkelet-Ázsia országainak abortuszzabályozásai meglehetősen sokszínűséget mutatnak. A Center for Reproductive Rights adatbázisának aktuális beosztása alapján a régió a jogszabályok szigorúságának foka alapján kialakított öt kategória mindegyikéből tartalmaz államokat.³⁹² Természetesen ki kell emelnünk, hogy ezen államok meglehetősen eltérő politikai, társadalmi és kulturális közeget alkotnak, így például nem beszélhetünk olyan egységes módon abortuszzellenes vallási eredetű érvrendszerek meglétéről, mint Latin-Amerika esetében, így például a buddhizmus sem olyan kifejezetten abortuszzellenes, mint a római katolikus egyház. Ennek ellenére ebben is régióban is meghatározóak a regionális identitáspolitikák, amelyek az abortuszzabályozás kapcsán felmerülő viták során is gyakran felmerülnek, hiszen a konzervatív politikai szereplők gyakran hivatkoznak a hagyományos ázsiai értékekre az élet tisztelete mellett kiállva.³⁹³

Mindezeknek megfelelően olyan országok is megtalálhatóak a térségben, mint a teljesen liberális szabályozást követő Vietnámi Szocialista Köztársaság, illetve az abortusz jelenségét minden körülmények között tiltó Laoszi Népi Demokratikus Köztársaság és Fülöp-szigeteki Köztársaság. A jelentős eltérések mellett azonban meg kell említenünk, hogy a régióban is tanúi lehetünk az abortuszok törvényi szabályozását liberalizáló, egész világon tapasztalható trendeknek, amelyekben a különböző országok alkotmánybíróságai is élen jártak, hiszen az elmúlt időszakban a Koreai Köztársaság és a Thaiföldi Királyság abortuszzabályozásának változása kapcsán is a helyi alkotmánybíróságok kapták a főszerepet.

---

³⁹² *The World's Abortion Laws 2026.*

³⁹³ NOCERA, Laura Alessandra (2024): „Not Illegal, but not either legal”: The Grey Zone of Reproductive Rights in South Korea. *RIDAO*, 1. évf. 1. sz. 131-155.

6.1.1. KOREAI KÖZTÁRSASÁG

A Koreai Köztársaság, vagyis Dél-Korea abortuszsabályozását a módosításokkal jelenleg is hatályban lévő büntető törvénykönyv 1953-as elfogadása óta a szigorú tiltás jellemezte. Ennek ellenére azonban a koreai társadalom mindig nagyon toleráns volt az abortuszt illetően és az országban viszonylag egyszerűen elérhetőek voltak az ilyen jellegű szolgáltatások.³⁹⁴ Ezt a helyzetet sokáig az állam is támogatta, ugyanis az 1960-as évektől a népesedéspolitikai fő célja a termékenységi ráta csökkentése volt annak érdekében, hogy az ország nemzetközi segítséget kapjon gazdaságának fejlesztéséhez, azonban amikor 2005-re elérték a világ legalacsonyabb termékenységi rátáját újjáéledtek a büntető törvénykönyv erélyes érvényesítését sürgető hangok.³⁹⁵ Visszautalva értekezésem korábbi fejezeteire az állam tehát akkor lépett fel egyre következetesebb módon az abortusz korlátozásának igényével, amikor veszélybe került a népesség mint államalkotó tényező újratermelődése.

Ez természetesnek vehető módon komoly társadalmi konfliktusokat eredményezett, így a büntető törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseit már a 2010 Hun-Ba402 számú ügyben³⁹⁶ is vizsgálta az Alkotmánybíróság, igaz 2012. augusztus 23-án hozott döntésével akkor még a vonatkozó rendelkezések alkotmányossága mellett foglalt állást.³⁹⁷ Az abortusszal kapcsolatos viták azonban ezzel a döntéssel nem álltak le, míg végül a büntető törvénykönyv vonatkozó rendelkezései újra az alkotmánybíróság elé kerültek egy szülész-nőgyógyász ügye kapcsán, akit terhes nőként végzett abortuszai miatt akartak felelősségre vonni. Az általa megtámadott büntetőjogi rendelkezések a büntető törvény 269. cikkének 1. szakasza és 270. cikkének 1. szakasza voltak, amelyek a következőképpen rendelkeznek:

„269. cikk (abortusz)

(1) Az a nő, aki kábítószer vagy más eszköz alkalmazásával magának vetélést idéz elő egy évnél nem hosszabb szabadságvesztéssel vagy kétmillió wonnál nem magasabb pénzbüntetéssel büntetendő.

270. cikk (orvos által végzett abortusz stb., beleegyezés nélküli abortusz)

---

³⁹⁴ WHITTAKER, Andrea szerk. (2010): *Abortion in Asia*. New York – Oxford, Berghahn Books. 18.

³⁹⁵ KIM, Sunhye (2023): *From Population Control to Reproductive Justice*. Forrás: <https://verfassungsblog.de/from-population-control-to-reproductive-justice/> (2024. 10. 05.).

³⁹⁶ Az ügy kiindulópontja az volt, hogy egy szülésznőt azért akartak büntetőeljárás alá vonni, mert abortuszt hajtott végre egy terhes nő kérésére.

³⁹⁷ Decision of the Constitutional Court of Korea, August 23, 2012, 2010Hun-Ba402.

*(1) Az az orvos, gyógynővényorvos, szülésznő vagy gyógyszerész, aki egy nő vetélését annak kérésére vagy beleegyezésével előidézi, két évnél nem hosszabb szabadságvesztéssel büntetendő.*³⁹⁸

Az alkotmánybíróság végül 2019. április 11-én hozott döntést a 2017 Hun-Ba127 számú ügyben, amelynek során a 9 fős testület 7-2 arányban mondta ki az abortusz korlátozásának alkotmányellenességét, és felhívta a törvényhozást a szükséges változtatások véghezvitelére azzal a kitételrel, hogy ha az nem történik meg 2020 végéig, akkor 2021 január 1-től megsemmisíti a kérdéses törvényi rendelkezéseket. A vitatott rendelkezések alkotmányellenesnek nyilvánításával ugyanis nem semmisítették meg azokat, hanem elrendelték további alkalmazásukat az általuk remélt jogalkotó általi módosításig.

A testület állásfoglalása három véleményközösség köré szerveződött. Ezek közül a legnagyobb csoport négy főt számlált és a Koreai Köztársaság Alkotmányának 10. cikkéből indultak ki, amely az emberi méltóság védelméről rendelkezik. Szerintük a büntető törvénykönyv megtámadott rendelkezése nem alkotmány-konform (constitutional nonconformity). Ezt gyakorlatilag úgy vezették le, hogy mivel az emberi méltóságból következik az egyén önrendelkezési joga, ami magába foglalja a terhes nő azon jogát, hogy eldönthesse folytatni kívánja-e terhességét, így ennek korlátozása sérti a nő önrendelkezési jogát. Ezen túlmenően kiemelték, hogy a nők számára személyes méltóságuk kapcsán központi jelentőségű a saját terhességükről való döntés, aminek meghozatalára kellő időt kell biztosítani. A bírák véleménye szerint ez az idő a terhesség 22. hetéig tart, amivel az is összhangban van, hogy a magzat ekkortól kezdve tekinthető életképesnek a legmodernebb orvosi technológia rendelkezésre állása esetén. Az e véleményen lévő bírák azonban azt is kiemelték, hogy az abortusz tilalma és büntetőjogi szankcionálása nem minden esetben alkotmányellenes, így a jogalkotó mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy például kötelező tanácsadást ír elő vagy pontosan meghatározza a nők számára rendelkezésre álló döntési időt.³⁹⁹

A második legnagyobb bírói csoport három főt számlált és ugyan ők is támadták a büntető törvénykönyv vizsgált rendelkezéseit, de csak egyszerű alkotmányelleneségről beszéltek (simple unconstitutionality). Érvelésük azon alapult, hogy a kérdéses rendelkezések valóban sértik a terhes nők önrendelkezési jogát, hiszen teljes mértékben és egységesen tiltják azt, valamint büntetőjogi szankciókkal sújtják. Véleményük szerint a terhességről való döntés a

---

³⁹⁸ Criminal Act of the Republic of Korea (Act No. 293, September 18, 1953), Articles 269–270.

³⁹⁹ Decision of the Constitutional Court of Korea, April 11, 2019, 2017Hun-Ba127 (a továbbiakban: 2017Hun-Ba127).

várandós nő önrendelkezési jogának gyakorlását jelenti, de az mégis korlátozható a magzat fejlődési stádiuma és a későbbi abortusz magasabb egészségügyi kockázata miatt, így a terhesség első trimeszterében korlátozás nélkül engedélyezni kell az abortuszt, és ezzel a nők döntésére bízni azt.⁴⁰⁰

A harmadik csoportot két bíró alkotta, akik szerint nem tekinthetőek alkotmányellenesnek a büntető törvénykönyv megtámadott rendelkezései. Érvelésükben kiemelik, hogy mivel a magzat és a megszületett személy úgy tekinthető, mint aki az élet folyamatos fejlődési szakaszainak sorozatán megy keresztül, így nem is lehet közöttük különbség az emberi méltóság vagy az életvédelem kérdésében. Ennek megfelelően mivel a terhesség megszakításáról való rendelkezés a magzat élete szempontjából kulcsfontosságú, így el kell ismerni az abortusz büntetőjogi eszközökkel való tiltásának szükségességét. Kiemelik továbbá, hogy a magzat fejlődése során nem látható különbség a magzati élet védelméhez fűződő közérdek jelentőségében, hogy a gyakran hivatkozott társadalmi és gazdasági okok fogalma homályos és a gyakorlatban nehezen ellenőrizhető, illetve, hogy az abortusz büntetőjogi szankcionálása mellett a szociális védelmi rendszer és az anyák védelmére irányuló politika is rendkívül fontos lenne.⁴⁰¹

Mindössze hét év alatt számos tényező vezetett az alkotmánybíróság nézőpontjának megváltozásához, amelyben része volt többek között a változó politikai környezetnek, a közvélemény változásának és a bírák progresszív nézeteinek is, ugyanakkor azt is ki kell emelnünk, hogy míg a 2012-es alkotmánybírósági döntés inkább morális kérdések kapcsán közelítette meg a kérdést, addig a 2019-es kapcsán már előtérbe kerültek a közegészségügyi kérdések.

A döntés utóélete is rendkívül tanulságosnak mondható, ugyanis bár a kormány még 2020-ban előállt egy javaslattal a büntető törvénykönyv módosítása kapcsán, a Nemzetgyűlés végül nem szavazta meg, így a határidő lejártával 2021. január 1-jén dekriminalizálták az abortuszt az alkotmánybíróság döntésének értelmében. A jogalkotói kudarc hátterében egyébként Dél-Koreában is megjelentek az identitási kérdések, hiszen a jelentős társadalmi bázissal rendelkező konzervatív pártok érvelésében is markánsan megjelent az ázsiai értékekre való hivatkozás az abortusz jelenégének vonatkozásában.⁴⁰² Ennek ellenére továbbra is szükség van a

---

⁴⁰⁰ 2017 Hun-Ba127.

⁴⁰¹ 2017 Hun-Ba127.

⁴⁰² A döntés következtében kialakult sajátos jogi helyzet mélyebb elemzése kapcsán lásd.: NOCERA 2024.

törvényhozás munkájára, hiszen szabályozás hiányában egy zavaros helyzet keletkezett, amelyben továbbra sem egyértelműek az abortusz elérésének feltételei.⁴⁰³

Az Alkotmánybíróság döntése és a jogalkotói kudarc következtében 2021-től egy szürke zóna alakult ki az abortusz szabályozása körül, a beavatkozás végrehajtása „nem illegális, de nem is legális”.⁴⁰⁴ Ennek következménye az a koreai társadalmat széles körben megrázó eset, amely során egy nő terhességét a 36. héten szakították meg olyan módon, hogy a császármetszéssel élve született gyermeket az orvosok egy fagyasztóba rakták, ahol meghalt.⁴⁰⁵ Az eset széles körben rávilágított a szabályozás elégtelenségére, ami további nyomást helyez a parlamentre, hogy több éves csúszás után megalkossa az új abortusztörvényt.

6.1.2. THAIFÖLDI KIRÁLYSÁG

A Thaiföldi Királyság abortuszsabályozása az elmúlt években fokozatosan került a Délkelet-Ázsiai régió legengedékenyebbe közé. Habár ennek kapcsán egy hosszadalmasabb folyamatról kell beszélnünk, amelyben különös hangsúlyt kapott az abortusszal kapcsolatos társadalmi hozzáállás változása is, a legfontosabb lépést mégis az Alkotmánybíróság tette meg, amikor 4/2563 számú határozatával 2020. február 19-én kimondta, hogy a büntető törvénykönyvnek az abortusz jelenségét generálisan tiltó rendelkezése összeegyeztethetetlen az alkotmánnyal.

Az eredetileg 1956 óta hatályban lévő büntető törvénykönyvet ugyanis bár többször módosították, ezek a változtatások soha nem érintették az abortusz jelenségét, amihez inkább csak az egészségügyi szabályozás kapcsán, technikai részletek vonatkozásában mertek hozzányúlni.⁴⁰⁶

Az elmúlt évtizedekben a thai társadalom egyre inkább elfogadó lett az abortusz jelenségével szemben, amit az is mutat, hogy míg 1990 és 2004 között átlagosan 16 abortusz jutott ezer 15 és 49 év közötti nőre, addig ez a szám folyamatos növekedést követően 25-re emelkedett a 2015

---

⁴⁰³ YOON, Lina (2022): *South Korea's Constitutional Right to Abortion*. Forrás: <https://www.hrw.org/news/2022/06/09/south-koreas-constitutional-right-abortion> (2024. 10. 05.).

⁴⁰⁴ NOCERA 2024.

⁴⁰⁵ Az ügyben 2026. március 4-én mondott ítéletet a bíróság, amely az orvosokat négy, illetve hat év letöltendő börtönbüntetésre, az anyát pedig három év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélte. A témában lásd.: KWON, Jake – EWE, Koh – CHOI, Leehyun (2026): South Korea woman and doctors guilty of murder of newborn baby. *BBC*. Forrás: <https://www.bbc.com/news/articles/cvg911vz9ppo> (2026. 03. 04.).

⁴⁰⁶ WHITTAKER 2010, 11–12.

és 2019 közvéig eső idősakra.⁴⁰⁷ Mindezek ellenére a büntető törvénykönyv sokáig változatlanul hirdette a következő rendelkezéseket:

„301. szakasz

Bármely nő, aki magának abortuszt okoz, vagy engedélyezi, hogy más személy abortuszt végezzen rajta, három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy hatezer bahtot meg nem haladó pénzbírsággal, vagy mindkettővel büntetendő.

302. szakasz

Aki egy nő beleegyezésével abortuszt végez, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy tízezer bahtot meg nem haladó pénzbírsággal vagy mindkettővel büntetendő.”⁴⁰⁸

Az idézett rendelkezésekhez hozzá kell tennünk, hogy a törvénykönyv 305. szakasza kimondta, hogy amennyiben az előzőekben említett bűncselekményt orvos követte el és azt a nő egészsége érdekében tette vagy azért, mert a terhesség bűncselekmény eredménye volt, úgy nem beszélhetünk bűnösségről. Ennek ellenére a kérdés úgy került az alkotmánybíróság elé, hogy a rendőrség letartóztatott egy elismert doktornőt, aki kórházigazgatóként és a terhességmegszakítással kapcsolatos referenciarendszer bizottsági tagjaként számos beavatkozást hajtott végre. Az eset következtében a doktornő végül az alkotmánybírósághoz fordult, ahol a büntető törvénykönyv 301. szakaszának az alkotmány 27. (törvény előtti egyenlőség, nők és férfiak egyenlősége) és 28. szakaszával (testi autonómia), míg a büntető törvénykönyv 305. szakaszának az alkotmány 27., 28. és 77. (az állam csak a szükséges mértékig határoz meg törvényeket) szakaszával való összeegyeztethetlenségét vetette fel. Az eset érdekességének tartom a doktornő érvelését a nők és férfiak közötti egyenlőség alkotmányos követelményére vonatkozóan. Véleménye szerint ugyanis mivel a büntető törvénykönyv 301. szakasza csak azon nőkre szab ki büntetést, akiknek terhességét megszakították, így egyenlőtlen jogvédelmet okoz a férfiaknak, hiszen a terhességet nem lehet kizárólag a nő egyoldalú cselekedete által előidézni, így álláspontja szerint az alkotmány 27. szakasza alapján az abortusz kapcsán a férfinak is viselnie kell a felelősséget és büntetendőnek kell lennie.⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁷ Thailand (2024). Guttmacher Institute. Forrás: <https://www.guttmacher.org/regions/asia/thailand> (2024. 10. 05.).

⁴⁰⁸ Criminal Code of the Kingdom of Thailand (B.E. 2499, 1956), Sections 301–302.

⁴⁰⁹ Decision of the Constitutional Court of the Kingdom of Thailand, February 19, 2020, No. 4/2563 (a továbbiakban: 4/2563).

Az alkotmánybíróság végül a 301. szakasz kapcsán úgy határozott, hogy mivel természeténél fogva csak nő eshet teherbe, valamint a férfiak és nők eltérő tulajdonságokkal rendelkeznek, így annak férfiakra való alkalmazása különböző tárgyak azonos kezelését eredményezné, ami méltánytalan lenne a férfiakkal szemben, így a kérdéses szakasz nem ellentétes az alkotmány 27. szakaszával. Ugyanakkor a 28. szakasz vonatkozásában kimondták, hogy mivel a büntető törvénykönyv 301. szakasza a szükségeshez képest túlságosan korlátozza a nő életéhez és testéhez való jogait, így valóban összeegyeztethetetlen az alkotmány 28. szakaszában lefektetett jogokkal. A büntető törvénykönyv 305. szakaszának kapcsán pedig úgy határoztak, hogy az semmiképpen nem lehet ellentétes az alkotmány említett szakaszaival, hiszen célja éppen a terhes nők jogainak védelme, amely összhangban áll az arányosság szabályával is. Végezetül az alkotmánybíróság megállapította, hogy a büntető törvénykönyv rendelkezései már 60 éve hatályban voltak, amely idő alatt az orvostudomány jelentős fejlődésen ment keresztül. Éppen ezért a testület azt javasolta, hogy a jelenlegi körülmények figyelembevételével vizsgálják felül a büntető törvénykönyvet és az abortuszra vonatkozó egyéb törvényeket.⁴¹⁰

Az a tény, hogy az alkotmánybíróság kimondta a büntető törvénykönyv 305. szakaszának összeegyeztethetlenségét az alkotmány 28. szakaszával és javasolta az abortusszal kapcsolatos törvények felülvizsgálatát, hatalmas változásokat eredményezett a thai jogban. Már 2021 februárjában módosították ugyanis a büntető törvénykönyvet, amely legalizálta az abortuszokat a terhesség első 12 hetében. Ezt követően 2022 októberében újabb változás következett amelynek eredményeképpen a terhesség 20. hetéig engedélyezték az abortuszt oly módon, hogy az első 12 hétben a nők önállóan intézkedhetnek az abortusz egészségügyi intézményben történő elvégzésről, míg a 20. hétig egy felhatalmazott orvossal kell konzultálniuk és tőle kell engedélyt kérniük.⁴¹¹ A nőjogi aktivisták azonban ezzel együtt is különböző további akadályoktól beszélnek az abortuszhoz való hozzáféréssel kapcsolatban, ugyanis véleményük szerint sok orvos továbbra is megtagadja a beavatkozás végrehajtását, így hiába a régió egyik legprogresszívebb abortusztörvénye, a gyakorlatban még hosszú út vezet az abortuszhoz való kényelmes és megfizethető hozzáférésig.⁴¹²

---

⁴¹⁰ 4/2563.

⁴¹¹ *New Thai rules allow abortions up to 20th week of pregnancy* (2022). AP News. Forrás: <https://apnews.com/article/abortion-health-thailand-statutes-4de6fb7a91e9007be6418561f67be5ae> (2024. 10. 05.).

⁴¹² CHARUVASTRA, Teeranai (2023): *Abortions in Thailand, Now Legal, Face a New Obstacle: Doctors*. Forrás: <https://th.boell.org/en/2023/02/13/abortions-thailand> (2024. 10. 05.).

6.2. LATIN-AMERIKA ÉS A KARIB-TENGERI TÉRSÉG

Latin-Amerika és a Karib-tengeri térség hagyományosan konzervatív régió, ahol a keresztény vallás gondolatrendszere rendkívül meghatározó, sőt az egyházak az emberek által leginkább megbecsült és legmegbízhatóbbnak tartott intézmények közé tartoznak. A hivatalos vatikáni statisztikák szerint a világ tíz legnagyobb római katolikus népességű országából négy itt található, úgymint Brazília, Mexikó, Kolumbia és Argentína. Ennek megfelelően a katolikus lobbis is meghatározó, így a vallási érvelés kiemelkedő szerepet játszik a mindenkori társadalmi viták során, amelyek egyik markáns pontja az abortusz kérdése kapcsán körvonalazódik. Az egyházak szerint ugyanis az emberi élet egyértelműen a fogantatással veszi kezdetét, így az abortusz minden esetben egy emberi lény elpusztításával egyenértékű erkölcsi rossz, ami ellentétben áll a világban tapasztalható abortuszliberalizáció mellett kiálló trendekkel és az azokat támogató liberális nézetrendszerrel. Mindezek ellenére a térségben is jelenetős hatást gyakoroltak ezek a tendenciák, amik egyre dinamikusabban éreztetik hatásaikat a régió jogrendszerében.

Ennek megfelelően a Center for Reproductive Rights adatbázis alapján a régióban jelenleg hat országban legális a kérésre végrehajtott abortusz.⁴¹³ Ezek az országok úgynevezett határidő-szabályozást követnek, így a terhességmegszakításoknak a terhesség ideje szabhat gátat. A sorban Kuba volt az első 1965-ben, majd Uruguay liberalizálta szabályozását 2012-ben. Az igazi liberalizációs hullám csírái azonban 2015-ig vezethetőek vissza, amikor Argentínában tüntetések kezdődtek az abortusz elérhetőbbé tételének céljával. Az egyre szélesebb körű abortuszliberalizációs folyamat a zöld ruhában megjelenő demonstráló tömegek miatt kapta a zöld hullám nevet, amelynek csúcsán rövid idő alatt számos ország dekriminalizálta az abortusz jelenségét.⁴¹⁴ Ebben a folyamatban meghatározó szerep jutott Mexikó Legfelsőbb Bíróságának és Kolumbia Alkotmánybíróságának is.

6.2.1. MEXIKÓI EGYESÜLT ÁLLAMOK

A Mexikói Egyesült Államok abortuszszabályozása jelenleg nem mondható egységesnek, ugyanis a 31 állam szövetségéből és egy a fővárost magába foglaló szövetségi körzetből álló szövetségi köztársaságban minden állam rendelkezik saját törvényhozó testülettel, így az abortusz törvényi megítélése is eltérő a különböző államokban. A szabályozás egységesítése felé vezető első lépés 2021-ben történt meg, karöltve a zöld hullám következtében Latin-

---

⁴¹³ *The World's Abortion Laws* 2026.

⁴¹⁴ 2020-ban Argentína, 2021-ben Mexikó és Ecuador, illetve 2022-ben Kolumbia.

Amerikában jelenlévő abortuszliberalizációs folyamattal. A Mexikói Legfelsőbb Bíróság 148/2017-es számú ügyében 2021. szeptember 7-én hozott döntést, amelyben elismerte a biztonságos, legális és ingyenes abortuszszolgáltatáshoz való alkotmányos jogot a terhesség korai szakaszában. Ugyan az abortusz teljes kriminalizálásának alkotmányellenessé nyilvánítása egész Mexikóra kiterjedő jelentőséggel bír, a döntés konkrétan Coahuila állam büntető törvénykönyve kapcsán született, amelynek megtámadott cikkei a következő rendelkezéseket hozzák:

„195. cikk (Büntető célú abortusz)

Abortuszt követ el az a személy, aki a terhesség bármely szakaszában a fogamzás eredményének halálát okozza.

196. cikk (Önkényszerített vagy beleegyezéses abortusz)

Egytől három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az a nő, aki önként végzi el az abortuszt, vagy az a személy, aki a beleegyezésével abortuszra készíti.”⁴¹⁵

Az ügyet kezdeményező Legfőbb Ügyészség érvelésének fő motívuma az volt, hogy mivel a 195-ös és 196-os számú cikkek a terhesség teljes ideje alatt, így annak első szakaszában is bűncselekménynek minősítik és így megakadályozzák a terhesség megszakítását, olyan bűncselekményt állapítanak meg, amely sérti a nők autonómiához és reprodukív szabadsághoz való jogát. Az egyebek mellett ezen rendelkezések alkotmányellenessége kapcsán folytatott ügy fő kérdése a következőképpen fogalmazható meg: alkotmányosnak tekinthetők-e a büntető törvénykönyv azon cikkei, amelyek szabadságvesztéssel büntetik az önként terhessége megszakításáról döntő nőt, valamint minden olyan személyt, aki az ő beleegyezésével végrehajtja e cselekményt, vagy segíti annak végrehajtását?⁴¹⁶

A Legfelsőbb Bíróság végül úgy döntött, hogy a 195-ös számú cikk érvényességét elismerte, azonban a 196-os cikket, valamint ezzel összefüggésben kiterjesztésképpen a 198. cikk első bekezdését, a 199. cikk alcímét és első bekezdését, valamint I. szakaszának első bekezdését is érvénytelenítette. Érvelésében a testület kifejtette, hogy a 195. cikk csak azt határozza meg, hogy büntetőjogi értelemben mit kell abortusznak tekinteni, így annak érvénytelenítése nem történt meg. A 196. cikk vonatkozásában azonban már úgy érveltek, hogy mivel a terhesség önkéntes megszakítását minden körülmények között tiltó jogszabály a nők és teherbeesésre

---

⁴¹⁵ Criminal Code for the State of Coahuila de Zaragoza (September 27, 2017), Articles 195–196.

⁴¹⁶ A 148/2017-es számú ügy a házasságon, élettársi kapcsolaton vagy polgári szerződés keretében történő nemi erőszak bűncselekményének jelenségével is foglalkozott, azonban jelen keretek között ez a kérdés nem feltétlenül tekinthető relevánsnak.

képes személyek választási jogának teljes elfojtásával jár és ezzel összefüggésben a magzat védelmének egyéb mechanizmusait is elfojtja, ezért megállapították az érvénytelenségét. A 198. cikk arról szólt, hogy az abortuszban való közreműködés büntetéseként az egészségügyi alkalmazottak, így orvosok, ápolónők stb. a már jelzett büntetésen túlmenően még kettőtől hat évig tartó foglalkozástól való eltiltást is kaphattak. Ennek kapcsán a testület megállapította, hogy érvényben hagyása lehetetlenné tenné, hogy az egészségügyi dolgozók segítséget nyújtsanak a terhességmegszakítások során, így szintén megállapították az érvénytelenségét. A 199. cikk pedig az abortusz büntetése alóli mentesülés lehetőségeit tartalmazta, amelynek kapcsán szintén megállapították az érvénytelenséget, mivel az a nők és cselekvőképes személyek döntési jogát érinti, illetve hozzájárul a bűncselekmény fogalmának fennmaradásához.⁴¹⁷

Ahogy már említettem, a 148/2017 számú ügyben hozott határozat egész Mexikó szempontjából komoly jelentőséggel bírt, ráadásul az is egyértelmű üzenetként fogható fel, hogy a döntést a Legfelsőbb Bíróság összes tagja támogatta. Paula Avila-Guillen pedig egyenesen azt vizionálta, hogy a texasi nők számára is az a legbiztonságosabb módja az abortusznak, ha Mexikóba utaznak.⁴¹⁸ Azonban mivel az abortusról szóló jogszabályok tagállami szinten kerülnek meghatározásra, azok kidolgozása és a Legfelsőbb Bíróság döntéséhez való hozzáigazítása még mindig folyamatban van. Ennek kapcsán el kell mondanunk, hogy hatalmas különbségek fedezhetőek fel egyes tagállamok között, ugyanis míg például 2019-ben a Mexikóvárosiak 53%-a támogatta a nők abortuszhoz való jogát, addig ez a szám Zacatecas államban 23%, Chiapas államban pedig 24% volt.⁴¹⁹ Összességében 2007 és 2023 között Mexikóvárosban 179224 legális abortusz történt, míg ez a szám a vizsgált időszakban Campeche államban 16, Colima államban 34, míg Sinaloa államban 37 volt.⁴²⁰ Az abortusz jelenleg a Mexikói Egyesült Államok következő államaiban legális: Mexico City, Oaxaca, Coahuila, Hidalgo, Veracruz, Colima, Baja California, Baja California Sur, Guerrero, Quintana Roo és Sinaloa.

---

⁴¹⁷ Decision of the Supreme Court of Justice of the Nation of Mexico, September 7, 2021, *Acción de Inconstitucionalidad 148/2017*.

⁴¹⁸ ROMO, Vanessa (2021): *Mexico's Supreme Court Has Voted To Decriminalize Abortion*. Forrás: <https://www.npr.org/2021/09/07/1034925270/mexico-abortion-decriminalized-supreme-court> (2024. 10. 06.).

⁴¹⁹ *Number of legal abortion patients in Mexico City from April 2007 to March 2023, by state of origin* (2023). Statista. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/868300/number-legal-abortions-mexico-state/> (2024. 10. 06.).

⁴²⁰ *Number of legal abortion patients in Mexico City 2023*.

6.2.2. KOLUMBIAI KÖZTÁRSASÁG

Kolumbia jelenlegi abortuszzabályozása Latin-Amerika és a Karib-tengeri térség legliberálisabbja, sőt a teljes amerikai kontinens legprogresszívebbjei közé tartozik, azonban az ország viszonylag hirtelen találta magát ebben a pozícióban, ugyanis 2006 előtt még azon kevesek táborát erősítette, akik teljes mértékben tiltották az abortuszok végrehajtását. Ugyan az ország alkotmányában nem kaptak helyet abortusszal kapcsolatos konkrét rendelkezések, Kolumbia büntető törvénykönyve, vagyis a 2000. évi 599. törvény még minden körülmények között illegálisnak minősítette az abortuszt, ugyanis a következő rendelkezéseket hozta:

„122. cikk: Abortusz. Az a nő, aki saját magának abortuszt okoz, vagy másnak engedi azt előidézni, egy (1) évtől három (3) évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ugyanez a szankció vonatkozik mindazokra, akik a nő beleegyezésével az előző bekezdésben meghatározott magatartást tanúsítják.

123. cikk. Beleegyezés nélküli abortusz. Aki a nő beleegyezése nélkül vagy tizennégy év alatti nőn abortuszt végez, négy (4) évtől tíz (10) évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”⁴²¹

Jól látható, hogy a kolumbiai büntetőjog milyen szigorúan állt hozzá a kérdéskörhöz, azonban a törvényi szigor nem volt képes meggátolni az illegális abortuszok gyakorlatát az országban, ahol az 1970-es években még az abortusz volt az anyai halálozások legfőbb oka⁴²² és a 2000-től 2004-ig terjedő időszakban évente átlagosan 88 akaratlan terhesség jutott ezer 15 és 49 év közötti nőre.⁴²³ A 2006 előtti években átlagosan 400 nő ellen indítottak eljárást abortusz miatt, akiknek a többsége 15-19 közötti életkorban volt.⁴²⁴

Az első rést az abortusz abszolút tiltásának falán 2006-ban ütötte az Alkotmánybíróság a C-355/06 számú határozatával. A kolumbiai alkotmány 241. cikkének (4) bekezdése alapján beadott alkotmányjogi panasz azt fogalmazta meg, hogy a büntető törvénykönyv abortuszt, beleegyezés nélküli abortuszt, valamint az ezek kapcsán esetleges enyhítő körülményeket megfogalmazó cikkei sértik az élethez, a méltósághoz, a testi épséghez, az egyenlőséghez, a szabadsághoz, a szabad fejlődéshez, a reprodukív autonómiához, az egészséghez és általában az emberi jogok által felölelt valamennyi kötelezettséghez való jogot. A bíróság végül rendkívül

---

⁴²¹ Penal Code of the Republic of Colombia (Law 599 of 2000, July 24, 2000), Articles 122–123.

⁴²² OTIS, John (2022): *Abortion laws in Colombia are now among the most liberal in the Americas*. Forrás: <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2022/05/10/1097570784/colombia-legalized-abortion-for-the-first-24-weeks-of-pregnancy-a-backlash-ensu> (2024. 10. 06.).

⁴²³ *Latin America & the Caribbean* (2024). Guttmacher Institute. Forrás: <https://www.guttmacher.org/regions/latin-america-caribbean/> (2024. 10. 06.).

⁴²⁴ GONZÁLEZ VÉLEZ, Ana Cristina (2023): *The Fight for Abortion Rights in Colombia*. Forrás: <https://www.opensocietyfoundations.org/voices/the-fight-for-abortion-rights-in-colombia> (2024. 10. 06.).

körülményes érveléssel úgy döntött, hogy az abortusz kapcsán megváltozott a jogi kontextus, így az nem tekinthető bűncselekménynek, ha a következő körülmények közül legalább az egyik fennáll:

- a terhesség veszélyezteti a nő egészségét vagy életét;
- a magzat olyan súlyos rendellenességben szenved, amely veszélyezteti az életét;
- a terhesség nemi erőszak, vérfertőzés vagy hozzájárulás nélküli mesterséges megtermékenyítés eredménye és az adott bűncselekményt jogszerűen jelentették a hatóságok felé.⁴²⁵

A Kolumbiában lejátszódó abortuszliberalizáció legmegosztóbb állomása azonban 2022. február 21-én következett be az Alkotmánybíróság C-055/22-es határozatával. Az ügy előzményeként megemlíthető, hogy a már említett zöld hullám és a vele járó abortuszliberalizáció sikerei felbátorították a különböző helyi szervezeteket, akik a nők egészségével és reprodukív jogaival foglalkoznak, így az alkotmánybíróságon támadták meg a büntető törvénykönyv abortuszt tiltó cikkeit. Érvelésükben gyakran felmerült, hogy az abortusz kriminalizálása a nők hátrányos megkülönböztetésének eszköze, valamint gyakran hivatkoztak statisztikai adatokra is például, hogy 2006 és 2019 között legalább 350 nőt ítéltek el vagy szankcionáltak abortusz miatt.⁴²⁶ Az egészségügyi minisztérium adatai szerint 2014-ben 70 nő halt meg és 132 ezer szenvedett a nem biztonságos abortusz miatti szövődmények következményeitől.⁴²⁷

Az alkotmánybíróság döntése végül éppoly megosztó lett, mint amennyire progresszív, hiszen a 9 tagú testület 5 igen és 4 nem arányban fogadta el. A bíróság által vizsgált kérdés úgy fogalmazható meg, hogy az abortusz tilalma sérti-e a nők, lányok és mások alapvető jogait, akik teherbe eshetnek. A testület végül igennel felelt a kérdésre és arra a következtetésre jutott, hogy az abortusztilalom öt alapelvvel és joggal, így a terhes nők egészségével, a reprodukcióról való szabad döntésükkel, a lelkiismereti szabadságukkal, a büntetés céljával és a kiszolgáltatott nők egyenjogúságához való jogával is ellentétes. Ugyanakkor azt is megállapították, hogy összhangot kell teremteni ezen alapelvek és jogok, valamint a születés előtti élet védelmének alkotmányos célja között, így nem mondták ki a büntető törvénykönyv 122. cikkének

---

⁴²⁵ Decision of the Constitutional Court of Colombia, May 10, 2006, C-355/06.

⁴²⁶ DANIELS, Joe Parkin (2022): *Colombia legalises abortion in move celebrated as 'historic victory' by campaigners*. Forrás: <https://www.theguardian.com/global-development/2022/feb/22/colombia-legalises-abortion-in-move-celebrated-as-historic-victory-by-campaigners> (2024. 10. 06.).

⁴²⁷ CASAS, Ximena (2020): *Three Reasons to Decriminalize Abortion in Colombia*. Forrás: <https://www.hrw.org/news/2020/12/02/three-reasons-decriminalize-abortion-colombia> (2024. 10. 06.).

érvénytelenségét, hanem megállapították a végrehajtás feltételeit. Az alkotmánybíróság tehát - korábbi C-355/06 számú határozatának megtartás mellett – a megtámadott cikk feltételes alkotmányosságát állapította meg oly módon, hogy bűncselekmény csak abban az esetben merülhet fel, ha az abortuszra a terhesség 24. hetét követően kerül sor.⁴²⁸

A hat hónapos időintervallum magyarázata az volt, hogy a koraszülött magzatok már jó eséllyel élnek túl az anyaméhen kívül is ebben a korban, azonban a döntés kritikussai túl szélesnek gondolják az így biztosított időkeretet. Köztük van Ivan Duque is, aki 2018 és 2022 között volt az ország konzervatív beállítottságú elnöke, és aki egy újságírónak úgy nyilatkozott, hogy öt ember nem mondhat egy egész országnak olyan szörnyűséget, hogy egy 6 hónapos életnek véget lehet vetni.⁴²⁹ A döntés támogatói ugyanakkor rámutatnak, hogy diadalukat még közel sem érzik teljesnek, hiszen nem született teljes dekriminalizálás a kérdés kapcsán és a zöld hullámot a világ többi országába is szeretnék eljuttatni.⁴³⁰

6.3. AZ EUROATLANTI TÉRSÉG

A Center for Reproductive Rights adatait vizsgálva feltűnő lehet, hogy a világ legegységesebb abortuszszabályozásokkal rendelkező területe az euroatlanti térség, hiszen a szervezet adatbázisának beosztása alapján a régió szinte csak a jogszabályok szigorúságának foka alapján kialakított legenyhébb kategóriából tartalmaz államokat.⁴³¹ Ennek ellenére az adott területi egység is meglehetősen sokszínű kulturális értékekkel, valamint történelmi tapasztalatokkal rendelkezik. Részint ezeknek is következménye, hogy az elmúlt években egy erőteljes szétfejlődő tendenciát figyelhetünk meg, ami a francia alkotmány módosítását kísérő, a Nemzetgyűlés számára bemutatott tanulmányból is levezethető.

A tendencia egyik oldalán olyan államok találhatóak, mint Franciaország vagy Írország,⁴³² ahol az elmúlt időben az abortuszszabályozás liberalizációja volt megfigyelhető. Ezek mellett azonban a szabályozás szigorúbb keretek közé kerülésére is láthatunk példákat. A tanulmány szerint ugyanis egyre több ország igyekszik korlátozni az abortusz szabadságát, amire többek

---

⁴²⁸ Decision of the Constitutional Court of Colombia, February 21, 2022, C-055/22.

⁴²⁹ OTIS 2022.

⁴³⁰ GONZÁLEZ VÉLEZ 2023.

⁴³¹ *The World's Abortion Laws* 2026.

⁴³² Írországban 1983 óta alkotmányos szinten rögzítették a magzati jogokat, amit 2018-ban változtattak meg egy népszavazás következményként. A témában lásd.: DE LONDRAS, Fiona (2015): Constitutionalizing Fetal Rights: A Salutory Tale from Ireland. *Michigan Journal of Gender & Law*, 22. évf. 2. sz. 243–300.

között példaként hozták Magyarországot, Lengyelországot és az Amerikai Egyesült Államokat is.⁴³³

Ez utóbbi állam világszinten is sokat említett változtatásában kulcsszerepe volt az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának, amely *Dobbs v. Jackson* ügyben hozott döntésével egy majdnem fél évszázados precedenst döntött meg és világszinten is számos országot ösztönzött a jogszabályainak módosítására. A régióknak ezen túlmenően érdekes szereplője Horvátország, amelynek alkotmánybírósága 2017-ben zárt le egy egészen a kilencvenes évekgig visszanyúló ügyet, azonban ennek ellenére is roppant törékeny az abortuszszabályozás kapcsán tapasztalható nemzeti konszenzus.

6.3.1. HORVÁT KÖZTÁRSASÁG

A Horvát Köztársaság alkotmánya a „Személyes és politikai szabadságok és jogok” között foglalkozik az élethez való jog kérdéseivel, melynek keretében a következő rendelkezéseket fogalmazza meg:

„Minden emberi lénynek joga van az élethez.

A Horvát Köztársaságban nem lehet halálbüntetést kiszabni.”⁴³⁴

Ugyan az élethez való jog határterületeinek vonatkozásában nem tekinthetjük túlzottan bőbeszédűnek az alkotmány rendelkezéseit, én mégis kiemelnék egy apró, ugyanakkor a precíz jogi szövegekben talán mégis relevanciával bíró jelentésárnyalatot. Az alkotmány eredeti horvát nyelvű szövege és annak nyomán a fordítások is emberi lényről és nem emberről beszélnek az élethez való jog alanyaként. Ezt azért tartom relevánsnak, mert az abortusz vonatkozásában számos esetben kifejtésre került már a különböző abortuszliberalizáció mellett érvelő csoportok részéről, hogy a méhmagzat nem számít embernek és az emberi élet a születéssel veszi kezdetét. Ugyanakkor esetünkben az alkotmány nem az emberek, hanem az emberi lények élethez való jogát deklarálja, mely véleményem szerint így szélesebb értelmezést is lehetővé tesz, vagy legalábbis lehetővé tenne az alkotmány értelmezése során.

Természetesen az alkotmány megállapításait további jogszabályok ültetik át a gyakorlatba, így ezeket is érdemes megvizsgálnunk az abortusz vonatkozásában. Horvátország abortuszszabályozása történelmi okokból a korábbiakban már említett Jugoszlávjogból fakad. Az ország jelenleg is hatályban lévő abortusztörvényét is 1978-ban fogadták el az akkori

---

⁴³³ GOUFFIER VALENTE 2024.

⁴³⁴ Constitution of the Republic of Croatia (1990), Article 21.

Jugoszláviában, amit azóta sem módosított a társadalmi konszenzus hiánya miatt. A gyermek születésével kapcsolatos szabad döntéshez való jog megvalósítását célzó egészségügyi intézkedésekről szóló törvény a következő módon fogalmaz:

„A terhesség megszakítása orvosi eljárás.

A terhesség a fogamzás időpontjától számított tíz hétig megszakítható.

A fogantatás időpontjától számított tíz hét elteltével a terhesség csak a Bizottság engedélyével, az e törvényben előírt feltételek mellett és eljárással összhangban szakítható meg.”⁴³⁵

A törvénnyel egyébként a Horvát Köztársaság Büntető Törvénykönyve is összhangban van, amely a terhesség első 10 hetében hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztéssel, míg ezt követően hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni az illegális abortuszt.⁴³⁶

Minezek ellenére már 1991-ben a terhességmegszakítások betiltásának igényével lépett fel az alkotmánybíróságon a Horvát Mozgalom az Életért és a Családért egyesület.⁴³⁷ Az ügy végül csak 2017-ben zárult le érdemben, amely így egy 26 évig tartó bizonytalanságot zárt le. Ennek eredményeképpen a testület elutasította a terhességmegszakítás betiltására irányuló kereseteket. Döntésében az alkotmánybíróság kifejtette, hogy ugyan nem létezik abortuszhoz való alkotmányos jog, ugyanakkor az alkotmány biztosítja a nők magánélethez és egyéni önrendelkezéshez való jogát. Ennek következtében az élet mint absztrakt alkotmányos érték védelme nem abszolút, így a terhesség korai szakaszában nem írhatja felül nő önrendelkezési jogát. Ezen túlmenően az is fontos szempont volt, hogy a tiltás nem akadályozná meg hatékonyan a nőket terhességük esetleges megszakításában.⁴³⁸ A döntés egyik legérdekesebb pontja a jogalkotó mulasztásának megállapítása volt. A horvát alkotmánybíróság ugyanis nem csak jóváhagyta a régi törvényt, de gyakorlatilag egy újat is kért. A jogalkotó mulasztásának megállapítása mellett ugyanis kötelezte a horvát parlamentet, hogy két éven belül alkosson új, a társadalmi viszonyokhoz jobban illeszkedő szabályozást, amely a tiltás helyett az edukáció és a prevenció elveire helyezi a hangsúlyt.⁴³⁹

---

⁴³⁵ Act on Health Measures for the Realization of the Right to Free Decision on Childbearing of the Republic of Croatia (No. 1252-1978, April 21, 1978), Article 15.

⁴³⁶ Criminal Code of the Republic of Croatia (October 21, 2011), Article 97.

⁴³⁷ RÁTI József (2017): *26 évig tartott a döntés: nem alkotmányellenes az abortusz Horvátországban*. Forrás: https://index.hu/kulfold/2017/03/02/abortusz_horvatorszag_alkotmany/ (2023. 12. 21.).

⁴³⁸ Decision of the Constitutional Court of the Republic of Croatia, February 21, 2017, U-I-60/1991 (a továbbiakban: U-I-60/1991).

⁴³⁹ U-I-60/1991.

Az abortuszt övező társadalmi konszenzus azonban olyan törékeny Horvátországban, hogy az 1978 óta hatályban lévő törvény soha nem változott érdemben és ugyan láthatóan szükség lenne a modernizálására, de ezért még az abortusz jelenségét támogatók sem igazán lobbiznak, nehogy szigorúbb jogszabály lépjen a helyébe.⁴⁴⁰ Ennek megfelelően az alkotmánybíróság által megjelölt kötelezettségének a mai napig sem tett eleget a jogalkotó. A horvát társadalom ugyanis – bár a teljes tiltást nem támogatná – a liberalizálás mellett sem áll ki, sőt gyakorinak mondható az a jelenség is mikor az orvosok vallási meggyőződésre hivatkozva nem hajlandóak elvégezni egy-egy beavatkozást. Ez az elmúlt időben olyan méreteket öltött, hogy 2022-ben egy olyan nő abortuszkérélmét tagadták meg, akinek magzatánál agydaganatot találtak. Mivel a magzat súlyosan sérült volt és az anya életét is veszélyeztette, így a jogszabályok lehetővé tették volna az anya számára a terhességmegszakítást, azonban azt négy kórház is megtagadta.⁴⁴¹ Az eset széles médiavisszhangot és komoly kritikákat kapott, ennek ellenére továbbra is rendkívül erős az éltpárti mozgalom Horvátországban.

6.3.2. AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Amerikai Egyesült Államok abortuszsabályozásáról nem csak azt mondhatjuk el, hogy az ország szövetségi jellegéből fakadóan államonként meglehetősen eltérő lehet a törvények ezzel kapcsolatos megítélése, hanem azt is, hogy a szabályozás Mexikóval ellentétben jelenleg nem az egységesítés, hanem éppen a fragmentáció irányába mutat. Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának 2022. június 24-én hozott döntése a *Dobbs v. Jackson* ügyben ugyanis megszüntette az 1973-as *Roe v. Wade*⁴⁴² ügyben felállított abortuszhoz való alkotmányos jog szövetségi védelmét és ezzel teljes egészében a tagállamok szabályozási körébe utalta vissza a kérdéskört.

Az 50 tagállamból és egy szövetségi kerületből álló szövetségi állam elmúlt ötven évének történetében kiemelkedő szerepet játszott a Legfelsőbb Bíróság 1973. január 22-ei *Roe v. Wade* ügyben hozott döntése. Ennek értelmében a terhesség első trimeszterében minden tagállamnak feltételek nélkül engedélyeznie kellett az abortuszt, illetőleg a második trimeszterben is csak korlátozott lehetőségek álltak rendelkezésre az abortuszok szigorítására vonatkozóan.⁴⁴³ Ezzel

---

⁴⁴⁰ ČURIN, Vanna (2022): Croatian Abortion Law and Čavajda Case: Crossroads of Expertise, Rights, and Morality. *China CEE-Institute – Croatia social briefing*.

⁴⁴¹ FÓDI Kitti (2022): *Megtagadták egy horvát nő abortuszát, akinek a magzatánál agresszív agydaganatot diagnosztizáltak*. Forrás: <https://444.hu/2022/05/12/megtagadtak-egy-horvat-no-abortusz-at-akinek-a-magzat-anal-agressziv-agydaganatot-diagnosztizáltak> (2023. 12. 21.).

⁴⁴² ELY, John Hart (1973): The Wages of Crying Wolf: A Comment on *Roe v. Wade*. *The Yale Law Journal*, 82. évf. 5. sz. 920–949.

⁴⁴³ *Roe v. Wade*.

az USA nem csak abortusz jelenségével kapcsolatos hozzáállását liberalizálta elsők között a világon, hanem a szabályozás egységesítésének irányába is elindult a tagállamok szabadságának rovására. 1992-ben a *Planned Parenthood v. Casey* ügyben a bíróság megerősítette korábbi döntését,⁴⁴⁴ bár megváltoztatta annak kereteit, azonban ezzel sem került pont az ügy végére. Az abortusz kérdése kapcsán tapasztalható társadalmi ellentétek ugyanis nem csendesedtek el, sőt több tagállam is folyamatosan próbálkozott saját szabályainak szigorításával. Ezen államok között volt Mississippi is, ahol 2018-ban fordult bíróság elé az utolsó működő abortusz klinika a *Roe v. Wade* ügyre való hivatkozással. Az ekkor elfogadott terhességi korról szóló törvény ugyanis a következő rendelkezéseket hozta:

„(4) (b) Orvosi vészhelyzet vagy súlyos magzati rendellenesség esetét kivéve, senki nem végezhet, nem idézhet elő, illetve nem kísérhet meg szándékosan vagy tudatosan abortuszt egy magzaton, ha a magzat valószínűsíthető terhességi kora tizenöt (15) hétnél nagyobbnak bizonyult.”⁴⁴⁵

Az ügy végül 2021-ben került a Legfelsőbb Bíróság elé, ahol arra az absztrakt alkotmányossági kérdésre keresték a választ, hogy a tilalom minden magzati életképességet megelőző abortuszra alkotmányellenes-e. Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága 2022. június 24-én hozott döntésében végül arra a következtetésre jutott, hogy *„Az alkotmány nem biztosít jogot az abortuszhoz; a Roe és Casey ügyet hatályon kívül helyezve az abortusz szabályozásának hatalma visszakérül az emberekhez és választott képviselőikhez.”⁴⁴⁶* Döntésüket azzal támasztották alá, hogy a korábbi ügyekben az aktivista szemléletű bíróság valójában túllépett a hatáskörén és jogalkotást végzett, amire természetesen nem volt felhatalmazása. Az abban való állásfoglalás, hogy a szövetségi alkotmány tartalmaz-e alapvető jogot az abortuszhoz vagy bármely a szövegben kifejezetten nem szereplő jelenséghez, a bíróság gyakorlata szerint hármas feltételrendszerrel való vizsgálat vezet. Ennek során meg kell vizsgálni, hogy az adott jogra alkalmazható-e a 14. kiegészítés szabadságfogalma, az adott jog része-e a nemzet történetének, illetve az adott jog része-e egy szélesebb, már elismert jognak. Az első kritérium kapcsán megállapították, hogy azt gyengén alapozták meg 1973-ban, és egyáltalán nem vizsgálták 1992-ben. A második kritérium kapcsán elmondható, hogy az abortuszhoz való jog nem része a nemzet történetének, hiszen azt az angol *common law* idejétől kezdve tiltották, sőt a tagállamok többsége 1973-ig ezen az állásponton volt. A harmadik kritérium kapcsán pedig a rendezett

---

⁴⁴⁴ *Planned Parenthood v. Casey*.

⁴⁴⁵ Gestational Age Act of the State of Mississippi (Miss. Code Ann. § 41-41-191, March 19, 2018).

⁴⁴⁶ *Dobbs v. Jackson*.

szabadság⁴⁴⁷ koncepciójából indultak ki, ami alapján elvetették az abortuszhoz való jogot, ugyanis állásfoglalásuk szerint rendezett társadalmi korlátok nélkül a szabadság fogalmába akár például a prostitúció is beleférhet, így ezek konkrét jogként való nevesítés hiányában nem egyeztethetőek össze a rendezett szabadsággal.⁴⁴⁸

Az USA-ban liberális abortuszszabályozást szorgalmazó Pro-Choice nézetrendszer követőit elborzasztotta a Legfelsőbb Bíróság ítélete, holott a döntés nem az abortusz betiltásáról szólt, hanem arról, hogy az nem alkotmányos jog, így minden egyes tagállam a saját hatáskörében szabályozhatja azt. Ez azonban együtt járt azzal a jelenséggel is, hogy számos állam valóban markánsan szigorított a terhességmegszakításokkal kapcsolatos szabályozásán, aminek keretében abortusztilalmat vezetett be Alabama, Arkansas, Idaho, Indiana, Kentucky, Louisiana, Mississippi, Missouri, Észak-Dakota, Oklahoma, Dél-Dakota, Tennessee, Texas és Nyugat-Virginia.⁴⁴⁹

Ezzel szemben számos állam tartotta meg adott esetben akár rendkívül engedékenynek mondható szabályozását. Ennek többek között azért van jelentősége, mert ugyan előre várható, sőt törvényszerű volt, hogy a *Dobbs v. Jackson* ügyről szóló döntés értelmében az USA államainak abortuszszabályozása sokkal változatosabb lesz, azonban a döntés után számos megválaszolatlan kérdés is felmerült, így például az állampolgárok másik államba való utazása abortusz céljából. Ebben a konkrét kérdésben már a bírák konzervatív csoportjához tartozó Brett M. Kavanaugh is kifejtette, hogy ez véleménye szerint nem tiltható, a gyakorlatban mégis problémákat vet fel a társadalmi különbségek előtérbe kerülésével. Mindenesetre a döntést követő évek vonatkozásában is kijelenthető, hogy egy dolog teljesen biztos maradt a *Dobbs v. Jackson* után is, mégpedig az, hogy az abortuszról szóló vita még mindig meghatározó és rendkívül erőteljes az Amerikai Egyesült Államok társadalmát megosztó kérdések között, amelyre mindenkit megnyugtató módon talán soha nem fogunk választ találni.

6.4. AFRIKA

Afrika a Föld leggyorsabban növekvő népességű kontinense, ami mind a jelenlegi növekedési ütemet, mind a jövőbeli előrejelzéseket vizsgálva megállapítható. Jelenleg is 1,5 milliárdos

---

⁴⁴⁷ Ennek lényege, hogy a szabadság alatt nem abszolút szabadságot, illetve anarchiát kell érteni, hanem a joguralom és a szervezett társadalom strukturált keretei között megvalósuló szabadságot. A témában lásd.: MCCLAIN, Linda C. – FLEMING, James E. (2023): Ordered Liberty After *Dobbs*. *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers*, 35. évf. 627–645., 628–629.

⁴⁴⁸ *Dobbs v. Jackson*.

⁴⁴⁹ *After Roe Fell: Abortion Laws by State* (2024). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/> (2024. 10. 06.).

lakossága az ENSZ előrejelzései szerint a 2,5 milliárd főt is elérheti a következő évtizedekben.⁴⁵⁰ Nincs a világon még egy olyan régió, ami ilyen hihetetlen mértékű népességnövekedés előtt áll. Ennek következtében, akár Arisztotelész azon gondolatai is felmerülhetnek bennünk, hogy az ideális államnak a túlnépesedés ellenében is fel kell lépnie az abortuszt is magába foglaló népességszabályozási eszközökkel.⁴⁵¹ Ugyanakkor felmerülhetnek Foucault gondolatai a népesség menedzseléséről,⁴⁵² sőt akár az olyan mértékű erőteljes állami beavatkozások is, mint a Kínai Népköztársaság 1980-as években megjelenő egykepolitikája.⁴⁵³

A Center for Reproductive Rights adatai szerint az abortuszzabályozások tekintetében Afrika a világ legszigorúbb régiója, ahol számos ország minden körülmények között tiltja az abortusz végrehajtását például Egyiptom, Szenegál vagy Madagaszkár és a többség is csak az anya életének veszélye vagy közvetlenül fenyegető egészségkárosodás esetén engedélyezi a beavatkozás legális végrehajtását.⁴⁵⁴ Ennek oka rendkívül összetett, hiszen olyan vallási, kulturális és politikai tényezők egymásra való hatása eredményezi a törvények szigorát, mint a gyarmati örökség, a vallás meghatározó befolyása és a kulturális értékek.

Afrika számos országának gyarmati időkből fennmaradt törvényei sok esetben még mindig hatályban vannak. Ennek jelentős konzerváló hatása van, hiszen amíg például az általam korábban elemzett Franciaország ma már a legliberálisabb országok egyike a téma vonatkozásában, volt gyarmatai még mindig a régi francia törvények alapján tiltják az abortuszt. Fontos tényezőként említhető az is, hogy mind a gyorsan növekvő keresztény közösségek, mind az észak-afrikai muzulmánok vallásának tanításai ellentétesek az abortusz gyakorlatával, ami szintén társadalmi ellenállást vált ki a liberalizáló törekvésekkel szemben. Ehhez jön még hozzá, hogy Afrikában hagyományos módon a közösség érdekei elsődlegesen az egyénnel szemben, így az egyéni jogok kevésbé érvényesülnek, illetve a nemzeti identitáspolitikák gyakran a nyugati erkölcsi romlással azonosítják az abortusz gyakorlatát.⁴⁵⁵

Értekezésem Afrikát tárgyaló részében Uganda és Kenya alkotmánybíróságának legfrissebb abortuszdöntéseit, illetve az ezekhez vezető utat mutatom be. Ezek a döntések eltérő tartalmúak:

---

⁴⁵⁰ *World Population Prospects 2022: Summary of Results* (2022). United Nations. Forrás: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf (2026. 02. 12.).

⁴⁵¹ ARISZTOTELÉSZ 1984 [i. e. 350 körül], VII. 16.

⁴⁵² Foucault 2020, 141.

⁴⁵³ MEI – JIANG 2025.

⁴⁵⁴ *The World's Abortion Laws* 2026.

⁴⁵⁵ NGWENA, Charles (2018): *What Is Africanness? Contesting Nativism in Race, Culture and Sexualities*. Pretoria, Pretoria University Law Press.

amíg Uganda alkotmánybírósága helybenhagyta a büntető törvénykönyv abortuszt büntető rendelkezéseit, addig Kenya liberalizált a szabályozásán.

6.4.1. UGANDAI KÖZTÁRSASÁG

Uganda abortuszsabályozása afrikai összehasonlításban is a szigorúbbak csoportjába tartozik, így annak liberalizálása állandó témát jelent a helyi jogvédők és a nemzetközi fórumok számára. Az ország alkotmánya meglehetősen konzervatív, ami abból is érzékelhető, hogy számos vallási utalást tartalmaz. Az abortusz jelenségére az élethez való jog védelme cím alatt a következő formában utal:

„Senkinek sincs joga kioltani egy meg nem született gyermek életét, kivéve, ha azt törvény esetlegesen lehetővé teszi.”⁴⁵⁶

Valójában az elmúlt évek összes abortuszvitája és a teljes ugandai alkotmánybírósági eljárás eredője összefoglalható ebben a mondatban, hiszen ugyan az alkotmány lehetővé teszi, hogy a témát törvénnyel rendezzék, de ez a jogszabály soha nem született meg a gyakorlatban. Ellenben régóta hatályos a büntető törvénykönyv, amely külön tényállásokként nevesíti az abortusz kísérletét, az abortusz előidézését, a gyógyszerek szállítását abortusz előidézése céljából és a születendő gyermek megölését.

Az abortusz kísérlete a törvény rendelkezései szerint tizennégy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő és akkor is végrehajtható, ha a nő valójában nem is volt terhes.⁴⁵⁷ Az abortusz előidézésének tényállása valójában az anya büntetethez való alkalmatlanságát állapítja meg a beavatkozás esetére és hét évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁴⁵⁸ A gyógyszerek szállítása abortusz előidézése céljából három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő és szintén végrehajtható akkor is, ha a nő valójában nem is volt terhes.⁴⁵⁹ Ennél is szigorúbb a születendő gyermek megölésének tényállása, amely fokozott védelmet biztosít a szülést közvetlenül megelőző időintervallumra. Előírja ugyanis, hogy ha valaki olyan módon akadályozza meg a gyermek élve születését, ami élve születés esetén a gyermek megöléséhez vezetett volna, akkor mérlegelés nélkül életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő.⁴⁶⁰ A büntető törvénykönyv mindössze egyetlen helyzetben mentesít az abortusszal kapcsolatos

---

⁴⁵⁶ Constitution of the Republic of Uganda (1995), Article 22 (2). A szöveg eredeti nyelven a következőképpen hangzik: „No person has the right to terminate the life of an unborn child except as may be authorised by law.” Ennek a rendelkezésnek a „may” szó kapcsán az alkotmánybíróság eljárása során kiemelt jelentősége volt.

⁴⁵⁷ The Penal Code Act of the Republic of Uganda (Cap. 120, as amended through Act No. 8 of 2007), Section 141 (a továbbiakban: Penal Code of Uganda).

⁴⁵⁸ Penal Code of Uganda, Section 142.

⁴⁵⁹ Penal Code of Uganda, Section 143.

⁴⁶⁰ Penal Code of Uganda, Section 212.

bűncselekmények alól, ha orvos az anya életének megőrzése érdekében hajt végre sebészeti beavatkozást, de ennek is jóhiszeműnek, és ésszerű gondossággal végrehajtottnak kell lennie, figyelemmel az eset összes körülményére.⁴⁶¹

A fentiekből jól érzékelhető, hogy Uganda törvényei még afrikai viszonylatban is szigorúak, ráadásul az orvosi beavatkozások lehetőségének kizárása miatt magas a nem biztonságos abortuszok következtében beálló anyai halálozások aránya. Ezért az ezredfordulót követően érkezett is nemzetközi nyomásgyakorlás az országra, mégpedig az Afrikai Unió nők jogairól szóló chartája, vagyis a Maputo-jegyzőkönyvek révén, ami előírja, hogy az abortuszt engedélyezni kell nemi erőszak, vérfertőzés és az anya egészségének veszélyeztetése esetén.⁴⁶² Uganda ugyan ratifikálta a jegyzőkönyvet, de fenntartással élt annak abortuszra vonatkozó kötelezettségei ellen, amit azzal indokolt, hogy azok ellentétesek az ország kultúrájával és hatályos jogszabályaival.

Ugyan jogszabályi liberalizáció nem történt az elmúlt időszakban, mégis léteztek törekvések az abortuszhoz való hozzáférés adminisztratív megkönnyítésére, a jogszabályok hagynak lehetőséget a liberálisabb értelmezésre az anya életének védelmében. Ennek keretében 2015-ben az Egészségügyi Minisztérium kiadott egy dokumentumot, amelynek célja a nem biztonságos abortuszból eredő megbetegedések és halálozások csökkentése volt. Az irányelv az orvosok helyzetét kívánta rendezni azzal, hogy az anya egészségének viszonylag tág értelmezésével egyértelműen rendezte az életmentő rendelkezések körét, amelyek során jogosan végezhető el az abortuszra irányuló beavatkozás.⁴⁶³ Ez a rendelkezés azonban rövid életű volt, mert már 2016-ban felfüggesztették az életpárti csoportok heves tiltakozásának következtében.

Ezt követően érkezett több indítvány is az Ugandai Alkotmánybíróságra, amelyeket egyesítve a testület végül 2025 november 14-én hozott döntést.⁴⁶⁴ Ezek az indítványok két szempontból támadták az ugandai abortuszsabályozást. Egyrészt a büntető törvénykönyv korábban ismertetett rendelkezéseit, másrészt az alkotmány által sugallt jogalkotás elmulasztását illették kritikával. A büntető törvénykönyv kapcsán általánosnak mondható érvek merültek fel,

---

⁴⁶¹ Penal Code of Uganda, Section 224.

⁴⁶² Protocol to the African Charter on Human and People's Rights on the Rights of Women in Africa (July 11, 2003).

⁴⁶³ Standards and Guidelines for Reducing Morbidity and Mortality from Unsafe Abortion in Uganda (2015). Kampala, Ministry of Health.

⁴⁶⁴ Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda et al. v. Attorney General, Constitutional Petitions 25 & 10 of 2017, [2025] UGCC 24 (November 14, 2025) (a továbbiakban: Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda v. Attorney General).

amelyek szerint a törvények sértik a nők méltóságát és egészséghez való jogát, magas az anyai halálozások statisztikája és ellentétesek a nemzetközi kötelezettségvállásokkal. Az ügy jelentősége inkább az alkotmány szövegének értelmezése körül öltött testet, ami ugyan lehetővé teszi egy abortusszal kapcsolatos jogszabály létrehozását, a gyakorlatban ez mégsem történt meg. Ennek kapcsán az eredeti „may be authorised” kifejezés okozta az értelmezési problémákat, hiszen ez szemben például a „shall be authorized” szerkezettel kizárólag lehetőséget ad a parlamentnek ilyen törvény megalkotására, de kötelezettséget nem alapít.⁴⁶⁵

A testület végül azt az értelmezést erősítette meg, összhangban az állami indokolással, amely a magzat élethez való jogának kiemelésén túl identitáspolitikai jellegű nyilatkozatot is tett amellett, hogy az életpárti mozgalomhoz tartozónak tartja magát és az élet a fogantatástól kezdődik.⁴⁶⁶ Ennek következményeként a bíróság öt tagja végül 3 szavazattal utasította el a keresetet 2 szavazat ellenében. A bírák többségi véleménye kiemelte, hogy az alkotmány értelmezése alapján nem áll fenn a jogalkotás kötelezettsége a parlament számára, illetőleg kiemelték az állam érdekeit a magzat életének védelmében, és úgy ítélték meg, hogy az anya életének megmentésére irányuló törvényi előírás megfelelő egyensúlyt teremt a kérdéskör vonatkozásában.⁴⁶⁷

Az Ugandai Alkotmánybíróság ítélete tehát megerősítette az ország szigorú abortuszszabályozását, ezáltal megbukott a testületen keresztül végrehajtott liberalizáció kísérlete. Ezzel eldőlt, hogy az ország nem indul meg az abortusz liberalizálásának útján, aminek kapcsán fontos szempont volt az identitáspolitikai és világnézeti érvrendszer használata is.

6.4.2. KENYAI KÖZTÁRSASÁG

Kenya és Uganda története szorosan összekapcsolódik, hiszen nem csak szomszédok, hanem mindkét állam a Brit Birodalomtól nyerte el függetlenségét az 1960-as években. Ennek megfelelően jogrendszerük és abortuszszabályozásuk is meglepő hasonlóságot mutat. Ami azonban mégis különbséget jelent a két ország között, hogy Ugandával ellentétben Kenya az elmúlt években konzervensen liberalizálta szabályozását, amiben a bírói fórumoknak döntő szerepük volt a konzervatív törvényhozó hatalommal szemben.

---

⁴⁶⁵ Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda v. Attorney General [106].

⁴⁶⁶ Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda v. Attorney General [100].

⁴⁶⁷ Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda v. Attorney General [99]-[100].

A kenyai büntető törvénykönyv Ugandához hasonlóan brit eredetű és ennek megfelelően szinte teljesen megegyezik a szabályozás mind a tényállások, mind a büntetési tételek tekintetében.⁴⁶⁸

Kenya alkotmánya azonban tartalmaz konkrét utalást az abortuszhoz való hozzáférés biztosítására. Az ország új alkotmányának 2010-es elfogadása során ugyanis rögzítették, hogy az élet a fogantatással kezdődik és ennek megfelelően az abortusz is tilos, ugyanakkor több olyan kitélet is beépítettek a szövegbe, ami akár a széleskörű liberalizációra is háttérrel biztosíthatott:

„Az abortusz nem megengedett, kivéve, ha képzett egészségügyi szakember véleménye szerint sürgősségi kezelésre van szükség, vagy az anya élete vagy egészsége veszélyben van, vagy ha bármely más írott törvény megengedi.”⁴⁶⁹

Ennek következtében hosszú konfliktus alakult ki a kenyai jogértelmezés vonatkozásában, hiszen az alkotmány szövege lehetőséget adott az abortusz indikációinak bővítésére, ugyanakkor a jogalkotó nem indított lépéseket ennek irányába, sőt a büntető törvénykönyv rendelkezései is érvényben maradtak. Ennek következtében vált meghatározóvá a kenyai bíróságok szerepvállalása, amelyek az alkotmány értelmezésére jogosultak, hiszen az olyan jogvédő szervezetek, mint a már említett Center for Reproductive Rights előszeretettel fordultak a bírósághoz az értelmezéssel kapcsolatos ügyekben.⁴⁷⁰

Az egyik legfontosabb ilyen procedúra az úgynevezett JMM ügyszóhoz kötődött, aminek vonatkozásában 2019-ben született ítélet. Ez egy 15 éves lányról szólt, aki nemi erőszak következtében esett teherbe, és mivel megtagadták tőle a kórházi ellátást, így az illegális abortusz okozta egészségügyi komplikációkba halt bele. A bíróság ebben az esetben megerősítette az alkotmány egészségfogalmának tág értelmezését, kimondták ugyanis, hogy az alatt a mentális és szociális jólétet is érteni kell, ami alapján a nemi erőszak okozta trauma megalapozza az abortusz végrehajtásának legális voltát.⁴⁷¹

Ezt követte 2022-ben a PAK ügyben hozott ítélet, amelynek során egy abortusszal gyanúsított klinikai tisztviselő és annak páciense kért alkotmányos felülvizsgálatot miután letartóztatták őket abortusz vádjával. Ennek keretében rendeződött végül az alkotmány és a büntető törvénykönyv viszonya, hiszen a bíróság kimondta a büntető törvénykönyv azon abortuszt

---

⁴⁶⁸ The Penal Code, Laws of Kenya (Cap. 63, Revised Edition 2009 [2008]), Sections 158–160, 228, 240.

⁴⁶⁹ Constitution of Kenya (2010), Article 26 (4).

⁴⁷⁰ Visszautalva a stratégiai pereskedés jelenségére. A témában lásd.: *Abortion in Kenya* (2022). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/resources/kenya-abortion/> (2026. 02. 13.).

⁴⁷¹ Federation of Women Lawyers (FIDA – Kenya) et al. v. Attorney General et al., Petition 266 of 2015, [2019] KEHC 6928 (KLR) (June 12, 2019).

kriminalizáló szakaszainak alkotmányellenességét, amelyek ellentmondanak az alkotmány szövegének.⁴⁷² Ennek következményeként egyértelművé vált az a gyakorlat is, amely szerint az egészségügyi szolgáltatók nem vonhatóak büntetőjogi eljárás alá az alkotmányos kereteknek megfelelő beavatkozások elvégzése miatt.

A kenyai abortuszliberalizáció fejleményei annyira frissek, hogy 2025-ben több, a témában releváns ítélet is született az országban. 2025 október 2-án ugyanis a bíróság újra megerősítette a PAK ügyben hozott állásfoglalását és következetesen alkalmazva az alkotmány korábbi értelmezését, további lépést tett a kenyai szabályozás liberalizációja felé. Az ügy alapvetően onnan eredeztethető, hogy a kormányzati egészségügyi irányelvek alapján az egészségügyileg indokolt beavatkozások során az orvosoknak mind az anya, mind a magzat számára a legmagasabb elérhető egészségügyi standardot kellett biztosítani. A bíróság azonban alkotmányellenesnek nyilvánította és megsemmisítette a rendelkezést, hiszen az alkotmány szerint az anya egészsége az, amely elsőbbséget élvez az orvosi szempontból indokolt esetekben.⁴⁷³

Értekezésem írásának pillanatában azon 2025 december 18-án hozott ítélet a legfrissebb fejlemény, amely a reprodukív egészséggel kapcsolatos információhoz való hozzáférés kormányzati korlátozását mondta alkotmányellenesnek. Ennek keretében például megállapításra került, hogy a Film- és Osztályozási Testületnek nincs jogköre egészségügyi célú társadalmi hirdetések tartalmának vizsgálatára vagy azok betiltására.⁴⁷⁴

Kenyában tehát Ugandától teljesen ellentétes jogfejlődési folyamat kibontakozását láthatjuk a bíróságok tevékenysége által, ami azért is rendkívül érdekes lehet számunka, mert ahogy említettem a két ország olyannyira közös alapokról indult, hogy az abortusz jelenségét tiltó büntető törvénykönyvük szinte teljesen szó szerint megegyező módon szabályozta a kérdést.⁴⁷⁵ Ennek keretében különösen érdekes lehet a Kenyában tapasztalható nagyfokú bírói aktivitás, ami egészen friss példákat is szolgáltat az abortusz bíróságok általi liberalizációjának folyamatára.

---

⁴⁷² PAK et al. v. Attorney General et al., Constitutional Petition E009 of 2020, [2022] KEHC 262 (KLR) (March 24, 2022).

⁴⁷³ MWIKALI et al. v. Cabinet Secretary Ministry of Health et al., Petition 27 of 2022, [2025] KEHC 13908 (KLR) (October 2, 2025).

⁴⁷⁴ Network for Adolescents and Youth of Africa et al. v. Attorney General et al., Petition 428 of 2018, [2025] KEHC 19048 (KLR) (December 18, 2025).

⁴⁷⁵ A különbség mindössze abban volt észlelhető, hogy a kenyai szöveg a hagyományos angol formákat használta, míg az ugandai nyelvezete már modernizált angol, de a tényállások és a büntetési tételek is teljesen megegyeztek.

6.5. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem ezen fejezetében a világ alkotmánybíróságainak legfrissebb abortusz témakörében hozott döntéseit mutattam be az adott országok szabályozásának dinamikájában. Módszerem tehát az volt, hogy röviden ismertettem minden ország szabályozását, így bemutatva azt a fejlődési folyamatot és értelmezési keretrendszert, amelyben az adott döntés létrejött.

Az általam ismertetett országok a Föld négy régiójába sorolhatóak, amelyek sorban a következők voltak: Kelet- és Délkelet-Ázsia, Latin-Amerika és a Karib-tengeri térség, Euroatlanti térség és Afrika. Ezt azért kell kiemelnem, mert az értekezésben bemutatott országok kiválasztásának legfőbb szempontja az volt, hogy a lehető legfrissebb alkotmánybírósági döntésekkel rendelkezzenek a témám vonatkozásában, ennek ellenére megállapítható, hogy a Föld minden pontjáról mutattam be országokat, amely megerősíti azon előfeltevésemet, hogy világszintű aktivizmusnak vagyunk tanúi az abortuszszabályozás változásának vonatkozásában. Továbbá mivel ezen döntések között minden irány képviseltette magát, ezért a fejezet azon hipotézisemet is megerősíti, amely szerint a globális szabályozási trend a polarizáció irányába mutat.

A világ alkotmánybíróságairól szóló fejezet elsődleges célja azon kutatási probléma háttérének feltárására irányult, amit úgy fogalmaztam meg, hogy a nemzeti parlamentek számos országban képtelenek az abortusz kérdésének vonatkozásában egységet teremteni, így a konszenzus hiánya miatt a jogalkotás bénává válik. Ebben a helyzetben az alkotmánybíróságok jelentik a probléma megoldását, amit hipotézisemben úgy fogalmaztam meg, hogy a nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a jogalkotói konszenzuseresés kudarca miatt a szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra helyeződik át, azok szerepe felértékelődik. Erről egyébként már az értekezés korábbi fejezetében, a Lengyelországról szóló esettanulmány is nagyszerű példát szolgáltatott, ami szorosán kapcsolódik az aktuális fejezet tematikájához.

Elemzésemet Kelet- és Délkelet-Ázsia országainak abortuszszabályozásaival kezdtem, amelyek közül a Koreai Köztársaságot és a Thaiföldi Királyságot emeltem ki. Mindkét államról megállapítható, hogy szabályozása az elmúlt időszakban fordult az abortuszhoz való hozzáférés kiterjesztése felé és az alkotmánybíróságok tették meg a döntő lépést ezekben a folyamatokban. A Koreai Köztársaság Alkotmánybírósága 2019-ben már a második döntését hozta a téma vonatkozásában, első alkalommal azonban 2012-ben még a büntető törvény azon abortuszt kriminalizáló rendelkezései mellett foglalt állást, amit újonnan már viszonylagos egyetértés mellett megsemmisített. Dél-Koreában továbbra is érdemes lesz figyelni a jogalkotás

tevékenységét az évek óta tartó szürke zóna és az ennek következtében jelentkező tragédiák miatt. A Thaiföldi Királyság hasonló utat járt be abban a tekintetben, hogy alkotmánybírósa szintén a büntető törvénykönyv abortuszt kriminalizáló rendelkezéseit szüntette meg. A 2020-as döntés gyakorlatilag az 1956 óta hatályban lévő büntető törvénykönyvet írta át és azért számít különösen érdekesnek, mert ez követően az ország joga már 2022-re a régió legengedékenyebbjéi közé került az abortusz szabályozásának vonatkozásában.

Latin-Amerika és a Karib-tengeri térség hatalmas fordulaton esett át az elmúlt években. A hagyományosan mélyen vallásos régió ugyanis 2015-ben, Argentínából kiindulva végigsöpört egy zöld hullámnak elnevezett trend, amelynek célja az abortusz mindenki számára való elérhetővé tétele volt. Ez természetesen a régió minden országára máshogy hatott, az általam vizsgált Mexikói Egyesült Államokban és a Kolumbiai Köztársaságban végül az alkotmánybíráskodás oldotta fel a kérdést. Mivel Mexikó szövetségi állam ezért az USA rendszeréhez hasonlóan tagállamonként eltérő a szabályozás, ami a gyakorlatban azt jelentette, hogy ugyan az abortusz teljes kriminalizálásának alkotmányellenessé nyilvánítása egész Mexikóra kiterjedő jelentőséggel bír, a tagállamok mégis eltérő módon kezelhetik az így kialakult helyzetet. Kolumbia ezzel szemben egységes módon kezeli alkotmánybírósa azon döntését, ami a terhesség 24. hetéig teszi lehetővé az abortuszt, így téve az országot a régió egyik legengedékenyebb szabályozásának hazájává.

A korábban vizsgált, szigorú abortuszsabályozás állapotából induló régiókkal szemben az Euroatlanti térség jogszabályai alapvetően sokkal liberálisabbak az abortusz kérdésében. Ez is közrejátszhat abban, hogy az alkotmánybíráskodás más irányú döntéseket hozott az elmúlt időszakban. A Horvát Köztársaság elemzésünk kivétele, hiszen alkotmánybírósa végül 26 évnyi bizonytalanságot zárt le a döntésével, ami ugyan elutasította a terhességmegszakítás betiltására irányuló kereseteket, de kifejtette, hogy nem létezik abortuszhoz való alkotmányos jog, ezáltal gyakorlatilag a kérdéskörben kialakult *status quó*t őrizte meg. Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága ezzel szemben éppen az 1973 óta fennálló helyzetet változtatta meg 2022-ben, amikor eltörölte az abortusz szövetségi szintű védelmét. Mivel Mexikóhoz hasonlóan szövetségi államról beszélhetünk, így ennek következtében számos tagállam döntött az abortusz betiltása mellett, igaz számos ezzel markánsan szembenálló állam is fellépett jogszabályainak további liberalizálásával.

Végezetül a Föld legszigorúbb abortuszsabályozásával rendelkező afrikai régió két országát vizsgáltam meg, amelyek eltérő döntést hoztak a kérdéskörben. Az Ugandai Köztársaság Alkotmánybírósa megerősítette az ország rendkívül szigorú szabályozását, és kiemelte, hogy

az államnak aktív feladatai vannak a magzati élet végelmében, ezért nem támogatható a szabályozás lebontása. A vele szomszédos Kenya ezzel szemben évek óta konzekvensen képviseli a bírói úton keresztül végrehajtott liberalizációt, amelynek kapcsán már számos esetben történtek apró, de jelentőségteljes lépések, így legutoljára 2025-ben is rögzítették az anya egészségének elsődleges voltát és a reprodukív egészséggel kapcsolatos információhoz való szabad hozzáférést is kimondták.

7. GLOBÁLIS TRENDEK ÉS JÖVŐKÉPEK: A MAGYAR ABORTUSZSZABÁLYOZÁS RENDSZERÉNEK TOVÁBBFEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

Az abortuszsabályozással kapcsolatos nemzetközi trendek vizsgálatát követően értekezésem jelenlegi fejeztében a nemzetközi keretek között is elhelyezhető a jelenkori magyar szabályozás rendszere. Emellett annak továbbfejlesztési lehetőségeire is kitérek a korábban bemutatott nemzetközi trendek tükrében. Ezekre a nemzetközi trendekre értekezésem három hipotézise irányult:

- Az abortusz szabályozása a 21. századra túllépett a bioetika körén, és nemzeti identitásképzés részévé vált, ahol a szabályozás már nem pusztán morális mérlegelés, hanem az állami önmeghatározás stratégiai eszköze.

Ezt látjuk Franciaország esetén, ami az egyéni szabadságok és reprodukív jogok világszintű zászlóvivőjeként tünteti fel magát; Lengyelországban, amit a jobboldal és az egyház a hagyományos keresztény értékek védőbástyájaként tüntet fel; illetve Afrika országaiban is, ahol a nyugati erkölcsi romlással és a neokolonialista befolyásszerzéssel azonosítják az abortusz gyakorlatát.

- A globális szabályozási trend nem a lineáris jogkiterjesztés, hanem a polarizáció irányába mutat.

Ez a tézis a világszintű dinamikák ismeretében ragadható meg, ugyanis az látható, hogy a fokozódó liberalizációs trendek, mint a franciaországi alkotmányba foglalás vagy a dél-amerikai zöld hullám mellett megjelentek a szigorítók, illetve korábban rögzített jogosultságokat lebontók, mint Lengyelország vagy az Amerikai Egyesült Államok esetében.

- A nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a jogalkotói konszenzuskeresés kudarcra miatt a döntéshozatal súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra helyeződik át, azok szerepe felértékelődik.

Ezt láthattuk az előző fejezetben bemutatott nyolc országban, amelyek mindegyike az elmúlt években élte meg az alkotmánybíráskodás abortusz témakörében való tevékenységének előtérbe kerülését, amelyek meghatározó, nemzetközi visszhangot kiváltó döntésekig jutottak.

Ezen korábbi megállapítások mellett természetesen egy sajátosan magyar viszonyokra vonatkoztatott hipotézisem is beleilleszthető a sorba, amely szerint:

- A magyar szabályozás az elmúlt évtizedekben folyamatos szigorodási tendenciát mutat, amely napjainkban – a törvényi keretek érintetlenül hagyása mellett – az adminisztratív eszközökkel megvalósuló „lopakodó szigorításban” realizálódik.

Ennek oka, hogy a témával foglalkozó nemzetközi szervezetek és a nemzetközi szakirodalom is a restriktív pólus országai közé sorolják Magyarországot, amelynek szabályozása szigorodó tendenciát mutat, de ez a társadalom széles rétegei számára sokkal kevésbé észlelhető, lépésenként bevezetett adminisztratív szigorítás képében jelenik meg.⁴⁷⁶

A következőkben ezen kontextusban elemzem a magyar szabályozás jelenét, illetve az annak jövőjét alakító tényezőket. Ezeknek kapcsán számos szempont azonosítható, amelyek mentén a nemzetközi szintéren észlelhető folyamatok fokozatosan teret nyernek a magyar jogban. Ki szeretném azonban emelni, hogy ezeket a szempontokat nem a hipotézisek sorrendjében vizsgálom, hanem igyekszem olyan sorrendet kialakítani, amely az általánosabb és ezért kevésbé konkrétan megfogható állítások felől a speciálisabb, kifejezetten magyar viszonyok között is vizsgálható jelenségek felé haladnak.

A fentiekből kiindulva első szempontom a nemzetközi polarizációra és a szabályozás fejlődésének irányára fókuszál, mivel ez kizárólag nemzetközi keretek között értelmezhető. Hiába hozna ugyanis a magyar jogalkotó témám szempontjából releváns jogszabályokat, ezeknek szigora vagy engedékenysége a nemzetközi polarizáció szempontjából csak más államokkal való összevetés során lehet vizsgálható. Először tehát el kell helyeznünk hazánk szabályozását a nemzetközi térben, majd ennek kapcsán válik vizsgálhatóvá a szigorítás jelensége.

Második szempontom az abortusz szabályozásával kapcsolatos érvelés hangsúlyának eltolódása a bioetikától az ideológia, illetve az állam demográfiai céljait támogató érvrendszer felé. Magyarország oldaláról vizsgálva erre is az Alaptörvény és a 2022-es szívhangrendelet a magyar jog legjellegzetesebb példája, tehát gyakorlatilag a korábban feltárandó jogfejlődési irányok ideológiai és identitáspolitikai indokolásának vizsgálatára kerül sor. Ennek keretében abból indulhatunk ki, hogy a 2022-es szívhangrendelet az Alaptörvény értékrendjének a gyakorlatba történő becsatornázásaként is értelmezhető.

Végül a harmadik szempontom a döntéshozó kilétére fókuszál, amelyhez nemzetközi környezetben a bírósági aktivitás felerősödése köthető. Ez ugyan Magyarországon nem

---

⁴⁷⁶ HERD, Pamela – MOYNIHAN, Donald (2025): Gendered administrative burden: regulating gendered bodies, labor, and identity. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 35. évf. 1. sz. 45–57.

látszódik teljesen egyértelműen, hiszen a legutóbbi, a témába vágó fejlemény a belügyminiszter rendelete, mégis vannak jelek az Alkotmánybíróság fokozódó szerepére is.

Értekezésem ezen fejezetének utolsó részében végül a magyar abortuszzabályozás jövőjének lehetséges alternatíváit veszem sorba, amelyeket a korábbi vizsgálati eredmények tükrében igyekszem felvázolni. Ezek között azonosítható a jelenlegi *status quo* fenntartása, az alkotmányos szigorítás útja, az adminisztratív szigorítás útja és a korábbi abortuszkompromisszum helyreállítása.

7.1. MAGYARORSZÁG HELYE A NEMZETKÖZI TÉRBEN

Értekezésemben több alkalommal is említettem, hogy a nemzetközi szakirodalom, illetve a nemzetközi aktorok alapvetően egy restriktív szabályozási folyamatot megvalósító államként tüntetik fel Magyarországot és egyre inkább szigorodó rendszernek a magyar abortuszzabályozást. Ezen az állásponton van többek között a Francia Nemzetgyűlés számára benyújtott, Guillaume Gouffier Valente által jegyzett tanulmány,⁴⁷⁷ de a Center for Reproductive Rights nevű szervezet is így kategorizálta hazánkat az európai abortuszzabályozásról szóló 2025-ös jelentésében,⁴⁷⁸ illetve talán még ennél is beszédesebb lehet, hogy Lengyelország 2023-as kormányváltásáig gyakran közösen tárgyalták az ottani és a magyarországi fejleményeket, mint a téma vonatkozásában tapasztalható illiberális átalakulást.⁴⁷⁹

Ezekre a megállapításokra értekezésem eddigi fejezeteiben nem reagáltam érdemben, hiszen úgy gondoltam, hogy azok mélyreható vizsgálata csak a magyar szabályozás nemzetközi térben való elemzése kapcsán valósítható meg. A fent ismertetett állásfoglalások azonban véleményem szerint jelentős árnyalásra szorúlnak, hiszen egyáltalán nem mindegy, hogy milyen szempontból vizsgáljuk a nemzeti abortuszzabályozásokat. Különbséget kell tennünk ugyanis az abortuszhoz való hozzáférés abszolút szintje és a szabályozás fejlődési iránya között. Ez a tényező fogja számunkra megmagyarázni azt az első pillantásra érthetetlennek tűnő jelenséget, hogy amíg a liberális szabályozással rendelkező Olaszország vagy Moldova sokszor az abortusz elérését szigorító hangvétellel került szóba⁴⁸⁰ az elmúlt években, addig a sokkal szigorúbb szabályozással rendelkező Monacói Hercegség liberalizáló hangvételben tűnik fel.

---

⁴⁷⁷ GOUFFIER VALENTE 2024.

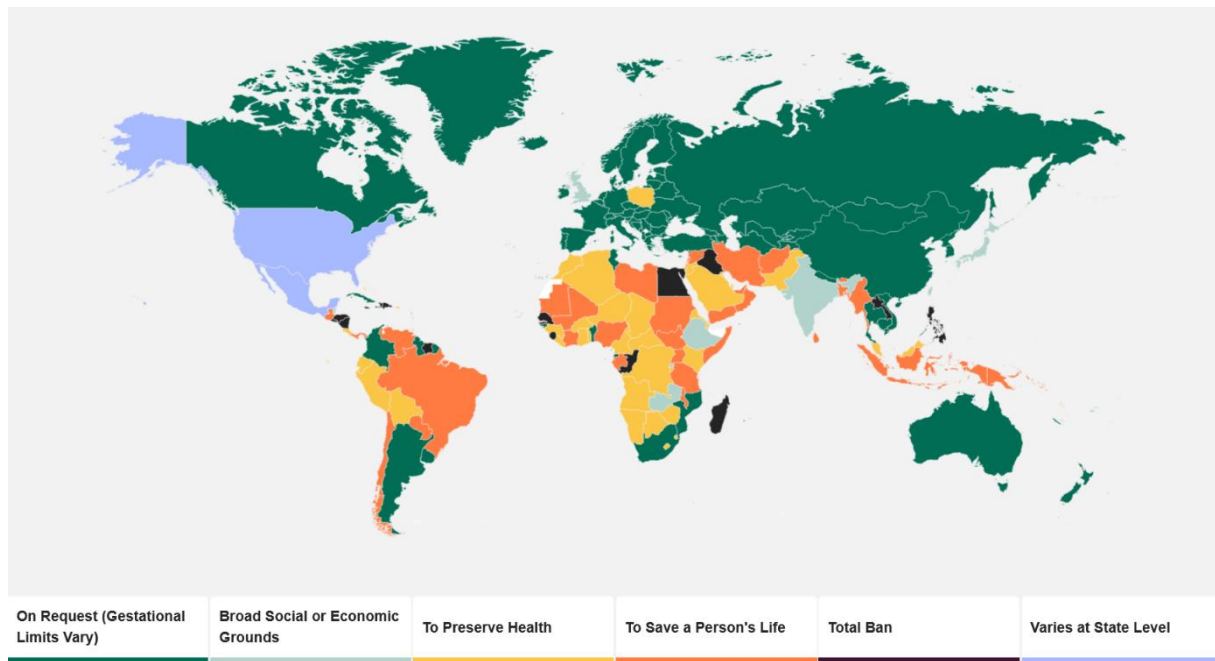
⁴⁷⁸ *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges 2025.*

⁴⁷⁹ GRZEBALSKA – PETŐ 2018.

⁴⁸⁰ *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges 2025.*

7.1.1. MAGYARORSZÁG A GLOBÁLIS ABORTUSZTÉRKÉPEN – A NORMATÍV KÖRNYEZET

Az abortuszhoz való hozzáférés abszolút szintje alatt a hatályos jogszabályok összehasonlítását értem, amelynek kapcsán Európa és benne Magyarország a világ legliberálisabb térsége az abortuszhoz való hozzáférés vonatkozásában. Ezt a megállapítást még az említett Center for Reproductive Rights által közölt világtérkép is megerősíti, amely az abortuszhoz való hozzáférés alapján kategorizálja a világ országait.

8. ábra: Az abortusz jogi szabályozásának szintje a Föld országában⁴⁸¹

A térképen jól látható, hogy Európa országainak többsége a legszigorúbb szabályozást követő miniállamok, mint például a Vatikán kivételével, amelyek méretükből adódóan nem láthatóak a térképen, a legliberálisabb szabályozást jelentő zöld kategóriában van, ami az abortusz kérelemre történő végrehajtását jelöli. A szervezet definíciója szerint azon országok kerülhetnek ebbe a kategóriába, ahol „*a terhesség megszakításáról szóló döntés a várandós nőé, és az orvosoknak nem kell jóváhagyniuk a döntését, vagy igazolniuk, hogy bizonyos feltételek, például egészségügyi kockázatok vagy társadalmi körülmények állnak fenn. A kérésre történő abortusz ma már szinte egész Európában legális, legalább egy meghatározott ideig.*”⁴⁸²

Magyarország zöld besorolásából következik, hogy a szervezet hazánkat is egy ilyen országnak tartja, aminek oka alapvetően a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény, amely

⁴⁸¹ *The World's Abortion Laws 2026.*

⁴⁸² *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges 2025.*

-ugyan deklarálja a fogantatással induló magzati élet tiszteletét és védelmét- a következő rendelkezéseket hozza:

„6. § (1) *A terhesség a 12. hétig szakítható meg, ha*

a) azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja;

b) a magzat orvosilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékoságban vagy egyéb károsodásban szenved;

c) a terhesség bűncselekmény következménye, valamint

d) az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén.”⁴⁸³

Fontos rögzíteni, hogy a jogszabály által negyedikként megfogalmazott indikáció nemzetközi szinten isolyan flexibilitást biztosító tényezőként van számontartva, amely valójában indokolás nélkül is lehetővé teszi a beavatkozás legális elvégzését a rendelkezésre álló határidő során. Ennek kapcsán már a jogszabály születésének pillanatában is merültek fel kritikák. Így például Jobbágyi Gábor megjegyzi, hogy ugyan a jogalkotó szeme előtt az indikációs modell képe lebegett, a törvénnyel valójában egy határidős szabályozást valósítottak meg az első 12 hétben.⁴⁸⁴

Ismert tény, hogy ennek kapcsán jött lére a 48/1998. (XI. 23.) AB határozat is, ami megállapította, hogy nem alkotmányellenes a terhesség megszakításának lehetővé tétele az állapotos nő számára annak súlyos válsághelyzete esetén, ugyanakkor annak fogalmát kizárólag törvényben lehet meghatározni és megfelelő ellensúlyt képező rendelkezéseket kell tenni a magzati élet védelmére.⁴⁸⁵

Ez a határozat több szempontból is különleges jelentőséggel bír. Egyrészt bezárta a válsághelyzet teljesen szabad értelmezésének kapuját. Kimondta ugyanis, hogy „*a súlyos válsághelyzet fogalmának és alkalmazása feltételeinek meghatározása kizárólag törvényben történhet; a törvényi meghatározás hiánya alkotmányosan nem pótolható sem alacsonyabb szintű jogforrással, sem jogalkalmazói jogértelmezéssel.*”⁴⁸⁶ A testület ezzel gyakorlatilag elejét vette az olyan Lengyelország kapcsán korábban említett gyakorlatnak, amely alapján a meglévő törvények liberálisabb értelmezésével alapoznak meg korábban nem létező jogosultságokat.

---

⁴⁸³ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről, 6. §.

⁴⁸⁴ JOBBÁGYI 2004, 174-175.

⁴⁸⁵ 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.

⁴⁸⁶ 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.

Különleges jelentőségét adja a határozatnak másrészt, hogy ez szolgált alapul a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény módosításáról szóló 2000. évi LXXXVII. törvény megszületéséhez, amely már meghatározza a súlyos válsághelyzet fogalmát.⁴⁸⁷ Véleményem szerint a határozat erényeinek nem mond ellent, hogy a jogalkotó azonban olyan definíciót választott, ami szintén rendkívül flexibilisen értelmezhető:

*„Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.”*⁴⁸⁸

Ezt a meghatározást számos kritikus megjegyzés érte amiért valójában nem következtethetők ki belőle a válsághelyzet határai, hiszen sem a lelki megrendülés, sem a társadalmi ellehetetlenülés nem egy mérhető, objektív kategória.⁴⁸⁹

Mindezek ellenére a magyar abortuszszabályozás rendszere 2000-től hosszú ideig változatlanak tekinthető, így ez kompromisszumos szabályozásnak tekinthető. Ennek a helyzetnek a megváltozását az Alaptörvény 2011-es elfogadáshoz kötik, amikor számos kritika jelent meg a II. cikknek a magzat életének védelmét biztosító mondata miatt, amely Sándor Judit szerint *„a bírói értelmezésben a terhességmegszakítás tiltásának komoly alapjává válhat.”*⁴⁹⁰ Ennek ellenére a jogszabályok szintjén semmi nem változott az Alaptörvény hatályba lépésekor, sőt az azt követő években sem. Ez a mozdulatlanság csak a belügyminiszter 2022-es rendeletével változott meg: a rendelet kimondta, hogy az egészségügyi szolgáltatóknak be kell mutatnia az állapotos nő számára a magzati életfunkciók működésére utaló tényezőt, amely a gyakorlatban a szívhangnak felel meg.⁴⁹¹ Ugyan a rendeletre számos kritika⁴⁹² érkezett mind hazai, mind nemzetközi szinten, azt ugyanakkor meg kell állapítanunk, hogy Magyarország az abortusz szabályozásával kapcsolatos jogszabályainak szigorát tekintve továbbra is a világ legliberálisabb országainak csoportjában foglal helyet.

7.1.2. A NEMZETKÖZI POLARIZÁCIÓRA ADOTT VÁLASZOK – A SZABÁLYOZÁS DINAMIKÁJA

Az abortuszszabályozás dinamikája vagy annak fejlődési irányai alatt a különböző országok jogának fejlődési folyamatát, annak tendenciáit értem. Ez mutatja meg, hogy egy adott ország

---

⁴⁸⁷ 2000. évi LXXXVII. törvény a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény módosításáról.

⁴⁸⁸ 2000. évi LXXXVII. törvény a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény módosításáról, 2. § (2) bekezdés.

⁴⁸⁹ JOBBÁGYI 2004, 174.

⁴⁹⁰ SÁNDOR 2011.

⁴⁹¹ A belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról.

⁴⁹² SOMODY – VISSY 2023.

az elmúlt évek során milyen módosításokat hajtott végre a szabályozásán, tehát változtak-e a feltételek és amennyiben igen, akkor ezek lazultak vagy éppen ellentétes módon szigorodtak. Ennek követése már értelemszerűen sokkal összetettebb kérdés, mint a hatályos jogrendszerekről alkotott pillanatfelvételek összevetése. Ennek fő oka az a nemzetközi szakirodalom által már korábban megfogalmazott tétel, amely szerint a törvények szövegének érintetlenül hagyása nélkül is változtatható a jogszabályi környezet dinamikája, hiszen az olyan aprónak tűnő változtatások, mint a szöveg értelmezésének változása vagy az adminisztrációs folyamat nehezítése folyamatosan a hatalom rendelkezésére állnak.⁴⁹³

A nemzetközi szakirodalom alapján Lengyelország korábbiakban említett példáját is megemlíthetjük, ahol mind a szigorításra, mind pedig az enyhülésre láthatunk precedenseket. Az alkotmánybíróság 2015-ös K 12/14 számú határozata például valójában semmit nem mondott az abortusz törvényi szabályozásáról, azonban az orvosok lelkiismereti indokokra való hivatkozásának megerősítésével hozzájárult a beavatkozás elérésének gyakorlati megnehezítéséhez.⁴⁹⁴ Ezzel ellentétes hatások következtek be 2024-ben, amikor az egészségügyi miniszter iránymutatásával az anya egészséghez való jogát kezdték úgy értelmezni, hogy abba a mentális egészség is beletartozik, ami a beavatkozás elérésének gyakorlati kiszélesítéséhez vezetett, amellyel egy új hivatkozási alapot építettek a rendszerbe.⁴⁹⁵

Ennek megfelelően a Center for Reproductive Rights európai abortuszszabályozásokról szóló 2025-ös jelentése is igyekezett minden tényezőre figyelemmel lenni, ami az abortusz gyakorlati elérését illeti. A szervezet földrajzi egységként kezelte Európát, ezért a régió 49 országát vizsgálta az elmúlt 10 éves időintervallumban, aminek során 7 korlátozó és 20 liberalizáló lépéseket tevő államról beszélnek az abortusz vonatkozásában, köztük pedig vannak olyan országok is, amelyeket az elmúlt évtized során tanúsított eltérő irányú lépéseik miatt mindkét kategóriába besoroltak.⁴⁹⁶

A 7 korlátozó állam nagy része különböző adminisztratív lépések miatt került ebbe a kategóriába:

- Örményország új követelményeket állított fel a kötelező tanácsadás és a kötelező várakozási idő vonatkozásában.

---

⁴⁹³ HERD – MOYNIHAN 2025.

⁴⁹⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015 r., sygn. K 12/14.

⁴⁹⁵ Wytoczne Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2024 r. w sprawie obowiązujących przepisów prawnych dotyczących dostępu do procedury przerwania ciąży.

⁴⁹⁶ *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges* 2025.

- Grúzia korlátozásokat vezetett be a beavatkozás végrehajtásának helyére vonatkozóan, illetve bővítette a kötelező tanácsadásra és a kötelező várakozási időre vonatkozó követelményeket.
- Magyarország bevezette, hogy az ultrahangvizsgálat során a nők meghallgassák a magzat szívhangját.
- Olaszország lehetővé tette, hogy a nyilvános abortuszklinikákhoz hozzáférjenek az abortuszellenes szereplők.
- Moldova korlátozásokat vezetett be a telemedicina használatára, amit sokan a gyógyszeres abortusz elérésére használtak.
- Lengyelország megszüntette a hozzáférés egyik jogalapját, ezzel szinte tilalmi helyzetet hozva létre.
- Oroszország korlátozásokat vezetett be a beavatkozás végrehajtásának helyére, illetve a gyógyszeres abortusz elérhetőségére vonatkozóan.⁴⁹⁷

A felsorolásból is jól látható, hogy igazán jól megfogható, tényleges restrikciónak, aminek során a törvények szövegéből eltávolították a legális abortusz egy indokát csak Lengyelországban látható, ami azonban nem mond ellent a polarizálódó trendeknek, hiszen a liberalizáló lépéseket tevő, 20 tagot számláló lista is hasonló szempontok mentén lett összeállítva, igaz annak kapcsán nem érhetőek el országspecifikusan az indokolások.⁴⁹⁸

A szabályozás dinamikáját tekintve Magyarország a hozzáférés szigorítását végrehajtó államok csoportjában helyezkedik el, ez azonban nem törvényi szempontú szigorításban ölt testet. Ezzel Magyarország jól beleilleszkedik abba a trendbe, amely szerint Európa nagy részében inkább a törvényi keretek érintetlenül hagyása mellett, adminisztratív eszközökkel megvalósuló „lopakodó szigorítás” realizálódik. Ennek megfelelően a 2022-es szívhangrendelet kapcsán felmerülő abortuszsabályozásról szóló viták során is felmerült az az érvelés, hogy jogi szempontból valójában akkor sem történt érdemi beavatkozás, ha a szabályozás első ránézésre tényleg korlátozásnak tűnik.⁴⁹⁹ A következő fejezetben többek között ezt a témakört járom körbe.

---

⁴⁹⁷ *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges 2025.*

⁴⁹⁸ A liberalizáló országok névsora a következő: Örményország, Belgium, Ciprus, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Németország, Izland, Írország, Olaszország, Litvánia, Luxemburg, Monaco, Hollandia, Észak-Macedónia, Norvégia, San Marino, Spanyolország és az Egyesült Királyság.

⁴⁹⁹ CSERI 2022.

7.2. A JELENKORI MAGYAR SZABÁLYOZÁS KRITIKÁI

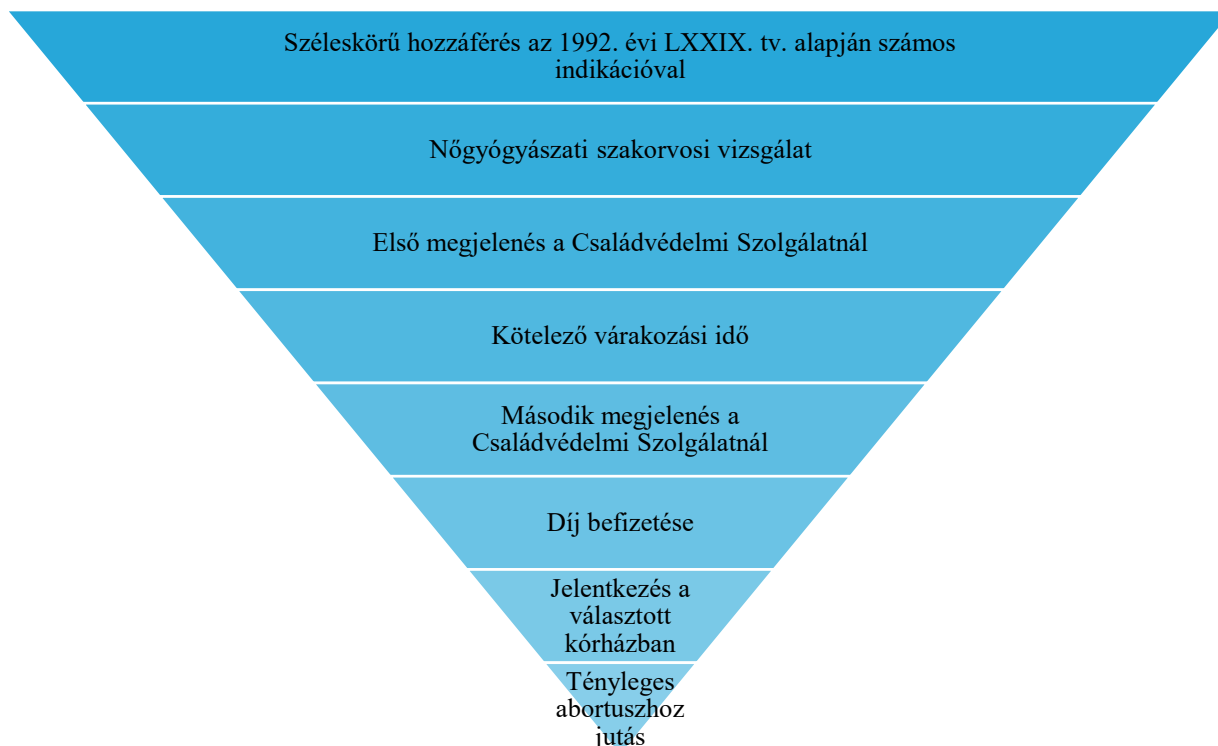
Az értekezés magyarországi abortuszszabályozás történetét bemutató fejezetében már felvázoltam a jelenlegi magyar jogszabályi környezet kialakulásának folyamatát. Jelen fejezet keretei között ezért csak 2011-ig, vagyis Magyarország Alaptörvényének születéséig tekintek vissza, hogy a korábban jelzett módon ideológiai, illetve identitáspolitikai oldalról vizsgálhassam a kérdéskört. Ezt megelőzően azonban a „lopakodó szigorítás” számos kritikával terhelt gyakorlatát veszem górcső alá.

Mindegyik országban többszáz éves múltra tekint vissza, hogy az állami intézkedések gyakran bonyolult adminisztráció mentén realizálódnak. A modern állam évszázados reflexe, hogy polgárainak életét adminisztratív folyamatokhoz és hatósági jóváhagyásokhoz kösse, hiszen ezek a bürokratikus folyamatok és a dokumentációs kényszer a társadalmi kontroll szükségzerű velejáróinak tekinthetők. Mindezek vonatkozásában és az abortusz kérdéskörében megjelenő relevancia vonatkozásában Foucault korábban kifejtett nézeteire szeretnék visszautalni az állam biopolitikájáról.⁵⁰⁰ Ezt azért volt szükséges tisztáznom, mert az abortuszszabályozás kritikusai szerint annak rendszere is ebbe a logikába illeszkedik. Az ügyintézési folyamatba beépített számos kötelező lépcsőfok nem csupán orvostechnikailag értelmezhető, hanem az állami kontroll megnyilvánulását is jelenti, hiszen a terhes nőnek minden ilyen ellenőrzőpontra végig kell mennie mielőtt elvégeznék rajta a beavatkozást.

Magyarország abortuszszabályozásának részletszabályait jelenleg a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény és annak végrehajtási rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet szabályozza. Ezeken keresztül vizsgálható az abortuszhoz való hozzáférés útjának rendszerváltozás idejében kialakított folyamata, ami nagyrészt azóta is változatlan. A kritikák alapján egy tölcser modellt kell magunk elé képzelnünk, aminek lényegi tulajdonsága az, hogy minden adminisztratív lépcsőfok egy plusz leküzdendő akadályt jelent, amik így összességében jelentősen gátolják az abortuszhoz való hozzáférést. Ezt a modellt a következő ábrán szemléltetem:

---

⁵⁰⁰ FOUCAULT 2020.

9. ábra: Az adminisztratív szigorítás tölcser-modellje⁵⁰¹

A modell az abortuszhoz mint orvosi beavatkozáshoz való eljutás magyarországi adminisztratív pályáját mutatja. Kutatói szempontból az angolszász szakirodalomban „indirect restriction” vagy „soft barriers” néven említett közvetett korlátozásokat jeleníti meg, amelynek logikája, hogy a jogszabály engedékenynek tűnik, de a gyakorlati végrehajtás mégis jelentős szűrőket iktat közbe. Azt hivatott szemléltetni, hogy habár a jogi keretek látszólag tágak, a rendszerbe épített „morzsolódási pontok” szűkítik a hozzáférést, amelyek miatt a gyakorlatban végül kevesebben jutnak el az abortuszig.

Hipotéziseim között azt is feltételeztem, hogy az előzőekben felvázolt adminisztratív szigorítás folyamatának vannak identitáspolitikai okai is, hiszen az abortuszszabályozás már nem pusztán morális mérlegelés, hanem az állami önmeghatározás stratégiai eszköze, ahogy ezt számos ország kapcsán láthattuk a korábbiakban. Magyarországon ez a folyamat az Alaptörvény 2011-es elfogadásától vizsgálható, mivel az új alkotmány szövege számos vallási-ideológiai elemet tartalmaz, amik akár olyan erkölcsi és jogi értelmezési keretet is megalapozhatnak, ami alapján az abortusz egy, a nemzeti érdekekkel ellentétes jelenségként is értelmezhetővé válik.

Ennek első eleme az R) cikk (4) bekezdése, amely szerint *„Magyarország alkotmányos önazonosságának és keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének*

⁵⁰¹ A szerző saját szerkesztése.

*kötelessége.*⁵⁰² Ennek azért van kiemelt jelentősége az abortusz esetén, mert ennek alapján az állami szervek minden esetben a keresztény kultúra talajáról kötelesek szemlélni a világot, így az abortusz szabályozását is. Mivel azonban a kereszténység hagyományosan a teremtett élet szentségét és az abortusz elutasítását hirdeti, ezért az idézett bekezdés az állam minden olyan lépését legitimálja, amely szűkíti az abortuszhoz való hozzáférést.

Másodjára az L) cikk (1) és (2) bekezdéseit emelném ki, amelyek szerint *„Magyarország védi a házasság intézményét mint egy férfi és egy nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. [...] Magyarország támogatja a gyermekvállalást.*”⁵⁰³ Ennek értelmében a gyermekvállalás gyakorlatilag egy nemzetstratégiai szolgálatként ragadható meg, aminek kapcsán szeretnék visszaalni értekezésem korábbi fejezetére, amely éppen az állam demográfiai öfenntartásának aspektusával foglalkozott. Jelentősége abban ragadható meg, hogy az abortusz logikailag a nemzet fennmaradása elleni lépésként értékelhető, ha a család és annak alapjául szolgáló szülő-gyermek viszony a nemzet fennmaradásának alapja.

Harmadjára a O) cikket említhető, amely szerint *„Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.*”⁵⁰⁴ Ebből a rendelkezésből egyértelműen megállapítható, hogy az Alaptörvény számára kiemelt fontossággal bírnak a közösség felé irányuló kötelezettségek. Ennek abban a keretrendszerben lehet igazán jelentősége, ha elfogadjuk a korábbi állításaimat. Ebben az esetben ugyanis a gyermekvállalás a közösség és az állam fennmaradásának alapja, így amennyiben a magzat élete és a közösség iránti kötelezettségek ütköznek a nő önrendelkezési jogával, akkor az előbbiek lehetnek a fajsúlyosabbak, mivel az önrendelkezés nem szerepel az Alaptörvényben.⁵⁰⁵

---

⁵⁰² Alaptörvény, R) cikk (4) bekezdés. A szakasz gazdag szakirodalommal rendelkezik, amelynek tárgyalása szétfeszítené az értekezés kereteit. Lásd.: SCHANDA, Balázs (2020): Vallásszabadság, közjó, keresztény kultúra. *Acta Humana*, 8. évf. 3. sz. 169–183., 179.

⁵⁰³ Alaptörvény, L) cikk (1) – (2) bekezdés.

⁵⁰⁴ Alaptörvény, O) cikk.

⁵⁰⁵ Ettől függetlenül természetesen levezethető az emberi méltósághoz való jogból, de nincs konkrétan nevesítve. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor több esetben is kimondta, hogy *„az Alaptörvény II. cikke és az Alkotmány 54. § (1) bekezdése egyező tartalommal rögzíti minden ember jogát az emberi méltósághoz, így az Alkotmánybíróság nem látja indokát annak, hogy az emberi méltóság és az abból levezethető önrendelkezési jog értelmezése tekintetében a korábbi határozataiban szereplő érvek és megállapítások alkalmazhatóságától eltérjen.*” A témában lásd.: 24/2014. (VII. 22.) AB határozat az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 22. § (3) bekezdésének szövegrésze, valamint az egyes egészségügyi ellátások visszautasításának részletes szabályairól szóló 117/1998. (VI. 16.) Korm. rendelet mellékletének 2. pontja és az ahhoz kapcsolódó lábjegyzet alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről.

Végezetül pedig a Nemzeti Hitvallás rendelkezéseit szeretném kiemelni, ami azon túl, hogy számos vallásos elemet tartalmaz, a következőképpen utal az erkölcsi megújulás igényére: „*Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléshez vezető évtizedei után múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra.*”⁵⁰⁶ Az abortusz szempontjából azért tartom fontos rendelkezésnek az idézett mondatot, mert azt is sugallhatja, hogy a lelki és szellemi megújulás a magzat életének fokozottabb védelmében is megnyilvánulhat, ami morális alapot ad az abortuszsabályozás szigorításához. Ennek oka, hogy a XX. század erkölcsi megrendülése, amikor az abortusz is széles körben elfogadott és elérhető volt, élesen szembeállítható a jelennel, amikor az Alaptörvény szavai szerint lelki és szellemi megújulásra van szükség.

Mindezekből jól látható, hogy az Alaptörvény számos olyan elemmel rendelkezik, amelyeket érdemes specifikusan az abortusz szempontjából is értelmezni. Ennek ellenére az Alkotmánybíróság 2011 óta az Alaptörvény II. cikkének értelmezését sem végezte el.⁵⁰⁷ Ez azért is különösen érdekes, mert a testülethez az elmúlt években számos indítvány érkezett az abortuszsabályozás témakörében, de ezeket minden esetben érdemi vizsgálat nélkül utasították vissza.⁵⁰⁸

Ennek következtében az alkotmánybíróságok tevékenységét vizsgáló hipotézisemről is véleményt tudunk mondani Magyarország vonatkozásában. Megállapításom szerint a nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra helyeződik át az abortusz kérdéskörében. Magyarországon az Alaptörvény 2011-es elfogadása óta nagyrészt kétharmados volt a kormány támogatottsága, ami nemzetközi összehasonlításban is rendkívül stabilnak mondható, így a kérdéskörben fel sem merült az Alkotmánybíróság beavatkozásának lehetősége.

Ezen viszonyok között véleményem szerint helyesen járt el a testület, és osztom Lech Garlicki lengyel jogászprofesszor gondolatait, amelyek szerint „*az Alkotmánybíróságnak nem szerepe vagy feladata általános filozófiai, vallási vagy orvosi jellegű kérdések eldöntése, mivel ezek a kérdések meghaladják a bírák ismereteit és a bíróságok hatáskörét. Függetlenül az abortusz erkölcsi megítélésétől, az Alkotmánybíróság csak e kérdés jogi vonatkozásaiban dönthet [...] Az Alkotmánybíróság csak az általa vizsgált törvények alkotmányosságának értékelésére hivatott, de nem helyettesítheti a Parlamentet az értékelések elvégzésében, a célok hierarchiájának*

---

⁵⁰⁶ Alaptörvény, Nemzeti Hitvallás.

⁵⁰⁷ SOMODY - VISSY 2023, 384.

⁵⁰⁸ 3180/2020. (V. 21.) AB végzés és a 3112/2021. (IV. 14.) AB végzés. Idézi: SOMODY - VISSY 2023, 384.

megállapításában és az elérésükhöz szükséges eszközök kiválasztásában. A hatalommegosztás elve tiltja, hogy a bíróság a jogalkotó szerepébe lépjen.”⁵⁰⁹

7.3. SZABÁLYOZÁSI ALTERNATÍVÁK

A magyar abortuszzabályozás nemzetközi térben való elhelyezését és nemzetközi vonatkozású hipotéziseim magyar viszonylatban való megjelenítését követően a magyar szabályozás lehetséges jövőképeinek felvázolására vállalkozom a korábban ismertetett nemzetközi trendek fényében.

Ezeket a nemzetközi trendeket Magyarország szempontjából vizsgálható relevanciájuk alapján összegyűjtve megállapítható, hogy hazánkat elsősorban a szabályozás polarizációja érintheti, amely kapcsán azonban meg kell jegyezni, hogy az Alaptörvény korábban elemzett rendelkezéseiből kiindulva a szabályozás szigorításának esélye tűnik reálisabbnak, hiszen annak liberalizálása szembemenne az Alaptörvény rendelkezéseivel, míg a szigorításra ez bizonyos fokig nem mondható el.

A következő alfejezetek során ezért négy forgatókönyvet vázlok fel, úgymint a jelenlegi status quo fenntartása; a korábbi, tehát a rendszerváltozást követően létrejött abortusz-kompromisszum helyreállítása; a törvényi szintű szigorítás a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény megváltoztatásával, illetve az adminisztratív szintű szigorítás.

A következő alfejezetek kapcsán szeretném kiemelni, hogy nem arra törekszem, hogy értekezésemet találgatások és jóslás terepévé tegyem, mindösszesen a korábban felvázolt trendek segítségével szeretném megvizsgálni azokat a forgatókönyveket, amelyek a jelenlegi alkotmányos környezetben leginkább valószínűsíthetőek. Ebből kifolyólag a következő részek inkább egy társadalomtudományi trendanalízis lehetséges jövőre vonatkozó megállapításait tükrözik, amelyek során magától értetődő követelményként jelenik meg, hogy a szerző fokozott óvatossággal járjon el a megállapításait tekintve.

Ebből a logikából kiindulva igyekszem egységes módon megközelíteni a különböző scenáriókat, ugyanazon szempontrendszer mentén vizsgálva azokat. Ennek során először definiálom az aktuálisan tárgyalt forgatókönyv jogi megvalósulásának tartalmát, majd igyekszem kitérni arra, hogy milyen logika mozgathatja ezt a folyamatot, illetve miért lehet reális ennek megvalósulása. Ezt követően röviden a gyakorlati megvalósulás talajára térek ki,

---

⁵⁰⁹ Zdanie odrębne sędziego Lecha Garlickiego do pkt 3 sentencji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r., K 26/96.

amit végül a scenárió lehetséges hatásainak vizsgálata, az annak kapcsán látható következmények leírása követ.

7.3.1. A KORÁBBI ABORTUSZ-KOMPROMISSZUM VISSZAÁLLÍTÁSA

A rendszerváltozást követő időszakban Magyarországon lassan jött létre az abortusszal kapcsolatos társadalmi és politikai konszenzus, hiszen csak a 2000. évi törvény által teljessé vált be. Lengyelországhoz képest tehát sokkal lassabban született meg az abortuszzabályozást érintő konszenzus, azonban talán többek között ennek következtében is sokkal ellenállóbb lett a változtatásokra. Hazánkban ezt követően nem történt gyökeres átalakulás, így a kompromisszum visszaállítása is egy teljesen életszerű forgatókönyvet jelent.

A korábbi abortusz-kompromisszum visszaállítása gyakorlatilag a magyar társadalom széles rétegei által elfogadott állapot helyreállítását jelenti, amely megszüntetné a belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendeletét a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról. Az állam így visszalép az adminisztratív szigorítás legkisebb fokától és ezáltal megszünteti a magzati szívhang meghallgatásának kötelezővé tételét. Ez a folyamat több módon is megvalósulhatna hiszen a deregulálás mellett azon opció is felmerülhetne, hogy az Alkotmánybíróság avatkozzon be a jelenlegi alkotmányos keretekre való hivatkozással.

Ennek háttérében egyértelműen beazonosítható a jogrendszer koherenciájának megerősítése, hiszen az úgynevezett szívhangtörvények (fetal heartbeat laws), amelyek jellemzően a magzat emberi voltának biológiai jellemzői emelik ki az abortusz kapcsán, az Amerikai Egyesült Államokból importált szemléletet tükröznék.⁵¹⁰ Mississippi állam terhességi korról szóló törvénye például odáig megy, hogy a szöveg hosszan részletezi az emberi egyedfejlődés folyamatát és a magzat ennek során kialakuló tulajdonságait, így például, hogy a terhesség ötödik és hatodik hete között már elkezd dobogni a szíve vagy a kilencedik hetében már minden alapvető fiziológiai funkciója jelen van.⁵¹¹

Ezen túlmenően azt is rögzíthetjük, hogy a jogszabályok átalakítását célzó lehetséges forgatókönyvek közül ezen alternatíva megvalósítása a legegyszerűbb a gyakorlatban, hiszen sem törvénymódosítást, sem egészségügyi szempontú átszervezéseket nem igényel, hiszen pusztán egy miniszteri rendeletről van szó.

---

⁵¹⁰ HÁMORI 2023, 235.

⁵¹¹ Gestational Age Act of the State of Mississippi (Miss. Code Ann. § 41-41-191, March 19, 2018).

Ennek következtében valószínűleg jelentős feszültségcsökkenés következne be az egészségügyi jogviszonyokban és javulna orvos-beteg kapcsolat szakmai jellege, hiszen a folyamat nem csak adminisztratív szinten egyszerűsödne, de érzelmileg is kevésbé lenne megterhelő a felek számára.

7.3.2. A STATUS QUO FENNTARTÁSA

A magyar abortuszszabályozás kapcsán tapasztalható status quo fenntartását a 2022-es szívhangrendelet következtében kialakult jelenlegi állapot fenntartása jelenti. Ennek vonatkozásában fennmarad az előző fejezetek során részletesebben kifejtett helyzet, amelynek alapja az európai összehasonlításban is engedékenynek tekinthető magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény.

A jogalkotó ebben a helyzetben a 64/1991. (XII. 17.) AB határozat és a 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, valamint a rendszerváltozást követően kialakult társadalmi, politikai és jogi kompromisszum során lefektetett azon elvek mentén egyensúlyoz, amelyek kimondják, hogy sem a teljes tiltás, sem a teljes liberalizáció nem elfogadható. A magzat ugyan nem jogalany, ugyanakkor az államnak objektív életvédelmi kötelezettségének keretében aktív módon is elő kell mozdítania a magzatvédelem ügyét, amit jelenleg is több pilléren állva teljesít. A magzatelhajtás tényállásának büntetőjogi szankcionálásán túlmenően ilyen a családtámogatások rendszere, ami segítséget nyújt azok számára, akik valóban szociális okokból döntenének a terhességmegszakítás mellett.⁵¹² Ezen túlmenően a rendszer fontos szereplője a Családvédelmi Szolgálat (CSVSZ) intézményrendszere, amelynek feladata az eljárás során többször is felmerülő tanácsadások során válik igazán fontossá, hiszen deklarált célja, hogy az anya döntését igyekezzen a magzat megtartása felé terelni.⁵¹³

Mivel a jelenleg is hatályos szabályozásról beszélünk, így annak gyakorlati tartalma is ismert, ezért jelen keretek között csak visszautalnék azokra a kritikákra, amelyek a 2022-es szívhangrendelet kapcsán fogalmazódnak meg. Ezt ugyanis a magyar szakirodalom egy része is adminisztratív szigorításként értékelte, aminek kapcsán felmerülhet azon dogmatikai jellegű feszültség kimutatása, hogy egy törvény által biztosított jogosultságot -így jelen esetben a

---

⁵¹² A szociális jog ezen területeinek elemzése nem tartozik az értekezés témakörébe, ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy Magyarország családpolitikája nemzetközi viszonylatban is bőkezű juttatások biztosít a családok számára.

⁵¹³ 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről 9. §.

terhességmegszakítás állapotos nő válsághelyzetére való figyelemmel biztosított lehetőségét egy miniszteri rendelet adminisztratív előírásai nehezítenek a gyakorlatban.⁵¹⁴

A status quo ennek következtében fenntartja a szabályozás látszólag ellentmondásos, azonban dogmatikai szempontból mégis egyensúlyban tartott rendszerét. Az abortusz folyamata nem egy egyszerű egészségügyi szolgáltatásként jelenik meg, hanem egy bürokratizált folyamatként, ami úgy igyekszik támogatni az állam demográfiai céljait, hogy mindettől függetlenül is lehetőséget ad a terhesség legális megszakításának lehetőségére.

7.3.3. AZ ADMINISZTRATÍV SZIGORÍTÁS ÚTJA

Az abortuszsabályozás adminisztratív szigorítása azon angolszász szakirodalomban „indirect restriction” vagy „soft barriers” néven említett közvetett korlátozások beiktatását jeleníti meg amelynek célja, hogy a jogszabály szövegének érintetlenül hagyása mellett legyen szűkíthető a beavatkozáshoz való hozzáférés lehetősége. Ez a gyakorlatban rendszerint eljárásrendi, finanszírozási és protokolláris szabályok megváltoztatásával képes elérni a hozzáférés gyakorlati elérésének szűkítését.

Ezen forgatókönyv szerint a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény nem változik, így az európai szinten is engedékenynek tűnő súlyos válsághelyzet indikációja is fennmarad, azonban az adminisztratív út a gyakorlatban mégis olyan további intézményi akadályokat gördít a gyakorlati hozzáférés folyamatába, amelyek jelentősen korlátozzák az abortuszhoz való hozzáférés szintjét.

Jogalkotói szempontból azért lehet hatásos ez a lehetőség, mert az állam céljainak érdekében úgy nyílik lehetőség a terhességmegszakítások számának csökkentésére, hogy eközben elkerülhetővé válik a nyílt törvénymódosítással járó fokozott társadalmi figyelem, illetve a nemzetközi emberi jogi fórumokkal való konfrontáció.

Véleményem szerint ezen forgatókönyv alkotmányjogi megítélése a szívhangrendelethez hasonlóan számos problémát vetne fel. Ismert tény, hogy 64/1991. (XII. 17.) AB határozat kimondta, hogy a terhességmegszakítás szabályainak rendeletben való meghatározása alkotmányellenes.⁵¹⁵ Ezen túlmenően a 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, amely megállapította, hogy nem alkotmányellenes a terhesség megszakításának lehetővé tétele az állapotos nő számára annak súlyos válsághelyzete esetén, azt is kimondta, hogy annak fogalmát kizárólag törvényben lehet meghatározni és megfelelő ellensúlyt képező rendelkezéseket kell tenni a

---

⁵¹⁴ SOMODY - VISSY 2023, 380.

⁵¹⁵ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.

magzati élet védelmére.⁵¹⁶ Mindebből az következik, hogy a magyar jog következetesen kiáll amellett, hogy az abortusz szabályozása a törvények szintjén legyen meghatározva és ne a jogforrási hierarchia alsóbb szintjein dőljenek el a legfontosabb témát érintő kérdések.

Természetesen a jogalkotó hivatkozhat arra, hogy az adminisztratív szűrők nem a biztosított jogok, így például a terhes nő önrendelkezési jogának korlátozását jelentik, csupán a döntés megalapozottságát, illetve annak komolyságát hivatottak garantálni, amely nyilvánvaló módon a terhes nő érdeke is. Ennek ellenére jogosan merülne fel, hogy hol található az a pont, ami már úgy írható le, hogy az eljárási feltétel a lényeges tartalom elvonásává válik.

A gyakorlatban három pilléren alapulhatna egy ilyen forgatókönyv megjelenése, méghozzá a gyakorlati előírások szigorítása, a CSVSZ tanácsadás átalakítása és az orvosi lelkiismereti szabadság intézményesítése.

A gyakorlati előírások szabályozása olyan előírások bevezetését jelentené, amely a beavatkozást végző intézmények számára jelentene irreális kötelezettségeket, ezzel csökkentve azok számát. Erre számos nemzetközi példa látható, így például plusz vizsgálatok előírása vagy a kórház felszereltségére vonatkozó előírások. A CSVSZ tanácsadás átalakítása számos módon akadályozhatná a hozzáférést, így például további gondolkodási idő rendszerbe való beépítésével a két tanácsadás között. A lelkiismereti szabadság intézményesítésével pedig gyakorlatilag a beavatkozás erkölcsi okokból való megtagadásának a lehetősége kerülni kibővítésre olyan módon, hogy teljes osztályok is megtagadhassák annak végrehajtását, ami ugyan megsértené az ellátás kötelezettségét, de nemzetközi szinten mégis láthatunk rá példákat, így például Olaszországban kifejezetten gyakori.⁵¹⁷

Véleményem szerint az adminisztratív szigorítás a jogrendszer kiszámíthatatlanságához vezet. Hatásai között szerepelhet, hogy területi szinten alakulnak ki súlyos egyenlőtlenségek, hiszen az adminisztratív terhek következtében előfordulhat, hogy bizonyos régiókban nem marad kórház, ahol elérhető lenne a beavatkozás. Ez a helyzet eltérően hat a különböző társadalmi rétegekre, hiszen elsősorban az alacsonyabb státuszú, kevesebb információval és kisebb anyagi lehetőségekkel rendelkezőket érintené hátrányosabban.

7.3.4. TÖRVÉNYI SZINTŰ SZIGORÍTÁS

Az abortusz törvényi szintű szigorítása gyakorlatilag a magyar abortuszszabályozás fundamentális átalakítását jelentené, amely teljes mértékben szakítana a rendszerváltozás

---

⁵¹⁶ 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.

⁵¹⁷ GOUFFIER VALENTE 2024.

következtében kialakult kompromisszum tartalmával. Ennek kapcsán a jogalkotó a nemzetközi trendekhez kapcsolódó módon például lengyel mintára úgy módosíthatja a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvényt, hogy a terhességmegszakítás indikációi közül törli az állapotos nő súlyos válsághelyzetére vonatkozó kitéletet. Ezzel a törvény csak akkor engedélyezné az abortuszt, amennyiben azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja, a magzat orvosilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékoságban vagy egyéb károsodásban szenved, illetve, ha a terhesség bűncselekmény következménye.

Ennek egyenes következménye, hogy a Magyarországon jelenleg elvégzett terhességmegszakítások többségének megszűnik a jogalapja és a beavatkozások a legszigorúbb, objektíven igazolható esetekre korlátozódnak. Háttérben nyilvánvalóan egy életvédelmi koncepció áll, amely a magzati védelmének abszolutizálását valósítja meg az Alaptörvény szellemiségének megfelelően.

Ez a forgatókönyv egyébként az 64/1991. (XII. 17.) AB határozat alapján is indokolhatónak tűnik, hiszen az nem döntött az emberi jogi státuszáról, hanem az Országgyűlésre hagyta a kérdésre való válasz megfogalmazását. A testület ugyanakkor olyan módon hozzájárult a kérdés rendezéséhez, hogy megállapította a viszonyt a jogalanyok körét újra meghatározó döntés és az akkor hatályos Alkotmány, valamint az Alkotmánybíróság jogértelmezése között.⁵¹⁸ Ennek alapján különösen az Alaptörvény korábban ismertetett rendelkezéseinek fényében véleményem szerint abszolút védhetőnek tűnik a súlyos válsághelyzetre vonatkozó kitétel eltávolítása a terhességmegszakítás indikációi közül.

Természetesen nem felejthetjük el egy ilyen döntés lehetséges hatásait sem, amelyek minden bizonnyal a Lengyelországban látott eseményekkel lennének összhangban. Ez a szcenárió ugyanis egy felfokozott elrettentő hatást generál az orvosok között, ugyanis a probléma nagyrészt a büntetőjog területére helyeződik át, így sokan még azon beavatkozások végrehajtását is megtagadják, amik indokoltak lehetnének, hiszen félnek az esetleges szankcióktól.⁵¹⁹

Ezen túlmenően ki kell emelnem azt a jelenséget is, hogy egy ilyen jellegű tiltás valószínűleg nem szüntetné meg a beavatkozásokat, csak eltüntetné őket a hivatalos statisztikákból. Az Európai Unió belüli szabadságokkal élve ugyanis egyszerűen csak felélénkülne az

---

⁵¹⁸ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.

⁵¹⁹ DYER 2021.

úgynevezett abortusz-turizmus, amelynek során a szomszédos országokban, így például Ausztriában lennének igénybevehetők az ilyen jellegű egészségügyi szolgáltatások.⁵²⁰

7.4. RÉSZKÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem ezen fejezetében az abortuszzabályozással kapcsolatos globális trendek vizsgálatát követően az így már nemzetközi keretek között is vizsgálható jelenkori magyar szabályozás rendszerét és annak továbbfejlesztési lehetőségeit vizsgáltam a korábban bemutatott trendek tükrében. Ennek keretében a korábban megfogalmazott nemzetközi tárgyú hipotézisek kontextusában elemeztem a magyar jogszabályi környezet jelenét és annak fejlesztési lehetőségeit. Ennek során igyekeztem olyan fejezeti struktúrát kialakítani, amely az általánosabb jelenségek felől indulva a speciálisabb, kifejezetten Magyarországon értelmezhető viszonyok felé halad.

Ennek következtében először elhelyeztem Magyarországot a globális abortusztérképen, amely vizsgálatot alapvetően két részre bontottam. Egyrészt a normatív környezetet vizsgáltam, amelyben Európa és hazánk is a világ legliberálisabb régiójának számít, másrészt pedig a szabályozás dinamikáját tekintettem át, aminek kapcsán Lengyelország mellett Magyarországgal szemben is felmerülnek olyan vádak, hogy szabályozása inkább a korlátozások irányába mutat.

A nemzetközi térben való pontos elhelyezést követően foglalkoztam a jelenkori magyar szabályozás kritikáival, majd a korábban kifejtettek talaján állva fogalmaztam meg a szabályozás további fejlődésének négy, általam legvalószínűbbnek tartott alternatíváját, amiket igyekeztem objektív módon és röviden bemutatni.

Ezúton is fontosnak tartom annak kiemelését, hogy a trendek fényében történő jövőképek rövid felvázolása nem a jóslás terebélyesítéséért, hanem azért, hogy az értekezést, egyszerűen csak egy társadalomtudományi trendanalízis lehetséges jövőre vonatkozó megállapításait tükrözték a legvalószínűbb jövőképek formájában.

Elemzésemet tehát Magyarország abortuszzabályozásának nemzetközi térben való elhelyezésével kezdtem. Ennek keretében először a normatív környezet alapján helyeztem el hazánkat a globális abortusztérképen, aminek következtében egyértelművé vált, hogy Magyarország a nemzetközi kritikák ellenére is a világ legliberálisabb országai közé tartozik a szabályozás szigora alapján. Ez nagyrészt annak tudható be, hogy a magzati élet védelméről

---

⁵²⁰ SEBESTYÉN 2018.

szóló 1992. évi LXXIX. törvény az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén is lehetővé teszi a terhesség legális megszakítását, ami nemzetközi szinten gyakorlatilag a kérelemre végrehajtott szabad abortusz kategóriájának felel meg, így annak a törvény szövege alapján csak időbeli korlátja azonosítható.

A szabályozás dinamikájának vizsgálatakor ezzel szemben a nemzetközi jogfejlődés irányainak keretrendszerében helyeztem el a magyar szabályozást, tehát azt vizsgáltam, hogy a jogalkotó elmúlt években vizsgálható rendelkezései kiterjesztették vagy éppen ellenkezőleg korlátozták az abortuszhoz való legális hozzáférés lehetőségét. Ennek kapcsán elmondható, hogy hazánkat általánosságban a korlátozók táborába sorolják, amivel alapvetően a magyar szakirodalom egy része és jómagam is egyetértek, hiszen a törvény szövegének megváltoztatása nélkül is azonosítható olyan változtatás, amit a nemzetközi szakirodalom már korlátozásnak minősít.

Ezen korlátozás egészen pontosan a belügyminiszter 2022-es szívhangrendelete kapcsán azonosítható, amely az angolszász szakirodalomban „indirect restriction” vagy „soft barriers” néven említett közvetett korlátozásokat jeleníti meg a gyakorlatban, amelyek logikája, hogy az alapvetően engedékeny jogszabály gyakorlati végrehajtásába olyan adminisztratív szűrők kerülnek, amelyek a gyakorlatban szűkítik az abortuszhoz való hozzáférés lehetőségét. A szabályozás ettől még összhangban áll Magyarország Alaptörvényével, amely számos vallási-ideológiai elemet tartalmaz, amelyek akár az abortusz további korlátozásának is alapot szolgáltathatnak a továbbiakban.

A jogszabályok nemzetközi térben való elhelyezését követően a magyar szabályozás lehetséges jövőképeinek felvázolására következett, amelynek során négy scenáriót azonosítottam. Ezek a forgatókönyvek a jelenlegi trendek alapján leginkább valószínűsíthető megoldások, amelyek irányulhatnak a jelenlegi status quo fenntartására, a korábbi abortusz-kompromisszum visszaállítására, a jogszabályi környezet törvényi szintű szigorítására és az adminisztratív szigorításra, ami a gyakorlatban teszi egyre szűkebbé az abortusz elérését.

A status quo fenntartása 2022-es szívhangrendelet következtében kialakult jelenlegi helyzet változatlan formában történő megtartását jelenti. Ebben az esetben a magyar abortuszszabályozás nem változik meg a közeljövőben.

A korábbi abortusz-kompromisszum visszaállítása gyakorlatilag a 2022-es szívhangrendelet kivezetésével lenne egyenértékű, így visszaállítva a szabályozást a rendszerváltozás során kialakult, széles körben elfogadott kereteit. Ez a forgatókönyv egy könnyen és gyorsan realizálható lehetőség.

A törvényi szintű szigorítás jelentené a magyar abortuszsabályozás fundamentális átalakítását, amely legvalószínűbb esetben az állapotos nő súlyos válsághelyzetére vonatkozó indikáció törlésével járhatna a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény szövegéből. Ugyan ez a forgatókönyv egyértelmű szigorítást jelent, ugyanakkor az Alaptörvény rendelkezései alapján teljes mértékben alkotmányos megoldásnak tartom.

Az utolsó felvázolt forgatókönyv az adminisztratív szigorítás, ami további közvetett korlátozások beiktatását jelenti az abortuszhoz való gyakorlati hozzáférés szűkítésének célzatával. Ez a tendencia nemzetközi viszonylatban is számos országban vizsgálható, ezért Magyarországon is reálisan számolhatunk annak kiteljesedésével.

Végezetül rögzítenem kell, hogy természetesen bármilyen más forgatókönyv is elképzelhető a korábban ismertetett scenáriókon túlmenően, hiszen a történelem már számtalanszor igazolta, hogy a különböző újdonságoknak nem feltétlenül kell az előzményekből következniük, ahogyan a XX. század lassú liberalizációs folyamataiból sem következett az abortusz teljes gyakorlati liberalizációja 1956-ban.

8. ÖSSZEGZÉS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

Értekezésem célja az volt, hogy az abortusz komplex, több tudományágat és fogalomrendszert érintő kérdéskörét államelméleti, összehasonlító alkotmányjogi és történeti perspektívából vizsgálja meg egy olyan korszak hajnalán, amely a kérdéskör vonatkozásában tapasztalható viszonylagos nyugalom időszaka után következik. A globális jogfejlődésben tapasztalható liberalizáló és a beavatkozáshoz való hozzáférés lassú kiterjesztése irányába haladó fősodor egyeduralma ugyanis megszűnt az elmúlt években, amely nyomán a világ ebben a kérdéskörben is a polarizáció útjára lépett.

Ezt a korszakot többé nem a viszonylagos állandóság és a folyamatos fejlődésbe vetett töretlen optimizmus uralja, hanem a polarizáció, aminek következtében rövid idő alatt is radikálisan ellentétes tartalmú jogszabályok születtek a világ legkülönbözőbb pontjain. Ennek talán legeklatánsabb példája az Amerikai Egyesült Államok, ahol a Legfelsőbb Bíróság 2022-es *Dobbs v. Jackson* ügyben hozott döntésének következtében 13 állam tiltotta be az abortuszt, míg ezzel párhuzamosan 11 állam bővítette az ahhoz való hozzáférést olyan módon, hogy az ehhez való jog védelmét a tagállamok törvényei, sőt alkotmányai is rögzítik.⁵²¹

Az alkotmányos tilalmak és a beavatkozás szabadságát biztosító garanciák párhuzamos módon való megjelenése azonban nem csak az USA-ban figyelhető meg, hanem a világ számos más pontján is felmerült a kérdés újratárgyalásának igénye. Ennek következtében került sor az olyan változtatásokra, mint a Lengyelországban tapasztalható szigorítás, illetve azon, elsősorban Franciaországhoz kötődő jelenségre, hogy az abortuszhoz való jog szabadságát az ország alkotmányába foglalták a restriktív tendenciáktól való félelemtől vezérelve, vagyis annak érdekében, hogy elejét vegyék az esetleges jövőbeli szigorításoknak.⁵²²

Ezektől a folyamatoktól Magyarország sem függetlenítheti magát, így a fokozódó globális bizonytalanság elengedhetetlenné teszi, hogy hazánk szabályozását is új szempontok szerint vizsgáljam meg. Ezek az új szempontok azonban nem csak a nemzetközi trendekre irányulnak, hanem a szabályozás kialakulására, illetve legalapvetőbb rétegeire is, amihez a vonatkozó jogszabályok története vagy akár terminológiai kérdései köthetőek.

---

⁵²¹ *After Roe Fell: U.S. Abortion Laws by State* (2026). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/> (2026. 02. 21.)

⁵²² GOUFFIER VALENTE 2024.

Értekezésem során először az abortusszal kapcsolatos fogalmi kereteket és terminológiai alapvetéseket tisztáztam, hogy rávilágítsak azok ellentmondásaira és egy szilárd fogalmi alapot alakítsak ki, amelynek talajáról megkezdhetem a nemzetközi modellek és a hazai szabályozás vizsgálatát. Ezt követően vizsgáltam az állam szerepét a kérdéskörben, amely véleményem szerint sokak által elhanyagolt, mégis meghatározó aspektusát adja a problémának. Az állam ugyanis nem egy passzív szemlélő az abortusz sokszor kizárólag az anya önrendelkezését és a magzati életvédelem szembenállását hirdető konfliktusában, hanem egy saját érdekekkel rendelkező szereplő, aki nem mellesleg a jogszabályok normatív ereje által kiemelt helyzetben van, hiszen saját maga alakítja azon szabályokat, amelyek az összes szereplőre kötelező jelleggel vonatkoznak.

Értekezésem a fent említett keretek lefektetését követően foglalkozik konkrétan az abortusz szabályozásával, amelynek során először a magyar jogtörténeti perspektíván keresztül vizsgáltam a szabályozás jelenkorig tartó fejlődését. Ezt követően teremtettem meg a nemzetközi keretbe való beágyazás lehetőségét, hiszen két fejezetben is a legújabb trendek legfontosabb képviselőit vizsgáltam. Először is az európai jogfejlődés két szélső értékének tartott Franciaország és Lengyelország abortuszszabályozásának alakulását hasonlítottam össze, majd ezt követte a világ alkotmánybíróságainak legfrissebb, az abortusz témakörében született határozatainak összegyűjtése és rendszerezése. Ezen előzmények után vizsgáltam meg a jelenkori magyar abortuszszabályozás rendszerét a globális szabályozás kontextusában és vázoltam fel annak esetleges továbbfejlesztési lehetőségeit.

A kutatásom során megfogalmazott államelméleti, összehasonlító jogi és történeti tanulságok adják azt a kontextust, amelynek keretrendszerében az értekezés elején megfogalmazott konkrét, tudományos állításaim értelmezhetővé válnak. Miután tehát a korábbiakban már elhelyeztem az értekezést az abortusszal kapcsolatos tudományos közegben, meg kell vizsgálnom a kutatás alapköveit, így a bevezetésben felvázolt hipotéziseket kell értékelnem. A hipotézisek értékelését követően fogalmazom meg a kutatásom új tudományos eredményeit, majd az értekezés hasznosíthatóságára térek ki, amit végül az értekezés végén elhelyezett záró gondolatok követnek.

8.1. A HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELÉSE

Az értekezésem kezdetén megfogalmazott kutatási célok, kutatási kérdések és hipotézisek egyértelműen kijelölték a tudományos vizsgálódásaim keretrendszerét.

Az előzetesen megfogalmazott feladatokat, így a nemzetközi szabályozási trendek azonosítását, majd a megfelelő és releváns példák összegyűjtését és bemutatását sikeresen elvégeztem, ami által a világban zajló változások magyar fejleményekkel történő összehasonlítása is lehetővé vált. Sikeresen helyeztem el hazánkat a globális abortusztérképen, ami természetesen együtt járt a szabályozás más nemzetközi példákkal való összevetésével is. Mindezt az indokolja, hogy az abortusz vonatkozásában is elmondható, hogy Magyarország nem egy elszigetelt térben létező entitás, hanem a világban zajló események egy olyan szereplője, amelyre egyrészt állandó hatással vannak a globális trendek, másrészt pedig akár aktív szereplő is lehet a globális folyamatok alakításában, hiszen gyakran láthatjuk feltűnni más államok abortuszszabályozásának megváltoztatására irányuló érvrendszerének példái között, legyenek azok akár restriktívek, akár liberalizálók.

Az értekezés elején megfogalmazott hipotézisek egyfajta iránytűként is szolgáltak számomra a korábbiakban említett államelméleti, összehasonlító alkotmányjogi és történeti elemzések során. Értekezésem keretei között összesen hat hipotézist fogalmaztam meg, amelyeket három csoportba sorolva ismertettem és amelyek a kutatás során azonosított tudományos problémákra, valamint az ezekhez kapcsolódó kutatási kérdésekre reflektáltak. Ezeket már a tudományos munka kezdetén igyekeztem úgy kialakítani, hogy az abortusz jól feldolgozott, gazdag szakirodalommal rendelkező témaköréből a kevésbé feltárt aspektusokkal foglalkozzanak, ezáltal is elősegítve, hogy az értekezés valós újdonságokkal szolgáljon a tudományos közösség számára. Ennek keretében a hipotézisek egy része az elméleti és fogalmi keretekre, ezáltal a terminológiai és modellezési hiányokra fókuszált, másik része a szabályozás dinamikájának elemzésével foglalkozott, míg a harmadik csoportba a nemzetközi kontextus és az ebből lesűrhető jövőképek kerültek.

Mielőtt az értekezés lezárásaként levonnám a kutatás átfogó konklúzióit az új tudományos eredmények és az értekezés hasznosíthatóságának kifejtése által, először visszatérek a hipotézisek által megfogalmazott kiindulópontozhoz, hogy azok vizsgálatával keretbe foglaljam az értekezést. Az alábbiakban egyenként vizsgálom meg az első fejezetben megfogalmazott hipotéziseket és szembesítem őket az értekezés további fejezetei során lefolytatott tudományos vizsgálatok eredményeivel. Ennek keretében lépésről lépésre haladva vizsgálom meg azok tudományos érvényességét és végül értékelem, hogy azokat sikerült bizonyítani, részben bizonyíthatóak vagy éppenséggel meg kell őket cáfolnom.

8.1.1. AZ ELSŐ SZÁMÚ HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

Az első számú hipotézisem arra a kutatás során felmerülő tudományos problémára reflektált, amely szerint ugyan a magyar jog gondosan kimunkált fogalomrendszerrel rendelkezik az abortusz szabályozásának szempontjából, azonban az orvosi és a jogi fogalomhasználat ütközik, aminek következtében fogalmi zavar alakul ki a különböző tudományágak képviselői között. Ez a gyakorlatban gátolja az orvosok és a jogalkotó közötti kommunikációt, sőt az értelmezési nehézségek a jogbiztonságra is veszélyt jelenthetnek. Az ennek alapján megfogalmazott kutatási kérdés arra irányult, hogy okozhat-e problémákat a jogalkalmazás során, ha a szabályozás tárgyát alapvetően eltérő keretek között értelmezi a törvényhozó és a törvényeket végrehajtó orvos.

A felvetésekre válaszul első hipotézisem arra világított rá, hogy a jelenlegi szabályozás során az orvosi és jogi fogalomhasználat különbözőségei eltérő értelmezésekhez és jogbizonytalansághoz vezethetnek, amelyeknek elkerülése érdekében ajánlott lehet a szabályozás koherenssége tétele:

1. A jogi és orvosi fogalomhasználat közötti szemantikai interferencia gátolja a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti koherens kommunikációt. A fogalmi zavar feloldásához indokolt új, orvosi szemantikától független, semleges jogi gyűjtőfogalmak bevezetése.

A kutatásaim során két csoportba sorolva végeztem el a legfontosabb fogalmak terminológiai tisztázását. Először az ember és a magzat szavak, illetve a szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdésekkel foglalkoztam, majd ezt követően tértem át a terhesség, az abortusz és a magzatelhajtás kifejezések elhatárolására. Ki kell emelnem, hogy a két fogalmi csoport vizsgálatát más aspektusból hajtottam végre, hiszen kutatásaim alapján más megközelítések alkalmazása tűnt indokoltnak a különböző fogalmi csoportok esetében. Az ember és magzat szavak, illetve szinonimáik kapcsán külön-külön vizsgáltam az eltérő tudományterületek fogalomrendszereit, majd ezeket ütköztettem, míg a terhesség, az abortusz és a magzatelhajtás kifejezések vizsgálatánál inkább a történelmi fejlődésen keresztül vizsgáltam a fogalmak kialakulását és pontos jelentéstartamát.

Az ember és a magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések vizsgálata során először vallási-etikai oldalról közelítettem a kérdéshez, aminek vonatkozásában a témában legerőteljesebb módon érvényesülő római-katolikus egyház állásfoglalását mutattam be. Ez a megközelítés a lélek testbe való beköltözését követően beszél

emberről, amit a XIX. század közepe óta a fogantatás pillanatához kötődik.⁵²³ Ennek ellenére az egyház tanításai között is felbukkan egy többezer éves alternatív vélemény, amely egészen Arisztotelész filozófiájából származtatható. Ez azért rendkívül fontos, mert megelőlegezi az ember biológiai és jogi megítélésének kettéválasztását, hiszen csak a magzat anyaméhben való megmozdulásához köti annak áttelelését, tehát azt csak ettől a ponttól tekinti embernek.⁵²⁴

Az orvosi fogalomrendszer a biológia talaján állva egy fajnak tekinti az embert, amiből egyértelműen következik, hogy annak egyedei az anyaméhben való tartózkodás során is a fajukhoz tartoznak. Ezt azért lényeges kiemelnünk, mert ezen a kategórián belül értelmezhető az emberi egyedfejlődés folyamata, aminek különböző állomásait más nevekkel illeti az orvosi szakirodalom. A fogantatást követően ugyanis egy zygota jön létre, majd ennek folyamatos fejlődése során a fogantatás 10. (vagy a terhesség 12.) hetétől beszélhetünk magzatról.⁵²⁵

A jogi fogalomrendszer ezzel szemben következetesen fogantatástól kezdődően létrejövő magzati életről beszél, ami gyakorlatilag az anyaméhben fejlődő emberi lény elnevezésére szolgál. Már a 64/1991. (XII. 17.) AB határozat is kimondta, hogy elvált az emberi biológiai és jogi fogalma, aminek alapján gyakorlatilag úgy írható le a fogalomhasználat esszenciája, hogy az alkotmányjog a fogantatástól születésig terjedő időintervallumban magzatról beszél, míg a születést követően emberről beszél.

A fentiekből pontosan látható, hogy az ember és magzat szavak használata során megvalósul a jogi és orvosi fogalomhasználat közötti szemantikai interferencia. Ez a gyakorlatban is gátolja a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti koherens kommunikációt, hiszen a két tudományterület magzatfogalma nem egységes, aminek következtében a jogalkotó orvosi szempontból olyan lény védelmét írja elő a fogantatást követően, ami még nem is létezik. Ennek gyakorlati megoldására azt javaslom, hogy a jogalkotás kerülje az orvosi terminusokkal azonos kifejezések más értelemben való használatát és vezessen be új fogalmat a jelenlegi magzat elnevezés helyett, amire az orvosi gyakorlatban nem létező „prenatusz” szó használatát tartom megfelelő választásnak.

A terhességmegszakítás, abortusz és magzatelhajtás kifejezések kapcsán felmerülő terminológiai kérdések vizsgálata során a történelmi fejlődés kontextusában vizsgáltam a különböző fogalmak kialakulását és jelentésárnyalatát. Ennek során megállapítottam, hogy a

---

⁵²³ KOVÁCS 2025, 447.

⁵²⁴ ARISZTOTELÉSZ 1984 [i. e. 350 körül], VII. 16.

⁵²⁵ PAPP – TÓTH 2009, 140.

magyar jogi terminológiában használatos három legelterjedtebb fogalom kialakulása egy többszáz éves fejlődési folyamat eredménye, amiben az orvosok is tevékenyen részt vettek.

Az abortusz következetes tiltásának időszakában kizárólag büntetőjogi szabályozásáról beszélhetünk. Ekkor alakult ki a magzatelhajtás fogalma, ami gyakorlatilag a Csemegi-kódex óta a büntetőjog sajátja.

Sokkal érdekesebb azonban a dualizmus korának orvosi lobbitevékenysége, ami a Horthy-korban is folytatódott. A magyar orvostársadalom ugyanis élesen el akarta választani a büntetőjogi kategóriájú magzatelhajtásokat, azoktól az általuk művi abortusznak nevezett beavatkozásoktól, amelyek a terhes anya életének megmentésére irányuló, jogszerű cselekmények voltak.⁵²⁶ Ez utóbbiakat végül a szocializmus korában nevezték el terhességmegszakításnak, és ehhez az időszakhoz köthető az abortusz szó eltűnése is a magyar jogszabályok szövegéből.

A jogi terminológia a törvények szövegében a rendszerváltás korára kristályosodott ki. Az abortusz legális formájának kapcsán a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény következetesen terhességmegszakításról beszél, míg az illegális formával foglalkozó büntető törvénykönyv továbbra is magzatelhajtásról.

A fentiekből látható, hogy a terhességmegszakítás, magzatelhajtás és abortusz kifejezések egy hosszú történelmi fejlődés során nyerték el jelentésstartamukat, amely során az orvostársadalom is aktívan hallatta a hangját. Ez utóbbit azért fontos kiemelni, mert talán éppen ezen jelenség következménye, hogy ebben a viszonylatban nem fedezhető fel szemantikai interferencia a különböző tudományterületek fogalomhasználata között, sőt az orvosok által gyakran használt abortusz szó nem is szerepel a jogszabályok szövegében.

Összességében megállapítható, hogy első hipotézisemet igazoltnak tekinthetem, hiszen valóban létezik egy, a koherens kommunikációt gátoló szemantikai interferencia az orvosi és jogi fogalomhasználat között, aminek feloldásához új jogi fogalom bevezetése is indokolt lehet. Véleményem szerint ennek nem mond ellent, hogy a hipotézis csak azzal a megkötéssel áll meg, hogy ezt a fogalmi szembenállást kizárólag az általam vizsgált fogalmak egyik csoportjánál tudtam kimutatni.

---

⁵²⁶ PETŐ – SVÉGEL 2021, 50.

8.1.2. A MÁSODIK SZÁMÚ HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

A második számú hipotézisem arra a kutatás során felmerülő tudományos problémára reflektált, amely szerint a témával foglalkozó szakirodalom ugyan kimerítően elemezte az állam objektív életvédelmi kötelezettségének jelentését és annak tartalmát, az állam mindenkori motivációi azonban mégis rejtve maradtak, hiszen azok nem kizárólag az egyszeri és megismételhetetlen értéknek tekintett emberi élet intézményi védelmére irányulnak. A szakirodalom jellemzően kétdimenziós viszonyként írja le az abortusz jogi konfliktusrendszerét, ami az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem kollíziójára szűkíti le a kérdés tárgyalását. Az ennek alapján megfogalmazott kutatási kérdés arra irányult, hogy milyen szerepe és motivációja van az államnak az abortusz klasszikus alkotmányjogi konfliktusrendszerében, illetve, hogy néz ki valójában ez a rendszer.

A felvetésekre válaszul második hipotézisem arra világított rá, hogy az állam egy saját érdekekkel rendelkező szereplő az abortusz kérdéskörében, aminek mindenkori érdekei döntő mértékben befolyásolják a szabályozást és amik felülírják a bináris vitát:

2. Az abortusz alkotmányjogi konfliktusrendszere nem redukálható az anyai önrendelkezés és a magzati életvédelem bináris opposíciójára. A viszonyrendszer valójában hárompólusú, amelyben a harmadik, autonóm érdekekkel rendelkező szereplő az állam, amelynek demográfiai önfenntartási igénye a szabályozás alakulását döntő mértékben befolyásoló tényező.

A kutatásaim során először az állam és népesség viszonyrendszerének klasszikus alapjait vizsgáltam meg. Kiindulópontom Georg Jellinek háromkomponensű állam meghatározása volt, amely terület, népesség és ezek fölött diszponáló főhatalom egységeként látja az államot.⁵²⁷ Jellinek definíciójából következik, hogy a népesség szerepe kiemelt helyet foglal el az állami önfenntartás feladatrendszerében, hiszen annak aktív menedzselésére van szükség, ha az állam saját komponenseinek biztosításán keresztül el kívánja érni önmaga fennmaradását. Ennek következtében évszázadok óta megfigyelhetőek az állami népességmenedzsmet különböző módosítói, amelyekbe már az ókortól kezdve beletartozott az abortusz tiltása is.

Mivel a korábbiakból kiindulva az állam érdekelt abban, hogy igazgatásának körébe vonja az élet biológiai folyamatait, ezért Foucault biopolitikáján keresztül igyekeztem megvizsgálni ennek kereteit. Véleményem szerint a modern korban kialakuló élet feletti hatalom keretei között valósult meg, hogy az állam ösztönzi, felügyeli és szervezi a saját népességét. A filozófus ennek

---

⁵²⁷ JELLINEK 1914, 180-181.

két pólusát különítette el, az emberi test anatómia-politikáját, ami a test kiaknázására összpontosít, és a népesség biopolitikáját, ami népszaporulattal, illetve születési és halálozási arányszámokkal foglalkozik. Véleménye szerint ezen két hatalom keresztmetszetét a szexualitás és a reprodukció adja, aminek az abortusz szabályozása is a részét képezi. Egyrészt ugyanis a magzatelhajtás szankcionálása révén kihasználható a női test reprodukcióra való képessége, másrészt pedig megjelenik a demográfiai folyamatokba való beavatkozás eszköze, mint mindenkit érintő közügy.⁵²⁸

Foucault meglátásait alapvetően pontosnak tartom, egy nagyon fontos részlet tekintetében azonban értekezésem során mégis cáfoltam őt. Nézetei szerint ugyanis a demográfiai célzatú állami beavatkozás jelensége modern fejlemény, ami azonban nem állja meg a helyét. Ennek oka, hogy már az ókori államok is kapcsolatot láttak saját katonai erejük és népességük száma között, amit ebből kiindulva igyekeztek aktív módon befolyásolni, így a népesedési folyamatokba való aktív és többpólusú állami beavatkozás nem a modern kor terméke, hiszen arra már az ókorból is számos példát találhatunk.

Értekezésem keretében érintettem az ókori Spártát, ahol már a foucaulti értelemben vett anatómia-politika és biopolitika is jelen volt, azonban részletesen a Római Birodalom történetét és jogát elemeztem, ahol több példát is találhatunk a népesség tudatos menedzselésére. Ezekből következően megállapítható, hogy a népességszabályozás nem újkori találmány, hanem az állam alapvető jellemzője, amely fenntartásának szükségszerűségéből fakad.

Korábban kifejtett gondolataim annak alátámasztására szolgáltak, hogy az állam a demográfiai önfenntartás és a biopolitkai megfontolások következtében mindig is érdekeltként volt jelen az abortusz konfliktusrendszerében. Ebből következik, hogy felül kellett vizsgálnom a téma hagyományos konfliktusrendszerét. A nemzetközi és hazai szakirodalom ugyanis jellemzően olyan kétpólusú konfliktusként képzei el az abortusz jelenségét, amely az anya önrendelkezési jogát állítja szembe a magzati életvédelemmel. Az állam érdekeinek bekapcsolása mellett felmerülhet, hogy az állam minden esetben a magzat pártján áll, amit azonban kutatásaim során eredményesen cáfoltam, hiszen az állami népesedéspolitika számos esetben láthat fenyegetést a magzatban, ahogy azt Kína és Dánia példája is mutatta.

Ebből következik, hogy az állam nem pusztán értékörként jelenik meg a jogviszonyban, hanem egy harmadik félként. Az ennek nyomán kialakított jogi háromszög zárt rendszert alkot, amelynek csúcsain az állam, az anya és a magzat állnak. E hárompólusú modell fő jellemzője

---

⁵²⁸ FOUCAULT 2020, 141.

a klasszikus modellel szemben, hogy a három résztvevő kapcsolata nem statikus szembenállások, hanem dinamikus változó szövetségek láncolata, amelynek során az állam aszerint változtatja meg a másik két tényezővel kapcsolatos viszonyait, ahogy azok hasznot jelentenek számára saját alkotó tényezőjének, vagyis a népességnek a fenntartható menedzselése szempontjából.

Fenti megállapításaim következtében második számú hipotézisemet igazoltnak tekintem, hiszen bizonyítottam, hogy az állam autonóm érdekekkel rendelkező szereplő az abortusz viszonyrendszerében, amelynek demográfiai önfenntartási igénye döntő mértékben határozza meg a jogszabályok alakulását, hiszen azok az állam aktuális népességmenedzsmentje függvényében változhatnak az abortusz támogatásától egészen annak következetes tiltásáig.

8.1.3. A HARMADIK SZÁMÚ HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

A harmadik számú hipotézisem arra a kutatás során felmerülő tudományos problémára reflektált, amely a magyar abortuszszabályozás dinamikájának elemzése kapcsán írható le, hiszen számos nemzetközi fórumon és tudományos elemzés során arra a következtetésre jutnak, hogy Magyarország abortuszszabályozását nemzetközi keretek között a korlátozók csoportjába kell sorolnunk, mégpedig azért, mert a vonatkozó törvényi szabályozás szövegének változtatása nélkül is szűkül az abortuszhoz való hozzáférés gyakorlati lehetősége. Ezt az állítást a magyar szakirodalom egy része, illetve a hivatalos politikai kommunikáció is vitatja. Az ennek alapján megfogalmazott kutatási kérdés arra irányult, hogy milyen tendenciákat mutat a történelmi magyar abortuszszabályozás és hogyan érvényesíthetők az állami érdekek a törvények megváltoztatása nélkül.

A felvetésekre válaszul harmadik hipotézisem arra világított rá, hogy hazánk szabályozása már évtizedes viszonylatban az abortuszhoz való hozzáférést korlátozni kívánó tendenciák felé mutat, azonban ezt a nyílt társadalmi vitát megkerülve kívánja elérni a jogalkotó:

3. A magyar szabályozás az elmúlt évtizedekben folyamatos szigorodási tendenciát mutat, amely napjainkban – a törvényi keretek érintetlenül hagyása mellett – az adminisztratív eszközökkel megvalósuló „lopakodó szigorításban” realizálódik.

A kutatásaim során egészen a kezdetektől fogva ismerttem a magyar abortuszszabályozás történeti alakulását. Ennek során jól látható volt, hogy a kereszténység gondolatrendszerének talaján álló jogszabályok már az Árpád-korban megjelentek és a XIX. századig fel sem merült az abortusz abszolút tilalmának áttörése. Ezt először az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat kísérelte meg, amely kimondta volna, hogy az anya életének megmentése érdekében végzett

beavatkozás kivételt jelent az abortusz általános tilalma alól.⁵²⁹ Végül azonban csak a Kúria 1933-as döntvénye mondta ki, hogy nincs kriminalitás abban az esetben, ha az orvosok a terhes nő életének vagy egészségének megőrzése érdekében hajtanak végre abortuszt.⁵³⁰

A magyar jog fejlődésének szerves folyamatát a szocializmus korszaka törte meg, amely kezdetben ugyan felvette a küzdelmet az illegális abortőrökkel szemben, de végül 1956-ban szinte teljes mértékben liberalizálta az abortusz lehetőségét. Ez volt Magyarország történetének legliberálisabb abortuszsabályozása, aminek a Kádár-korszakban bekövetkezett felülvizsgálatától számíthatjuk az abortuszsabályozás szigorításának tendenciáit.

A rendszerváltozás következtében lezajlott társadalmi viták következtében végül megszületett a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény, amely a jelenlegi szabályozás alapjává vált. Mivel az abortusz kérdéskörét a szocializmus évtizedei során alkotmányellenes módon rendeletek útján szabályozták – ráadásul, ahogy említettem meglehetősen szabados keretek között – így a magzativédelmi törvény is egyfajta szigorításként fogható fel, még akkor is, ha az állapotos nő válsághelyzetének indikációja nemzetközi szinten is liberális gyakorlatot tesz lehetővé.⁵³¹

Ennek a helyzetnek a háttere változott meg 2011-ben az Alaptörvény elfogadásával. Ennek II. cikke szerint ugyanis „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.*”⁵³² Ugyan a jogszabályok szintjén semmi nem változott az Alaptörvény hatálybalépésekor, sőt az azt követő években sem, mégis komoly kritikák övezték a II. cikk megfogalmazását, ami Sándor Judit szerint „*a bírói értelmezésben a terhességmegszakítás tiltásának komoly alapjává válhat.*”⁵³³

Ugyan az abortuszok törvényi szintű korlátozása nem következett be, a belügyminiszter 2022-ben hozott szívhangrendelete mégis meghatározó fejlemény a magyar szabályozás szempontjából, hiszen kimondja, hogy az egészségügyi szolgáltatóknak be kell mutatnia az állapotos nő számára a magzati életfunkciók működésére utaló tényezőt, amely a gyakorlatban a szívhangnak felel meg.⁵³⁴ Ennek a megítéléséről hazai viszonylatban ugyan merültek fel viták, a nemzetközi szakirodalom azonban már egyértelműen szigorításként látja a rendeletet. Ennek

---

⁵²⁹ 1843. évi büntetőtörvény-javaslat 138. §.

⁵³⁰ A Kúria 1933. március 1. B. I. 118/1933. számú döntvénye.

⁵³¹ *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges 2025.*

⁵³² Alaptörvény, II. cikk.

⁵³³ SÁNDOR 2011.

⁵³⁴ A belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról.

fő oka az a nemzetközi szakirodalom által már korábban megfogalmazott tétel, amely szerint a törvények szövegének érintetlenül hagyása nélkül is változtatható a jogszabályi környezet dinamikája az olyan aprónak tűnő változtatásokkal, mint a szöveg értelmezésének megváltozása vagy az adminisztrációs folyamat nehezítése.⁵³⁵

Ezt az adminisztratív szintéren megvalósuló szigorítást volt hivatott megjeleníteni az általam szerkesztett tölcser-modellt ábrázoló ábra is, amely az angolszász szakirodalomban „indirect restriction” vagy „soft barriers” néven említett közvetett korlátozásokat jelenítette meg. Az ilyen jellegű korlátozások általános logikája ugyanis, hogy nem az alapvetően engedékeny jogszabályt változtatják meg, hanem a gyakorlati végrehajtás folyamatába iktatnak be szűrőket, hogy azok beépített „morzsolódási pontokként” funkcionálva szűkítsék a hozzáférést, amely miatt a gyakorlatban végül kevesebben juthatnak el az abortuszig.

Fenti megállapításaim következtében harmadik számú hipotézisemet igazoltnak tekintem, hiszen a hazai szakirodalom vitáinak ellenére is tisztán látható, hogy a 2022-es szívhangrendelet egy újabb morzsolódási pontot helyezett el a magyar abortuszszabályozás adminisztrációs folyamatában. Ez a rendelkezés ugyanis még abban az esetben is tökéletesen beleillik a nemzetközi szakirodalom által leírt adminisztratív szigorítás képébe, ha egyébként Magyarország abortuszszabályozása továbbra is a világ legliberálisabb államai között szerepel.

8.1.4. A NEGYEDIK SZÁMÚ HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

A negyedik számú hipotézisem arra a kutatás során felmerülő tudományos problémára reflektált, amely szerint az abortusz problémaköre teljesen átpolitizálódott, ami abban ragadható meg, hogy kilépett a bioetika köréből és már nem pusztán egészségügyi vagy etikai kérdésként tekintenek rá, hanem néhány esetben konkrétan identitáspolitikai színezetet nyer a kérdés kezelése. Ennek megfelelően már nem csak arról van szó, hogy egy állam mit gondol az anya önrendelkezési jogáról vagy a magzat élethez való jogáról, hanem arról is, hogy az állam az identitásának részévé kívánja tenni az abortuszhoz való hozzáállást, ami például Franciaországban már teljesen nyilvánvalóvá vált. Az ennek alapján megfogalmazott kutatási kérdés arra irányult, hogy hogyan vált ez az alapvetően bioetikai és szabályozási kérdés a nemzeti identitásképzés eszközévé.

A felvetésekre válaszul negyedik hipotézisem arra világított rá, hogy a nemzetek identitásának részévé válik az abortuszhoz való viszonyuk, hiszen amíg Franciaország az egyéni szabadság

---

⁵³⁵ HERD – MOYNIHAN 2025.

védelmeszőjeként tñnteti fel magát és ezt valósítja meg az abortuszszabályozásában is, addig például Magyarország és Lengyelország vallásos konzervatív eszménye a jogi szigorítás irányába hatott:

4. Az abortusz szabályozása a 21. századra túllépett a bioetika körén, és nemzeti identitásképzés részévé vált, ahol a szabályozás már nem pusztán morális mérlegelés, hanem az állami önmeghatározás stratégiai eszköze.

A kutatásaim során hamar megállapíthatóvá vált, hogy a jogalkotás elmúlt évtizedben megfigyelhető fokozott tevékenysége az abortuszszabályozás vonatkozásában folyamatosan igyekszik a lehető legszélesebb spektrumú indokolással alátámasztani a hatályos jogszabályok megváltoztatására irányuló törekvéseket. Ezek az érvek már nem pusztán etikai, morális vagy vallási szempontokat emelnek ki, hanem egyre inkább a nemzeti identitás felé fordulnak, hogy azon keresztül is megerősítsék az adott módosítások indokait. Erre értekezésem során is számos példát hoztam mind az abortuszhoz való hozzáférést kiszélesítő, mind az azt korlátozó államok tekintetében. Az előbbinek legeklatánsabb példája Franciaország, de az utóbbira is számos példát láthatunk, ugyanis a nemzeti identitásra hivatkozó érvelés megjelenik Kenyában, Lengyelországban, de még Magyarországon is.

A Francia Köztársaság a felvilágosodás hazájának és az 1789-es forradalom örökösének tekinti magát. Ebből következik, hogy a francia nemzeti identitásban mélyen gyökereznek az olyan eszmények, mint az egyéni szabadságjogokért folytatott harc, ami túllép az ország határain és a nemzetközi térben is követendő példává emeli az országot. Az erre reflektáló érvelés tisztán megjelent az alkotmány 2024-es módosításának vitái idején. Már a Nemzetgyűlés számára bemutatott, Gouffier Valente által jegyzett jelentésből is világosan látszik, hogy az alkotmánymódosítás számos indoka valójában erre a jelenségre reflektál, amikor kimondja, hogy az alkotmánymódosítás indokai között helyet kap a nők jogaiért küzdők világszintű támogatása, az alapvető jogok elismerésére való törekvés és a fokozottabb jogi védelem biztosítása az európai szinten gyenge abortuszszabadság számára.⁵³⁶

Ezen túlmenően a szakirodalom arra is rámutatott, hogy az alkotmánymódosítás indokai között megjelent egy globális üzenet is, ami az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának *Dobbs v. Jackson* ügyben hozott döntésére reflektál, annak nemzetközi szintű ellensúlyaként szolgál.⁵³⁷ Ezt egészíti ki azon érvelés, amely szerint Franciaország lett a világ első állama,

---

⁵³⁶ GOUFFIER VALENTE 2024.

⁵³⁷ BOTTINI – BOUAZIZ – HENNETTE-VAUCHEZ 2024.

amely alkotmányban biztosította az abortusz szabadságának védelmét, továbbá Macron elnök is erre a nemzeti identitásképzésre játszott rá, amikor kijelentette, hogy Franciaország ezen lépésével globális üzenetet küldött a világnak⁵³⁸, illetve elmondta, hogy Európában és azon túl is küzdeni fog azért, hogy a világszerte visszaszorulóban lévő abortuszhoz való jog egyetemes és hatékony legyen.⁵³⁹

Az abortuszhoz való hozzáállás másik pólusán is számos állam építi be a jelenség megítélését a nemzeti identitás és az állami önmeghatározás keretrendszerébe. Ilyenek például a restriktív szabályozást fenntartó afrikai államok, amelyek közül értekezésem keretei között Kenyával foglalkoztam behatóbban. Ezekben az országokban a nyugati erkölcsi romlással és a neokolonialista befolyásszerzéssel azonosítják az abortusz gyakorlatát.⁵⁴⁰ Ennek alapja a vallási és tradicionális értékek erejében keresendő, amelyek az emberek számára meghatározzák a mindennapi élet morális alapjait, illetve azzal a politikai tapasztalattal, ami elutasítja a nyugati országok befolyásszerzését és az általuk sugalmazott mintákat.

Szintén erőteljes ideológiai keretezést láthatunk Lengyelországban, ahol a történelmi tapasztalatok alátámasztják a kereszténység nemzetmegtartó szerepét, ezáltal pedig annak erőteljes hatását annak identitására. Ez elsősorban a katolikus egyház témát érintő aktivizmusában ölt testet, ami rendszeresen kampányol az abortusz mind erősebb korlátozása mellett. Ezt csak tovább erősítette a lengyel származású II. János Pál pápasága és az „Evangelium Vitae” kezdetű enciklikája, ami a teológiai érveken kívül a modern demokratikus jogállamot is kritizálja a téma vonatkozásában.⁵⁴¹ Ez szintén ráerősít arra az identitásképzésre irányuló érvelésre, amely szerint a mélyen katolikus Lengyelország az élet tiszteletének és egymás szeretetének krisztusi parancsát követve korlátozza következetesen az általa embernek tekintett magzatok elpusztításának lehetőségét, hiszen II. János Pál pápa hazájában igenis kiállnak az élet szentségének és védelmének bibliai parancsa mellett.

Ez az érvelés sokkal kevésbé erőteljes módon Magyarországon is tapasztalható, ugyanis az Alaptörvényben megjelenő közösségi elvek és keresztény gondolatrendszer valóban mind az abortusszal kapcsolatos kritikus hangok felerősödése, mind pedig a nemzeti identitásképzés megerősödéseként értékelhető. Ennek kapcsán is értelmezhető az ország keresztény

---

⁵³⁸ MACRON, Emmanuel (2024): *Fierté française, message universel*. Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1764710985108009271> (2024. 04. 08.).

⁵³⁹ MACRON, Emmanuel (2024): *Across the world, we are witnessing...* Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1766177544791794026> (2024. 04. 04.).

⁵⁴⁰ NGWENA 2018.

⁵⁴¹ II. JÁNOS PÁL PÁPA 1995.

kultúrájának védelme, a közösség felé tanúsított kötelezettségek kiemelése és a nemzet fennmaradásának alapját jelentő család meghatározása a házasság és a szülő-gyermek viszony keretei között.

Fenti megállapításaim következtében negyedik számú hipotézisemet igazoltnak tekintem, hiszen értekezésemben számos olyan országot azonosítottam és vizsgáltam, amelyek abortuszszabályozásuk kapcsán előszeretettel hivatkoztak nemzeti identitásukra, sőt az a tendencia is láthatóvá vált, hogy bizonyos országok, mint például Franciaország számára már egyértelműen az állami önmeghatározás részét képezi az állam abortuszhoz való viszonya is.

8.1.5. AZ ÖTÖDIK SZÁMÚ HIPOTÉZIS ÉRÉTKELÉSE

Az ötödik számú hipotézisem arra a kutatás során felmerülő tudományos problémára reflektált, amely az abortuszszabályozás területén tapasztalható viszonylagos nyugalom korszakának lezárultára mutat, aminek uralkodó jogfilozófiai és emberi jogi narratívája a lineáris jogkiterjesztés elméletét hirdette. Az elmúlt időszakban az egész világon reneszánszukat élik a különböző abortuszviták, illetve az erről rendelkező jogszabályok is soha nem látott gyorsasággal változnak. Ez egy merőben új jelenség, ami az abortuszszabályozás viszonylag nyugalmas és egyirányú korszakát törte meg, így a tudományos diskurzusnak sem volt még alkalma mélységeiben foglalkoznia vele. Jelentősége azonban kimagasló, hiszen tisztán látható, hogy a globális fősodor ellenében megerősödött egy határozott ellentrend, amely a hagyományos értékfelfogás talaján állva, a szigorítás igényével fellépve megállította az abortuszhoz való hozzáférés korábbiak során folyamatosnak és egységesnek látható kiterjesztését. Az ennek alapján megfogalmazott kutatási kérdés arra irányult, hogy merre tart a globális szabályozás.

A felvetésekre válaszul ötödik hipotézisem arra világított rá, hogy a korábbi, globális szinten túlnyomórészt egyoldalú fejlődési ív megtört, így a korábbi évtizedek konszenzusa is felbomlik. A korábban kialakított kompromisszumok újratárgyalása során pedig az államok vagy identitásképző korlátozásba vagy identitásképző szabadságharcba kezdenek, amely a világ polarizálódásához vezet:

5. A globális szabályozási trend nem a lineáris jogkiterjesztés, hanem a polarizáció irányába mutat.

A kutatásaim során számos ország abortuszszabályozását vizsgáltam, amelyek keretében minden esetben igyekeztem kitérni a jogfejlődés történeti dimenzióinak említésére is, hogy a normatív környezeten túl a különböző országok jogának fejlődési folyamatát, annak tendenciáit

is be tudjam mutatni. Mindezek keretében számos olyan államot érintettek a kutatásaim, amelyek az elmúlt időszakban módosították az abortuszhoz való legális hozzáférés jogszabályi kereteit. Ezek között a szabályozást liberalizáló és a restriktív lépéseket tevő államok is szerepeltek.

Értekezésemben külön fejezetben vizsgáltam az európai jogfejlődés két szélső értékének tartott Franciaország és Lengyelország abortuszsabályozásának alakulását, amelyek során nem a szabályozás abszolút szintje, hanem annak iránya alapján határoztam meg a két végpontot. Ennek alapján Franciaország gyakorlatilag 1967-től kezdve folyamatosan liberalizálta a témát érintő jogszabályait, addig Lengyelország az 1989-es közép- és kelet európai rendszerváltozások időszakától kezdődően markánsan szűkítette az abortusz szocializmus korszakában gyakorlatilag korlátlanul tekinthető elérését.

A polarizáció azonban nem csak Franciaország vagy Lengyelország viszonylatában értelmezhető. A Center for Reproductive Rights európai abortuszsabályozásokról szóló 2025-ös jelentése, amely földrajzi egységként kezelte a kontinenst, 7 korlátozó és 20 liberalizáló országot különített el az elmúlt 10 éves időintervallumban.⁵⁴² Ehhez hozzátehetjük akár a szervezet folyamatosan frissülő abortusztérképét is, amely az Amerikai Egyesült Államok tagállamainak dinamikáit mutatja a Legfelsőbb Bíróság 2022-es *Dobbs v. Jackson* ügyben hozott döntését követően. Itt szintén az látható, hogy 13 tagállam tiltotta be az abortuszt, míg ezzel párhuzamosan 11 tagállam bővítette az ahhoz való hozzáférést olyan módon, hogy az ehhez való jog védelmét a tagállamok törvényei, sőt alkotmányai is rögzítik.⁵⁴³ Itt a tudományos korrektség jegyében meg kell említenem, hogy a Center for Reproductive Rights szerint a globális trendek még mindig a liberalizáció irányába mutatnak, de jól látható, hogy ezt az állítást már a saját maguk által nyilvánosságra hozott statisztikák sem igazolják teljes mértékben.

Európán és Észak-Amerikán túlmenően a világ többi részén is hasonló polarizációs tendenciákat láthatunk. Ennek kiváló példája az általam bemutatott két afrikai ország Uganda és Kenya esete. A két állam ugyanis nem csak szomszédos egymással, de jogrendszerük is teljesen ugyanazon brit posztkolonialista alapokra épül, mégis azt láthatjuk, hogy amíg Kenya kis lépések révén folyamatosan kiszélesíti az abortuszhoz való hozzáférés lehetőségét, addig Ugandában továbbra is tartják magukat az afrikai szinten is szigorúnak tartott jogszabályok.

---

⁵⁴² *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges 2025.*

⁵⁴³ *After Roe Fell: U.S. Abortion Laws by State 2026.*

A polarizáció vizsgálatánál kell megemlítenem, hogy ugyan értekezésemben – a legfrissebb alkotmánybíróági döntésekkel foglalkozó fejezet fókuszálása miatt – csak liberalizáló országokat említettem Ázsia és Dél-Amerika vonatkozásában, ugyanakkor (például a parlamentek munkájának következtében) ezen régiókban is felfedezhetőek a polarizálódást láttató tendenciák. Az abortuszliberalizációs hullámra például Honduras 2021-ben úgy válaszolt, hogy alkotmányban rögzítette a magzat megszületett emberekkel azonos szintű védelmét.⁵⁴⁴ Ázsiában pedig többek között a több évtizedes egykepolitikát követően a Kínai Népköztársaság is megkezdte az orvosilag nem indokolt abortuszok visszaszorítását.⁵⁴⁵

Fenti megállapításaim következtében ötödik számú hipotézisemet igazoltnak tekintem, hiszen értekezésemben számos olyan országot azonosítottam és vizsgáltam a világ minden tájáról, amelyek – akár egymás döntéseire is reagálva – eltérő irányban módosították abortuszszabályozásukat. Az elmúlt években ez magába foglalja az abortusz szabadságát alkotmányos szinten rögzítő Franciaországot és az abortuszt alkotmányos szinten tiltó Honduras is.

8.1.6. A HATODIK SZÁMÚ HIPOTÉZIS ÉRTÉKELÉSE

A hatodik számú hipotézisem arra a kutatás során felmerülő tudományos problémára reflektált, amely a jogalkotás bénultságaként írható le. A nemzeti parlamentek ugyanis sokszor képtelenek lekövetni a globális szabályozási trendek és a társadalmi igények dinamikáját, aminek oka, hogy a társadalmak is annyira megosztottak, hogy egyszerűen lehetetlen a politikai konszenzus kialakítása a kérdés vonatkozásában. Ennek következményeként az elmúlt években számos esetben látható a helyzet olyan megoldása, amelynek keretében a parlamentek helyett az alkotmánybíróóságok hozzák meg az abortusz kérdéskörét érintő legfontosabb döntéseket. Az ennek alapján megfogalmazott kutatási kérdés arra irányult, hogy ki dönthet az abortusz kapcsán felmerülő kérdésekről, ha a politika képtelen rá.

A felvetésekre válaszul hatodik hipotézisem arra világított rá, hogy az elmúlt években az alkotmánybíróóságok kezdik átvenni a parlamentek szerepét az abortusz kapcsán hozott döntések meghozatala során, amelynek keretében az elmúlt években számos döntés született a világ minden táján:

---

⁵⁴⁴ ROTH, Cassia (2023): Abortion access in the Americas: a hemispheric and historical approach. *Frontiers in Public Health*, 11. évf. 1284737.

⁵⁴⁵ NING, Ni – TANG, Jingfei – HUANG, Yizhou – TAN, Xiangmin – LIN, Qian – SUN, Mei (2022): Fertility Intention to Have a Third Child in China following the Three-Child Policy: A Cross-Sectional Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19. évf. 22. sz. 15412.

6. A nemzetközi trendek azt mutatják, hogy a jogalkotói konszenzuskeresés kudarcra miatt a szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra és alkotmánybírósági funkciót is ellátó legfelső bíróságokra helyeződik át, azok szerepe felértékelődik.

A kutatásaim során talákoztam azzal a jelenséggel, hogy az elmúlt években figyelemreméltóan sok abortuszszabályozással kapcsolatos döntés született a világ számos alkotmánybíróságán. Ezek a döntések nem szoríthatóak földrajzi keretek közé, hiszen szinte a világ minden régiójában találkozhatunk velük. Ez nem csak az abortuszszabályozás világszinten is dinamikus változásának következménye, ahogyan már arra korábban utaltam, hiszen ennek mentén kirajzolódik egy másik fejlemény is, az alkotmánybíróságok fokozódó aktivizmusa az abortusz kérdéskörét illetően. Ennek pontos megismeréséhez nyolc alkotmánybíróság döntéseit vizsgáltam a világ négy különböző régiójából, hogy hipotézisemet alaposan megvizsgálhassam. Ezen döntések között természetesen számos olyat találunk, ami egyszerűen jogi kényszer eredménye volt, hiszen a testületnek kötelessége volt elbírálni a hozzá beérkezett panaszt. Sokkal érdekesebbek viszont azok a határozatok, amelyeket nem kizárólag ez a jogi kényszer szült, hanem háttérükben megjelent a politika döntésképtelensége is. Ennek általános oka, hogy mivel az abortusz kérdésköre az egész világon rendkívül megosztó téma, ezért a politikusok félnek a szavazatvesztéstől, így számukra egyszerűbb és logikusabb megoldást jelent elfogadni a politikai kérdés eljogiasodását, vagyis kivárni az alkotmánybíróságok döntéseit, hiszen ezek a testületek egyébként sem felelősek a választópolgárok felé.⁵⁴⁶

Az ázsiai régióban először a Koreai Köztársaság abortuszszabályozását vizsgáltam, amit egy 2019-es alkotmánybírósági döntés változtatott meg. Az ország jogrendszere ugyan 1953 óta következetesen tiltotta az ilyen beavatkozások elvégzését, a társadalom alapvetően toleráns volt a kérdéskör tekintetében. Ez a hozzáállás 2005-re változott meg, amikor az ország elérte a világ legalacsonyabb termékenységi rátáját, ezért előtérbe kerültek a tiltás következetes érvényesítését követelő hangok.⁵⁴⁷ A téma megosztó volta miatt azonban a parlament nem vállalt kockázatot, így a kérdést végérvényesen az alkotmánybíróság rendezte, amely kimondta az abortusz korlátozásának alkotmányellenességét, és felhívta a törvényhozást a szükséges

---

⁵⁴⁶ Ennek a gyakorlatnak a megítélése nem tartozik értekezésem keretei közé, mindazonáltal visszautalnék Lech Garlicki professzornak, a lengyel alkotmánybíróság tagjának gondolataira, aki szerint a hatalommegosztás elve tiltja, hogy a bíróság a jogalkotó szerepébe lépjen.

⁵⁴⁷ Egy rövid visszautalás erejéig újra szeretném nyomatékosítani, hogy a Koreai Köztársaságban egészen addig senki nem kezelte problémának az abortuszt, amíg a világalós termékenységi ráták miatt előtérbe nem került az állami öfenntartás demográfiai igénye.

változtatások véghezvitelére azzal a kitételrel, hogy ha az nem történik meg 2020 végéig, akkor 2021 január 1-től megsemmisíti a kérdéses törvényi rendelkezéseket. A parlament azonban továbbra sem volt képes a döntéshozatalra, így az alkotmánybírósági határidő lejártával 2021. január 1-jén megtörtént az abortusz dekriminalizálása.

Az előzőhöz hasonló helyzet játszódott le a Kolumbiai Köztársaságban is. A mélyen katolikus társadalommal rendelkező államban 2006-ig minden körülmények között illegálisnak minősült az abortusz, amit ekkor az alkotmánybíróság 3 indikáció vonatkozásában dekriminalizált. A parlament sem ezen döntést megelőzően, sem pedig utána nem mert hozzányúlni a kérdéskörhöz, így a dél-amerikai zöld hullám vonatkozásában a női jogokat zászlójukra tűző szervezetek ismét az alkotmánybírósághoz fordultak. A 2022-ben meghozott döntés azonban a vártnál is sokkal megosztóbb lett, amit már a testületen belül látható szavazati arányok is előrevetítettek. Az alkotmánybíróság döntésének következtében ugyanis a terhesség 24. hetéig lett szabad az abortusz, amellyel Kolumbia gyakorlatilag másfél évtized alatt vált a világ egyik legszigorúbb államából a legliberálisabbá az abortusz kapcsán.

Az alkotmánybíróságok abortusszal kapcsolatos döntéseinek vonatkozásában rendkívül érdekes Horvátország esete. Az ország jelenleg is hatályban lévő abortusztörvényét 1978-ban fogadták el az akkori Jugoszláviában, amit azóta sem módosítottak a társadalmi konszenzus hiánya miatt. Ezt a törvényt már a rendszerváltozások idején is sokan problémásnak látták, hiszen ahogy azt korábban érintettem, Jugoszlávia abortuszzabályozása rendkívül engedékeny volt. Ezért már 1991-ben a terhességmegszakítások betiltásának igényével léptek fel a különböző életvédő csoportok. A kialakult helyzet érdekessége, hogy Horvátországban nem csak a parlament nem mert dönteni a kérdést illetően, hanem sokáig az alkotmánybíróság sem, amely csak 2017-ben hozott döntést egy kapcsolódó ügyről. Ennek eredményeképpen a testület elutasította a terhességmegszakítás betiltására irányuló kereseteket, ugyanakkor kifejtette, hogy nem létezik abortuszhoz való alkotmányos jog és kötelezte a horvát parlamentet, hogy két éven belül alkosson új, a társadalmi viszonyokhoz jobban illeszkedő szabályozást, amely a tiltás helyett az edukáció és a prevenció elveire helyezi a hangsúlyt. A társadalmi megosztottság mértékét ugyanakkor jól szemlélteti, hogy az alkotmánybíróság által megjelölt kötelezettségének a mai napig sem tett eleget a jogalkotó, ezért Horvátország még mindig a jugoszláv időkből örökölt törvényét használja az abortuszok vonatkozásában.

Fenti megállapításaim következtében hatodik számú hipotézisemet is igazoltnak tekintem, hiszen kutatásaim során számos olyan alkotmánybírósági döntést tártam fel az elmúlt évekből, amelyek az adott ország társadalmának megosztottsága miatt, a politikai konszenzuseresés

kudarcának következtében kerültek a taláros testületek elé. Ezen döntések az elmúlt években a világ minden táján megjelentek, így véleményem szerint kijelenthető, hogy a kérdésben az alkotmánybíróságok szerepe felértékelődött.

8.2. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

Az értekezés kutatási céljai, kutatási kérdései és az ezek alapján megfogalmazott hipotézisek vizsgálata alapján tudományos munkám főbb eredményeit a Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola szabályzatának megfelelő módon az alábbi számozott listában fogalmazom meg:

1. Bizonyítottam, hogy az ember és magzat szavak, valamint szinonimáik használata körül felmerülő terminológiai kérdések vonatkozásában a jogi és orvosi fogalomhasználat közötti szemantikai interferencia gátolja a jogalkotó és a jogalkalmazó közötti koherens kommunikációt. A fogalmi zavar feloldásához az orvosi szemantikától független új jogi fogalom bevezetését javasoltam.
2. Igazoltam, hogy az abortusz alkotmányjogi konfliktusrendszere nem redukálható az anyai önrendelkezési jog és a magzati életvédelem bináris opozíciójára. A viszonyrendszer valójában hárompólusú, amelyben a harmadik, autonóm érdeklélssel rendelkező szereplő az állam, amelynek demográfiai önfenntartási igénye a szabályozás alakulását döntő mértékben befolyásoló tényező. Ennek vonatkozásában felállítottam egy új modellt az abortusz konfliktusrendszerének szemléltetésére.
3. Igazoltam, hogy a magyar szabályozás az elmúlt évtizedekben folyamatos szigorodási tendenciát mutat, amely napjainkban – a törvényi keretek érintetlenül hagyása mellett – az adminisztratív eszközökkel megvalósuló „lopakodó szigorításban” realizálódik.
4. Bizonyítottam, hogy az abortusz szabályozása a 21. századra túllépett a bioetika körén, és a nemzeti identitásképzés részévé vált, ahol a szabályozás már nem pusztán morális mérlegelés, hanem az állami önmeghatározás stratégiai eszköze.
5. Igazoltam, hogy az abortusz jelenségével kapcsolatos globális szabályozási trend nem a lineáris jogkiterjesztés, hanem a polarizáció irányába mutat.
6. A nemzetközi trendek alapján igazoltam, hogy a jogalkotói konszenzuseresés kudarca miatt az abortuszt érintő szabályozás súlypontja a politikai törvényhozásról az alkotmánybíróságokra helyeződik át, azok szerepe felértékelődik.

Ezen fejezetben ismertetett eredményeim reményeim szerint nem kizárólag az elméleti keretrendszer bővítik, hanem a jogalkotói és jogalkalmazói gyakorlat számára is hasznos támpontokat nyújtanak, amelyek akár közvetlenül is hasznosíthatóak lesznek.

8.3. AZ ÉRTEKEZÉS HASZNOSÍTHATÓSÁGA

Értekezésem témaválasztását és a kutatás során vizsgált tudományos problémák természetét alapvetően meghatározza azok interdiszciplináris jellege. Az abortusz kérdésköre ugyanis túlmutat a jogtudomány szigorúan vett keretein és számos olyan tudományág érdeklődésére számít, mint a filozófia, a bioetika vagy a szociológia. Mivel egy rendkívül sokrétű témakörrel van szó, amely ráadásul a társadalom és a szakmai gyakorlat érdeklődését is képes magára irányítani, ezért a kutatásom során feltárt eredmények is széles körben hasznosíthatók mind a tudományos világ, mind a gyakorlat szempontjából.

Kutatásom hasznosíthatóságának bemutatását különböző célcsoportok alapján rendszerezem, amelyek közül először a tudományos szférát szeretném kiemelni. Ebből a szempontból az értekezés az abortusz témakörének államelméleti, történeti, összehasonlító alkotmányjogi és nemzetközi jogi szempontjainak átfogó szintézisét nyújtja, amely az ókori államoktól kezdve a jelenkor legfrissebb témával kapcsolatos fejleményeiig terjed, ezért megfelelő alapot szolgáltat a további tudományos kutatásokhoz, és tananyagként jól használható az egyetemi oktatásban is. A terminológiai tisztázás minden jövőbeli kutatás számára alapot adhat a különböző fogalmak értelmezésének szempontjából.

Ezen túlmenően a kutatás interdiszciplináris szinten is hasznosítható, hiszen annak leágazásai az orvostudomány és a bioetika tereumát is érintették. Ennek köszönhetően a fogalmak tisztázása nem csak elméleti szinten nyújthat segítséget, hanem a gyakorlatban is aktívan támogathatja az orvosetikai bizottságokat, valamint a gyakorlat során felmerülő lelkiismereti és jogi konfliktusok eredményes kezelését is előmozdíthatja.

A tudományos szintén túl értekezésem gyakorlati szempontból is több célcsoport számára felhasználható. Ezek közül megemlíthető a jogalkotás, hiszen az általam vizsgált nemzetközi példák, mint a részletesebben kifejtett francia és lengyel szabályozás konkrét tanulságokkal szolgálhatnak a magyar törvényhozás számára, ahogy a szabályozásnak az utolsó fejezetekben történő nemzetközi szintű kontextusba helyezése, illetve továbbfejlesztésének esetleges alternatívái is.

Értekezésem erőteljes nemzetközi nézőpontjának következtében említhető meg az eredmények bíróságok, kifejezetten pedig az Alkotmánybíróság számára történő hasznosíthatósága, amely elsősorban a széles nemzetközi merítéssel feldolgozott alkotmánybírósági határozatok alapján állítható. Kutatásom során ugyanis globális szinten dolgoztam fel a világ országainak

legfrissebb témába vágó alkotmánybíróági határozatait, amelyek ismerete gazdag hivatkozási alapot biztosíthatnak a jövőbeli eljárások során.

8.4. ZÁRÓ GONDOLATOK

Kutatásaim során arra a végső konklúzióra jutottam, hogy az abortusz kérdésköre az emberiség évezredes történetének legnagyobb dilemmái közé tartozik, amelynek nem létezik egy klasszikus értelemben vett tökéletes megoldása. Az állam demográfiai önfenntartásának kényszere, az anya önrendelkezési joga és a magzati életvédelem konfliktusba kerülése esetén ugyanis nem hozható létre olyan kompromisszum, amely mindhárom fél igényeit maradéktalanul lenne képes kielégíteni. Ennek következménye, hogy a témával kapcsolatos kutatások sem irányulhatnak egy minden helyzetben tökéletes modell megalkotására, hiszen éppen a nemzetközi összehasonlítás során válik láthatóvá, hogy a világ különböző társadalmi és jogrendszerei mennyire eltérő válaszokat adtak ugyanarra a problémára.

A fent leírtakból következik, hogy véleményem szerint a jog, ami végeredményben az állam polgárai felé támasztott elvárásait tükrözi, nem képes megoldani az abortusz kapcsán felmerülő társadalmi, vallási és morális dilemmákat, ezért feladata csak arra szorítkozhat, hogy egy olyan keretrendszer alkosson, ami minimalizálni tudja a téma kapcsán felmerülő társadalmi feszültségeket, miközben természetesen igyekszik megfelelni az állam által önmaga iránt támasztott természetes igényeknek is.

A mindenki számára megfelelő jogi keretrendszer megalkotása azonban éppen olyan nehézségekbe ütközik, mint a tökéletes megoldások keresése. A fokozódó nemzetközi polarizáció során ugyanis az látható, hogy a világ országainak abortuszszabályozásai egyre radikálisabban távolodnak el egymástól, ami már a kérdés rendezésének teljes spektrumát lefedi az alkotmányban biztosított jogosultság kategóriájától a teljes tiltás büntetőjogi tényállásáig. Ebben a fokozódó nemzetközi helyzetben Magyarország számára is egyre nehezebb kihívás lesz megtalálni azt az ideális állapotot, amelynek során a jogrendszer úgy képes biztosítani az anya önrendelkezési jogának alapvető tiszteletben tartását és a magzati élet védelmét, hogy az állam demográfiai önfenntartásnak igénye mellett is kielégítő tudjon maradni a társadalom lehető legszélesebb rétegei számára.

Ugyan a jogtudomány alapvető célja, hogy megpróbálja keretek közé szorítani az emberi élet folyamatát, amivel képes meghatározni annak kezdetét és végét is, az abortusz kapcsán

tapasztalható vita alapvetően mégsem jogi, hanem morális kérdés marad, amit a társadalom különböző generációinak folyamatosan újra kell tárgyalniuk annak rendezése érdekében.

9. ILLUSZTRÁCIÓK JEGYZÉKE

1. ábra: Az abortuszhoz való globális jogi hozzáférés a világ reprodukív korú női számára ...	5
2. ábra: Az anyaméhben fejlődő emberi élet stádiumainak orvosi és jog terminológiája a fogantatástól kezdődően, naponkénti bontásban	31
3. ábra: A magzatelhajtás-terhességmegszakítás-abortusz kifejezések viszonyrendszere	39
4. ábra: Az abortusz jogi háromszögének viszonyrendszere	58
5. ábra: A magyar abortuszzabályozás mérföldkövei	91
6. ábra: A francia abortuszzabályozás mérföldkövei	109
7. ábra: A lengyel abortuszzabályozás mérföldkövei.....	127
8. ábra: Az abortusz jogi szabályozásának szintje a Föld országaiban	162
9. ábra: Az adminisztratív szigorítás tölcser-modellje	168

10. FELHASZNÁLT IRODALOM

10.1. KÖNYVEK, SZAKCIKKEK, TANULMÁNYOK

- ABBOUD, Leila (2024): *France becomes first nation in world to add abortion rights to constitution.* Forrás: <https://www.ft.com/content/753249b7-0d9e-4203-85f5-1b5d3b6c4c31> (2024. 04. 08.).
- *Abortion in Kenya* (2022). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/resources/kenya-abortion/> (2026. 02. 13.).
- ADAMIK Tamás – ADAMIKNÉ JÁSZÓ Anna (2010): *Retorikai lexikon.* Pozsony, Kalligram.
- *After Roe Fell: U.S. Abortion Laws by State* (2026). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/> (2026. 02. 21.)
- ANGYAL Pál (1928): *Az ember élete elleni bűncselekmények és a párviadal.* Budapest, Athenaeum.
- APPIANOS (2008) [150 körül]: *Róma története.* Budapest, Osiris.
- AQUINAS, St. Thomas (2006) [1265–1274]: *The Summa Theologica.* Forrás: [https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_\[1\],_EN.pdf](https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_[1],_EN.pdf)
- AQUINÓI Szent Tamás (1856) [1252–1256]: *Scriptum super Sententiis.* Parma, Fiaccadori. Forrás: <https://www.corpusthomisticum.org/snp4027.html#19750> (2026. 02. 10.).
- ARISTOTLE (1883) [i. e. 350 körül]: *History of Animals.* London, George Bell & Sons.
- ARISZTOTELÉSZ (1984) [i. e. 350 körül]: *Politika.* Budapest, Gondolat. Forrás: <https://mek.oszk.hu/04900/04966/04966.htm> (2026. 02. 10.).
- Az Orvosszövetség azt kívánja, hogy a terhesség csak három orvos indítványára legyen megszakítható. *Pesti Napló*, 1928. szeptember 11.
- BÁRCZI Géza – ORSZÁGH László szerk. (1959): *A magyar nyelv értelmező szótára.* Budapest, Akadémiai Kiadó.
- BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor Miklós – SINKU Pál (2016): *Büntetőjog II. - Különös rész.* Budapest, HVG-ORAC.

- BENCHARIF, Sarah-Taissir (2024): *MEPs vote for abortion rights to be included in EU Charter of Fundamental Rights*. Forrás: <https://www.politico.eu/article/meps-vote-for-abortion-rights-to-be-in-eu-charter-of-fundamental-rights/> (2024. 04. 05.).
- BERER, Marge (2017): Abortion Law and Policy Around the World: In Search of Decriminalization. *Health and Human Rights Journal*, 19. évf. 1. sz. 13–27.
- *Biblia* (1991). Budapest, Magyar Biblia Tanács.
- BOTTINI, Eleonora – BOUAZIZ, Margaux – HENNETTE-VAUCHEZ, Stéphanie (2024): *Enshrining Abortion Rights in the French Constitution*. Forrás: <https://verfassungsblog.de/enshrining-abortion-rights-in-the-french-constitution/> (2024. 04. 06.).
- BUCHOLC, Marta (2022): Abortion Law and Human Rights in Poland: The Closing of the Jurisprudential Horizon. *Hague Journal on the Rule of Law*, 14. évf. 1. sz. 73–99.
- CASAS, Ximena (2020): *Three Reasons to Decriminalize Abortion in Colombia*. Forrás: <https://www.hrw.org/news/2020/12/02/three-reasons-decriminalize-abortion-colombia> (2024. 10. 06.).
- CEBULAK, Pola – MORVILLO, Marta – SALOMON, Stefan (2024): Introduction to the Special Issue: “Strategic litigation in EU law”. *German Law Journal*, 25. évf. 797–799.
- CHARUVAstra, Teeranai (2023): *Abortions in Thailand, Now Legal, Face a New Obstacle: Doctors*. Forrás: <https://th.boell.org/en/2023/02/13/abortions-thailand> (2024. 10. 05.).
- CHO, Dooyeon – LEE, Kyung-woo (2022): Population Aging and Fiscal Sustainability: Nonlinear Evidence from Europe. *Journal of International Money and Finance*, 126. évf. 102665.
- CILIA Thomas (2023): ACT No. XXII of 2023 – Criminal Code (Amendment) Act. *Law Tracker*, 1. évf. September. 2.
- COHEN, I. Glenn – MURRAY, Melissa – GOSTIN, Lawrence O. (2022): The End of Roe v Wade and New Legal Frontiers on the Constitutional Right to Abortion. *JAMA*, 328. évf. 4. sz. 325–326.
- *Compte rendu intégral – Séances du mercredi 24 janvier 2024* (2024). Assemblée nationale. Forrás: <https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/16/comptes-rendus/seance/session-ordinaire-de-2023-2024/premiere-seance-du-mercredi-24-janvier-2024.pdf> (2024. 04. 10.).
- CONCHA Győző (1918): *Szabó Béla, elfeledett közjogászunk*. Budapest, Franklin.

- ČURIN, Vanna (2022): Croatian Abortion Law and Čavajda Case: Crossroads of Expertise, Rights, and Morality. *China CEE-Institute – Croatia social briefing*.
- CSEHES András (2023): Állam, jog, abortusz – adalékok az abortuszvitához. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 12. sz. 561–568.
- CSERI Péter (2022): „Jogi szempontból a szívhangrendelet nem számít szigorításnak” (Interjú Balogh Lídiával). Forrás: <https://24.hu/belfold/2022/10/10/jog-abortusz-torveny-szivhangrendelet-jogvedok-szabalyozas-balogh-lidia-interju/> (2026. 02. 17.).
- DANIELS, Joe Parkin (2022): *Colombia legalises abortion in move celebrated as ‘historic victory’ by campaigners*. Forrás: <https://www.theguardian.com/global-development/2022/feb/22/colombia-legalises-abortion-in-move-celebrated-as-historic-victory-by-campaigners> (2024. 10. 06.).
- DARAME, Mariama (2024): *France, first to protect abortion in Constitution, sends message to ‘women of the world’*. Forrás: https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2024/03/05/france-protecting-abortion-in-its-constitution-sends-message-to-women-of-the-world_6586538_5.html (2024. 04. 10.).
- DE LONDRAS, Fiona (2015): Constitutionalizing Fetal Rights: A Salutary Tale from Ireland. *Michigan Journal of Gender & Law*, 22. évf. 2. sz. 243–300.
- DÉS Fanni – LES Krisztina (2024): „Azt a füzetet nem szabadna mutogatni” – Nők élményei Magyarországon az abortuszhoz való hozzáférés gyakorlatáról. Budapest, Patent.
- DETRE László (2021): Rögtön az egyik legnehezebb – az első abortuszhatározat margójára. In GYÓRFI Tamás – KAZAI Viktor Zoltán – ORBÁN Endre szerk.: *Kontextus által világosan: a Sólyom-bíróság antiformalista elemzése*. Budapest, L'Harmattan. 163–202.
- DIEHL, Marie (é. n.): *Abortion in France. Mentalities and legality since the 1970s*. Forrás: https://globalhistorydialogues.org/projects/abortion-in-france/#_ftn1 (2024. 04. 04.).
- DONCEEL, Joseph F. (1984): A Liberal Catholic’s View of Abortion. In FEINBERG, Joel ed.: *The Problem of Abortion*. Belmont, California, Wadsworth Publishing Company. 15-20.

- DRINÓCZI Tímea – BIEN-KACAŁA, Agnieszka (2022): *Illiberal Constitutionalism in Poland and Hungary. The Deterioration of Democracy, Misuse of Human Rights and Abuse of the Rule of Law*. London, Routledge.
- DUROVIC, Dragoljub főszerk. (1974): *The Constitution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia*. Ljubljana, Dopisna Delavska Univerza.
- DÜMMERTH Dezső (1987): *Az Árpádok nyomában*. Budapest, Panoráma.
- DWORKIN, Ronald (1993): *Life's Dominion: An Argument About Abortion, Euthanasia, and Individual Freedom*. New York, Alfred A. Knopf.
- DYER, Owen (2021): Demonstrations erupt in Poland after new abortion law is blamed in woman's death. *British Medical Journal*, 375. évf. 8315. sz. n2698.
- ELY, John Hart (1973): The Wages of Crying Wolf: A Comment on Roe v. Wade. *The Yale Law Journal*, 82. évf. 5. sz. 920–949.
- *Europe Abortion Laws 2025 – Policies, Progress and Challenges* (2025). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/europe-abortion-laws-2025/> (2026. 02. 09.).
- FEITH Helga Judit – MARÁCZI Ferenc (2020): Természetes személyek az egészségügyben. In DOBOS Attila – FEITH Helga Judit – NÉMETHNÉ GRADVOHL Edina – MARÁCZI Ferenc – SZTRILICH András szerk.: *Társadalmi normák az egészségügyben I.* Budapest, Akadémiai Kiadó. Elérhető: https://mersz.hu/dokumentum/m644tnae1__87/ (2025. 11. 20.).
- FIELD, James A. Jr. (1945): The Purpose of the Lex Iulia et Papia Poppaea. *The Classical Journal*, 40. évf. 7. sz. 398–416.
- FINKEY Ferenc (1914): *A magyar büntetőjog tankönyve*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata.
- FINKEY Ferenc (1942): *Az 1792. évi büntetőtörvényjavaslat 150. évfordulója*. Debrecen, Stúdium.
- FOUCAULT, Michel (2020): *A szexualitás története I. - A tudás akarása*. Budapest, Atlantisz.
- FÖDI Kitti (2022): *Megtagadták egy horvát nő abortuszát, akinek a magzatánál agresszív agydaganatot diagnosztizáltak*. Forrás: <https://444.hu/2022/05/12/megtagadtak-egy-horvat-no-abortuszat-akinek-a-magzatanal-agressziv-agydaganatot-diagnosztizáltak> (2023. 12. 21.).

- GÁSPÁR Ferenc – HALASI László szerk. (1975): *A Budapesti Nemzeti Bizottság jegyzőkönyvei 1945–1946. Budapest, Budapest Főváros Levéltára.*
- GLENDON, Mary Ann (1987): *Abortion and Divorce in Western Law.* Cambridge, Harvard University Press.
- GONZÁLEZ VÉLEZ, Ana Cristina (2023): *The Fight for Abortion Rights in Colombia.* Forrás: <https://www.opensocietyfoundations.org/voices/the-fight-for-abortion-rights-in-colombia> (2024. 10. 06.).
- GOUFFIER VALENTE, Guillaume (2024): *Rapport sur le projet de loi constitutionnelle relatif à la liberté de recourir à l'interruption volontaire de grossesse (n°1983).* *Assemblée nationale, n° 2070.* Forrás: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/docs/RAPPANR5L16B2070.raw#_Toc256000011 (2024. 04. 06.).
- GOURY-LAFFONT, Victor (2024): *France makes abortion a constitutional right amid rollbacks in US and Europe.* Forrás: <https://www.politico.eu/article/france-moves-to-make-abortion-a-constitutional-right-amid-rollbacks-in-us-and-europe/> (2024. 04. 08.).
- GRZEBALSKA, Weronika – PETŐ Andrea (2018): The gendered modus operandi of the illiberal transformation in Hungary and Poland. *Women's Studies International Forum*, 68. évf. 164–172.
- GUILLAUME, Agnès – ROSSIER, Clémentine (2018): Abortion Around the World. An Overview of Legislation, Measures, Trends, and Consequences. *Population*, 72. évf. 2. sz. 217–306., 217.
- HALMAI Gábor – TÓTH Gábor Attila (2008): *Emberi jogok.* Budapest, Osiris Kiadó.
- HÁMORI Antal (2022): Javaslat a még meg nem született emberi lény fokozottabb védelme érdekében. *Jogelméleti Szemle*, 23. évf. 1. sz. 36–54.
- HÁMORI Antal (2023): Szempontok a még meg nem született emberi lény életének jogi védelméhez. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 5. sz. 229–238.
- HERD, Pamela – MOYNIHAN, Donald (2025): Gendered administrative burden: regulating gendered bodies, labor, and identity. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 35. évf. 1. sz. 45–57.
- HIRSCHL, Ran (2008): The Judicialization of Mega-Politics and the Rise of Political Courts. *Annual Review of Political Science*, 11. évf. 93–118.
- HOFFMANN Zsuzsanna (2015): Augustus családjogi törvényei. In SZÉKELY Melinda – ILLÉS Imre Áron szerk.: *Tanulmányok a 70 éves Wojtilla Gyula tiszteletére.* Szeged, Hungaria. 23-30.

- IGNJATOVIC, Tanja (2024): *Yugoslavia Pioneered Abortion Rights in Constitution Long Before France*. Forrás: <https://balkaninsight.com/2024/03/08/yugoslavia-pioneered-abortion-rights-in-constitution-long-before-france/> (2024. 03. 19.).
- II. JÁNOS PÁL PÁPA (1995): *Evangelium Vitae kezdetű enciklika az emberi élet sérthetetlenségéről*. Budapest, Szent István Társulat.
- JAKAB András – MENYHÁRD Attila (2014): A magyar jogtudomány helyzete és kilátásai. In JAKAB András – MENYHÁRD Attila szerk.: *A jog tudománya – Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal*. Budapest, HVG-ORAC. 5-25. Elérhető: https://real.mtak.hu/32954/7/Jakab_Andras_A_jog_tudomanya_.pdf (2025. 11. 20.).
- JAKAB András (2011): *Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei*. Budapest, HVG-ORAC Kiadó.
- JELLINEK, Georg (1914): *Allgemeine Staatslehre*. Berlin, Verlag von O. Häring.
- JOBBÁGYI Gábor (1997): *A méhmagzat életjoga*. Budapest, Szent István Társulat.
- JOBBÁGYI Gábor (2004): *Az élet joga*. Budapest, Szent István Társulat.
- JOBBÁGYI Gábor (2007): *Orvosi jog – Hippokratésztől a klónozásig*. Budapest, Szent István Társulat.
- KELSEN, Hans (1929): Wesen und Entwicklung der Staatsgerichtsbarkeit. In *Veröffentlichungen der Vereinigung der Deutschen Staatsrechtslehrer*. Heft 5. Berlin–Leipzig, Walter de Gruyter & Co. 30–123.
- KEOWN, John (2002): *Abortion, Doctors and the Law: Some Aspects of the Legal Regulation of Abortion in England from 1803 to 1982*. Washington DC, Georgetown University.
- KERESZTES Csaba (2024): When does (foetal) protection start from conception. *The Lawyer Quarterly*, 14. évf. 3. sz. 343-353.
- KIM, Sunhye (2023): *From Population Control to Reproductive Justice*. Forrás: <https://verfassungsblog.de/from-population-control-to-reproductive-justice/> (2024. 10. 05.).
- KIS János (1992): *Az abortuszról – Érvek és ellenérvek*. Budapest, Cserépfalvi Kiadó.
- KIS János (2003): *Vannak-e emberi jogaink?* Budapest, Stencil Kulturális Alapítvány.
- KOVÁCS József (2025): *A modern orvosi etika alapjai*. Budapest, Medicina.

- KRAJEWSKA, Atina (2021): Rupture and Continuity: Abortion, the Medical Profession, and the Transitional State—A Polish Case Study. *Feminist Legal Studies*, 29. évf. 3. sz. 323–350.
- KUŹELEWSKA, Elżbieta – MICHALCZUK-WLIZŁO, Marta – KUŹELEWSKI, Dariusz (2022): Consequences of the Constitutional Tribunal’s ruling of October 22, 2020 on the citizens’ bill on safe termination of pregnancy and other reproductive rights. *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, 67. évf. 3. sz. 105–125.
- KWON, Jake – EWE, Koh – CHOI, Leehyun (2026): South Korea woman and doctors guilty of murder of newborn baby. *BBC*. Forrás: <https://www.bbc.com/news/articles/cvg911vz9ppo> (2026. 03. 04.).
- *Latin America & the Caribbean* (2024). Guttmacher Institute. Forrás: <https://www.guttmacher.org/regions/latin-america-caribbean/> (2024. 10. 06.).
- LEKVALL, Ebba (2025): The Danish ‘Coil Campaign’ in Greenland: Indigenous Genocide Through Forced Birth Control? *Nordic Journal of International Law*, 94. évf. 3. sz. 270–312.
- ŁĘTOWSKA, Ewa (2020): A Tragic Constitutional Court Judgment on Abortion. *Verfassungsblog*. Forrás: <https://verfassungsblog.de/a-tragic-constitutional-court-judgment-on-abortion/> (2026. 02. 04.).
- MACRON, Emmanuel (2024): *Across the world, we are witnessing...* Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1766177544791794026> (2024. 04. 04.).
- MACRON, Emmanuel (2024): *Fierté française, message universel*. Forrás: <https://twitter.com/EmmanuelMacron/status/1764710985108009271> (2024. 04. 08.).
- MAGYARY-KOSSA Gyula (1931): *Magyar orvosi emlékek. Értekezések a magyar orvostörténelem köréből 3*. Budapest, Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat.
- MARGOLIS, Hillary (2024): *France Protects Abortion as a 'Guaranteed Freedom' in Constitution*. Forrás: <https://www.hrw.org/news/2024/03/05/france-protects-abortion-guaranteed-freedom-constitution> (2024. 04. 10.).
- MARÓTI Egon (1991): A harmadik gyermek az ókori Rómában. *História*, 13. évf. 5-6. sz. 52-53.
- MARQUIS, Don (1989): Why Abortion is Immoral. *The Journal of Philosophy*, 86. évf. 4. sz. 183–202.
- MCCLAIN, Linda C. – FLEMING, James E. (2023): Ordered Liberty After Dobbs. *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers*, 35. évf. 627–645.

- MEARSHEIMER, John J. (2019): Bound to Fail: The Rise and Fall of the Liberal International Order. *International Security*, 43. évf. 4. sz. 7–50.
- MEI, Li – JIANG, Quanbao (2025): Sex-selective abortions over the past four decades in China. *Population Health Metrics*, 23. évf. 6. sz. 1–16.
- MERCIER, Rebecca J. – BUCHBINDER, Mara – BRYANT, Amy (2016): TRAP laws and the invisible labor of US abortion providers. *Critical Public Health*, 26. évf. 1. sz. 77–87.
- MILLER, Stefania Szlek (1997): Religion and Politics in Poland: The Abortion Issue. *Canadian Slavonic Papers*, 39. évf. 1–2. sz. 63–86.
- MIRABEAU, Victor Riqueti de (1756): *L'Ami des hommes, ou Traité de la population*. Avignon.
- NELKEN, Sacha (2024): *Après l'entrée de l'IVG dans la Constitution, LFI veut supprimer la double clause de conscience des médecins*. Forrás: https://www.liberation.fr/politique/apres-lentree-de-livg-dans-la-constitution-lfi-veut-supprimer-la-clause-de-conscience-des-medecins-20240305_HBACCT5SQ5HVJAWPQFGAAPCK5I/ (2024. 04. 06.).
- *New Thai rules allow abortions up to 20th week of pregnancy* (2022). AP News. Forrás: <https://apnews.com/article/abortion-health-thailand-statutes-4de6fb7a91e9007be6418561f67be5ae> (2024. 10. 05.).
- NGWENA, Charles (2018): *What Is Africanness? Contesting Nativism in Race, Culture and Sexualities*. Pretoria, Pretoria University Law Press.
- NING, Ni – TANG, Jingfei – HUANG, Yizhou – TAN, Xiangmin – LIN, Qian – SUN, Mei (2022): Fertility Intention to Have a Third Child in China following the Three-Child Policy: A Cross-Sectional Study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19. évf. 22. sz. 15412.
- NOCERA, Laura Alessandra (2024): „Not Illegal, but not either legal”: The Grey Zone of Reproductive Rights in South Korea. *RIDAO*, 1. évf. 1. sz. 131-155.
- NOWICKA, Wanda (1994): Two Steps Back: Poland's New Abortion Law. *Journal of Women's History*, 5. évf. 3. sz. 151–155.
- NOWICKA, Wanda (2004): The Struggle for Abortion Rights in Poland. In PARKER, Richard – PETCHESKY, Rosalind – SEMBER, Robert eds.: *SexPolitics: Reports from the Front Lines*. Rio de Janeiro, Sexuality Policy Watch. 167–196.

- *Number of abortion procedures performed in European countries in 2018.* (2024). Statista. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/866423/abortion-rate-europe/> (2024. 04. 06.).
- *Number of legal abortion patients in Mexico City from April 2007 to March 2023, by state of origin* (2023). Statista. Forrás: <https://www.statista.com/statistics/868300/number-legal-abortions-mexico-state/> (2024. 10. 06.).
- OLSZYNKO-GRYN, Jesse – RUSTERHOLZ, Caroline (2019): Reproductive Politics in Twentieth-Century France and Britain. *Medical History*, 63. évf. 2. sz. 117–133.
- OSIATYŃSKI, Wiktor: (1997): A Brief History of the Constitution. *East European Constitutional Review*. 6. évf. 2-3. sz. 66-76.
- OTIS, John (2022): *Abortion laws in Colombia are now among the most liberal in the Americas.* Forrás: <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2022/05/10/1097570784/colombia-legalized-abortions-for-the-first-24-weeks-of-pregnancy-a-backlash-ensu> (2024. 10. 06.).
- ÖHQVIST, Johannes: (1940): *A Führer birodalma.* Budapest, Stádium. Elérhető: https://archive.org/details/ohqu_20200514/mode/1up (2026. 01. 30.).
- ÓRI Péter (2002): A történeti demográfia Franciaországban. In FARAGÓ Tamás – ÓRI Péter szerk.: *Történeti Demográfiai Évkönyv 2002.* Budapest, KSH Népeştudományi Kutatóintézet. 299-318.
- PAPP Zoltán – TÓTH Zoltán (2009): Fogamzás és élettani terhesség. In Papp Zoltán szerk.: *A szülészet-nőgyógyászat tankönyve.* Budapest, Semmelweis Kiadó. 127-170.
- PÉTER Orsolya Márta (2005): „Alimenta” A családpolitika és a gyermekes családoknak nyújtott állami támogatás előképei a klasszikus Rómában. *Sectio Juridica et Politica*, 23. évf. 1. sz. 91-110.
- PETŐ Andrea – SVÉGEL Fanni (2021): A háborús nemi erőszak és a nőgyógyász lobbihatása a magyarországi születésszabályozási rendszerre. *Per Aspera ad Astra*, 8. évf. 1. sz. 50–70.
- PLUTARKHOSZ (1978) [100 körül]: *Párhuzamos életrajzok. I. kötet.* Budapest, Magyar Helikon.

- PONGRÁCZ Tiborné – S. MOLNÁR Edit (1992): Terhességmegszakítások a statisztikai adatok és a közvélemény tükrében. In ANDORKA Rudolf – KOLOSI Tamás – VUKOVICH György szerk.: *Társadalmi riport 1992*. Budapest, TÁRKI. 289–317.
- RASEVIC, Mirjana (2004): The Question of Abortion in Serbia. *Espace, Populations, Sociétés*, 22. évf. 3. sz. 681–693.
- RÁTI József (2017): *26 évig tartott a döntés: nem alkotmányellenes az abortusz Horvátországban*. Forrás: https://index.hu/kulfold/2017/03/02/abortusz_horvatorszag_alkotmany/ (2023. 12. 21.).
- RATZEL Frigyes (1887): *A föld és az ember*. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia.
- RE, Richard M. (2023): Personal Precedent at the Supreme Court. *Harvard Law Review*, 136. évf. 3. sz. 824–873.
- RÉDAI Dorottya – SZABÓ Gabriella (2013): *Finom manipuláció, kedves félreinformálás: A kötelező abortusz-tanácsadás gyakorlata Magyarországon*. Budapest, Patent.
- REED, James (1987): History of Contraceptive Practices. In SPICKER, Stuart F. – BONDESON, William B. – ENGELHARDT, H. Tristram Jr. eds.: *The Contraceptive Ethos. Reproductive Rights and Responsibilities*. Dordrecht – Boston – Lancaster – Tokyo, D. Reidel Publishing Company. 15-38.
- ROMO, Vanessa (2021): *Mexico's Supreme Court Has Voted To Decriminalize Abortion*. Forrás: <https://www.npr.org/2021/09/07/1034925270/mexico-abortion-decriminalized-supreme-court> (2024. 10. 06.).
- ROTH, Cassia (2023): Abortion access in the Americas: a hemispheric and historical approach. *Frontiers in Public Health*, 11. évf. 1284737.
- SÁNDOR Judit (2011): *Bioetika az alaptörvényben*. Forrás: <https://szuveren.hu/vendeglap/sandor-judit/bioetika-az-alaptorvenyben> (2025. 11. 20.).
- SÁNDOR Judit (2021): Az élethez való jog. In JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYOK Gábor szerk.: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. Forrás: <https://ijoten.hu/szocikk/az-elethez-valo-jog> (2025. 11. 20.).
- SÁNDOR Judit (2023): „Your body is a battleground” – Az abortuszhoz való jog a strasbourgi és az amerikai bíróságok előtt, és a magyar „szívhangrendelet”. *Fundamentum*, 27. évf. 4. sz. 5–14.
- SÁNDOR Judit szerk. (1992): *Abortusz és... Jog, bioetika, történelem, szociológia, pszichológia, vallás*. Budapest, Cserépfalvi Kiadó.

- SCHANDA, Balázs (2020): Vallásszabadság, közjó, keresztény kultúra. *Acta Humana*, 8. évf. 3. sz. 169–183.
- SCHULCZ Ágost (1932): Az orvos és az igazságszolgáltatás szerepe a jogtalan vetélések leküzdésében. *Budapesti Orvosi Újság*, 1932. július 21. 710–714.
- SEBESTYÉN Andrea (2018): Az abortuszról és a jogi feminizmusról – Az „abortusztanácsadás” és az „abortuszturizmus” esete Magyarországon. *Állam- és Jogtudomány*, 59. évf. 1. sz. 93–110.
- SIEGEL, Reva (1992): Reasoning from the Body: A Historical Perspective on Abortion Regulation and Questions of Equal Protection. *Stanford Law Review*, 44. évf. 2. sz. 261–381.
- SMITH, Julie Carr (2024): *Ohio voters just passed abortion protections. When and how they take effect is before the courts.* Forrás: <https://apnews.com/article/abortion-ohio-constitutional-amendment-republicans-courts-fb1762537585350caeee589d68fe5a0d> (2024. 04. 12.).
- SOMODY Bernadette – VISSY Beatrix (2023): Alapjogi szempontok az abortuszsabályozás változásához – A „szívhangrendelet” dogmatikai értelmezési keretei. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 9. sz. 377–386.,
- STETSON, Dorothy (1986): Abortion Law Reform in France. *Journal of Comparative Family Studies*, 17. évf. 3. sz. 277–290.
- Szabad-e megölni az ellenség gyermekét? *Szeged és vidéke*, 1915. január 26. 6.
- TAKÁCS Péter (2010): *Államtan. Fejezetek az állam általános elmélete köréből.* Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar.
- TÁRKÁNYI Ákos (1997): Európai családpolitikák: A francia családpolitika története. *Demográfia*, 40. évf. 1. sz. 35–64.
- *Terhességmegszakítások* (2017). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal. Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/terhessegmegsz16.pdf>.
- *Thailand* (2024). Guttmacher Institute. Forrás: <https://www.guttmacher.org/regions/asia/thailand> (2024. 10. 05.).
- *The World's Abortion Laws* (2026). Center for Reproductive Rights. Forrás: <https://reproductiverights.org/maps/worlds-abortion-laws/> (2026. 02. 08.).
- THOMSON, Judith Jarvis (1971): A Defense of Abortion. *Philosophy and Public Affairs*, 1. évf. 1. sz. 47–66.
- TÓTH J. Zoltán (2019): *Állam- és jogelmélet.* Budapest, Patrocinium Kiadó.

- UDVARY Sándor (2022): Hübrisz helyett hatalommegosztás. *Jogtudományi Közlöny*, 77. évf. 7–8. sz. 277–285.
- Végezhet-e az orvos művi vetélést erőszakos közösülésből eredő (kozákok által okozott) terhességnél? *Ügyvédek Lapja*, 1915. január 16. 2–3.
- VOGEL, Melanie (2024): *L'IVG est désormais dans la Constitution*. Forrás: https://twitter.com/Melanie_Vogel_/status/1764715577413710264 (2024. 04. 10.).
- WHITTAKER, Andrea szerk. (2010): *Abortion in Asia*. New York – Oxford, Berghahn Books.
- *World Population Prospects 2022: Summary of Results* (2022). United Nations. Forrás: https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf (2026. 02. 12.).
- YOON, Lina (2022): *South Korea's Constitutional Right to Abortion*. Forrás: <https://www.hrw.org/news/2022/06/09/south-koreas-constitutional-right-abortion> (2024. 10. 05.).
- ZAKARIÁS Kinga (2019): *Az emberi méltósághoz való alapjog. Összehasonlító elemzés a német és magyar alkotmánybírószági gyakorlat tükrében*. Budapest, Pázmány Press.

10.2. JOGSZABÁLYOK ÉS BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

- 1792. évi büntetőtörvény-javaslat.
- 1843. évi büntetőtörvény-javaslat.
- 1876. évi XIV. törvénycikk a közegészségügy rendezéséről.
- 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről
- 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről.
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról.
- 1992. évi LXXIX. törvény a magzati élet védelméről.
- 1993. évi XXXI. törvény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről.
- 2000. évi LXXXVII. törvény a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény módosításáról.

- 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- 24/2014. (VII. 22.) AB határozat az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 22. § (3) bekezdésének szövegrésze, valamint az egyes egészségügyi ellátások visszautasításának részletes szabályairól szóló 117/1998. (VI. 16.) Korm. rendelet mellékletének 2. pontja és az ahhoz kapcsolódó lábjegyzet alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről.
- 3112/2021. (IV. 14.) AB végzés.
- 3180/2020. (V. 21.) AB végzés.
- 48/1998. (XI. 23.) AB határozat.
- 64/1991. (XII. 17.) AB határozat.
- A belügyminiszter 29/2022. (IX. 12.) BM rendelete a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet módosításáról.
- A Kúria 1933. március 1. B. I. 118/1933. számú döntvénye.
- A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata.
- A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1004/1953. (II. 8.) számú határozata.
- A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata a terhesség megszakításával kapcsolatos kérdések szabályozásáról és a magzatelhajtás büntetéséről.
- A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI. 3.) számú határozata.
- A Minisztertanács 1040/1973. (X. 18.) számú határozata a népesedéspolitikai feladatokról.
- A Minisztertanács 76/1988. (XI. 3.) MT rendelete a terhességmegszakításról.
- Act on Health Measures for the Realization of the Right to Free Decision on Childbearing of the Republic of Croatia (No. 1252-1978, April 21, 1978).
- Az egészségügyi miniszter 81/34/1952. Eü. M. számú utasítása a terhesség megszakításának szabályozása tárgyában.
- Az Európai Parlament 2021. június 24-i (2022/C 81/04) állásfoglalása a szexuális és reprodukciós egészség és jogok helyzetéről az EU-ban a nők egészségével összefüggésben.
- Constitution française du 4 octobre 1958.
- Constitution of Kenya (2010).
- Constitution of the Republic of Croatia (1990).

- Constitution of the Republic of Uganda (1995).
- Constitution of the State of Ohio.
- Criminal Act of the Republic of Korea (Act No. 293, September 18, 1953).
- Criminal Code for the State of Coahuila de Zaragoza (September 27, 2017).
- Criminal Code of the Kingdom of Thailand (B.E. 2499, 1956).
- Criminal Code of the Republic of Croatia (October 21, 2011).
- Decision of the Constitutional Court of Colombia, February 21, 2022, C-055/22.
- Decision of the Constitutional Court of Colombia, May 10, 2006, C-355/06.
- Decision of the Constitutional Court of Korea, April 11, 2019, 2017Hun-Ba127 (a továbbiakban: 2017Hun-Ba127).
- Decision of the Constitutional Court of Korea, August 23, 2012, 2010Hun-Ba402.
- Decision of the Constitutional Court of the Kingdom of Thailand, February 19, 2020, No. 4/2563 (a továbbiakban: 4/2563).
- Decision of the Constitutional Court of the Republic of Croatia, February 21, 2017, U-I-60/1991 (a továbbiakban: U-I-60/1991).
- Decision of the Supreme Court of Justice of the Nation of Mexico, September 7, 2021, Acción de Inconstitucionalidad 148/2017.
- Dobbs, State Health Officer of the Mississippi Department of Health, et al. v. Jackson Women's Health Organization et al. No. 19-1392. Argued December 1, 2021 - Decided June 24, 2022.
- Egyezmény az államok jogairól és kötelezettségeiről (Montevideo, 1933. december 26.).
- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata.
- Emberi Jogok Európai Egyezménye.
- Federation of Women Lawyers (FIDA – Kenya) et al. v. Attorney General et al., Petition 266 of 2015, [2019] KEHC 6928 (KLR) (June 12, 2019).
- Gestational Age Act of the State of Mississippi (Miss. Code Ann. § 41-41-191, March 19, 2018).
- Głosowanie nr 9 na 15. posiedzeniu Sejmu z dnia 12 lipca 2024 r. (2024). Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. Forrás: <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/Glosowanie.xsp?posiedzenie=15&glosowanie=9> (2026. 02. 05.).

- H/2057. számú országgyűlési határozati javaslat Magyarország Alkotmányának szabályozási elveiről.
- Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda et al. v. Attorney General, Constitutional Petitions 25 & 10 of 2017, [2025] UGCC 24 (November 14, 2025) (a továbbiakban: Human Rights Awareness Promotion Forum Uganda v. Attorney General).
- Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 50. Fejezet azoknak büntetésökről, kik a gyilkost magoknál tartják, továbbá az apagyilkosokról és más ilyenekről.
- Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve 58. Fejezet a magzatjokat vesztő asszonyokról.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- Loi n° 2001-588 du 4 juillet 2001 relative à l'interruption volontaire de grossesse et à la contraception.
- Loi n° 2012-1404 du 17 décembre 2012 de financement de la sécurité sociale pour 2013.
- Loi n° 2014-873 du 4 août 2014 pour l'égalité réelle entre les femmes et les hommes.
- Loi n° 2016-41 du 26 janvier 2016 de modernisation de notre système de santé.
- Loi n° 2017-347 du 20 mars 2017 relative à l'extension du délit d'entrave à l'interruption volontaire de grossesse.
- Loi n° 2022-295 du 2 mars 2022 visant à renforcer le droit à l'avortement.
- Loi n° 67-1176 du 28 décembre 1967 relative à la régulation des naissances et abrogeant les articles L. 648 et L. 649 du code de la santé publique.
- Loi n° 75-17 du 17 janvier 1975 relative à l'interruption volontaire de la grossesse.
- Loi n° 93-121 du 27 janvier 1993 portant diverses mesures d'ordre social.
- Loi n° 93-121 du 27 janvier 1993 portant diverses mesures d'ordre social.
- Loi n°79-1204 du 31 décembre 1979 relative à l'interruption volontaire de grossesse.
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.).
- MWIKALI et al. v. Cabinet Secretary Ministry of Health et al., Petition 27 of 2022, [2025] KEHC 13908 (KLR) (October 2, 2025).
- Network for Adolescents and Youth of Africa et al. v. Attorney General et al., Petition 428 of 2018, [2025] KEHC 19048 (KLR) (December 18, 2025).
- Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r., sygn. K 26/96.
- PAK et al. v. Attorney General et al., Constitutional Petition E009 of 2020, [2022] KEHC 262 (KLR) (March 24, 2022).

- Penal Code of the Republic of Colombia (Law 599 of 2000, July 24, 2000).
- Penal Code of Uganda.
- Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania et al. v. Casey, Governor of Pennsylvania, et al., No. 91-744. Argued April 22, 1992 - Decided June 29, 1992.
- Protocol to the African Charter on Human and People's Rights on the Rights of Women in Africa (July 11, 2003).
- Roe et al. v. Wade, District Attorney of Dallas County No. 70-18. Argued December 13, 1971 - Reargued October 11, 1972 - Decided January 22, 1973.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 grudnia 1959 r. w sprawie przerywania ciąży.
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. - Kodeks karny.
- Standards and Guidelines for Reducing Morbidity and Mortality from Unsafe Abortion in Uganda (2015). Kampala, Ministry of Health.
- The Penal Code Act of the Republic of Uganda (Cap. 120, as amended through Act No. 8 of 2007).
- The Penal Code, Laws of Kenya (Cap. 63, Revised Edition 2009 [2008]).
- Tripartitum, első rész 16. czim: Hogy a hűtlenség vétke és a főbenjáró ítélet kétféleképpen különbözik egymástól.
- Tripartitum, második rész 43. czim: A főbenjáró ítélet miben különbözik a fejváltás ítéletétől?
- Tripartitum, második rész 62. czim: Miképpen örökölnék az apának elítélése előtt és után született fiai az apai fekvő jószágokban?
- Uchwała Nadzwyczajnego II Krajowego Zjazdu Lekarzy z dnia 14 grudnia 1991 r. w sprawie Kodeksu Etyki Lekarskiej.
- Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije od 21. februara 1974. godine.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.
- Ustawa z dnia 30 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży oraz o zmianie niektórych innych ustaw.
- Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r. poz. 464).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny.

- Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży.
- Velencei Bizottság 621/2011. sz. vélemény.
- Vo v. France (Application no. 53924/00) ECHR 8 July 2004.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r., sygn. K 1/20.
- Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2015 r., sygn. K 12/14.
- Wytyczne Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2024 r. w sprawie obowiązujących przepisów prawnych dotyczących dostępu do procedury przerywania ciąży.
- Wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 9 sierpnia 2024 r. w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych dotyczących odmowy dokonania przerywania ciąży oraz tzw. aborcji farmakologicznej (sygn. 1001-1.024.75.2024).
- Zdanie odrębne sędziego Lecha Garlickiego do pkt 3 sentencji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28 maja 1997 r., K 26/96.

11. SZERZŐI BIBLIOGRÁFIA ÉS KONFERENCIA- ELŐADÁSOK

11.1. BIBLIOGRÁFIA

1. CSEHES András (2023): Vázlat az abortuszok magyarországi szabályozásának történeti alakulásához. *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium - Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, 26. évf. 2. sz. 109-128.
2. CSEHES András (2023): Állam, jog, abortusz – adalékok az abortuszvitához. *Jogtudományi Közlöny*, 78. évf. 12. sz. 561-568.
3. CSEHES András (2024): Revolution in human rights or specific disenfranchisement - comparison of the development of abortion legislation in Hungary and France. *Alkotmánybírósági Szemle*, 15. évf. Különszám. 21-28.
4. CSEHES András (2024): Francia büszkeség, egyetemes üzenet, avagy az ördög biztos ugrál örömeiben? - Az abortuszhoz való jog rögzítése Franciaország alkotmányában. *Jogtudományi Intézet Blog*. Forrás: <https://jog.tk.elte.hu/blog/2024/03/francia-buszkeseg-egyetemes-uzenet> (2024. 03. 19.)
5. CSEHES András: (2024): „Vigyázó szemetek Párizsra vessétek!”: A terhesség önkéntes megszakításának alkotmányos joggá válása Franciaországban. *Jogtudományi Közlöny*. 79. évf. 7-8. sz. 351-358.
6. CSEHES András (2025): Abortion Regulation in Post-Yugoslav Countries – an Overview of Serbia, Croatia and Slovenia. In GEFFERT, Richard; MIHALIKOVÁ, Eva; KRÁL, Rastislav ed.: *Teória a prax verejnej správy: Recenzovaný zborník príspevkov z 10. ročníka medzinárodnej vedeckej konferencie doktorandov 13. február 2025*. Kassa, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. 18-26.
7. CSEHES András (2025): The latest abortion decisions of the world's constitutional courts. *Arsboni*. 13.évf. 4. sz. 3-18.

11.2. KONFERENCIAELŐADÁSOK

1. CSEHES András: *Az abortusz magyarországi szabályozásának fejlődése a hatályos szabályozás tükrében - megrögzött életpártiság vagy rugalmas hagyománytisztelet?* Via Scientiae Iuris nemzetközi doktorandusz konferencia, Miskolci Egyetem, 2023. február 24.

2. CSEHES András: *Szemelvények az abortusz magyarországi szabályozásának történetéből – szerves fejlődés vagy szakadatlan mintakövetés?* 26. Tavaszi Szél Konferencia, Miskolci Egyetem, 2023. május 5-7.
3. CSEHES András: *The dynamics of Hungarian abortion regulation – toward ever stricter regulation?* XVIII. Debreceni Doktorandusz Konferencia, Debreceni Egyetem, 2023. június 9.
4. CSEHES András: *The English common law and abortion.* A Jogtudomány Sajátosságai Konferencia, Széchenyi István Egyetem, Győr. 2023. december 8.
5. CSEHES András: *A nagy francia abortuszjogi forradalom – egy alkotmánymódosítás története és indokai.* XXVII. Országos Jogász Doktoranduszok Konferenciája, Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest. 2024. június 6.
6. CSEHES András: *Abortion regulation in the Balkans.* Teória a prax verejnej správy - Medzinárodná Vedecká Konferencia Doktorandov, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Kassa. 2025. február 13.
7. CSEHES András: *Az anyaméh, mint fegyver? - abortuszzabályozás a nagyhatalommá válás szolgálatában.* XX. Debreceni Doktorandusz Konferencia, Debreceni Egyetem, 2025. május 30.
8. CSEHES András: *The Representation of the Unborn: Legal Personhood and Political Recognition of the Fetus.* A választás és képviselőlet aktuális alkotmányjogi kérdései 2025-ben országos konferencia, Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest. 2025. november 27.